

140
จ 512 ๗
ร.3

ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาและทางจิตของนิสิต
ในกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

จิรวัดนา มั่นยืน

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้า

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

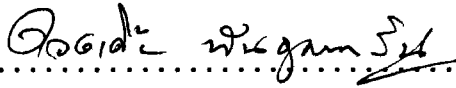
มีนาคม 2536

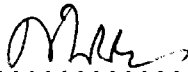
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

185649

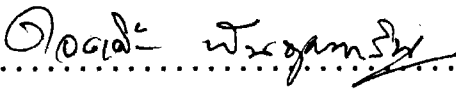
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปัญหานี้นจนจบแล้ว เห็น
สมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการ
วิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(ศ.ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน)

..... กรรมการ
(รศ.ดร.ศักดิ์ชัย นิรันธทวี)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ศ.ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน)

..... กรรมการ
(รศ.ดร.ศักดิ์ชัย นิรันธทวี)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผศ.งามตา วนินทานนท์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปัญหานี้นจนจบนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศ.ดร.สมพร บัวทอง)

วันที่ ... 15 ... เดือน ... มีนาคม ... พ.ศ. 2536

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความสะดวกมาอย่างสูง จากศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน ประธานที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิธิทวี กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ที่ได้สละเวลาอย่างมากในการให้ความรู้ คำแนะนำและตรวจแก้ไข ทุกขั้นตอนของการทำวิจัยอย่างใกล้ชิด ผู้ช่วยศาสตราจารย์งามตา มั่นทนันทน์ กรรมการสอบปากเปล่าที่กรุณาให้คำแนะนำเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัยนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธธรรมศาสตร์และคณาจารย์สถาบันทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ผู้วิจัย และขอขอบขอบคุณนิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นิสิตจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นิสิตจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดล นักศึกษาจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และนักศึกษาจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

ท้ายที่สุดขอโน้มระลึกถึงพระคุณของคุณพ่อ คุณแม่ และเพื่อน ๆ ทุกคน ตลอดจนบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวนามที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

จิรวัดนา มั่นนิม

มีนาคม 2536

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความนำ	1
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
ลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล	5
ความเชื่อทางพุทธศาสนา	6
การปฏิบัติทางพุทธศาสนา	8
สาเหตุของการมีลักษณะทางพุทธศาสนา	13
ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยกับลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล	21
ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนกับลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล	22
ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไปกับลักษณะทางพุทธศาสนา ของบุคคล	25
ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนากับลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล ..	30
ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์กับลักษณะทางพุทธศาสนา ของบุคคล	33
การฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับจิตลักษณะของบุคคล	35
การฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	35
การฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับการมีเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางศาสนา	45
ลักษณะทางพุทธศาสนากับจิตลักษณะของบุคคล	57
ลักษณะทางพุทธศาสนากับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	57
ลักษณะทางพุทธศาสนากับเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา	58
ลักษณะทางพุทธศาสนากับคุณภาพจิตของบุคคล	59

ลักษณะทางพุทธศาสนากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	61
จุดมุ่งหมายของการวิจัย	62
ประโยชน์ของการวิจัย	63
ขอบเขตของการวิจัย	64
นิยามปฏิบัติการของตัวแปร	64
สมมติฐาน	75
2 วิธีดำเนินการวิจัย	76
กลุ่มตัวอย่าง	76
วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง	76
เครื่องมือวัดตัวแปร	77
แบบวัดประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย	77
แบบวัดลักษณะทางพุทธศาสนา	81
แบบวัดความเชื่อทางพุทธศาสนา	81
แบบวัดการปฏิบัติทางพุทธศาสนา	82
แบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	83
แบบวัดสุขภาพจิต	84
แบบวัดเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา	84
แบบวัดการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดา	86
แบบวัดการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา	86
การสร้างเครื่องมือ	87
การหาคุณภาพเครื่องมือ	87
วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล	88
การวิเคราะห์ข้อมูล	89

3 การวิเคราะห์ผลข้อมูล	90
ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง	91
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	93
การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง	93
ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนา	94
ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนา	99
ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	103
ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา	107
ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนสุขภาพจิต	111
ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	114
ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย โรงเรียน ครอบครัวและลักษณะทางชีวสังคม	
กับคุณลักษณะของนิสิต	116
ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน กับคุณลักษณะของนิสิต	117
การเปรียบเทียบปริมาณการทํานายของประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย	
เมื่อใช้ตัวทํานายจำนวนต่างกัน	132
ลักษณะทางชีวสังคม 4 ด้าน กับลักษณะของนิสิต	150
การเปรียบเทียบปริมาณการทํานายเมื่อใช้ตัวทํานายต่างชุดกัน	168
ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน กับคุณลักษณะ 4 ด้าน ของนิสิต	178
ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน และลักษณะทางพุทธศาสนา	
2 ด้าน กับคุณลักษณะของนิสิต	186
การเปรียบเทียบการทํานายเมื่อใช้ตัวทํานายต่างชุดกัน	195
ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม สุขภาพจิต	
และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	206
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา	208

4 สรุปและอภิปรายผล	220
การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐาน	220
การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 1	221
การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 2	222
การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 3	224
การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 4	226
การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 5	227
การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ 6	227
ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยกับคุณลักษณะที่สำคัญของนิสิต	228
ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนกับคุณลักษณะของนิสิต	229
ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไปกับคุณลักษณะของนิสิต	231
ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกชมรมพุทธศาสตร์กับคุณลักษณะของนิสิต	231
ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนากับคุณลักษณะของนิสิต	233
ลักษณะของนิสิตที่ได้รับผลดีจากประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย	236
ลักษณะของนิสิตที่ไม่ได้รับผลดีจากประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย	238
ลักษณะของนิสิตที่มีคุณลักษณะทางพุทธดี	239
การเป็นสาเหตุและผลของความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา	240
สาเหตุของคุณลักษณะทางพุทธ	240
ผลของคุณลักษณะทางพุทธ	241
ข้อดีและข้อจำกัดในการวิจัย	244
ข้อเสนอสำหรับการวิจัยต่อไป	246
ข้อเสนอแนะทางการปฏิบัติ	247

บรรณานุกรม	249
ภาคผนวก	260
ภาคผนวก ก	261
ภาคผนวก ข	293
ประวัติย่อของผู้วิจัย	311

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคล เบอร์ก	36
2	แสดงขั้นตอนการพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมของอิวิคสัน	45
3	แสดงระดับเศรษฐกิจของครอบครัว	74
4	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนา โดยพิจารณา จากประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา	96
5	ค่าเอฟในการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทางของคะแนน ความเชื่อทาง พุทธศาสนา เมื่อวิเคราะห์ตามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็น สมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดา มารดาและปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	97
6	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนา โดยพิจารณา จากประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาในกลุ่มรวมจำนวน 260 คน	100
7	ค่าเอฟในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนน การปฏิบัติ ทางพุทธศาสนา เมื่อวิเคราะห์ตามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การ เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของ บิดามารดาและปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	101
8	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดย พิจารณาจากประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรม พุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาในกลุ่มรวมและ กลุ่มย่อย จำนวน 260 คน	104

9	คำเฝ้าในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม เมื่อวิเคราะห์ตามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การ เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดา มารดาและปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	105
10	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา โดยพิจารณาตามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของ ชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาในกลุ่มรวม จำนวน 260 คน	108
11	คำเฝ้าในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนเอกลักษณ์แห่ง อิทธิทางพุทธศาสนา เมื่อวิเคราะห์ตามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนา ของบิดามารดา และปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	109
12	ปริมาณการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวทํานายลักษณะทางพุทธศาสนา สองด้านของนิสิต โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยเป็นตัวทํานาย ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 17 กลุ่ม	119
13	ปริมาณการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวทํานายจิตลักษณะสองด้านของ นิสิต โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยเป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและ กลุ่มย่อย 17 กลุ่ม	123
14	ปริมาณการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวทํานายคุณลักษณะสองด้านของ นิสิต โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยเป็นตัวทํานายในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อย 17 กลุ่ม	127
15	ปริมาณการทํานายความเชื่อทางพุทธศาสนา โดยมีประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	133

16	ปริมาณการทํานายการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา โดยมีมหาวิทยาลัย 4 ด้าน เป็นตัวแทนในกลุ่รวมและกลุ่ย่อย	136
17	ปริมาณการทํานายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีประสบการณ์ใน มหาวิทยาลัย 4 ด้าน เป็นตัวแทนในกลุ่รวมและกลุ่ย่อย	139
18	ปริมาณการทํานายเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนา โดยมีประสบการณ์ใน มหาวิทยาลัย 4 ด้าน เป็นตัวแทนในกลุ่รวมและกลุ่ย่อย	142
19	ปริมาณการทํานายสุขภาพจิต โดยมีประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน เป็น ตัวแทนในกลุ่รวมและกลุ่ย่อย	145
20	ปริมาณการทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย เป็นตัวแทนในกลุ่รวมและกลุ่ย่อย	148
21	ปริมาณการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวแทนลักษณะทางพุทธศาสนาสอง ด้านของนิสิต โดยมีลักษณะทางชีวสังคม 4 ด้าน เป็นตัวแทนในกลุ่รวม และกลุ่ย่อย	153
22	ปริมาณการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวแทนจิตลักษณะสองด้านของ นิสิต โดยมีลักษณะทางชีวสังคม 4 ด้าน เป็นตัวแทนในกลุ่รวมและ กลุ่ย่อย	155
23	ปริมาณการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวแทนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีภูมิหลังของนิสิต 4 ด้าน เป็นตัวแทนในกลุ่รวมและกลุ่ย่อย	158
24	ปริมาณการทํานายรวมและลำดับความสำคัญของตัวแทนลักษณะทางพุทธศาสนา และลักษณะทางชีวสังคมของนิสิตรวม 8 ด้าน เป็นตัวแทนในกลุ่รวมและ กลุ่ย่อย	161
25	ปริมาณการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวแทนจิตลักษณะสามด้านของนิสิต โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางชีวสังคมของนิสิต รวม 8 ด้าน เป็นตัวแทนในกลุ่รวมและกลุ่ย่อย	165

26	ปริมาณการทํานายรวมและลำดับความสำคัญของตัวทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางชีวสังคมของนิสิตรวม 8 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	167
27	ปริมาณการทํานายความเชื่อทางพุทธศาสนา โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางชีวสังคมรวม 8 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	170
28	ปริมาณการทํานายการปฏิบัติทางพุทธศาสนา โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางชีวสังคมของนิสิตรวม 8 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	171
29	ปริมาณการทํานายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางชีวสังคมของนิสิตรวม 8 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	172
30	ปริมาณการทํานายเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางชีวสังคมรวม 8 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	174
31	ปริมาณการทํานายสุนภาพจิต โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางชีวสังคมรวม 8 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย ...	175
32	ปริมาณการทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางชีวสังคมของนิสิตรวม 8 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	177
33	ปริมาณการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวทํานายจิตลักษณะสามด้านของนิสิต โดยมีลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	181

34	ปริมาณการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	183
35	ปริมาณการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวทํานายจิตลักษณะสามด้านของ นิสิต โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางพุทธศาสนา 6 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	188
36	ปริมาณการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางพุทธศาสนารวม 6 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	192
37	ปริมาณการทํานายเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีประสบการณ์ทางพุทธใน มหาวิทยาลัยและลักษณะทางพุทธศาสนารวม 6 ด้าน เป็นตัวทํานายใน กลุ่มย่อยและกลุ่มรวม	196
38	ปริมาณการทํานายเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา โดยมีประสบการณ์ทาง พุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางพุทธศาสนา รวม 6 ด้าน เป็นตัวทํานาย ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	198
39	ปริมาณการทํานายสุขภาพจิต โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและ ลักษณะทางพุทธศาสนา รวม 6 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	201
40	ปริมาณการทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีประสบการณ์ทางพุทธใน มหาวิทยาลัยและลักษณะทางพุทธศาสนา รวม 6 ด้าน เป็นตัวทํานายใน กลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	203
41	ค่าสหสัมพันธ์คานิคอระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทาง พุทธศาสนา กับสุขภาพจิต เหตุผลเชิงจริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 17 กลุ่ม	207

42	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 17 กลุ่ม	209
43	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนากับการปฏิบัติ ทางพุทธศาสนา จิตสภาวะ 3 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนิสิต ในกลุ่มรวมและย่อย	213
44	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางพุทธศาสนากับจิตสภาวะ 2 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนิสิตในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย ...	215
45	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนา กับการปฏิบัติ ทางพุทธศาสนา จิตสภาวะ 3 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตใน กลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	217

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	แสดงเอกลักษณ์แห่งอิเก้	51
2	แสดงสถานภาพเอกลักษณ์สถานภาพตามวิชาการของบาเซียว	56
3	แสดงกลุ่มตัวแปรและความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยนี้	74
4	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน	235
5	ตัวแปรที่อาจเป็นสาเหตุและผลของความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธในนิสิตหญิง	242
6	ตัวแปรที่อาจเป็นสาเหตุและผลของความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธ ในนิสิตชาย 4	243

บทที่ 1

บทนำ

ความนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันนี้กำลังอยู่ในระยะพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่การพัฒนาประเทศจะดำเนินไปได้ดีเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของประชากรของประเทศนั้นเป็นอันดับแรก ฉะนั้นการพัฒนาบุคคลจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 1)

การพัฒนาบุคคลคือ การสร้างคุณภาพให้แก่ประชากร ทั้งในด้านประสิทธิภาพในการทำงานและการปลูกฝังลักษณะการเป็นพลเมืองดี มีจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ถ้าประชากรมีลักษณะของการเป็นพลเมืองดีดังกล่าวย่อมมีส่วนเอื้อที่จะทำให้การพัฒนาประเทศมีประสิทธิผลสูง

การที่จะปลูกฝังให้ประชากรมีลักษณะของการเป็นพลเมืองดีนั้น พุทธศาสนานับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่ง ที่จะช่วยพัฒนาจิตใจและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ประชากร เพราะหลักธรรมในทางพุทธศาสนานี้มุ่งสอนให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี (สันติคุณ ลินธุพันธ์ประทุม. 2523 : 1) ดังนั้นการปลูกฝังความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาให้แก่ประชากรจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญและเป็นอนาคตของประเทศชาติ เพราะหากเยาวชนได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพและมีคุณธรรมแล้ว เมื่อโตขึ้นก็จะเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ จะนำประเทศไปสู่ความก้าวหน้า ในทางตรงกันข้ามถ้าหากเยาวชนส่วนใหญ่ไม่มีคุณธรรม ไม่เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี แม้จะเป็นผู้ที่มีความรู้สูงก็อาจจะใช้ความรู้ไปในทางทุจริต ในทางเบียดเบียนคนอื่น จะทำให้บ้านเมืองเดือดร้อนและมีส่วนช่วยในการทำลายพุทธศาสนาด้วย (สมพร เทพสิทธา. 2525 : 23)

การที่เยาวชนจะมีความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนา เพื่อที่เยาวชนจะได้ใช้เป็นหลักในการปฏิบัติตนให้เป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางจิตใจ มีความประพฤติที่ดีงามและสร้างความร่วมมือให้แก่สังคมนั้น นักจิตวิทยาเชื่อว่าบุคคลนั้นจะต้องมีการปรับตัวได้ดีมาเป็นลำดับตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น โดยได้แบ่งช่วงที่มีความสำคัญที่สุดในการปรับตัวของบุคคลออกเป็นสองช่วง คือ ช่วงในวัยเด็กเล็กและช่วงวัยรุ่น โดยที่ช่วงเด็กเล็กเด็กจะได้รับการปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยมและหลักการปฏิบัติทางศาสนาจากครอบครัวและโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะช่วยให้เด็กยอมรับกฎเกณฑ์ของบุคคลและขยายไปสู่กฎเกณฑ์ทางสังคม ส่วนในช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่บุคคลต้องการแสวงหาความจริงในชีวิตในเรื่องศาสนาเพื่อการตัดสินใจในการยอมรับนับถือศาสนาด้วยตนเองและยอมรับหลักทางศาสนาไว้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและเป็นสิ่งยึดมั่นทางจิตใจของตนต่อไป (Erikson, 1959, 1968, 1977) ดังนั้นในช่วงวัยเด็กเล็กและในช่วงวัยรุ่นจึงเป็นช่วงที่มีความสำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา

สำหรับในประเทศไทยนั้น เป็นที่ทราบกันดีโดยทั่วไปแล้วว่าประชาชนชาวไทยมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย (ปรีชา คงมณี. 2528 : 5) จนถึงปัจจุบันนี้ประชาชนชาวไทยประมาณร้อยละ 95.02 จึงเป็นพุทธศาสนิกชน (กรมการศาสนา. 2529 : 3) พุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยมาก ในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญและเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติและการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมชนธรรมนิยมประเพณีของชาติไทย (สมบูรณ์ สุขสำราญ. 2527 : 1)

เนื่องจากพุทธศาสนามีความสำคัญต่อวิถีทางในการดำเนินชีวิตของคนไทยและมีผลต่อการพัฒนาจิตใจของคนไทยและเยาวชนไทยให้เป็นพลเมืองที่ดีดังกล่าวนั้น นักวิชาการเป็นจำนวนมากจึงได้ให้ความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย ทัศนคติและบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในกลุ่มเยาวชนไทยมานานกว่า 20 ปีแล้ว วิลาสลักษณ์ ชิววิไล (2522) ได้ประมวลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของเยาวชนไทยที่มีต่อพุทธศาสนา โดยได้รวบรวมผลงานวิจัยซึ่งส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ของนิสิตในระดับปริญญาโทประมาณ 10 เรื่อง ที่ได้วิจัยไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 พบว่ามีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นต้นไป

จนถึงนิสิตในระดับมหาวิทยาลัย ผู้ประมวลสรุปว่าเยาวชนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา และมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาอยู่บ้าง ถึงแม้ว่าเยาวชนเหล่านี้จะมีความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสั่งสอนทางพุทธศาสนาไม่มากนัก และพบผลเช่นนี้แม้ในกลุ่มของเยาวชนที่ถูกศาลศึกษาไทยว่ากระทำความผิด (สมศักดิ์ ชุมสาย. 2518) จนกระทั่งตั้งแต่ในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา จึงพบว่ามีงานวิจัยหลายเรื่องทำให้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่าวัยรุ่นตอนปลาย (อายุ 16 - 19 ปี) ซึ่งเป็นนักเรียนและนักศึกษาในกรุงเทพฯ เป็นผู้ที่ห่างเหินจากพุทธศาสนา ไม่เชื่อเรื่องการให้คุณให้โทษของกรรม ไม่ศึกษาความรู้ทางพุทธศาสนา ไม่ฟังเทศน์และไม่ทำบุญตักบาตร (โสภา ชูทิกุลชัย. 2522 ; วัฒนา ศักพงษ์. 2523 ; นกเล็ก สุขถิ่นไทย. 2527) แสดงให้เห็นถึงความห่างเหินจากพุทธศาสนาของเยาวชนไทยในช่วงดังกล่าวนี้ ในระยะต่อมา (พ.ศ. 2530 - 2534) จึงได้มีการรณรงค์ให้เยาวชนไทยที่อยู่ในวัยนักเรียน นิสิต นักศึกษาหันเข้าหาพุทธศาสนา มากขึ้น โดยมีสถาบันทางศาสนาปฏิบัติกร่วมกับสถาบันทางการศึกษา เช่น โรงเรียนในระดับมัธยม วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้เปิดโอกาสให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาในสถาบันทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น เช่น ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งชมรมพุทธศาสน์ขึ้นในสถานศึกษา ซึ่งมีมาตั้งแต่ปี 2517 ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้มีการกิจกรรมการอุปสมบทในภาคฤดูร้อน ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายในแผนพัฒนาจิตใจและวัฒนธรรมที่ได้กำหนดให้ใช้ศาสนาเป็นหลักในการพัฒนาจิตใจของประชาชนในประเทศ ตลอดจนส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ เผยแพร่ และปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาให้แก่เยาวชนในสถานศึกษา (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2530 : 55-56) ดังนั้นในระยะต่อมาจึงเริ่มมีงานวิจัยที่พบผลปรากฏว่า นิสิตนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยหลายแห่งในกรุงเทพฯ ใกล้ชิดพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นกล่าวคือ นิสิตนักศึกษามีการปฏิบัติกิจกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นและมีความเชื่อเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด กฎแห่งกรรมนรกสวรรค์ บุญบาปและความเชื่อในเรื่องนิพพานมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 81.27 (วัยชัย มิกกลาง. 2530) ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายผลที่พบเช่นนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากการที่นิสิตได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาจากมหาวิทยาลัย ดังนั้นจึงควรจะมีการ

วิจัยต่อไปว่าประสบการณ์เช่นไรในมหาวิทยาลัยที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะทางพุทธศาสนาของ
เยาวชนไทย ซึ่งพบว่าการศึกษาในด้านนี้ยังมีอยู่น้อย

สำหรับเยาวชนไทยที่อยู่ในวัยนิสิต นักศึกษา ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีอายุน้อยในช่วงวัยรุ่น
ตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ดังนั้นบุคคลที่มีวัยอยู่ในช่วงดังกล่าวนี้จึงเป็นผู้ที่มีความพร้อมทาง
จิตใจ มีความคิดแบบนามธรรมขั้นสูง มีความต้องการแสวงหาเอกลักษณ์แห่งอิทัทางศาสนา เป็นผู้
มีความเข้าใจและแสวงหาธรรมะทางศาสนาได้มากกว่าบุคคลที่อยู่ในวัยต้นและบุคคลที่มีระดับการ
ศึกษาน้อยกว่า (Erilson. 1968) และเนื่องจากการนับถือพุทธศาสนาของบุคคลมีการนับถืออยู่
หลายระดับทั้งระดับวัตถุนิยมสายศาสตร์ ระดับที่เป็นชนบทรวมนิยมประเพณี ระดับธรรมะขั้นต้น
จนถึงระดับธรรมะขั้นสูงซึ่งเป็นสิ่งที่มีความลึกซึ้งมากขึ้น บุคคลจึงจำเป็นต้องมีระดับสติปัญญา
ค่อนข้างสูง มีประสบการณ์ส่วนตัวและประสบการณ์ทางสังคมที่หลากหลาย นิสิต นักศึกษาจึงเป็น
บุคคลที่มีความเหมาะสม เพราะเป็นบุคคลที่ฉลาดและอยู่ในวัยที่มีความต้องการที่จะแสวงหา
ธรรมะตั้งแต่ขั้นต้นไปสู่ขั้นสูง (Havighurst. 1953)

ในต่างประเทศมีการวิจัยพบว่ายิ่งบุคคลเรียนสูงขึ้นจนถึงในระดับอุดมศึกษา ความเลื่อมใส
ศรัทธาในคริสต์ศาสนาจะยิ่งลดลง แต่ในทางตรงกันข้ามก็มีกลุ่มศาสนาหลายกลุ่มที่ให้การสนับสนุน
วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเพื่อจุดประสงค์ในการพัฒนาทักษะทางศาสนาของนิสิต นักศึกษา
(Spilka and others. 1985 : 89) ฉะนั้นข้อเท็จจริงจึงยังขัดแย้งกันอยู่ ส่วนใน
ประเทศไทยนั้น พบว่าพุทธศาสนามีความแตกต่างจากคริสต์ศาสนาในด้านที่พุทธศาสนามีธรรมะที่
ลึกซึ้งและมีความเป็นอิสระทางปัญญาเหมาะสมกับปัญญาชน ประกอบกับการศึกษาในมหาวิทยาลัย
เป็นที่สร้างและเป็นแหล่งรวมปัญญาชน ดังนั้นถ้ามีการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาในระดับที่
เหมาะสมโดยแบบอย่างจากอาจารย์และผู้บริหารมหาวิทยาลัยตลอดจนการชักจูงของกลุ่มเพื่อน
อาจพัฒนาทักษะทางพุทธศาสนาและจิตลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

ในการวิจัยนี้จึงมีจุดประสงค์ที่จะศึกษาว่า ในการจัดประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย นิสิต
ประเภทใดรับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาได้มากน้อยเพียงใด และประสบการณ์ที่นิสิตได้
รับจะเกี่ยวข้องกับการมีความเชื่อ การปฏิบัติทางพุทธศาสนาและจิตลักษณะที่น่าปรารถนาบางประการ

ของนิสิตเหล่านี้หรือไม่อย่างไร นิสิตประเภทใดมีประโยชน์จากประสบการณ์ทางพุทธศาสนา มาก ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมีประโยชน์ต่อการแสวงหาแนวทางในการปลูกฝังและสร้างเสริมลักษณะทางพุทธศาสนาให้แก่ นิสิต เพื่อการพัฒนาเยาวชนเหล่านี้ให้เป็นพลเมืองดีของประเทศต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงผลของการได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย โดยจะมีการศึกษาผลดังกล่าวได้สองด้านคือ ด้านแรก ทางด้านพุทธศาสนา ประกอบด้วย การมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ด้านที่สอง คือ ทางด้านจิตวิทยา ประกอบด้วยจิตลักษณะบางประการในนิสิต ในส่วนนี้จะได้ประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการกำหนดตัวแปร นิยามปฏิบัติการและสมมติฐานที่จะใช้ในการวิจัยนี้

ในประเทศไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501 เป็นต้นมาได้มีนักวิชาการให้ความสนใจศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับลักษณะทางพุทธศาสนากันอย่างแพร่หลาย โดยมีการวัดลักษณะทางพุทธศาสนาในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับ ทศณคฺคิ ค่านิยม ตลอดจนการเห็นคุณค่าทางพุทธศาสนาทั้งในกลุ่มเยาวชนและผู้ใหญ่ไทยซึ่งได้กล่าวมาบ้างแล้วในข้างต้นและจะได้กล่าวต่อไป ทำให้ได้ข้อสรุปทางด้านดังกล่าวชัดเจนขึ้นบ้าง แต่เนื่องจากการวัดที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาแต่เดิมนั้น แท้จริงแล้วยังไม่ได้มีการวัดเกี่ยวกับลักษณะทางพุทธศาสนาโดยตรง จึงทำให้ยังไม่อาจสรุปผลที่แท้จริงเกี่ยวกับการมีลักษณะทางพุทธศาสนาในคนไทยได้

ลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นการสอนให้บุคคลมีความเชื่อและการปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขพฤติกรรมทั้งภายนอก (การปฏิบัติ) และภายในจิตใจ (ความคิด) (พระเทพเวที. 2532 : 917 - 920) ซึ่งความเชื่อและการปฏิบัตินี้จะมีปริมาณแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ถือได้ว่าเป็นลักษณะอีกอย่างหนึ่งของบุคคล ดังนั้นลักษณะทางพุทธศาสนา จึงหมายถึง

การมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาการวัดลักษณะทางพุทธศาสนาจึงควรมีการวัดใน 2 ด้านต่อไปนี้เป็น 1) ด้านความเชื่อ (ความศรัทธา) ในหลักธรรมคำสั่งสอนทางพุทธศาสนา 2) ด้านการปฏิบัติของบุคคลตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ในทางพุทธศาสนา

ความเชื่อทางพุทธศาสนา ความหมาย คำว่า "ความเชื่อ" ในพจนานุกรมได้แยกแปลตามรูปศัพท์ไว้ว่า "ความ" หมายถึง เรือง เช่น เนื้อเรื่อง อากาโร ใช้ประกอบหน้าคำอื่นให้เป็นคำนาม ส่วนคำว่า "เชื่อ" หมายถึง เห็นตามด้วย ไว้วางใจ มั่นใจ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2525 : 176, 278) ดังนั้นความเชื่อจึงหมายถึง เรื่องที่เห็นจริงด้วย นอกจากนี้ ฟิชเบินและเอเชิน (Fishbein and Ajzen. 1975 : 131) ได้ให้ความหมายคำว่า "ความเชื่อ" ไว้ว่า หมายถึง การลงความ เห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไปตามความรู้ความเข้าใจและสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่มีต่อ เรื่องนั้น

สรุปได้ว่า ความเชื่อเป็นจิตลักษณะประเภทหนึ่งของบุคคลที่จะรับรู้และยอมรับว่าเป็นความจริงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจและสภาพของแต่ละบุคคลที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ แต่สำหรับในทางพุทธศาสนาถือว่าความเชื่อต้องเป็นไปตามหลักการใช้สติปัญญา และการใช้เหตุผล สามารถนำความเชื่อไปปฏิบัติได้ (พระเทพเวที. 2532 : 8) ดังนั้นความเชื่อในทางพุทธศาสนาจึงหมายถึง การรับรู้และการยอมรับของบุคคลในเรื่องที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ คือ พระรัตนตรัย กรรมและวิบากกรรม เอนกชาติ นรก สวรรค์และนิพพาน เป็นเป้าหมายสูงสุดที่บุคคลได้รับรู้ตามหลักการใช้สติปัญญาและการใช้เหตุผล บุคคลสามารถนำเอาความเชื่อเหล่านี้ไปปฏิบัติเพื่อให้ตนเองดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความเชื่อทางพุทธศาสนา ความเชื่อทางพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีทาง การดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างมาก ความเชื่อที่เป็นหลักสำคัญทางพุทธศาสนาประกอบด้วย ความเชื่อในเรื่อง พระรัตนตรัยหรือไตรสรณคม ซึ่งได้แก่ความเชื่อในพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ ความเชื่อในพระรัตนตรัยนี้เป็นหลักความเชื่อเบื้องต้นที่ชาวพุทธจะต้องยึดถือ เพราะความเชื่อนี้ถือว่าเป็นเครื่องหมายของการเป็นพุทธศาสนิกชนและความเป็นอุบาสิกอุบาสิกา

(พระเทพเวที. 2532 : 729) ดังนั้นชาวพุทธจึงต้องมีความเชื่อในพระรัตนตรัยและยึดถือเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง กล่าวคือ ต้องมีความเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้และผู้ปฏิบัติชอบ พระธรรมคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นบุคคลควรรู้และพระสงฆ์เป็นผู้นำเอาพระธรรมมาเผยแผ่แก่ประชาชน (พระสุธรรมยานเถระ. 2528 : 17 - 18)

ด้านความเชื่อทางพุทธศาสนานี้ นอกจากจะประกอบด้วยการยึดถือเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งแล้วความเชื่อทางพุทธศาสนาที่มีความสำคัญอีกด้านหนึ่ง คือ ความเชื่อในเรื่องของกรรม คือ ทาดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว โดยมีกรรมเก่าและกรรมในปัจจุบันให้ผลประกอบกันและเน้นที่ความเพียรพยายามของบุคคลในการที่จะละเว้นความชั่ว ทานแต่กรรมดีในปัจจุบัน (พระเทพเวที. 2532 : 205 - 207) สืบเนื่องจากความเชื่อของสาเหตุ คือ การทำดีและชั่วที่ส่งผลต่อบุคคลในภายหลังที่อาจจะเกิดขึ้นในชาติเดียวกันที่ได้กระทำกรรมดีหรือชั่วไว้หรืออาจเป็นผลที่อาจเกิดขึ้นในชาติหน้าต่อ ๆ ไปก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ (พระราชวิสุทธิโสภณ. 2520) จึงเป็นเหตุผลอันสมควรที่บุคคลจะต้องมีความเชื่อในความเป็นอนันตชาติของมนุษย์ โดยบุคคลแต่ละคนมีประวัติการเกิดในชาติต่าง ๆ ย้อนไปในอดีตอันยาวไกลและอาจมีการเกิดอีกหลายชาติต่อไปในอนาคต เรื่องของการเสวยผลของการกระทำของตนนั้นทำให้ต้องเชื่อในเรื่องของนรกสวรรค์ซึ่งในทางพุทธศาสนาได้จำแนกภูมิทั้งสองนี้ไว้อย่างละเอียดมากกว่าในศาสนาอื่น ๆ (พระราชวิสุทธิโสภณ. 2524) ซึ่งความเชื่อในเรื่องของนรกสวรรค์และโลกนี้ โลกหน้าของบุคคลนี้เป็นความเชื่อที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อในเรื่องบุญบาปซึ่งเป็นความเชื่ออีกด้านหนึ่งทางพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่มักมีความเชื่อว่าการทำบุญจะทำให้ได้ไปสวรรค์ การทำบาปจะทำให้ตกนรก บุคคลส่วนมากจึงมักจะทำบุญด้วยหวังว่าตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ หรือประสบแต่ในสิ่งที่ดีงาม พบกับความสุขในโลกหน้า ดังนั้นหลักความเชื่อในเรื่องบุญบาปจึงฝังอยู่ในจิตใจของพุทธศาสนิกชน

นอกจากนี้ความเชื่อทางพุทธศาสนาอีกด้านหนึ่งที่บุคคลควรจะมีและความเชื่อนี้มีความแตกต่างจากความเชื่อของบุคคลในศาสนาอื่น คือ ความเชื่อในเรื่องนิพพาน ซึ่งหมายถึงสภาวะที่ดับสิ้นกิเลสและพันธทุกข์แล้ว (พุทธทาสภิกขุ. 2526 : 12 - 13) เป็นสภาวะที่เป็นไปเพื่อความหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพุทธศาสนา

กล่าวโดยสรุป บุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชนควรจะต้องเป็นผู้ที่มีความเชื่อที่เป็นหลักสำคัญของพุทธศาสนาอยู่หลายประการ ประกอบด้วย ความเชื่อในพระรัตนตรัย กฎแห่งกรรม ความเป็นเอกชาติ นรกสวรรค์ และความเชื่อประการสุดท้ายคือความเชื่อในเรื่องนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพุทธศาสนา ในการวิจัยนี้จะได้นำเอาความเชื่อทางพุทธศาสนาเหล่านี้มาเป็นเนื้อหาในการวัดลักษณะความเชื่อทางพุทธศาสนาของนิสิตในระดับมหาวิทยาลัย

สำหรับการวัดความเชื่อทางพุทธศาสนา ผู้วิจัยใช้แบบวัดความเชื่อทางพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นโดย ดวงเดือน พันธุมนาวินและคนอื่น ๆ (2533 ก้าวสู่ค่านิยมการ) แบบวัดนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีความเชื่อในพระรัตนตรัย กฎแห่งกรรม นรก สวรรค์ ความเป็นเอกชาติและนิพพาน มีลักษณะเป็นประโยคบอกเล่าจำนวน 10 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วยมาตราประเมิน 6 หน่วย จากจริงที่สุดถึงไม่จริงเลย แบบวัดนี้ได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มเยาวชน กลุ่มฆราวาส และพระสงฆ์ และหาคุณภาพเครื่องมือแล้วมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 9.95 - 23.04 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .83 ซึ่งรายละเอียดของแบบวัดจะได้กล่าวในบทต่อไป

การปฏิบัติทางพุทธศาสนา ความหมาย คำว่า "ปฏิบัติ" หมายถึง ดำเนินการไปตามระเบียบแบบแผน หรือกระทำตาม เช่น ปฏิบัติราชการ ปฏิบัติตามสัญญา ปฏิบัติสมณธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2525 : 488) ดังนั้น การปฏิบัติทางพุทธศาสนา จึงหมายถึง การกระทำของบุคคลในชีวิตประจำวันตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า และพระสงฆ์สาวก จากการปฏิบัติขึ้นต่ำไปสู่ที่สูง การปฏิบัติทางพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นในเรื่องของการปฏิบัติ ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุ (2520 : 15 - 16) ได้แสดงให้เห็นไว้ว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติ โดยได้กล่าวไว้ว่า

"สิ่งที่เรียกว่าศาสนานั้นแยกออกเป็น 3 อย่าง ปรัชญาศาสนา ก็คือ ศักยภาพที่แสดงออกถึงคำสอนแท้ ๆ เป็นตัวศาสนา ปฏิบัติศาสนา ก็หมายถึง ศิล สมาธิ ปัญญา ซึ่งได้แก่การกระทำลงไปจริง ๆ ทั้ง กาย วาจา ใจ เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ สะอาด สว่างไสว แจ่มแจ้ง ปฏิเวธ

ศาสนานี้ย่อมหมายถึง ผลของการกระทำ ซึ่งหมายถึง มรรคผล นิพพาน เมื่อศาสนาหมายถึง 3 อย่างนี้แล้ว ผู้เป็นบัณฑิตทั้งหลายมุ่งเฉพาะส่วนกลาง คือ "ปฏิบัติศาสนา" ว่าเป็นตัวสำคัญทางศาสนา

สำหรับการปฏิบัติทางพุทธศาสนาเนั้น สามารถแบ่งการปฏิบัติออกได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับแรก เป็นการฝึกอบรมจิตใจขึ้นต่อกุศลด้วยการให้ ทาน รักษาศีลและเจริญภาวนา (บุญธรรม คำพ้อ. 2522 : 75 - 76)

"ทาน" คือ การให้ เป็นการขบอถึงความเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารีและความกตัญญูของบุคคล พระพุทธเจ้าทรงจัด "ทาน" ไว้เป็นธรรมะข้อแรกที่จะให้คนเลิกเห็นแก่ตัว รู้จักอนุเคราะห์คนอื่นและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน การให้ทางทานพุทธศาสนาแบ่งออกได้เป็น 1) ทานมัย คือ การบริจาคสิ่งของและแรงงาน เพื่อทำบุญทำทาน 2) บัณฑิตทานมัย คือ การเผื่อแผ่ไปยังสัตว์อื่น 3) บัณฑิตนิมิตทานมัย คือ การอนุโมทนาสาธุ ยินดีกับคนที่ทำบุญ

"ศีล" คือ การงดเว้นจากการกระทำชั่วต่าง ๆ ที่แสดงออกมาทางกายและวาจาจาก พระพุทธเจ้าทรงทราบว่าหากจะให้บุคคลประพฤติดีประพฤติชอบเท่าเทียมกันหมดย่อมเป็นไปไม่ได้ จึงได้จัดระดับของการรักษาศีลให้เหมาะสมกับความสามารถและสถานการณ์ของบุคคลโดยให้มีจำนวนข้อแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ อย่างต่ำ อย่างกลางและอย่างสูง ถ้าเป็นบุคคลทั่วไปก็ทรงสอนให้รักษาศีล 5 หรือ ศีล 8 ถ้าเป็นสามเณรก็ให้รักษาศีล 10 และถ้าเป็นภิกษุก็กำหนดให้รักษาศีล 227 ข้อ

สำหรับการรักษาศีลในระดับพุทธศาสนิกชน โดยปกติถือว่าศีล 5 เป็นการประพฤติปฏิบัติเบื้องต้นสำหรับมนุษย์ (พระราชนิพนธ์. 2518 : 70) การปฏิบัติตามหลักศีล 5 จึงเป็นการปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนาเบื้องต้นสำหรับฆราวาสทั่ว ๆ ไป ซึ่งศีล 5 นี้มีอิทธิพลมาก เพราะถือว่าเป็นบรรทัดฐานของสังคมด้านศีลธรรมของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ปรองทมน์ พูลสวัสดิ์. 2531 : 23) การปฏิบัติตามหลักของศีล 5 นี้แบ่งออกได้เป็น 1) เว้นจากการเบียดเบียนสัตว์ 2) เว้นจากการลักขโมย 3) เว้นจากการประพฤติผิดประเพณีอันดีงาม 4) เว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดหยาบคาย ไร้สาระ 5) เว้นจากการดื่มสุราเมรัยและยาเสพติดให้โทษ

"ภาวนา" คือการอบรมจิตใจให้มีเหตุผล ไม่มึนงงและมีความสงบตามโอกาสอันสมควร โดยพยายามบังคับจิตใจให้ไม่คิดที่จะแสดงออก ทางกาย วาจา ใจ ในทางที่ไม่เหมาะสม ด้วยการบริกรรมคำว่า "พุทโธ" หรือการทำภาวนาจนเคลมหายในเข้าออก จะปรากฏความสงบและได้สติความสงบจะปรากฏขึ้นในขณะนั้น ภาวนาแบ่งออกได้เป็น 1) ภาวนามัย ได้แก่ การสวดมนต์ ภาวนา 2) อัมภัสรวณมัย ได้แก่ การสนทนาธรรม 3) วิมุตตมัย ได้แก่ ความเห็นที่เป็นสัมมา วิมุตติขั้นสูง เช่น การเห็นความทุกข์ในเรื่องการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันของบุคคลนั้น ไม่สามารถแยกการปฏิบัติ เหล่านี้แยกออกจากกันเป็น 3 ประการดังกล่าวในข้างต้นได้ เนื่องจากการปฏิบัติเหล่านี้มีลักษณะ เกี่ยวเนื่องกันและกัน มนุษย์เราจะต้องมีการปฏิบัติทั้ง 3 ประการนี้เพื่อจะได้เป็นสมบัติติดตัวไปยัง ชีวิตในเบื้องหน้าดังที่ท่านปญญาพิศาลเถระ (จิตรโฆภิกขุ. 2530) ได้เน้นว่ามนุษย์ที่ไม่ประมาท จะต้องมีการสำรวจตัวเองว่าได้มีการปฏิบัติไปแล้วหรือยังและมีการปฏิบัติมากน้อยเพียงใดใน ทุกกรณี จึงควรมีการปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้น

ระดับที่สอง การปฏิบัติตนให้เกิดสมาธิหรือมีความมั่นคงทางจิตใจ เป็นการพยายาม ผูกจิตให้พ้นจากนิวรณ์ 5 คือ สิ่งที่เป็นสาเหตุให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลงและความกลัว ได้แก่ "กามฉันทะ" คือ ความพอใจในอารมณ์ที่น่าใคร่ประการต่าง ๆ ไปสู่การเกิด โลกะจวิตขึ้น "พยาบาท" คือ ความอิจฉาริษยาคิดปองร้ายซึ่งกันและกันที่จะทำให้เกิดโทสะจวิตขึ้น "ถีนมิตตะ" คือ จิตที่ง่วงซึม ย่อท้อ เกียจคร้าน "อุจจถ จทุกกัจจะ" คือ จิตที่หุ้งชาน ผันหวาน สร้างวิมานในอากาศและ "วิจะกิจจา" คือ จิตที่เล็งเลสงสัยจับจุดไม่แน่นอน สามนิวรณ์ทำนองนี้ก่อให้เกิดโมหะจวิต คือ ความหลงและความเขลา ไม่พิจารณาเหตุผลให้ประจักษ์นิวรณ์ทั้ง 5 นี้เป็น เครื่องกั้นการทำให้จิตใจให้สงบและเป็นอุปสรรคต่อการทำให้จิตให้ปราศจากกามมณห์ทั้งหลาย หรือการ ติดอยู่ในรูปเสียง กลิ่น รสและสัมผัส

สมาธิ แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ 1) ขณิกสมาธิ เป็นสมาธิชั่วขณะ ซึ่งคนธรรมดาคน มาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานในชีวิตประจำวันให้ได้ผลดี 2) อุปจารสมาธิ เป็นสมาธิ เฉื่อย ๆ หรือจวนจะแน่วแน่ 3) อัปปนาสมาธิ เป็นสมาธิที่แน่วแน่มั่นคง เป็นสมาธิในระดับสูงสุด

ภาวะมีปัญญาขั้นต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นผลสำเร็จที่ต้องการของการเจริญสมาธิ (พระเทพเวที. 2531 : 198)

ระดับสาม การฝึกตนเพื่อให้เกิดปัญญาหรือให้รู้แจ้งเห็นจริง เป็นการฝึกจิตให้เข้าถึง ภูมิ คือ การดับทุกข์ ได้แก่ ศีลหา คือ กิเลสหรือการกำเริบในรูป กลิ่นเสียง และสัมผัส ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ และพยายามฝึกจิตให้รู้แจ้งเห็นจริงในอริยสัจ 4

สำหรับการปฏิบัติทางพุทธศาสนาทั้งสามระดับในพุทธศาสนิกชนนั้น มีแนวทางในการปฏิบัติ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ (ปัญญานิเทศิกฯ. ม.ป.ป. 11) ประเภทแรกการปฏิบัติสำหรับชาวบ้าน พระพุทธเจ้าทรงสอนให้บุคคลปฏิบัติตนในเรื่อง ทาน ศีล ภาวนา ประเภทที่สอง การปฏิบัติตนสำหรับพระ พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ผู้ที่อยู่ในเพศบรรพชิตปฏิบัติตนในเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งการปฏิบัติทั้งสองประเภทนี้โดยแท้จริงแล้วเป็นการปฏิบัติในระบบเดียวกัน แต่เป็นการแยกเพื่อให้เห็นจุดเน้นในการปฏิบัติที่แตกต่างกัน (พระเทพเวที. 2534 : 11-13) กล่าวคือ การปฏิบัติของคฤหัสถ์จะเน้นที่ ทาน ศีล ภาวนา เป็นการเน้นภายนอกตัวบุคคลโดยเริ่มจาก ทาน เป็นการเอื้อเฟื้อของไปให้แก่ผู้อื่น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปฏิบัติในขั้นศีลจึงอยู่ที่ตัวของบุคคล ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่สามารถมองเห็นโดยการแสดงออกมาภายนอกจิตใจของบุคคลทั้งทางกายและทาง วาจา ถ้าเป็นการกระทำทางกายก็เป็นกายกรรม ถ้าเป็นทางวาจาคือคำพูดก็เป็นวจีกรรม ดังนั้น การกำหนดศีลจึงกำหนดที่พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาทางกายและวาจา เน้นการกระทำ บุคคลที่ติดต่อกับภายนอก ในขั้นภาวนาจึงเป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล ภาวนาแยกออกเป็น สองส่วน คือ ด้านจิตที่เป็นสมาธิกับด้านปัญญา ส่วนการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่เรียกว่า ศีล สมาธิ ปัญญา จะเป็นการปฏิบัติที่เริ่มจากศีลซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ตัวบุคคล แล้วจึงถึงขั้นของสมาธิ ที่อยู่ลึกเข้าไปในจิตใจ และสุดท้ายคือปัญญาเป็นขั้นที่อาศัยจิตทำงาน ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งทั้งหลาย เรียกว่า มีปัญญาเกิดขึ้น จิตใจที่มีความรู้ มีปัญญาก็นำเอาความรู้นั้นมาปรับปรุง ชีวิตด้านกายวาจา อีกต่อหนึ่ง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าแนวทางในการปฏิบัติทางพุทธศาสนาสำหรับฆราวาสเป็นการเน้นภายนอก เน้นด้านหยาบ คือ ทาน ศีล และภาวนา โดยขยายการปฏิบัติภายนอกออกเป็น 2 ด้าน คือ ทาน และศีล เอาการปฏิบัติภายใน 2 ด้าน คือ สมาธิ และปัญญา ขุดเป็นภาวนาอย่างเดียว ส่วนการปฏิบัติในกลุ่มของพระสงฆ์เอาด้านใน คือ ภาวนาไปแยกละเอียดเป็นจิตใจ (สมาธิ) กับปัญญา แต่ด้านนอก คือ ทานกับศีลนั้นนับรวมเป็นอันเดียวกัน เพราะว่าศีลหลักการก็คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีกับผู้อื่นในสังคม ส่วนทานเป็นองค์ประกอบที่จะอยู่ร่วมกันด้วยดีกับผู้อื่นในสังคมจึงนำมารวมกันอยู่ในคำว่าศีล ดังนั้นการปฏิบัติทั้งสองประเภทนี้จึงเป็นการปฏิบัติในเรื่องเดียวกัน แต่เป็นการแยกเพื่อให้เห็นจุดเน้นที่ต่างกันสำหรับฆราวาสจะเน้นที่ด้านนอก จัดเป็น ทาน ศีล ภาวนา แต่สำหรับพระสงฆ์จะเน้นที่ด้านในวางหลักเป็น ศีล สมาธิ ปัญญา

สรุปได้ว่า การปฏิบัติทางพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนนั้นแบ่งการปฏิบัติออกได้เป็นสามระดับ ตั้งแต่ระดับเบื้องต้น ระดับกลาง จนถึงระดับสูง โดยได้แบ่งประเภทของการปฏิบัติเพื่อให้ความเหมาะสมกับผู้ปฏิบัติออกเป็นสองประเภท คือ การปฏิบัติตนของฆราวาสจะเป็นการปฏิบัติที่เน้นภายนอกมีจุดมุ่งหมายเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยดีในสังคม จึงเป็นการปฏิบัติตนในด้าน ทาน ศีล ภาวนา ส่วนการปฏิบัติตนของพระสงฆ์เป็นการปฏิบัติที่เน้นให้เกิดปัญญา เน้นการปฏิบัติภายในจิตใจ ด้านศีล สมาธิ ปัญญา ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในกลุ่มเยาวชนไทย จุดเน้นของการวัดการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในงานวิจัยนี้จึงเป็นเรื่องของ ทาน ศีล และภาวนา

สำหรับการวัดการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของเยาวชนไทยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แบบวัดที่สร้างขึ้นโดยดวงเดือน พันธุมนาวินและคนอื่น ๆ (2533 ก้าวสงดาเนินการ) ที่วัดการปฏิบัติตนของผู้ตอบในด้านการให้ทาน วิชาศีล และการเจริญภาวนา แบบวัดมีลักษณะเป็นประโยคบอกเล่า จำนวน 10 ข้อ ในแต่ละข้อประกอบด้วยมาตราประเมิน 6 หน่วย จากจริงที่สุดถึงไม่จริงเลย แบบวัดนี้ได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มเยาวชน กลุ่มฆราวาสและพระสงฆ์ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 8.42 - 13.49 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .74 รายละเอียดของแบบวัดจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

สาเหตุของการมีลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล

เนื่องจากความรู้เกี่ยวกับศาสนาความเชื่อ ความพอใจที่จะนับถือศาสนาและการปฏิบัติตามหลักทางศาสนาอันได้เป็นสิ่งที่ติดตัวบุคคลมาตั้งแต่กำเนิดจำเป็นต้องมีการปลูกฝังไปจนตลอดชีวิตของบุคคล โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางศาสนา ซึ่งการถ่ายทอดทางศาสนานี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) และเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นการปลูกฝังความเชื่อค่านิยม ซึ่งจะเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของบุคคล

สำหรับการถ่ายทอดทางสังคมหรือการถ่ายทอดทางศาสนานั้น มักจะเป็นการสั่งสอนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยผ่านสถาบันการถ่ายทอดทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยครอบครัว สถาบันทางการศึกษา สถาบันทางศาสนาและสื่อมวลชนร่วมกันในการถ่ายทอดสถาบันทางสังคม เหล่านี้จึงมีบทบาทสำคัญมากต่อการปลูกฝังความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนาให้ขึ้นในบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวและสถาบันทางการศึกษา ซึ่งเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังลักษณะทางพุทธศาสนาให้แก่เด็กมากที่สุด ดังจะได้กล่าวต่อไป

ครอบครัวกับลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล ครอบครัวนับว่าเป็นสถาบันแรกที่มีความสำคัญต่อชีวิตของบุคคล เพราะครอบครัวเป็นจุดเริ่มแรกในการเสริมสร้างบุคลิกภาพทุกอย่างในตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็น ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมและการปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ที่บุคคลยึดถือรวมไปถึงการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาด้วย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าลักษณะเหล่านี้ล้วนแต่ได้รับอิทธิพลมาจากครอบครัวแทบทั้งสิ้น ในประเทศไทยนั้นนักวิชาการได้สนใจศึกษาการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาในครอบครัวมานานกว่า 20 ปีแล้ว มีการวิจัย 3 เรื่อง ที่ได้ศึกษาปรากฏการณ์อย่างชัดเจน เรื่องแรกคือ การวิจัยที่ศึกษาประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดระยอง จำนวน 260 คน (เพ็ญแข ประจวบจิณโก และอ้อมเดือน สดมณ. 2529) ผลการวิจัยพบว่า ในหมู่บ้านที่เด็กมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนามาก เป็นเด็กที่มีความใกล้ชิดกับวัดและติดตามตามอิทธิพลในการถ่ายทอดแก่บุตรของตนมากกว่าในหมู่บ้านที่เด็กมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาน้อย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในนิสิตปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ

จำนวน 507 คน (วันชัย มิกกลาง. 2530) ซึ่งพบว่า นิสิตที่รายงานว่าบิดามารดาถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาให้แก่ตนมาก เป็นผู้ที่มีเจตคติ (ทัศนคติ) ที่ดีต่อพุทธศาสนาและมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากตามไปด้วย ส่วนการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการบวชนิพพานของชายไทยในภาคใต้ โดยได้ทำการศึกษาในกลุ่มพระสงฆ์จำนวน 712 รูป สามเณร จำนวน 175 องค์ และเพื่อนของพระสงฆ์และสามเณร จำนวน 541 คน รวมทั้งสิ้น 1,428 ราย (ฉกาจ ช้วยโต และดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2533) ผลการวิจัยปรากฏว่าในกลุ่มพระสงฆ์และฆราวาส ซึ่งได้รายงานว่าตนได้รับความอบอุ่นจากครอบครัวมากหรือบิดามารดาเป็นแบบอย่างที่ดีทางพุทธมาก เป็นผู้ที่มีความเชื่อและมีค่านิยมทางพุทธรวมทั้งมีความตั้งใจปฏิบัติทางสงฆ์สูงกว่าพระสงฆ์และฆราวาสที่รายงานว่าได้รับความอบอุ่นจากครอบครัวน้อยหรือมีบิดาหรือมารดาเป็นแบบอย่างที่ดีทางพุทธน้อย

ผลการวิจัยการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาจากครอบครัวดังกล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า ถ้าครอบครัว (บิดาหรือมารดา) มีการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาแก่บุตรของตนมากจะส่งผลให้บุตรมีลักษณะทางพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย แม้ในวัยรุ่นและในผู้ใหญ่ตอนต้นก็ยังพบว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อลักษณะทางศาสนาของบุคคล มีการวิจัยในต่างประเทศในหมู่คริสตชนที่พบว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อลักษณะทางศาสนาของเด็กมากเป็นสองเท่าจากกิจกรรมทางศาสนาและอิทธิพลของเพื่อนต่อเด็ก (Hoge and Petrillo. 1978) ส่วนในอีกการวิจัยหนึ่งได้พบอิทธิพลของครอบครัวทางศาสนาต่อบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่อย่างชัดเจน แม้จะอยู่ในวิทยาลัยการศึกษานาน อิทธิพลของการฝึกฝนและการเรียนวิชาในสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อลักษณะทางศาสนาของบุคคลน้อยกว่าครอบครัว (Hoge and Keeter. 1976) ส่วนในประเทศไทยนั้น วันชัย มิกกลาง (2530) ได้พบว่า ถึงแม้ว่าครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาให้แก่บุตรแต่ไม่ได้หมายความว่าบิดามารดาทุกกลุ่มจะมีการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาให้แก่บุตรเท่าเทียมกันหมด โดยพบว่า นิสิต นักศึกษาที่มีบิดา หรือมารดาที่มีการศึกษาสูงจะมีการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาให้แก่บุตรมากกว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาน้อย ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สัตตาวัลย์ พรศรีสมุทรและวิลาสลักษณ์ ชิวาลลี (2524) ที่พบว่านักเรียนที่มีบิดาหรือมารดาที่มีระดับการ

ศึกษาสูงได้รับการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาด้านการยึดถือบาปบุญและด้านอื่น ๆ เช่น ความกตัญญูทดแทน ความเอื้อเฟื้อ มากกว่านักเรียนที่มีบิดาหรือมารดา มีระดับการศึกษาต่ำ ซึ่งแม้แต่ งานวิจัยในต่างประเทศบางเรื่องก็ยังพบผลการวิจัยที่สอดคล้องกับผลการวิจัยในประเทศไทยที่ได้กล่าวมาทั้งสองเรื่องนี้ จากการศึกษาของฮาร์วิส (Harris. 1981) ได้ศึกษานักเรียนเกรด 11 ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันแคธอลิก พบว่า นักเรียนที่มีผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาสูงจะปฏิบัติตามหลักทางศาสนาสูงตามไปด้วย การทำงานวิจัยทั้งสามเรื่องนี้พบผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาสูงมีการถ่ายทอดลักษณะทางศาสนาให้แก่บุตรมากกว่าบิดามารดาที่มีการศึกษานี้ อาจเป็นผลเนื่องมาจากการที่บิดาหรือมารดาที่มีการศึกษาสูงมีโอกาสได้เรียนรู้และมีความเข้าใจในหลักคำสอนทางศาสนามากกว่าบิดาหรือมารดาที่มีการศึกษาต่ำ โดยเฉพาะในบิดามารดาไทยที่มีการศึกษาสูงอาจเป็นผลเนื่องจากหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ในระดับประถมศึกษาจนถึงในระดับมหาวิทยาลัยจะมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอยู่ในทุกระดับ ถึงแม้ว่า ในบางระดับการศึกษาจะไม่เปิดโอกาสให้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาพุทธศาสนาโดยตรง แต่อาจกล่าวได้ว่าในรายวิชาจำนวนไม่น้อยได้สอดแทรกหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้าได้ด้วยเสมอ ดังนั้นบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาสูงที่มีความเข้าใจและรู้คุณค่าของพุทธศาสนาจึงได้ถ่ายทอดหลักคำสอนทางพุทธศาสนาให้แก่เด็กและเยาวชนในความรับผิดชอบของตนมากกว่า บิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ นอกจากนี้จากผลการวิจัยของวันชัย มีกลาง (2530) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วยังได้พบผลในรายละเอียดอีกว่า นิสิต นักศึกษา ที่รายงานว่าได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดามากหรือน้อย ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในพุทธศาสนาสูงหรือต่ำตามปริมาณของการได้รับการถ่ายทอด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ บิดามารดาได้มีการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบและวิธีการที่ใช้ในการถ่ายทอด เป็นไปตามธรรมชาติจนเกินไป เพราะจากการศึกษาของสมศักดิ์ ชุมสาย (2518 : 141) พบว่า ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่รายงานว่าได้รับความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาจากทางบ้านเพียงร้อยละ 12.50 ในขณะที่รายงานว่าได้รับจากวัดและโรงเรียนรวมกันถึงร้อยละ 57.91 และอีก รายงานวิจัยหนึ่งพบว่า นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานครเป็นนักเรียนชายและ

นักเรียนหญิงรายงานว่าได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากทางบ้านร้อยละ 6.75 และ 7.17 ในขณะที่รายงานว่าได้รับจากวัดและโรงเรียนรวมกันถึงร้อยละ 71.18 และ 73.39 ในนักเรียนชายและนักเรียนหญิงตามลำดับ (พรสวัสดิ์ เพชรแดง. 2528)

สรุปได้ว่า การได้รับการถ่ายทอดลักษณะทางศาสนาจากครอบครัวมีความสำคัญมากต่อการมีลักษณะทางศาสนาของเยาวชน โดยเฉพาะในต่างประเทศที่พบว่า การถ่ายทอดลักษณะทางศาสนาจากครอบครัวจะมีความสำคัญมากกว่ากิจกรรมทางศาสนาหรือการเรียนวิชาในมหาวิทยาลัย แต่สำหรับในประเทศไทยพบว่าครอบครัวที่มีความสำคัญต่อการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาให้แก่เยาวชนคือครอบครัวที่มีบิดาหรือมารดาที่มีการศึกษาสูง และกลับพบว่าสถาบันทางศาสนาและสถาบันทางการศึกษามีความสำคัญมากกว่าครอบครัวในการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาให้แก่เยาวชนไทย ผลการวิจัยจึงยังขัดแย้งกันอยู่ คาดได้ว่าครอบครัวไทยอาจมีอิทธิพลในการถ่ายทอดทางศาสนาน้อยกว่าในต่างประเทศ อิทธิพลจากสถานศึกษาตั้งแต่ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาจึงอาจมีผลต่อลักษณะทางศาสนามากกว่าในต่างประเทศ ทั้งนี้เพราะบิดามารดาไทยมักมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ วิชาพุทธศาสนา ครู อาจารย์และกลุ่มเพื่อนในระดับอุดมศึกษาจึงทวีความสำคัญต่อลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคลเพิ่มขึ้น

สถาบันทางการศึกษากับลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล สถาบันทางการศึกษาเป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาให้แก่เยาวชนไทย ในสมัยก่อนคนไทยทั้งในเมืองและในชนบทจะมีความผูกพันใกล้ชิดกับวัด มีพระสงฆ์เป็นผู้อบรมศาสนาความรู้ทางหนังสือและวิชาชีพให้แก่คนไทยนับตั้งแต่เกิดก็ว่าได้ โดยเฉพาะในเด็กผู้ชายไทยเมืองเดิบบิดาขึ้นอายุประมาณ 6 - 7 ปี ก็จะไปอยู่วัดหรือไปเล่นที่วัด ได้รับคำสั่งสอนจากพระ ต่อมาก็จะบวชเป็นสามเณรคอยช่วยเหลือพระและเล่าเรียนหลักธรรมทางศาสนาไปด้วยจนอายุ 20 ปี จึงบวชเป็นพระเพื่อศึกษาเล่าเรียนหลักศาสนาอย่างจริงจังหรือไม่ก็เป็นการบวชเพื่อความเชื่อตามประเพณี ส่วนหญิงไทยในสมัยก่อนจะได้รับการอบรมสั่งสอนจากพระก็ในโอกาสไปทำพิธีการบุญต่าง ๆ ที่วัด เช่น การทำบุญตักบาตรและสังเวย เป็นต้น ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูปการศึกษาโดยมีการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นในวัดและขยายออกไปทั่วประเทศ โดยให้

พระเป็นผู้สอนหนังสือและสอนศาสนาไปด้วยทำให้คนไทยทั้งชายและหญิงเมื่ออายุประมาณ 8 ปีขึ้นไปมีโอกาสไปวัดมากยิ่งขึ้น แม้ในปัจจุบันคนไทยก็ยังคงไปวัดกันอยู่เพราะโรงเรียนต่าง ๆ จะอยู่ในบริเวณวัดหรือใกล้ ๆ วัด ซึ่งในระยะหลังนี้พระสงฆ์ไม่ได้มีบทบาทเป็นครูผู้สอนดังเช่นแต่ก่อน การสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ ค่าในการสอนโดยครู อาจารย์ ในบางโรงเรียนพระสงฆ์ไม่ได้มีบทบาทเกี่ยวข้อง แต่ในหลาย ๆ โรงเรียนพระสงฆ์ยังมีบทบาทในการเทศนาสั่งสอนนักเรียนบ้าง เป็นครั้งคราวหรือสอนในวิชาจริยศึกษา นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมทางพุทธศาสนาร่วมกับครูและเพื่อน ๆ อีกด้วย เช่น การทำบุญตักบาตรเนื่องในโอกาสวันสำคัญทางพุทธศาสนา การแห่เทียนเข้าพรรษาและการฝึกสมาธิ เป็นต้น

ในปัจจุบันนี้ ครู อาจารย์ จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดค่านิยมทางพุทธศาสนา และการปลูกฝัง ความรู้และการปฏิบัติทางพุทธศาสนาให้แก่นักเรียน นอกเหนือจากการปลูกฝังความรู้จริยธรรมทั่วไป จากการวิจัยครูประถมศึกษา เกี่ยวกับค่านิยมทางศาสนาของครูและการถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาให้แก่เด็กโดย อ้อมเดือน สดมณี และนงเส็ก สุขถิ่นไทย (2528) ได้ศึกษาครูจำนวน 200 คน จากโรงเรียนในกรุงเทพฯ 10 โรงเรียน ผลปรากฏว่า ครู อาจารย์ที่รายงานว่าตนถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาให้แก่เด็กนักเรียนมากที่สุด คือ ครูที่ทำงานมานาน 16 - 30 ปี ส่วนครูที่ทำงานมากกว่าหรือน้อยกว่าครูกลุ่มนี้ รายงานว่ามีการปฏิบัติดังกล่าวน้อยกว่า ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมของครูและการถ่ายทอดศาสนาสู่เด็กพบในปริมาณกลับกันในครูสังกัด กทม. กล่าวคือ ครูในโรงเรียนประถมนี้ถ้าเป็นผู้ที่มีค่านิยมทางศาสนาในระดับสูงจะถ่ายทอดค่านิยมทางศาสนาไปสู่เด็กน้อยกว่าครูที่มีค่านิยมทางศาสนาในระดับกลาง นอกจากนี้ยังพบว่า ครูในสังกัด กทม. นี้ ถ้าเป็นผู้ที่มีความขัดแย้งในสิทธิและหน้าที่ของตนมากจะเป็นผู้ถ่ายทอดทางศาสนาไปสู่เด็กน้อยกว่า

ส่วนการวิจัยที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่ง คือการวิจัยธรรมจริยาของครูไทยในภาคกลางของ บุญกอบ วิสมิตะนันท์ (2527) ได้ศึกษาครูประถมศึกษา จำนวน 593 คน และนักเรียนที่เรียนกับครูเหล่านี้มีมากกว่า 2,500 คน จากโรงเรียนในกรุงเทพฯ จำนวน 30 โรง ซึ่งตั้งอยู่ทั้งในและนอกเขตวัด โดยมีการวัดลักษณะ 3 ประการในครูและนักเรียน คือความตระหนักในศีล 5

สดีสัมพันธ์และวิธีอุปมาอุปไมย ส่วนครูได้ตอบแบบวัดวิธีการอบรมเด็กทางด้านรักสันนิบาตและให้เหตุผลด้วย ส่วนในเด็กจะได้ตอบแบบวัดทัศนคติต่อครู ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูที่สอนจริยศึกษาเป็นผู้ที่มีลักษณะทางพุทธศาสนาทั้ง 3 ประการสูงกว่าครูประเภทอื่น ส่วนครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนเขตวัดนั้นสอนจริยธรรมได้ถูกหลักมากกว่าครูจากโรงเรียนนอกเขตวัด ส่วนครูที่มีประสิทธิภาพสูงในการปลูกฝังลักษณะทางพุทธศาสนา 3 ด้าน แก่ศิษย์ คือ ครูที่มีทัศนคติที่ดีต่อศิษย์มาก ครูที่รู้จักวิธีการที่เหมาะสมในการปลูกฝังอบรมศิษย์และครูที่มีจริยธรรมสูงด้วย

ส่วนในระดับมัธยมศึกษา พบว่าเนื่องจากในปัจจุบันมีการจัดหลักสูตรในการศึกษาระดับนี้ ได้บรรจุเอาวิชาพุทธศาสนาเข้าไว้ในการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยได้บรรจุไว้ในหลักสูตรให้เป็นวิชาเลือกเสรี แต่มีข้อบังคับไว้ว่านักเรียนที่นับถือพุทธศาสนาทุกคนจะต้องเลือกเรียนวิชานี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2533) ดังนั้นครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังลักษณะทางพุทธศาสนา จากการศึกษาค้นคว้าของ ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2530) ได้ศึกษาวิธีการสอนวิชาพุทธศาสนาในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนสาธิตแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ โดยวิธีการใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ นอกจากนี้ยังให้นักเรียนฝึกพิจารณาตนเองทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไปด้วยและมีกิจกรรมการติดตามประเมินผล ผลการวิจัยปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาพุทธศาสนา ทัศนคติต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพุทธศาสนาและมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพุทธศาสนาของนักเรียนที่วัดหลังจากการสอนสูงกว่าที่วัดก่อนการสอนอย่างอย่างชัดเจน ส่วนวิไลวรรณ เดชเจริญ (2525) ได้ศึกษาวิธีการสอนวิชาพุทธศาสนาของครูโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพฯ เปรียบเทียบกับวิธีการสอนวิชาศาสนาในโรงเรียนราษฎร์ ผลปรากฏว่าครูที่สอนวิชาพุทธศาสนาสามารถสร้างศรัทธาและโน้มน้าวให้นักเรียนเข้าร่วมชุมนุมพุทธศาสนาได้น้อยกว่าและไม่มีการนำให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเท่าฝ่ายคริสต์ศาสนา ผลการวิจัยทั้งสองเรื่องที่ได้กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าวิธีการสอนวิชาพุทธศาสนาของครู อาจารย์ เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยปลูกฝังให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีและโน้มน้าวให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนยอมรับเอาลักษณะทางพุทธมาเป็นหลักความเชื่อและเป็นหลักในการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาต่อไป

สำหรับในระดับมหาวิทยาลัย เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในระดับนี้ได้เปิดโอกาสให้เยาวชนได้รับประสบการณ์ทางด้านต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งประสบการณ์ที่นิสิตได้รับนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นประสบการณ์ที่นิสิตได้รับมาจากการอบรมสั่งสอนจากอาจารย์โดยตรง เช่น การที่นิสิตได้เรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ได้พบเพื่อนใหม่ทั้งในคณะเดียวกันและต่างคณะ การเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยหรือกิจกรรมที่นิสิตจัดขึ้นเอง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางด้านกีฬา กิจกรรมทางด้านบันเทิง กิจกรรมทางด้านการทำงานเพื่อประโยชน์ กิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ กิจกรรมเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดประสบการณ์แก่นิสิตทั้งสิ้น สุรพงษ์ ชูเดช (2533) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 5 ด้าน ได้แก่ ประสบการณ์ด้านวิชาการ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การรับรู้ทางสังคมจากวิชาการ ประสบการณ์ด้านการทำกิจกรรมและประสบการณ์ด้านกลุ่มเพื่อนที่มีความสัมพันธ์กับจิตลักษณะที่ควรพัฒนาให้ดีขึ้นในนิสิต นักศึกษาไทย 3 ด้าน ได้แก่ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคตและเอกลักษณ์แห่งอิโก้ ในนิสิตในกรุงเทพฯ จำนวน 273 คน พบผลปรากฏว่าจิตลักษณะ 3 ด้าน มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 5 ด้าน ดังนี้ ในด้านที่เกี่ยวกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมพบว่า นิสิตที่ได้รับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมสูงสามารถจะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูงกว่านิสิตที่ทำกิจกรรมต่ำ นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสามารถจะใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า ในด้านที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตพบว่า นิสิตที่คบเพื่อนเหมาะสมมากมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่านิสิตที่คบเพื่อนที่เหมาะสมน้อยกว่า นิสิตที่มีประสบการณ์ด้านการรับรู้ทางสังคมจากวิชาการสูงจะมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่านิสิตที่มีประสบการณ์ด้านการรับรู้ทางสังคมจากวิชาการต่ำ ส่วนในด้านที่เกี่ยวกับเอกลักษณ์แห่งอิโก้พบว่า นิสิตที่มีประสบการณ์ด้านการรับรู้จากวิชาการสูงเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งอิโก้สูงกว่านิสิตที่มีประสบการณ์ด้านการรับรู้จากวิชาการต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่า นิสิตที่ได้รับประสบการณ์ด้านวิชาการและด้านกลุ่มเพื่อนสูงจะมีเอกลักษณ์แห่งอิโก้และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทั้งสองด้านนี้ต่ำหรือประสบการณ์ด้านหนึ่งสูงอีกด้านหนึ่งต่ำอย่างเด่นชัด ผลของการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยว่า มีความสำคัญต่อจิตลักษณะที่ควรพัฒนาให้ดีขึ้นในเยาวชนไทย ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยนั้นนอกจากพบว่ามีความ

สัมพันธ์กับจิตลักษณะที่สำคัญดังได้กล่าวมาแล้ว ยังพบว่าประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยมีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยพัฒนาการมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในวัดอีกด้วย ดังเช่น ฮีรศักดิ์ กาบวรรณารักษ์ (2515) ได้ศึกษานักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 251 คน แยกเป็นนักศึกษาที่เรียนวิชาศาสนาเปรียบเทียบ จำนวน 133 คน และนักศึกษาที่ไม่ได้เรียนวิชานี้ จำนวน 118 คน ที่มาจากคณะเดียวกัน พบว่าการศึกษาวิชาศาสนาเปรียบเทียบในมหาวิทยาลัยให้ผลดีต่อนักศึกษาที่เรียนวิชานี้และมีความแตกต่างจากนักศึกษาที่ไม่ได้เรียนวิชานี้อย่างชัดเจน กล่าวคือนักศึกษาที่เรียนวิชาศาสนาเปรียบเทียบจะสวดมนต์ก่อนนอนมากกว่ามีความเชื่อว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วมากกว่า มีความมั่นใจในตัวเองสูงและวิตกกังวลใจน้อยกว่านักศึกษาที่ไม่เรียนวิชานี้

ผลการวิจัยการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาในสถาบันทางการศึกษาสรุปได้ว่า ถ้าครูอาจารย์มีลักษณะทางพุทธศาสนาสูง รู้จักวิถีการฝึกอบรมจิตและพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างเหมาะสม เป็นผู้มีความสุขในการปฏิบัติหน้าที่ มีความรับผิดชอบและหวังดีต่อศิษย์ หรือสถานศึกษามีการจัดวิชาทางศาสนาที่มีประโยชน์ให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสมแล้ว จะมีผลดีต่อการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาไปสู่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาอย่างถูกต้องเหมาะสมมากด้วย

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการที่บุคคลจะมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนานั้น บุคคลจะต้องได้รับการปลูกฝังลักษณะเหล่านี้จากสถาบันต่าง ๆ ทางสังคมมาตั้งแต่เด็ก โดยสถาบันแรกที่นับบทบาทในการปลูกฝังลักษณะทางศาสนา คือ ครอบครัว ซึ่งมีอิทธิพลต่อเด็กมากและอิทธิพลของศาสนาต่อครอบครัวจะส่งผลต่อการมีความเชื่อและการปฏิบัติของบุตรไปจนเติบโตด้วย (Batson & Yentis. 1982 : 46 - 47) นอกจากสถาบันทางครอบครัวแล้วสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในการปลูกฝังลักษณะทางศาสนาให้แก่บุคคลยังประกอบด้วย สถาบันทางการศึกษา ซึ่งได้แก่โรงเรียน วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย สถาบันทางศาสนา (วัด) และสื่อมวลชน ซึ่งการที่บุคคลได้รับการปลูกฝังความเชื่อและการปฏิบัติหลักทางศาสนาจากสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้ จะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และยอมรับเอาลักษณะทางศาสนามาเป็นหลักในการปฏิบัติตนเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขต่อไป

ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยกับลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล

ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย หมายถึง การได้เรียนรู้วิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา หรือการได้ร่วมกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย เช่น การร่วมกิจกรรมการทำบุญตักบาตร การฝึกสมาธิ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ เป็นต้น

สืบเนื่องจากเมืองไทยเป็นเมืองแห่งพุทธศาสนา ดังนั้นประชาชนคนไทยจึงมีโอกาสได้ใกล้ชิดและเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา นับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ในระยะแรกโดยการได้รับการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาจากครอบครัว โดยมีบิดามารดาเป็นผู้ให้การถ่ายทอดที่สำคัญ ครั้นเมื่อถึงวัยศึกษาเล่าเรียนบุคคลจึงได้มีโอกาสศึกษาเนื้อหาทางพุทธศาสนาและเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาจากโรงเรียน เช่น การแห่เทียนเข้าพรรษาการทำบุญตักบาตร และร่วมกิจกรรมเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เป็นต้น จนกระทั่งเมื่อบุคคลได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นถึงชั้นอุดมศึกษา นิสิตนักศึกษาก็ยังคงได้รักความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา โดยที่หลักสูตรในระดับอุดมศึกษาได้บรรจุเอาวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาไว้ให้เป็นวิชาเลือกพื้นฐาน เช่น วิชาพุทธศาสตร์ ซึ่งได้กำหนดให้มีไว้ในเกือบทุกหลักสูตรดังจะได้กล่าวต่อไป ยิ่งในสภาพปัจจุบันนี้ ตามแผนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ได้มีการกำหนดนโยบายของการจัดการศึกษาในระดับนี้ไว้ว่า เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม มีจริยธรรมที่พึงประสงค์ สามารถปรับตัวได้กับภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ. 2529 : 55) และเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว ทบวงมหาวิทยาลัยจึงให้การสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยและสถาบันในสังกัดมหาวิทยาลัยเร่งระดมจัดทำโครงการที่เน้นการพัฒนา นิสิต นักศึกษาทางด้านจริยธรรมให้มากขึ้นเป็นพิเศษทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ทั้งกายและใจ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ในปัจจุบันนี้มหาวิทยาลัยและสถาบันต่าง ๆ จึงมีการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาให้มากขึ้น เช่น ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการทำบุญตักบาตรในรอบสัปดาห์ ๆ ละ 1 วันให้มีการจัดตั้งชมรมพุทธศาสตร์ขึ้นในมหาวิทยาลัย ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้เข้าร่วมอุปสมบทตามโครงการอุปสมบท

ในภาคฤดูร้อน เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะมีความเชื่อว่าการส่งเสริมให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะส่งผลให้นักศึกษาที่ออกไปเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ตามที่นโยบายได้กำหนดไว้ ดังนั้นจากที่ได้กล่าวมาจึงพอที่จะแยกประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยออกได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้คือ 1) ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน 2) ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป 4) ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา 4) ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนและลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล

หมายถึง การได้รับรู้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาจากเนื้อหาวิชาที่เรียนตามที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละหลักสูตร ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยในแต่ละหลักสูตรสามารถแบ่งหมวดวิชาที่เรียนออกเป็น 3 หมวด คือ (กรมวิชาการ. 2525) 1) หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป 2) หมวดวิชาเฉพาะด้าน 3) หมวดวิชาเลือกเสรี

หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป เป็นหมวดวิชาที่จัดขึ้นให้นักผู้เรียนเพื่อจุดประสงค์สองประการ คือ ประการแรกเพื่อใช้เป็นวิชาพื้นฐานทั่วไปเพื่อประโยชน์ในการวางพื้นฐานในวิชาหลัก ๆ ประกอบด้วย หมวดวิชาสังคมศาสตร์ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ หมวดวิชาภาษา ศาสตร์ ประการที่สอง เพื่อใช้เป็นวิชาพื้นฐานทั่วไปเพื่อประโยชน์ของวิชาพื้นฐานโดยตรง มีจุดมุ่งหมายที่เน้นให้ผู้เรียนมี 1) มีความรู้กว้างในสาขาวิชาต่าง ๆ มองเห็นความสัมพันธ์และความเกี่ยวเนื่องประสานกันของสาขาวิชาต่าง ๆ 2) ให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ปัญหา มองการณ์ไกลและเป็นตัวของตัวเอง 3) ให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง เข้าใจสังคมมองเห็นปัญหาในสังคมพร้อมที่จะรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเหมาะสม 4) เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและความสวยงามของมนุษยชาติ 5) มีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไปนี้ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดไว้ให้หลักสูตรในระดับปริญญาตรีทุกหลักสูตรจะต้องมีวิชาพื้นฐานทั่วไปอย่างน้อย 30 หน่วยกิต (ไพฑูริย์ อินลาวัณย์ และทองอิน วังศ์ไธธร. 2526 : 1) ดังนั้นนิสิตนักศึกษาที่เรียนในระดับปริญญาตรีทุกคนจึงต้องเรียนวิชาพื้นฐานอย่างน้อย 30 หน่วยกิต ซึ่งวิชาพื้นฐานทั่วไปนี้ในแต่ละหมวดจะมีทั้งรายวิชาที่บังคับให้ผู้เรียนต้องเรียนและรายวิชาที่ผู้เรียน

สามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจของตน ซึ่งวิชาที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาเป็นวิชาพื้นฐานอีกวิชาหนึ่งที่อยู่ในหมวดทางสังคมศาสตร์ ที่ได้บรรจุไว้ให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ในทุกหลักสูตร (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2530)

หมวดวิชาเฉพาะด้าน เป็นหมวดวิชาที่จัดขึ้นตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยเน้นความรู้เฉพาะด้านที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ ดังนั้นนิสิตนักศึกษาที่เรียนหลักสูตรเฉพาะด้านแตกต่างกันจึงได้รับประสบการณ์ในรายวิชาต่าง ๆ แตกต่างกันไป ในบางหลักสูตรวิชาเฉพาะด้านไม่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา แต่ในบางหลักสูตร เช่น หลักสูตรในสาขาศึกษาศาสนาที่เลือกเรียนวิชาเฉพาะด้านทางสังคมศึกษา หลักสูตรมนุษยศาสตร์ที่เลือกเรียนวิชาเฉพาะด้านทางศาสนาและปรัชญา หลักสูตรจะกำหนดให้ผู้เรียนวิชาเฉพาะด้านเหล่านี้จะต้องเรียนวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น วิชาศาสนาเปรียบเทียบ วิชาหลักพุทธศาสนา เป็นต้น (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2530; มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2530)

หมวดวิชาเลือกเสรี เป็นหมวดวิชานิสิตนักศึกษาสามารถเลือกเรียนได้โดยเสรีตามความชอบของแต่ละบุคคล ซึ่งนิสิตอาจเลือกเรียนในวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาหรือเลือกเรียนในรายวิชาอื่น ๆ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า นิสิตศึกษาจะได้รับความรู้และการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยอย่างน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับว่านิสิตได้เลือกเรียนในรายวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างน้อยเพียงใดด้วย ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงได้มุ่งความสนใจที่ประสบการณ์ทางพุทธศาสนาที่นิสิตนักศึกษาได้รับมาจากการเรียนในรายวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา โดยได้แบ่งวิชาเรียนที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาออกได้เป็นวิชาทั่วไป และวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาโดยตรง

วิชาทั่วไป หมายถึง วิชาที่ได้กำหนดไว้ในแต่ละหลักสูตร ซึ่งอาจจะเป็นรายวิชาพื้นฐานหรือวิชาเฉพาะด้านหรือวิชาเลือกเสรี โดยที่วิชาทั่วไปนั้นไม่ได้เป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธศาสนาโดยตรง แต่ในการเรียนการสอนวิชาเหล่านี้อาจารย์บางท่านอาจสอดแทรกเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาเข้าไปด้วย ดังนั้นการวัดปริมาณความรู้ทางพุทธศาสนาที่นิสิตได้รับจากการ

เรียนวิชาทั่วไป จึงวัดได้โดยให้ผลิตได้รายงานว่าตนได้เรียนวิชาที่อาจารย์ผู้สอนได้สอดแทรกเนื้อหาทางพุทธศาสนาอยู่ด้วยก็รายวิชา แต่ละวิชาผู้เรียนได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาในปริมาณมากน้อยเพียงใด แล้วจึงนำคะแนนที่ได้มารวมเป็นคะแนนการรับรู้ทางพุทธศาสนาจากวิชาทั่วไป

วิชาพุทธศาสนา หมายถึง วิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาโดยตรงซึ่งการเรียนในระดับมหาสารในเกือบทุกหลักสูตรจะมีการจัดการสอนวิชาพุทธศาสนาให้แก่บัณฑิตปริญญาตรี โดยที่นิสิตอาจเลือกเรียนเป็นวิชาเลือกพื้นฐานหรือเลือกเรียนเป็นวิชาเลือกเสรี หรือต้องเลือกเรียนเพราะเป็นวิชาบังคับอยู่ในหมวดวิชาเฉพาะด้าน รายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยที่อยู่หลายวิชา เช่น วิชาปรัชญา 111 (พุทธศาสตร์) วิชาศาสนาเปรียบเทียบ เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาในวิชาเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ประกอบด้วย ประวัติพุทธศาสนา ความหมายของพุทธศาสนา หลักคำสั่งสอนและหลักการปฏิบัติในทางพุทธศาสนาและประโยชน์ของพุทธศาสนา (บุญดี แทนแก้ว, 2522) ในการวิจัยนี้จะได้นิศึกษานิเทศที่เลือกเรียนวิชาพุทธศาสนากับผู้ที่ไม่ได้เลือกเรียนวิชานี้เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในทั้งสองกลุ่ม โดยมีการศึกษาที่เทียบเท่ากันทางด้านวิชาเอก ชั้นปีและเพศในทั้งสองกลุ่ม

การวิจัยที่พบว่า นิเทศที่เรียนวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาแตกต่างกันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีลักษณะความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาแตกต่างกันคือ การวิจัยของ อีระศักดิ์ กาบวรรณารักษ์ (2515) ได้ศึกษานักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่เรียนอยู่ในชั้นปีที่ 1 และปีที่ 2 จำนวน 251 คน ในจำนวนนี้แบ่งออกเป็นนักศึกษาที่เรียนวิชาศาสนาเปรียบเทียบ จำนวน 133 คน และเป็นนักศึกษาที่ไม่ได้เรียนวิชาศาสนาเปรียบเทียบ จำนวน 118 คน และผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างกันในหลายด้าน โดยพบว่า นักศึกษาที่เรียนวิชาศาสนาเปรียบเทียบมีความเชื่อในเรื่องศาสดาได้ดี ทำชั่วได้ชั่วน้อยกว่า มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่ามีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา (สวดมนต์ก่อนนอน) มากกว่า และมีความวิตกกังวลใจน้อยกว่า นักศึกษาที่ไม่ได้เรียนวิชานี้ ส่วนนิพนธ์ เทียมบุญทิพากร (2527) ได้ศึกษานิเทศในชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 700 คน โดยได้เปรียบเทียบการมีความเชื่อใน

เรื่องกรรมระหว่างนิสิตที่เลือกวิชาพุทธศาสตร์และนิสิตที่ไม่ได้เลือกเรียนในรายวิชานี้ ผลการศึกษาปรากฏว่านิสิตที่เลือกเรียนวิชาพุทธศาสตร์มีความเชื่อในเรื่องผลของกรรมว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วมากกว่านิสิตที่ไม่ได้เลือกเรียนวิชาดังกล่าว

จากงานวิจัยที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่านิสิตที่เรียนวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน จะมีผลทำให้นิสิตเหล่านี้มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาแตกต่างกันด้วย ดังนั้นเนื้อหาในวิชาที่เรียนจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนิสิตให้มีความแตกต่างกัน

ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไปกับลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล

ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป หมายถึง ความเจตจำนงที่เกิดจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในช่วงที่นิสิตกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ประสบการณ์ด้านการทำกิจกรรมทั่วไปของนิสิตเกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิต ซึ่งการที่นิสิตจะเข้าร่วมกระทำกิจกรรมใด ๆ นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสนใจของนิสิตแต่ละคน ทั้งนี้อาจเนื่องจากนิสิตมองเห็นความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการทำกิจกรรมนั้น ๆ หรืออาจเกิดจากการคล้อยตามกลุ่มเพื่อนที่มีความสนใจในกิจกรรมทั่วไปที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาของนิสิต เพราะในวัยนี้กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมากต่อการปรับตัว จัดลักษณะและพฤติกรรมของนิสิต

กิจกรรมในมหาวิทยาลัยมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน (พานิ ปรีชาณันท์และคณะ. 2527 :

9 - 10) คือ 1) กิจกรรมด้านวิชาการเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มุ่งเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้แก่นิสิต เช่น นิสิตที่เรียนวิชาเอกด้านวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนก็ร่วมกันทำกิจกรรมเกี่ยวกับวารสารหรือสิ่งพิมพ์ 2) กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเสริมความรู้และประสบการณ์ให้แก่นิสิตด้านศิลปะและวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ การพูดและการลอยกระทง 3) กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่นิสิตกระทำเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือสร้างหรือปรับปรุงสภาพวัตถุที่เป็นสาธารณะสมบัติ โดยปกติแล้วนิสิตจะใช้เวลาในภาคฤดูร้อนไปพัฒนาตนเองในถิ่นทุรกันดารยากไร้ ส่วนการช่วยเหลือประชาชนในเมืองก็จะเป็น

ประชาชนที่อยู่ในแหล่งสลัม กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์อยู่หลายกิจกรรม ทั้งในด้านการสร้างถาวรวัตถุ ทุนบำรุงศาสนวัตถุและการให้การศึกษาแก่ประชาชนในด้านอาชีพ ด้านสาธารณสุข

4) กิจกรรมด้านกีฬา เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนานิสิตทั้งในด้านร่างกายและจิตใจตลอดจนทักษะในด้านกีฬา การฝึกซ้อมกีฬานอกจากจะทำให้เกิดทักษะในการกีฬาและให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้วยังทำให้ลิตมีร่างกายแข็งแรงอีกด้วย กิจกรรมทางด้านกีฬามีหลายประเภท เช่น กีฬาประเภทฟุตบอล เทนนิส กรีฑา เป็นต้น 5) กิจกรรมทางด้านนันทนาการเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่นิสิต กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การจัดสังสรรค์ การจัดงานเต้นรำ เป็นต้น 6) กิจกรรมส่วนกลาง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เป็นศูนย์รวมของนิสิตและยังเป็นฝ่ายควบคุมและให้การสนับสนุนกิจกรรมส่วนอื่น ๆ อีกด้วย โดยทั่ว ๆ ไป กิจกรรมประเภทนี้จะแบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารซึ่งทำหน้าที่บริหารและฝ่ายสภานิสิตซึ่งทำหน้าที่นิติบัญญัติองค์กรกิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ องค์การนิสิตนักศึกษา ศูนย์นิสิตนักศึกษาหรือสโมสรนิสิตนักศึกษา เป็นต้น 7) กิจกรรมด้านการเมือง เป็นกิจกรรมที่นิสิตได้แสดงความคิดเห็นหรือได้แสดงออกซึ่งอาจเป็นการคัดค้านหรือสนับสนุนเหตุการณ์ต่าง ๆ ของสังคม เช่น การคัดค้านการขึ้นค่าโดยสารของรถประจำทาง การสนับสนุนการลดเที่ยวของการแข่งม้า เป็นต้น

กิจกรรมนิสิตเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยนิสิตเพื่อให้นิสิตได้รับประสบการณ์ เพื่อพัฒนาตนเองในด้านส่วนตัว อารมณ์ สังคม และด้านวิชาการ เป็นกิจกรรมที่นิสิตเข้าร่วมด้วยความสนใจไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคะแนนหรือหน่วยกิตใด ๆ หรือผลประโยชน์ในการจัดอย่างอื่น การดำเนินกิจกรรมต้องได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์และได้รับการสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนานิสิตแต่ละคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ (สำนักปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. ม.ป.ป. : 3) นั่นคือ นอกจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรแล้วยังต้องอาศัยกิจกรรมนิสิตในการช่วยส่งเสริมให้ลิตมีพัฒนาการทางจิต ทางอารมณ์ สังคมและบุคลิกภาพด้วย จึงจะพัฒนานิสิตแต่ละคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ได้

จากที่กล่าวมามากจะเห็นได้ว่ากิจกรรมในมหาวิทยาลัยมีอยู่หลายประเภท แต่ละประเภทให้ประสบการณ์แก่นิสิตแตกต่างกันออกไปแล้วแต่จุดประสงค์ของแต่ละกิจกรรม สำหรับในงานวิจัยนี้

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าเป็นการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยกับลักษณะทางพุทธศาสนาของนิสิต ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงคาดว่าประสบการณ์จากการทำกิจกรรมทั่ว ๆ ไปเหล่านี้ที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาจึงน่าที่จะมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางพุทธศาสนาของนิสิต เพราะการที่นิสิตได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น การเข้าศึกษาธรรมสถานที่สำคัญ การเข้าร่วมกิจกรรมอาสาพัฒนาชนบทโดยการไปทพบ้านวัดตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์อื่น ๆ ที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น การไปช่วยดูแลเก็บกวาดบริเวณวัด การคอยช่วยเหลือประสานงานเมื่อวัดมีกิจกรรมที่สำคัญ ๆ ต่าง ๆ ทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้ของนิสิต ทำให้นิสิตได้มีโอกาสใกล้ชิดพุทธศาสนาและได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสั่งสอนและวิถีปฏิบัติทางพุทธศาสนาเพิ่มมากยิ่งขึ้น

สำหรับงานวิจัยที่ได้ศึกษาถึงผลการทำกิจกรรมทั่วไปที่เกี่ยวกับพุทธศาสนากับลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคลยังไม่พบว่า ได้มีผู้ใดศึกษาไว้ แต่พบว่าม้งานวิจัยหลายรายที่พบว่าการร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เกี่ยวข้องกับการมีลักษณะและการมีพฤติกรรมที่น่าปรารถนาบางประการของนิสิตทั้งในและต่างประเทศ ดังจะได้กล่าวต่อไป จึงทำให้คาดได้ว่าในการทำกิจกรรมทั่วไปที่ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ถ้านิสิตได้เข้าร่วมกิจกรรมมากโดยมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบมากและเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเวลานาน จะเป็นผู้มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมน้อย

จากการค้นคว้าเอกสาร พบว่า ม้งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่พบผลว่าการที่นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมช่วยให้มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ หลายด้านเพิ่มขึ้น เช่น มีลักษณะเป็นผู้นำสูงขึ้น (Gustitus, Golden and Hazler. 1986) มีบุคลิกภาพแสดงตัวสูงขึ้น (สุวิทย์ แสงละออ. 2527) มีมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง (Self - Concept) สูงขึ้น (นันทน์ แจ่มจำรัส. 2527) นอกจากนี้ เบอร์แมนยังพบความสัมพันธ์ของปริมาณการร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรกับพัฒนาการของนิสิต 6 ด้าน คือ 1) ด้านทักษะกระบวนการกลุ่ม 2) ด้านทักษะในการตัดสินใจ 3) ด้านทักษะในการทำงานและบริหารงานในองค์กร 4) ด้านการทำงานประมาณและบัญชี 5) ด้านระบบราชการ 6) ทักษะการจัดทำโครงการ (Bloland. 1987 : 292 ; citing Berman.

1978) ชาเวอร์ (Shaver. 1987) ได้ศึกษาเปรียบเทียบจริยธรรมของนิสิตในวิทยาลัยที่ส่งเสริมกิจกรรมให้นิสิตมีบทบาทได้ติดต่อกับสังคมกับนิสิตที่อยู่ในมหาวิทยาลัยที่ไม่ส่งเสริมให้นิสิตมีบทบาทติดต่อกับสังคม พบว่า นิสิตในมหาวิทยาลัยที่เน้นให้นิสิตมีบทบาทในการติดต่อกับสังคมมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านิสิตที่ไม่ได้รับการเน้นบทบาทดังกล่าว การเพิ่มขึ้นของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนิสิตดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของกิจกรรมของนิสิตที่พัฒนาการของนิสิตในสถาบันอุดมศึกษาว่า นอกจากการเรียนการสอนในห้องเรียนแล้วการทำกิจกรรมของนิสิตยังเป็นเรื่องประกอบที่สำคัญในการพัฒนานิสิตด้วย

สำหรับการร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ของนิสิตมีผู้พบว่า นิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมมีลักษณะหลายอย่างที่แตกต่างกันจากผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม วิเชียร วัชรการ (2522) ได้ศึกษาเปรียบเทียบจิตสำนึกของนิสิตอาสาสมัคร ซึ่งเป็นนิสิตกลุ่มหนึ่งที่ทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่สังคม ผลการศึกษาพบว่า นิสิตอาสาสมัครมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า มีความเชื่ออันอาจในตนเองสูงกว่า และมีลักษณะแสดงตนสูงกว่าตลอดจนมีทัศนคติต่อการอาสาพัฒนามากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรม ส่วนเมย์ (May. 1986) ได้ศึกษาเปรียบเทียบนิสิตอาสาสมัครกับนิสิตไม่อาสาสมัคร พบว่า นิสิตอาสาสมัครมีความเอื้อเฟื้อมากกว่านิสิตไม่อาสาสมัครอย่างชัดเจน

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นว่านิสิตที่ได้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมจะเป็นผู้ที่มีลักษณะหลายด้านแตกต่างจากผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างชัดเจน เช่น เป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีความเชื่ออันอาจในตนเองมากกว่าการเชื่อในผู้อื่นนอกตนเองมีลักษณะการแสดงตัวสูง

นอกจากการร่วมกิจกรรมจะส่งเสริมพัฒนาการของนิสิตด้านต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว พบว่า ตำแหน่งหน้าที่และความถนัดในการทำกิจกรรมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของนิสิตด้วย ตำแหน่งหน้าที่ หมายถึง บทบาทที่บุคคลต้องปฏิบัติในขณะที่อยู่ในกลุ่มทางสังคม วัคได้จากแบบสอบถามโดยให้ผู้ตอบระบุตำแหน่งหน้าที่ในการทำกิจกรรมของตนทั้งในอดีตและปัจจุบัน ส่วนความถนัดในการร่วมกิจกรรม หมายถึง จำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางชมรมหรือกลุ่มกิจกรรมที่ตนร่วมอยู่จัดขึ้น ความถนัดในการร่วมกิจกรรมวัคได้จากแบบสอบถาม โดยให้ผู้ตอบประเมินความถนัดในการร่วม

กิจกรรมจากมากถึงน้อยเลย รวม 4 หน่วย สำหรับงานวิจัยที่ได้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งหน้าที่กับจิตลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ งานวิจัยของ ฮาคเสน เอ็ดวาร์ดส์ และซูเปอร์ (Harkness, Edwards and Super. 1981) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับบทบาททางสังคมของชนเผ่าคิปซิกิส (Kipsigis) ในเคนยา โดยเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมของชายที่เป็นผู้นำและไม่ได้เป็นผู้นำทางด้านประเพณี พบว่า ชายที่เป็นผู้นำทางด้านประเพณีมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าชายที่ไม่ได้เป็นผู้นำทางด้านประเพณีอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนสกอตต์ (Scott. 1975) ได้ใช้แบบวัด POI (Personal Orientation Inventory) วัดพัฒนาการของนิสิตที่อาศัยอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำนิสิต กลุ่มที่เป็นคณะกรรมการบริหารกิจกรรมนิสิตและนิสิตธรรมดา ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำนิสิตและกลุ่มที่เป็นคณะกรรมการบริหารกิจกรรมนิสิตเป็นผู้ที่มีลักษณะการบรรลุศักยภาพแห่งตน (Self-actualization) สูงกว่านิสิตธรรมดาอย่างชัดเจน นั่นคือ นิสิตที่มีตำแหน่งหน้าที่ในการทำกิจกรรมมีพัฒนาการทางอีโก้ (Ego) ขึ้นสูงกว่านิสิตที่ไม่ได้มีตำแหน่งหน้าที่ในการทำกิจกรรม ส่วนปาสคาริลลา อีทิงตัน และสมาร์ท (Pascarella, Ethington and Smart. 1988) ได้ศึกษาอิทธิพลของมหาวิทยาลัยที่มีต่อลักษณะมนุษยนิยมซึ่งพลเมืองดีพึงปฏิบัติในนิสิต ผลการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ด้านการเป็นผู้นำทางสังคมของนิสิต ส่วนการวิจัยที่ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ในการทำกิจกรรมในองค์กรของมหาวิทยาลัย พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการบรรลุเอกลักษณ์ (Achievement of Identity) นั่นคือ นิสิตที่มีความถี่จากการเข้าร่วมกิจกรรมสูงจะบรรลุเอกลักษณ์มากกว่านิสิตที่มีความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมน้อย (Bloland. 1987 : 291 ; citing Stein. 1977) ส่วน บัทเลอร์ ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมนิสิตใหม่ทำกับพัฒนาการของนิสิตโดยวัดความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ผลการศึกษาพบว่า นิสิตที่มีความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมมากมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ สูงกว่านิสิตที่มีความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมน้อย (Bloland. 1987 : 291 ; citing Butter. 1985) จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นจะไม่สามารถสรุปได้ว่าความถี่ในการร่วมกิจกรรมเป็นสาเหตุของการมีพัฒนาการทางจิต เนื่องจากวัดความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมและวัดจิตลักษณะไปพร้อม ๆ กัน แต่ก็

สามารถยืนยันได้ว่าความถี่ในการร่วมกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับจิตลักษณะของนิสิต ดังนั้นในการวิจัยนี้จึงเลือกใช้ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม และตำแหน่งหน้าที่ในการทำกิจกรรมเป็นตัวแปรช่วยอธิบายให้ผลการวิจัยละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้น

จากการถกการวิจัยที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าประเภทของกิจกรรมที่ร่วม ตำแหน่งหน้าที่ในการร่วมกิจกรรมและความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจิต โดยนิสิตที่ทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์ นิสิตที่มีตำแหน่งหน้าที่ในการร่วมกิจกรรม และความถี่ในการร่วมกิจกรรมสูงเป็นผู้มีจิตลักษณะที่สำคัญสูงกว่านิสิตประเภทอื่น ๆ ดังนั้นในการวิจัยนี้จึงคาดว่านิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมทั่วไปที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาที่มีความถี่ในการร่วมกิจกรรมสูง และนิสิตที่มีตำแหน่งหน้าที่ในการร่วมกิจกรรมจะเป็นนิสิตที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนาและมีการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตกลุ่มอื่น ๆ

สำหรับการวัดประสพการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป วัดโดยแบบวัดผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบสอบถามให้ผู้ตอบระบุชนิดหรือประเภทของกิจกรรมที่ทำมาตั้งแต่เข้าเรียนจนกระทั่งปัจจุบันว่ามีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด พร้อมทั้งระบุตำแหน่งที่รับผิดชอบในกิจกรรมและปริมาณความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมนับตั้งแต่เข้าเรียนจนถึงปัจจุบันรายละเอียดในการวัดจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

ประสพการณ์จากการบวชในทางพุทธศาสนากับลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล

ประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา หมายถึง การเข้าไปสู่ระเบียบและการปฏิบัติตามที่มีกำหนดไว้ในพุทธศาสนาของนิสิต ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ซึ่งการบวชในทางพุทธศาสนาที่ปรากฏมีอยู่ในปัจจุบันนี้ประกอบด้วย การอุปสมบทเป็นพระสงฆ์ การบรรพชาเป็นสามเณร สำหรับในเพศหญิงมีการบวชชีและการบวชชีพราหมณ์ ลักษณะของการบวชเหล่านี้จะแตกต่างกันไปตามระดับปฏิบัติที่ได้กำหนดไว้เป็นระดับของการรักษาศีล กล่าวคือ ในทางพุทธศาสนาจะกำหนดให้ผู้บวชเป็นพระสงฆ์จะต้องยึดหลักปฏิบัติตามศีล 227 ข้อ สามเณร 10 ข้อ ชีและพราหมณ์ 8 ข้อ

ในปัจจุบันนี้ได้มีการจัดอบรมทางพุทธศาสนาในบุคคลหลายวัยมากขึ้นตั้งแต่การเปิดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้เด็กเรียนในระดับประถมและมีโอกาสเข้าศึกษาธรรมะวันหยุดเรียน ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการบรรพชาสามเณรและการอุปสมบทภิกษุในภาคฤดูร้อน โดยผู้บวชส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนและนิสิตนักศึกษา แสดงให้เห็นถึงการเห็นประโยชน์ของการฝึกอบรมทางพุทธศาสนามากขึ้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของการเป็นพลเมืองดี การปฏิบัติงานที่ซื่อสัตย์ และขยันขันแข็งตลอดจนการเข้าถึงจุดมุ่งหมายของการมีชีวิตอยู่ตามแนวพุทธและเป็นการเตรียมตัวเพื่ออนาคตทั้งใกล้และไกล การบวชในทางพุทธศาสนาจึงเป็นการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลเข้าใจหลักธรรมต่าง ๆ มากขึ้น มีค่านิยมทางพุทธมากขึ้นและเห็นประโยชน์ของศาสนาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อไปทั้งนี้เพราะสืบเนื่องจากความเชื่อที่มีกันแต่โบราณว่า ผู้ที่ได้บวชเรียนในทางพุทธศาสนานั้นจะเปลี่ยนจากคน "ดิบ" มาเป็น "คนสุก" ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงจากผู้ที่ยังไม่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมอย่างพอเพียงมาก่อน เมื่อบวชเรียนบุคคลจะได้รับการฝึกกัมมัฏฐานของ "ผู้ดี" วัจนาวรรณ กาย วาจา และใจ ตามที่กำหนดไว้ในศีล 227 ข้อของพระสงฆ์ หรือศีล 10 ข้อของสามเณร นอกจากนั้นพระสงฆ์ยังจะได้อ่านและฝึกปฏิบัติตามหนังสือนวโกวาท ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาทาง คำนวณ นิยมนิติ ธรรมวินัย และคหิปฏิบัติ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. 2533) นอกจากนี้ผู้ที่ได้บวชเรียนในทางพุทธศาสนาจะต้องเป็นผู้ที่เข้าไปสู่ระเบียบปฏิบัติที่เป็นการบังคับตนอย่างสุดความสามารถ ให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองไม่ให้ไปทำตามอำนาจของกิเลส คือ ความรัก ความโกรธ ความโลภและความหลง และให้สามารถอดกลั้นต่อการบีบคั้นของกิเลสได้มากขึ้น นอกจากนี้การบวชยังเป็นการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้ศึกษาธรรมะเป็นพิเศษที่สำคัญก็คือ เรื่อง สุตตนา อันหมายถึงการไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใด ในความเป็นกู ของกู เพราะจะทำให้เกิดทุกข์มากขึ้น (พุทธทาสภิกขุ. 2514)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า พระสงฆ์ที่บวชเรียนในทางพุทธศาสนาจะต้องมีการศึกษาข้อธรรมะให้เกิดความเข้าใจและจะต้องปฏิบัติตนให้เป็นไปตามหลักทางพุทธศาสนา ตามที่พระพุทธองค์ได้บัญญัติไว้ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าผู้ที่เคยบวชเรียนในทางพุทธศาสนาแล้ว จึงน่าที่จะเป็นผู้ที่มีลักษณะความเชื่อ

และมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากกว่าผู้ที่ไม่เคยผ่านประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา

สำหรับในประเทศไทย การวิจัยที่ได้ศึกษาผลของการได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาที่มีต่อความเชื่อและการปฏิบัติของบุคคลได้มีผู้ที่ศึกษาไว้โดยตรง คือการศึกษาของ ฉกาจ ชวฺยโต และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2533) ได้ศึกษาลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการบวชของชายไทยในภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างเป็นพระสงฆ์ จำนวน 712 รูป และเพื่อนของพระสงฆ์ จำนวน 541 คน ผลปรากฏว่า พระสงฆ์ที่รายงานไว้ในขณะบวชได้ฝึกปฏิบัติตามมรรคมาก ได้รับการอบรมจากพระผู้ใหญ่และได้ทำบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์มาก จะเป็นผู้ที่ตระหนักถึงผลดีของการบวชมาก (มีความเชื่อและการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น) ซึ่งอิทธิพลของการฝึกอบรมในขณะบวชเรียนของพระสงฆ์ที่มีต่อเรื่องของความตระหนักของการบวชนี้จะปรากฏชัดเจนที่สุดในพระสงฆ์ที่มีมารดาเป็นแบบอย่างที่ดีทางพุทธชน้อย ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการได้รับประสบการณ์ด้านการบวชในทางพุทธศาสนาเป็นประสบการณ์ที่มีความสำคัญยิ่งในการยกระดับของการมีความเชื่อและการปฏิบัติในพุทธศาสนาของบุคคลให้เพิ่มมากขึ้น

นอกจากงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วยังพบว่ามีงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่พอจะนำมาเทียบเคียงได้กับการได้รับประสบการณ์จากการบวชทางพุทธศาสนา โดย สุนทรี ไควมิน และสนธิ สมุทรการ (2522) ได้ศึกษาผลของการใกล้ชิดพุทธศาสนาโดยได้เปรียบเทียบผู้ที่รายงานว่าเป็นสังฆิกชนใน 1 ปี มากกว่า 20 ครั้ง กับผู้ที่รายงานว่าไม่เคยไปวัดฟังเทศน์เลยในรอบปีที่ผ่านมา พบว่าสองกลุ่มนี้มีค่านิยมที่แตกต่างกัน 1 ด้าน อย่างชัดเจนคือ ค่านิยมที่เกี่ยวกับการมีหลักธรรมทางศาสนาเป็นที่พึ่ง กลุ่มผู้ที่ไปฟังเทศน์บ่อยให้ความสำคัญแก่ค่านิยมนี้เป็นอย่างมาก (อันดับ 2) ในขณะที่กลุ่มที่ไม่เคยฟังเทศน์เลยให้ความสำคัญแก่ค่านิยมนี้ต่ำ (อันดับ 10) ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการที่บุคคลมีโอกาสดำเนินชีวิตกับศาสนามากจะทำให้เป็นผู้ที่มีความเชื่อทางศาสนาเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

ดังนั้นในการวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาผลของการบวชในพุทธศาสนาที่มีต่อลักษณะทางพุทธศาสนาด้วยส่วนหนึ่ง จึงคาดว่าผู้ที่ผ่านประสบการณ์การบวชในพุทธศาสนาจะมีลักษณะทางพุทธศาสนาสูงกว่าผู้ที่ไม่เคยผ่านการบวชเลย

สำหรับการวัดประสพการณ์ด้านการบวช ในการวิจัยนี้จะได้สอบถามนิสิตชายว่าได้ผ่านการบวชเรียนมาแล้วในลักษณะอย่างไร และจะสอบถามนิสิตหญิงในลักษณะเดียวกัน รายละเอียดจะกล่าวถึงในบทต่อไป

ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์กับลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล

การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมหรือเคยร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์โดยการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของชมรมนี้ นับตั้งแต่เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัย

ชมรมพุทธศาสตร์ เป็นชมรมที่จัดตั้งขึ้นในมหาวิทยาลัยโดยมุ่งเน้นถึงประโยชน์ของการเผยแพร่หลักธรรมในทางพุทธศาสนาไปสู่เพื่อนนิสิตตลอดจนผู้ที่สนใจในสถาบันเดียวกันและในต่างสถาบันเดียวกัน โดยยึดหลักของ ศีล สมาธิ ปัญญา ตามแนวทางการสอนของพระพุทธเจ้า กิจกรรมที่ชมรมพุทธศาสตร์จัดขึ้นเพื่อให้ความรู้แก่เพื่อนสมาชิกและผู้สนใจ โดยทั่วไปประกอบด้วย

- 1) การจัดฝึกอบรมสมาธิและสวดมนต์ เข้า - เย็น ให้แก่สมาชิก
- 2) ให้บริการยืมหนังสือธรรมะและเทพบรรยายธรรมแก่สมาชิกและผู้สนใจยืมไปอ่านและฟังที่บ้าน
- 3) เป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมการทักทายผู้ศึกษาธรรมในมหาวิทยาลัย โดยกำหนดเอาวันใดวันหนึ่งในรอบสัปดาห์เป็นวันทักทายผู้ศึกษาธรรม
- 4) นำเพื่อนสมาธิไปศึกษาธรรมทั้งในภาคปริยัติ และปฏิบัติในวันอาทิตย์
- ๕) วัตรธรรมกาย
- 5) จัดนิทรรศการทางพุทธศาสนาเพื่อเผยแพร่ความรู้ และหลักปฏิบัติในทางพุทธศาสนา
- 6) เป็นแกนนำในการจัดฝึกอบรมธรรมทายาทและอุปสมบทหมู่ในนิสิตภาคฤดูร้อน

การที่สมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาที่ชมรมพุทธศาสตร์ได้จัดขึ้นดังได้กล่าวมาแล้วนั้น จึงทำให้บรรดาสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีความใกล้ชิดกับพุทธศาสนามาก มีโอกาสได้ฟังธรรมและได้ฝึกสมาธิตามแนวทางพุทธศาสนา นิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์จึงน่าจะเป็นผู้ที่มีลักษณะทางพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

การวิจัยที่ได้ศึกษาถึงผลของการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ที่มีต่อลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล ยังไม่พบว่ามีผู้ใดศึกษาไว้แต่พบว่ามีผลงานวิจัยที่พอจะนำมากล่าวเทียบเคียงกันได้ คือ การวิจัยของ ฉกาจ ช้วยโต (2521) ได้ศึกษาผลของโครงการฝึกอบรมทางพุทธศาสนาในวิทยาลัยครูแห่งหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาอายุระหว่าง 16 - 23 ปี จำนวน

169 คน เริ่มโดยการวัดลักษณะทางจิตบางประการในนิสิตทั้งหมด พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก จากนั้นจึงจับฉลากกำหนดให้ครึ่งหนึ่งของนักศึกษาเหล่านี้ไปฝึกปฏิบัติธรรมระหว่างวันหยุด 2 วัน เว้นระยะไปประมาณ 2 สัปดาห์ จึงวัดจิตลักษณะที่เคยวัดได้อีกครั้ง ทั้งในกลุ่มที่ไปปฏิบัติธรรมและในกลุ่มที่ยังไม่ได้ไป ผลปรากฏว่านักศึกษากลุ่มที่ได้ไปฝึกอบธรรมะที่วัดมีทัศนคติที่มีต่อคุณธรรมต่าง ๆ (ความซื่อสัตย์ ความไม่เห็นแก่ตัว การไม่เบียดเบียนผู้อื่น) สูงกว่าก่อนการฝึก โดยเฉพาะพบผลที่ชัดเจนมากในกลุ่มที่เป็นผู้ที่ห่างเหินจากศาสนาแต่เดิม นอกจากนี้ยังพบว่าในกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบธรรมเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อคุณธรรมมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ฝึกอย่างชัดเจนอีกด้วย

จากงานวิจัยข้างต้นที่ได้กล่าวมา จะเห็นได้ว่าการเข้าร่วมโครงการฝึกอบธรรมทางพุทธศาสนาช่วยยกระดับทัศนคติต่อคุณธรรมของบุคคลได้ และจะเห็นได้ว่าทัศนคติต่อคุณธรรมด้านต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในงานวิจัยข้างต้นมีความเกี่ยวข้องกับศีล 5 เป็นส่วนใหญ่ การวิจัยนี้จึงคาดว่านิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทและความรับผิดชอบสูงต่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาและเป็นผู้ที่อยู่ในชมรมพุทธศาสนามานานจึงน่าจะเป็นผู้ที่มีลักษณะทางพุทธศาสนาสูงกวานิสิตประเภทตรงข้าม ซึ่งการที่จะพิสูจน์ว่าการเข้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์จะทำให้นิสิตมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาสูงกว่าพวกที่ไม่เข้านั้นหรือพวกที่เข้าชมรมเป็นผู้ที่มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากแต่เดิมจึงเลือกเข้าชมรมพุทธศาสตร์แทนการเข้าชมรมประเภทอื่นหรือไม่เข้านั้น ในการวิจัยนี้จะมีตัวแปรที่จะช่วยตรวจสอบคือการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาของนิสิต ถ้าให้คาดได้ว่านิสิตที่บิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยและเป็นผู้เข้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์จะมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และมีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย

สำหรับการวัดประสิทธิภาพด้านการร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ของนิสิต วัดโดยแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบระบุตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบในชมรมพุทธศาสตร์ปริมาณความเกี่ยวข้องของชมรมพุทธศาสตร์กับพุทธศาสนาและปริมาณของความถี่จากการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมตั้งแต่ เข้าเรียนจนถึงปัจจุบันรายละเอียดของการวัดจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

การฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับจิตลักษณะของบุคคล

จิตลักษณะบางประการของเยาวชนไทยจะเกิดและพัฒนาเป็นขั้นตอนสูงขึ้นตามประสบการณ์ทางสังคมที่บุคคลได้รับ ประกอบกับการพัฒนาทางสมอง ประสาทและสรีระด้านอื่น ๆ ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยทางพุทธศาสนา เป็นประสบการณ์ทางสังคมอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งของนิสิตนักศึกษา จึงคาดได้ว่าประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น อาจมีผลต่อลักษณะทางพุทธศาสนาและจิตลักษณะที่น่าปรารถนาบางประการในนิสิตได้อีกด้วย

ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึง พัฒนาการตามอายุของจิตลักษณะ 2 ประการ คือ ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและการบรรลุเอกลักษณ์ทางสังคม พร้อมทั้งการกล่าวถึงประสบการณ์ทางสังคมและลักษณะที่บุคคลได้รับซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับลักษณะทั้งสองนี้

การฝึกอบรมทางพุทธศาสนากับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ทฤษฎีที่ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางศาสนาว่าขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาและการได้รับประสบการณ์ทางสังคม คือ ทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg. 1976 : 33 - 36) โคลเบอร์ก ได้วิจัยและสร้างทฤษฎีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยได้มาจากการวิเคราะห์ลักษณะคำตอบของเยาวชนอเมริกันอายุ 10 - 16 ปี เกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคลและกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคมแล้ว เรียงเหตุการณ์เหล่านั้นตามอายุของผู้ให้เหตุผลนั้น โดยเรียงเหตุผลประเภทที่ผู้ตอบอายุ 10 ปี ใช้ตอบมากที่สุดไปจนถึงประเภทที่ 6 ซึ่งผู้ตอบอายุ 16 ปี ใช้ตอบมากกว่าอายุต่ำกว่าทั้งหมด ขั้นของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์กนี้เขาได้แบ่งเป็น 3 ระดับ ๆ ละ 2 ขั้น รวมเป็น 6 ขั้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 1 เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ชั้น ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับของโคลเบอร์ก (ฉกาจ
ช่วยโต และดวงเดือน พันภูพานัน. 2533 : 23)

ชั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ชั้นที่ 1 ยึดหลักการหลบหลีกการลงโทษทางกาย และกลัวความทุกข์ทรมานในนรก (อายุ 2 - 7 ปี) ชั้นที่ 2 ยึดหลักการแสวงหารางวัลที่เป็นวัตถุ สิ่งของ (อายุ 7 - 10 ปี)	ระดับก่อนเกณฑ์ (2 - 10 ปี)
ชั้นที่ 3 ยึดหลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบเห็นแก่ พวกพ้องเป็นสำคัญ (อายุ 10 - 13 ปี) ชั้นที่ 4 ยึดหลักการกระทำตามหน้าที่ เคารพ กฎหมายปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของ ศาสนาเพราะเห็นว่าศาสนาเป็นเรื่อง ที่ดีและสำคัญ (อายุ 13 - 16 ปี)	ระดับตามเกณฑ์ (อายุ 10 - 16 ปี)
ชั้นที่ 5 ยึดหลักการควบคุมตนเอง ภาควิไมใจ และอายุใจตนเองเมื่อกระทำผิดมิหวั (อายุ 16 - ผู้ใหญ่ตอนต้น)	

ตาราง 1 (ต่อ)

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 6 ยึดหลักอุดมคติสากล เช่น โยคีบะ คือ เกลียดกลัวความชั่ว เพราะความชั่วแม้ เพียงน้อยนิดจะทำให้ผู้กระทำเป็น ต้องทำชั่วมากยิ่งขึ้นจนแรงมากขึ้นทุกที (ขั้นนี้ปรากฏอยู่ในผู้ใหญ่เพียงบางคนเท่านั้น)	ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (อายุ 16 - ผู้ใหญ่ขึ้นไป)

ระดับที่ 1 ระดับก่อนเกณฑ์ หมายถึง การตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเองโดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้อื่น ในขั้นแรกคือมุ่งที่จะหลบหลีกมิให้ตนเองโดนลงโทษทางกายเพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ ยอมรับตามคำสั่งของผู้ใหญ่เพราะเป็นผู้มีอำนาจทางกายเหนือตน ในด้านศาสนา ในขั้นนี้เด็กจะปฏิบัติตามข้อบัญญัติทางศาสนาเพราะคิดตนเป็นคนดีและไม่เบียดเบียนรังแกผู้อื่น เพราะกลัวการตกนรก ขั้นที่ 2 คือการเลือกกระทำในสิ่งที่น่าความพอใจมาให้ตนเท่านั้น เด็กในช่วงวัยนี้กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยคำนึงถึงการแลกเปลี่ยนที่คุ้มค่าเสมอ ในด้านศาสนา เด็กในขั้นนี้จะมีความเห็นว่าศาสนาที่ตนนับถือจะให้ผลตอบแทนที่เป็นสิ่งของเงินตรา และเห็นว่าศาสนาในศาสนาของตนจะคลอบคอบดูแลทุกสิ่งทุกอย่างให้ตนอย่างสมบูรณ์

ระดับที่ 2 ระดับตามเกณฑ์ หมายถึง การกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของตน และทำตามกฎหมายและศาสนา บุคคลที่มีจริยธรรมในขั้นที่ 2 ยังต้องการควบคุมจากภายนอก แต่ก็มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเราและมีความสามารถที่จะแสดงบทบาททางสังคมได้

ในขั้นที่ 3 บุคคลยังไม่เป็นตัวของตัวเองชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อนด้าน

ศาสนา จะมีความเห็นว่าการนับถือศาสนาช่วยให้ตนเองเข้ากลุ่มได้เพราะ ถ้าหากบุคคลไม่นับถือศาสนาใดแล้วจะเป็นคนไม่มีพวก ดังนั้นเพื่อต้องการให้ตนเองเป็นที่รักและเป็นคนดีของศาสนาในศาสนาของตนจึงพยายามทำตามแบบอย่างที่ได้บรรพบุรุษเอาไว้ ส่วนในขั้นที่ 4 บุคคลจะมีความรู้สึกถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะเป็นหน่วยหนึ่งทางสังคม จึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวัง ด้านศาสนา การนับถือศาสนาในขั้นนี้ของบุคคลเป็นการปฏิบัติเพราะเห็นว่าระเบียบวินัยทางศาสนาเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์มีความสำคัญในตัวเอง

ระดับที่ 3 ระดับเหนือเกณฑ์ หมายถึง การตัดสินใจที่ยังต่าง ๆ ด้วยการนำความคิดเห็นหรือข้อเท็จจริงโดยตนเองแล้วตัดสินใจไปตามแต่ว่าจะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน ประกอบด้วย ขั้นที่ 5 คือ การเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิพึงมีพึงได้ของผู้อื่น สามารถควบคุมและบังคับใจตนเองได้ ไม่ยึดมั่นในกฎระเบียบของสังคมอย่างมั่งงายมุ่งกระทำความสุขของสังคม ด้านศาสนา บุคคลในขั้นนี้นับถือศาสนาเพราะการยึดมั่นในศาสนาทำให้บุคคลรู้จักควบคุมตนเอง เมื่อได้กระทำความดีด้านความถูกต้องแล้วก็จะได้รับความสบายใจเป็นรางวัลตอบแทน และจะรู้สึกภูมิใจว่าตัวเองเมื่อทำชั่ว เป็นการลงโทษตนเองที่ทางพุทธศาสนา เรียกว่า หิริ ขั้นที่ 6 เป็นขั้นสูงสุด แสดงความเป็นสากลอยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ในสังคมและการมีความยึดมั่นทางจริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายในอันปลายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ ด้านศาสนา เมื่อบุคคลในขั้นนี้นับถือศาสนาจะยึดมั่นในหลักธรรมประจำใจในการไม่ทำชั่ว เพราะถือว่าการกระทำชั่วเพียงเล็กน้อยที่ตนได้กระทำไปในตอนแรก อาจเป็นสาเหตุที่ต้องทำให้ตนต้องทำความชั่วที่ยิ่งใหญ่กว่าและกระทำความชั่วมากขึ้นในทุกที่ เพื่อปิดบังความชั่วเพียงเล็กน้อยที่ตนเองได้กระทำไปในตอนแรก

ในทางพุทธศาสนา ฉกาจ ชัยโต และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2533: 24 - 25) ได้เปรียบเทียบหลักการทางพุทธศาสนากับระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก พบว่ามีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดี โดยได้แสดงให้เห็นว่าในทางพุทธศาสนาได้มีข้อสังเกตไว้ว่าผู้ที่มิใช่เป็นมนุษย์ อาจมีระดับจิตใจและภูมิธรรมแตกต่างกันได้มาก แต่ที่ตรงกับทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์กดังที่ได้กล่าวมาแล้ว น่าจะเป็นมนุษย์ที่มีจิตใจแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

ประเภทแรก มนุษย์ที่มีจิตใจเป็นสัตว์ มักเป็นผู้เห็นแก่ตัว เอาแต่ได้ กลัวการถูกลงโทษ เมียนดีทรมานร่างกายอย่างเดียว และเห็นความสำคัญของวัตถุที่จะมาบำรุงร่างกายของตนเท่านั้น เช่น ของกิน ของใช้ แสวงหาแต่ลาภ ร้างวัล มนุษย์ที่มีลักษณะจิตใจเช่นนี้ ตรงกับผู้มีเหตุผลเชิง จริยธรรมในระดับก่อนเกณฑ์ คือ ขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 มนุษย์ประเภทนี้สมควรที่จะได้รับการพัฒนา ให้มีจิตใจที่สูงขึ้น

ประเภทที่สอง มนุษย์ที่มีจิตใจเป็นคน มักเป็นผู้ที่ชอบอยู่รวมกับผู้อื่นทำอะไรตามกัน กลัวการินทา แสวงหาแต่ลาภ ยศ สรรเสริญ เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่เชิดหน้าชูตาของตนในสังคม นอกจากนั้นยังเป็นผู้ที่ระมัดระวังตนให้อยู่ในกรอบและระเบียบข้อบังคับที่สังคมกำหนดขึ้น เพราะเห็นประโยชน์ของความสงบเรียบร้อยของสังคม มนุษย์ประเภทนี้มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับตามเกณฑ์ คือ ขั้นที่ 3 และขั้นที่ 4 ตามทฤษฎีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก และเป็นสิ่งที่คาดหวังจากมนุษย์ในระดับโดยทั่วไป

ประเภทที่สาม คือมนุษย์ที่มีจิตใจเป็นเทวดา เช่น เป็นผู้ที่มีความละเอียดในตนเองเมื่อทำผิดและเกลียดกลัวความชั่วเพราะเชื่อว่าความชั่วจะทำให้จิตใจของตนตกต่ำลงทุกที ทิโรดัสปะเนนี ทางพุทธศาสนาเชื่อว่าเป็นคุณลักษณะของเทวดา ซึ่งตรงกับระดับเหนือเกณฑ์คือขั้นที่ 5 และขั้นที่ 6 ตามทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม นอกจากทิโรดัสปะเนนีแล้ว มนุษย์อาจมีเหตุผลที่จะกระทำหรือไม่กระทำโดยยึดหลักธรรมที่สูงส่งต่าง ๆ เช่น หลักมนุษยธรรม หลักสังฆธรรม หลักการทำงานเพื่อประสิทธิผลของงานเป็นสำคัญ และเห็น ลาภ ยศ สรรเสริญ มีความสำคัญเป็นรอง มนุษย์ประเภทนี้ทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ถือว่าเป็นบุคคลตัวอย่างและเป็นบุคคลที่น่าปรารถนา จะเป็นผู้มีความสงบสุขและในขณะเดียวกันก็จะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตอีกด้วย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าลักษณะทางพุทธศาสนากับทฤษฎีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์กมีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคล จะต้องพัฒนาการเป็นไปตามขั้นตอนของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์กด้วยและเนื่องจากทฤษฎีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์กได้แสดงให้เห็นว่า พัฒนาการทางศาสนาของบุคคลตั้งแต่ขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 6 จะมีการพัฒนาเป็นไปตามลำดับขั้นและตามอายุที่สูงขึ้นจะไม่มีการ

ข้ามขั้นและบุคคลอาจมีพัฒนาการทางศาสนาไม่ถึงขั้นสูงสุดแต่อาจหยุดชะงักในขั้นใด ขั้นหนึ่งที่ต่ำกว่าได้ จากการวิจัยของโคลเบอร์ก พบว่าบุคคลมีพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นไปตามลำดับขั้นและมีจำนวนน้อยเท่านั้นที่สามารถพัฒนาไปถึงขั้นสูงสุดได้ ส่วนใหญ่จะหยุดชะงักอยู่ในขั้นที่ 3 หรือในขั้นที่ 4 เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยจริยธรรมของเยาวชนไทย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจิณิก. 2520) ที่พบว่าเยาวชนไทยส่วนใหญ่มีพัฒนาการทางจริยธรรมอยู่ในขั้นที่ 3 และ ขั้นที่ 4

การที่บุคคลจะมีการใช้เหตุผลจริยธรรมเป็นไปตามระดับอายุได้นั้นนักจิตวิทยา พบว่าบุคคลจะต้องมีความพร้อมทางจิตใจ 3 ประการ คือ มีความเฉลียวฉลาดระดับปกติตามอายุ ประสบการณ์ทางสังคมสูงและมีสุขภาพจิตดี (Kohlberg. 1976 : 49 - 53; ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 35 - 37) ส่วนผู้ที่ได้ศึกษาพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2533 : 27 ; อ้างอิงมาจาก Manaster. 1989 : 60 - 65) ได้พบว่ามีการวิจัยหลายเรื่องที่สนับสนุนว่า แม้ว่าบุคคลจะมีความเฉลียวฉลาดตามอายุ กล่าวคือในวัยรุ่นตอนปลายและในวัยผู้ใหญ่บุคคลควรจะสามารถในด้านการรู้จักอยู่ในขนานนามธรรมแต่ถ้ายังขาดประสบการณ์ แรงจูงใจและพื้นฐานอื่น ๆ ก็จะไม่สามารถที่จะมีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงถึงขั้นที่ 5 ได้ แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ทางสังคมมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม

สำหรับในประเทศไทย พบว่า มีผลการวิจัยหลายเรื่องที่ทำให้ผลที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับการได้รับประสบการณ์ทางสังคมที่มีผลต่อการยกระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล จากการวิจัยของ โกศล มีคุณ (2524) ได้พัฒนาความสามารถในการหยั่งลึกทางสังคมให้แก่นักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในต่างจังหวัด ผลปรากฏว่าในกลุ่มที่ได้ฝึกให้ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นที่สูงกว่าที่ตนใช้อยู่โดยให้อ่านบทเรียนที่เตรียมไว้โดยเฉพาะสำหรับการมี การใช้ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นมากกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการฝึกการหยั่งลึกทางสังคม แสดงให้เห็นว่าในเด็กที่มีความเฉลียวฉลาดและมีสุขภาพจิตปกติ ถ้าได้รับการปลูกฝังลักษณะที่ยังขาดอยู่ คือ ประสบการณ์ทางสังคมจะเป็นเด็กที่มีความพร้อมครบทั้ง 3 ด้าน จึงทำให้การใช้เหตุผลเชิง

จริยธรรมของเด็กเหล่านี้สูงขึ้นเองในระยะต่อมา ส่วนการวิจัยของ ศิริพร แยมณี (2530) พบผลการวิจัยในหมู่คนไทยที่มีอายุ 15 - 25 ปีนั้น 61% เป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาดสูงกว่าผู้อื่นมีประสบการณ์ทางสังคมสูงและในขณะเดียวกันมีสุขภาพจิตดีกว่าผู้อื่น คนกลุ่มนี้สามารถเข้าใจระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในขั้นที่สูงกว่าผู้ที่ขาดความพร้อมทางจิตใจดังกล่าว

อาจกล่าวได้ว่าจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ คือความฉลาด ประสบการณ์ทางสังคมและสุขภาพจิต เมื่อพิจารณาร่วมกันในบุคคลต่าง ๆ ซึ่งอาจจะมียุติลักษณะหนึ่ง ๆ สูงหรือต่ำกว่าคนรุ่นเดียวกัน คนที่มีจิตลักษณะทั้ง 3 ด้าน สูงพร้อมในตัวคน ๆ เดียวกัน จึงเปรียบเสมือนคนประเภทบัวเหนือน้ำในทางพุทธศาสนา ส่วนผู้ที่มีจิตลักษณะพื้นฐาน 2 ด้านสูงแต่อีกด้านหนึ่งต่ำหรือผู้ที่มีจิตลักษณะพื้นฐาน 1 ด้านสูงอีกสองด้านต่ำ หรือผู้ที่มีจิตลักษณะพื้นฐาน 1 ด้านสูงอีกด้านต่ำหรือต่ำหมดทั้งสามด้านในคน ๆ เดียวกันเปรียบเสมือนบัวในเหล่าที่ 3, 2 และ 1 ซึ่งอยู่ใต้น้ำลึกไปในระดับต่าง ๆ กัน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2526 : 16 - 17) คนประเภทหลังนี้ยังขาดความพร้อมทางจิตใจบางด้านหรือทั้งสามด้าน ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาขึ้นหลังจากนั้น เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเหล่านี้จึงจะพัฒนาได้สูงขึ้นต่อไป

การพัฒนาให้บุคคลมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นได้เอง นอกจากจะสร้างพื้นฐานทางจิต 3 ประการ ดังกล่าวมาแล้ว ยังมีวิธีพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลโดยตรงอีกหลายวิธี เช่น การให้ความรู้ในขั้นที่สูงขึ้น การอบรมทางศาสนา การให้แสดงบทบาท การชักจูงเพื่อให้เกิดการคล้อยตามและเลียนแบบจากตัวแบบ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2524 : 63) ในส่วนของการอบรมทางศาสนา นั้น นับเป็นการจัดประสบการณ์ทางสังคมให้แก่บุคคลอีกวิธีหนึ่งที่ประสิทธิผลสูงต่อการพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล เช่น จากการวิจัยของ จกาศ ช่วยโต (2521) ที่ได้ศึกษาผลของการฝึกอบรมตามโครงการจริยธรรมของนักศึกษาในวิทยาลัยครูแห่งหนึ่งในภาคใต้ จำนวน 169 คน โดยครึ่งหนึ่งของนักศึกษาได้ไปฝึกปฏิบัติธรรมที่วัดระหว่างวันหยุด 2 วัน เปรียบเทียบกับนักศึกษาที่ยังไม่ได้ไป ผลปรากฏว่า การไปอบรมธรรมที่วัดสามารถลดการถดถอยของทัศนคติต่อคุณธรรมและเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาเหล่านี้ได้ และยังพบว่า ผู้ที่มีจิตลักษณะสองด้านที่สูงกว่าเดิม คือ ผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมที่วัดซึ่งเป็นผู้ที่มีความพอใจในโครงการนี้แต่เดิม

ก่อนไปและเป็นผู้ที่เดิมห่างเหินจากศาสนามากจะได้รับประโยชน์มากที่สุด นอกจากนี้ อโนชา จังจวัง (2529) ได้ศึกษาผลของการบวชชีพร้าวมณ์ของนักศึกษาหญิงในภาคกลางผลปรากฏว่าผู้ที่ผ่านการบวชชีพร้าวมณ์มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้บวชอย่างชัดเจน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉกาจ ช่วยโต และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2533) ได้ศึกษา ลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการบวชในพุทธศาสนาของชายไทยในภาคใต้ โดยมีการเปรียบเทียบจิตลักษณะของสงฆ์และฆราวาส พบว่า แต่เดิมก่อนบวชพระสงฆ์และฆราวาสมีระดับของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกันแต่หลังจากพระสงฆ์ได้บวชไปแล้ว 4 เดือน เมื่อวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของพระสงฆ์และฆราวาสอีกครั้ง พบว่า พระสงฆ์มีการใช้ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าฆราวาสอย่างชัดเจน

ส่วนการฝึกสมาธิตามแนวพุทธศาสนานั้น พบว่า สามารถยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลได้เช่นเดียวกัน จากการศึกษาของ อวยชัย วัฒนวันดีกิจ (2526) ได้นำคณะนักศึกษาปีที่ 1 อายุระหว่าง 17 - 20 ปี จำนวน 20 คน ที่อาสาเข้าฝึกสมาธิแบบอานาปานสติ (อบรมจิตก่อนฝึกสมาธิ) เป็นเวลา 8 สัปดาห์ (จำนวน 17 - 32 ครั้ง) เปรียบเทียบกับนักศึกษาที่นั่งหลับตา 18 คน และนักศึกษากลุ่มที่สามที่มีกิจกรรมปกติ จำนวน 33 คน รวมเป็น 71 คน ก่อนการทดลองฝึกสมาธิมีการวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในคนทั้ง 3 กลุ่ม และมีการวัดอีกครั้งหลังจากการฝึกซึ่งมีระยะเวลาห่างกันประมาณ 8 - 9 สัปดาห์ ผลการวิจัยปรากฏว่าก่อนเริ่มโครงการฝึกสมาธินักศึกษาทั้งสามกลุ่มมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ใกล้เคียงกัน แต่เมื่อผ่านการฝึกสมาธิไป 8 สัปดาห์แล้ว เมื่อได้วัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในครั้งที่สอง พบว่า กลุ่มที่ได้รับการฝึกสมาธิมีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มที่นั่งหลับตาและกลุ่มที่ทำกิจกรรมตามปกติอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังพบว่าในกลุ่มที่นั่งสมาธินั้นคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมหลังการฝึกสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอย่างชัดเจนในขณะที่ไม่พบความแตกต่างนี้ในกลุ่มที่นั่งหลับตา แสดงว่าการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติช่วยพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ แต่ในอีกการวิจัยหนึ่งได้ทำการฝึกสมาธิให้แก่นักโทษชาย จำนวน 19 คน และไม่ฝึกอีก 20 คน รวม 39 คน ที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 25 ปี จนถึงตลอดชีวิต (ทวีรัตน์ นาคเนียม. 2530) แต่ไม่พบว่าการฝึกสมาธิถึง

16 สัปดาห์ ๗ ละ 5 วัน ๗ ละ 1 ชั่วโมง ทำให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ถูกฝึกเพิ่มขึ้นจากก่อนฝึก หรือสูงกว่าผู้ไม่ได้ฝึกแต่อย่างใด แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในขั้นตอนการฝึกนั้นมีการรับรู้ลมหายใจเข้าออก ไม่คิดฟุ้งซ่านและทำจิตให้สงบแต่เพียงอย่างเดียว ผู้ถูกฝึกไม่ได้รับการอบรมจิตก่อนฝึกและไม่ได้ให้มีการฝึกพิจารณาธรรมชาติหรือรูปธรรมทั้งหลายที่ อนิจจัง ทุกขัง อันตคา เมื่อจิตสงบแล้ว จะเน้นวิธีการฝึกสมาธิให้แก่ภิกษุในภุมมคถาลงจึงไม่ครบตามขั้นตอนและขาดส่วนสำคัญคือการให้ความรู้เกี่ยวกับความดี ความชั่วและเหตุผลในการทำดีทำชั่วที่สูงส่ง ซึ่งส่วนนี้เป็นส่วนที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลมากกว่าการทำจิตให้สงบ โดยการกำหนดรู้ลมหายใจเข้าออกแต่เพียงอย่างเดียว จะนั่นจึงทำให้เข้าใจได้ว่าการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุผลในการทำดีละเว้นชั่วในขั้นสูงเท่านั้นที่จะช่วยพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ และถ้าภายหลังได้นั่งสมาธิทำจิตให้สงบอาจเกิดปัญหารู้เห็นตามที่รับรู้มาอย่างชัดเจนอีกด้วย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลจะพัฒนาได้ไม่เท่ากันและไม่จำเป็นต้องพัฒนาไปจนถึงขั้นสูงสุด อาจมีการหยุดชะงักอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งได้ ขึ้นอยู่กับความพร้อมทางจิตใจของบุคคลใน 3 ด้าน คือ ความเฉลียวฉลาด การมีสุขภาพจิตดีและมีประสบการณ์ทางสังคมสูง ในการพัฒนาบุคคลให้มีประสบการณ์สูงนั้นกระทำได้หลายวิธี การจัดประสบการณ์ทางพุทธศาสนานับเป็นประสบการณ์ทางสังคมอีกด้านหนึ่งที่สามารถยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการวิจัยนี้นอกจากจะเป็นการศึกษาการได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยที่มีต่อการมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาแล้วยังให้ความสนใจที่จะศึกษาถึงผลของการได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนิสิตอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสวงหาแนวทางในการที่จะพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมให้แก่ นิสิต เนื่องจากผลการวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่านิสิตนักศึกษามีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ในการวิจัยนี้จึงคาดว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในปริมาณสูงจะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธศานาน้อย

สำหรับการวัดระดับของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น เครื่องมือที่ใช้วัดโดยทั่วไปมีอยู่ด้วยกัน 3 แบบ คือ 1) แบบอัตนัย (Open - ended Question) มีลักษณะเป็นข้อคำถามประมาณ 5, 7 หรือ 9 ข้อ ให้ผู้ตอบเขียนบรรยาย การพิจารณาไม่เน้นที่คำตอบแต่สนใจถึงเหตุผลในการที่จะทำพฤติกรรมนั้น ๆ การตรวจสอบต้องใช้ผู้ตรวจอย่างน้อย 2 คน เพื่อดูว่าความแปรปรวนต่างกันเท่าไร มีความสัมพันธ์กันเพียงใด 2) แบบปรนัย (Multiple Choice Question) เป็นแบบที่ประกอบด้วยเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรม 10 - 15 เรื่อง ในแต่ละเรื่องมีคำตอบให้เลือก 6 ตัวเลือก คำตอบทั้ง 6 ตัวเลือกจะเลือกถึงจริยธรรมในขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 6 ความทุกข์ของ โคลเบอร์ก ในการตอบผู้ถูกทดสอบจะเลือกตอบได้เพียงเรื่องละ 1 คำตอบ ซึ่งในประเทศไทยตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้แบบวัดนี้ ได้แก่ งานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจัน (2520) โกศล มีคุณ (2524) และวิเชียร รักการ (2522) 3) แบบเรียงลำดับความสำคัญของประเด็น (Defining Issues Test) เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยปัญหาทางจริยธรรมในแต่ละเรื่องจะกล่าวถึงประเด็นที่เกี่ยวข้อง 12 ข้อ โดยให้ประเมินจากการตัดสินใจในตอนแรกว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลในเรื่องเลือกทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในแต่ละสถานการณ์เพราะเหตุใด โดยให้ผู้ประเมินจากสำคัญที่สุด สำคัญมาก สำคัญปานกลาง สำคัญน้อยและไม่สำคัญเลย ข้อความในแต่ละข้อจะเป็นตัวแทนของขั้นพัฒนาการของตัดสินใจจริยธรรม ตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้แบบวัดนี้ เช่น งานวิจัยของ ศิริพร แยมณี (2530) สำหรับในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมแบบปรนัย (Multiple Choice Question) ซึ่งแบบวัดประเภทนี้เป็นแบบวัดที่มีผู้นิยมใช้กันมากเนื่องจากเป็นแบบวัดที่สะดวกในการวัด สามารถให้คะแนนเพียงคนเดียวได้และมีความเหมาะสมที่จะใช้กับนิสิตนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้แบบวัดแบบปรนัยนี้ เนื้อหาของแบบวัดโดยละเอียดจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

การฝึกอบรมทางจิตวิทยากับเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางศาสนาของบุคคล

ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจถึงพัฒนาการทางจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลในการยึดหลักศาสนา คือทฤษฎีพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมของอีริกสัน ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เน้นความสามารถในการปรับตัวและการแก้ปัญหาในแต่ละช่วงชีวิตของบุคคลอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระไปตามวัย การเรียกร้องจากสังคมและวัฒนธรรมโดยผ่านบุคคลรอบข้างและความสามารถในการปรับตัวที่ผ่านมาของบุคคล สาเหตุดังกล่าวจึงทำให้บุคคลต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม อีริกสันเชื่อว่าบุคคลจะต้องพบกับอุปสรรคในแต่ละช่วงของชีวิต ซึ่งบุคคลจะต้องปรับตัวและแก้ปัญหาให้ได้ซึ่งการที่บุคคลจะปรับตัวได้เพียงใดในแต่ละช่วงนั้น อีริกสันให้ความสำคัญมากกับสาเหตุของสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอบรมเลี้ยงดู

ตามทฤษฎีพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมของอีริกสันได้แบ่งช่วงพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมในบุคคลออกเป็น 8 ช่วง ตั้งแต่วัยทารกจนถึงอายุ 80 ปี ไว้ดังนี้ (Erikson, 1959, 1968, 1977)

ตาราง 2 แสดงขั้นพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมของอีริกสัน

ขั้นที่	อายุ (ปี)	พัฒนาการที่ดี	พัฒนาการที่ไม่ดี
1	0 - 2	ความไว้วางใจ Trust	ความไม่ไว้วางใจ Mistrust
2	2 - 3	ความเป็นตัวของตัวเอง Autonomy	ความอับอายสงสัย Doubt and Shame
3	4 - 6	ความคิดริเริ่ม Initiative	ความรู้สึกผิด Guilt

ตาราง 2 (ต่อ)

ขั้นที่	อายุ (ปี)	พัฒนาการที่ดี	พัฒนาการที่ไม่ดี
4	7 - 12	ความขยันขันแข็ง Industriousness	ความฉาบฉวย Inferiority
5	12 - 25	การมีเอกลักษณ์ Identity	ความสับสนในบทบาท Identity Diffusion
6	25 - 35	ความใกล้ชิด Intimacy	ความโดดเดี่ยว Isolation
7	36 - 59	การสร้างขยาย Generativity	ความล่าถอย stagnation
8	60 - 80	ความภาคภูมิใจในเกียรติยศ Integrity	ความสิ้นหวัง Despair

ขั้นที่ 1 ขั้นไว้วางใจและไม่ไว้วางใจ อายุ 0 - 2 ปี เป็นช่วงที่เด็กต้องการความดูแลอย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่ ต้องการความรักความอบอุ่นเพื่อนำมาสร้างความมั่นคงทางจิตใจในการที่จะเรียนรู้สภาพแวดล้อมต่อไป เด็กในวัยนี้จะมีกิจกรรมเพียง 4 อย่างเท่านั้น คือ 1) กินอาหาร 2) การย่อยอาหารและการขับถ่าย 3) การเคลื่อนไหวทางร่างกาย 4) การหายใจ ผู้เลี้ยงดูจะต้องมีความเข้าใจในความต้องการและพัฒนาการของเด็กเพราะเด็กในช่วงนี้มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็วและมากที่สุด การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นปัญหามากสำหรับเด็ก ถ้าเด็กไว้วางใจ ผู้เลี้ยงดูจะทำให้เด็กมีความมั่นคงในจิตใจมากขึ้น จะเกิดความไว้วางใจในตนเองและขยายไปสู่สภาพแวดล้อมอื่น ๆ ในทางตรงข้ามถ้าผู้เลี้ยงดูไม่เข้าใจพัฒนาการและความต้องการของเด็ก จะ

ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจผู้เลี้ยงดูทำให้เกิดกลายเป็นคนหวาดระแวงไม่ไว้วางใจตนเอง และสภาพครอบครัว

ส่วนด้านศาสนา เด็กที่ปรับตัวได้ดีนอกจากจะมีความไว้วางใจในตัวผู้เลี้ยงดูแล้วยังแผ่ ขยายความไว้วางใจมอบให้บุคคลอื่นที่อยู่รอบข้าง รวมทั้งสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่ไม่ สามารถทำนายได้ ทำให้เด็กได้เข้ามามีความใกล้ชิดและสนใจที่จะศึกษาสร้างความสัมพันธ์กับ บุคคลอื่น ซึ่งเชื่อว่าจะช่วยพัฒนาการยอมรับกฎเกณฑ์ของผู้อื่นหรือของสังคมได้ง่ายในภายหลัง

ขั้นที่ 2 ขั้นความเป็นตัวของตัวเองและความอับอายสงสัย อายุประมาณ 2 - 4 ขวบ เด็กในวัยนี้มีความเจริญเติบโตทางระบบประสาท มีความสามารถควบคุมกล้ามเนื้อ ควบคุมการ ขับถ่ายและการเคลื่อนไหวได้ด้วยตนเอง เด็กจะเริ่มมองเห็นว่าตนเองมีความสามารถใหม่ ๆ ต้องการ การเป็นอิสระจากผู้เลี้ยงดูในขณะที่เดียวกันก็ยังมีความต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกับสมาชิกของ ครอบครัว ผู้เลี้ยงดูจะต้องคอยติดตามพัฒนาการของเด็กว่ามีความสามารถทำกิจกรรมใดได้บ้าง แล้วและควรรู้ให้เด็กได้มีการติดต่อกับผู้อื่นหรือดูสถานการณ์ที่อื่น ๆ โดยมอบความไว้วางใจให้เด็ก ได้ทำกิจกรรมบางอย่างได้ด้วยตนเอง เด็กที่ปรับตัวได้จะมีความเป็นตัวของตัวเองและเรียนรู้ เกี่ยวกับตนเองว่ามีความสามารถมากน้อยเพียงใดเป็นการฝึกควบคุมตนเองด้วย ส่วนเด็กที่ไม่ สามารถปรับตัว ได้จะทำให้ไม่กล้าที่จะไปศึกษาสภาพแวดล้อม ไม่รู้ว่าตนเองสามารถทำอะไร ได้บ้าง จึงทำให้ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ดีพอ ก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อองค์การทางสังคม

ส่วนด้านศาสนาในช่วงนี้เกี่ยวกับการฝึกฝนเด็กให้รู้จักควบคุมตนเองทางด้านการขับถ่าย และการหย่านม ซึ่งเป็นผลเริ่มต้นของการรู้จักว่าสิ่งใดดีควรทำสิ่งใดไม่ควรทำในระดับสรีระ อันเป็นก้าวแรกของการพัฒนาของอีโก้ ซึ่งจะเป็นตัวประสานงานระหว่างข้อบังคับของสังคมและ ศาสนากับความอยากความต้องการทางสรีระของเด็ก เป็นจุดแรกในชีวิตที่บุคคลจะยอมรับ กฎเกณฑ์ทางสังคมเข้ามาเป็นลักษณะของตน ศาสนามีส่วนเป็นสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เด็กจะเริ่มยอมรับ จากการชักนำของผู้เลี้ยงดูในช่วงอายุนี้

ขั้นที่ 3 ขั้นความคิดริเริ่มและความรู้สึกผิด อายุประมาณ 4 - 6 ปี ในขั้นนี้บุคคลมีการ พัฒนาเกี่ยวกับความคิดริเริ่มในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ถ้าผู้อบรมเลี้ยงดูมีความเข้าใจและส่งเสริม

ให้เด็กได้ทำกิจกรรมใหม่ ๆ ตามความคิดของตน ในขณะที่เดียวกันก็คอยให้คำแนะนำและเป็นแบบอย่างให้แก่เด็ก เด็กก็จะสามารถปรับตัวได้ดี ในทางตรงข้ามถ้าผู้เลี้ยงดูเข้มงวดไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมใหม่ ๆ ตามความคิดของเด็กเด็กจะมีความรู้สึกผิดเกิดความไม่มั่นใจในตนเองและปฏิเสธที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ

ส่วนด้านศาสนา ศาสนาจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง เพราะเด็กวัยนี้เริ่มออกไปมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว เริ่มไปโรงเรียน เริ่มรู้จักและเห็นคุณค่าของวัตถุประสงค์ทางศาสนา เช่น วัด สุเหร่า บุคคลผู้สอนศาสนา เช่น พระสงฆ์ อิมาม เป็นต้น ทั้งได้เห็นพิธีการและวิธีการปฏิบัติตามหลักศาสนาจะทำให้เด็กเริ่มปฏิบัติตามศาสนาไปด้วย โดยอาศัยการเลียนแบบอย่างการกระทำของบุคคลนั้นไปก่อน

ขั้นที่ 4 ขั้นความขยันขันแข็งและความมีมค้อย อายุ 7 - 12 ปี เด็กในช่วงนี้ย่างเข้าสู่วัยรุ่น ร่างกายจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว พัฒนาการทางการรู้คิดและสติปัญญาอยู่ในขั้นปฏิบัติการแบบรูปธรรม การที่เด็กรู้ว่าตนเองสามารถทำอะไรได้ก็จะพัฒนาในด้านนั้น ๆ ให้ดีขึ้นมากขึ้นพยายามทำในสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จ จะช่วยให้มีทัศนคติที่ดีต่องานและพัฒนาการทำงานในอนาคตการทำงานเป็นการเตรียมความพร้อมทางสมองที่จะเรียนวิชาการในด้านต่าง ๆ ต่อไปถ้าพ่อแม่ให้กำลังใจและส่งเสริมจะเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กเกิดความพยายามในการทำงานทำให้เด็กรู้จักการให้และการทำงานเพื่อสังคมมากยิ่งขึ้น แต่ถ้าพ่อแม่ไม่สนใจในกิจกรรมที่เด็กทำเด็กจะอ่อนแอและปรับตัวไม่ได้ก่อให้เกิดมค้อยขึ้น

ส่วนด้านศาสนา ศาสนาจะเข้ามามีบทบาทกับเด็กในช่วงนี้เพราะสภาพแวดล้อมทางสังคมมีความสำคัญต่อเด็กเพิ่มขึ้นประกอบกับเด็กในวัยนี้ยังฟังคำแนะนำของบิดามารดาหรือผู้ใหญ่ที่อยู่รอบข้าง บุคคลเหล่านี้จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความคิด คุณธรรม ค่านิยมความเชื่อและการปฏิบัติทางศาสนาเพราะวัยนี้อยู่ระหว่างการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเพื่อเลือกแนวทางที่ตนเองควรจะมีทิศทางจิตใจ

พัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมในขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 4 ของอีริกสันดังที่ได้กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงการมีพัฒนาการทางศาสนาของบุคคลที่อยู่ในวัยเด็กว่า ผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นผู้ที่มีบทบาท

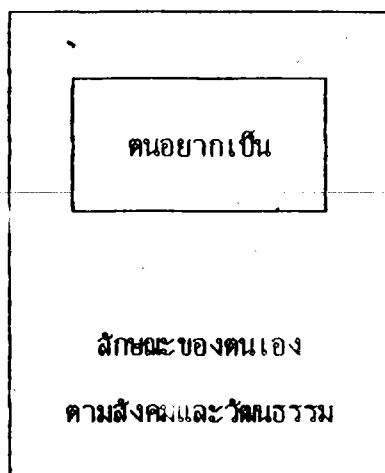
สำคัญมากในการที่จะเตรียมเด็กให้มีความพร้อมที่จะยอมรับเอกลักษณ์ทางศาสนามาเป็นของตนต่อไป

ขั้นที่ 5 การมีเอกลักษณ์และการสับสนในเอกลักษณ์ อายุประมาณ 12 - 25 ปี เป็นช่วงวัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสรีระอย่างรุนแรงเกิดแรงขับทางเพศสูงจึงทำให้ความต้องการทางเพศเข้ามามีบทบาท ในช่วงนี้ อีโด (Id) จะมีอิทธิพลสูงแสดงออกด้วยความก้าวร้าวส่งต่อผลอีโก้ พัฒนาการการรู้จักอยู่ในขั้นนามธรรม อีโวลสันเห็นว่าวัยนี้ เป็นวัยที่บุคคลมีปัญหาในการปรับตัวเป็นอย่างมาก วัยรุ่นที่สามารถปรับตัวได้ดีจะสามารถแสวงหาตนเองจนพบเอกลักษณ์ เข้ากับกลุ่มเพื่อนที่มีกิจกรรมร่วมกันได้อย่างรวดเร็ว มีความสนใจในเรื่องการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่การทำงานในอนาคต มีความสนใจในเรื่องศาสนา การเมืองและบทบาททางเพศ เป็นต้น ส่วนวัยรุ่นที่ปรับตัวไม่ได้ จะมีความสับสนในเอกลักษณ์ไม่มีความมั่นใจในตนเอง จะเกิดความวิตกกังวล มีความรู้สึกเสียใจที่ตนเองเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ต้องออกจากกลุ่มเพราะมีความแตกต่างจากผู้อื่น อาจจะหันไปหาประสบการณ์ใหม่จนทำให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การติดยาเสพติด การเป็นยาอาชญากร หรืออาจจะมีการรีบแสวงหาเอกลักษณ์โดยการหันไปหากกลุ่มอื่นที่เขามีความสนใจร่วมด้วยทำให้เขามีเวลาศึกษาหาความคิดแบบนามธรรมในเรื่อง ชาติ ศาสนา อาชีพและการเมือง เป็นต้น นับว่าเป็นการช่วยสร้างเอกลักษณ์แห่งตนในช่วงดังกล่าวและช่วยให้เกิดภาพจน์ที่ชัดเจนในเรื่องความดี ความเลวของโลก ในช่วงนี้อีโวลสันได้เน้นอิทธิพลทางสังคมในการวางตัวให้เหมาะสมตามสถานภาพและบทบาทของวัยรุ่น

ในส่วนของศาสนา ศาสนาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลในช่วงนี้ เพราะว่าบุคคลในขั้นนี้มีการพัฒนาการรู้จักอยู่ในขั้นนามธรรม ทำให้เขาต้องการที่จะแสวงหาความจริงที่เป็นนามธรรมในเรื่องของศาสนา เขาจะมีความขบถใจและต้องการหาคำตอบเพื่อความกระจ่างจะได้นำไปใช้ในการแก้ปัญหาวิกฤติการณ์จึงมีการศึกษาหลักการสำคัญของศาสนาในส่วนของเนื้อหาสาระการปฏิบัติประโยชน์ของศาสนาเพื่อเปรียบเทียบกับศาสนาอื่น สิ่งเหล่านี้จะเพิ่มข้อมูลที่จะช่วยให้ข้อมูลให้วัยรุ่นได้ตกลงใจในการเลือกปฏิบัติและยึดมั่นในศาสนาของตนต่อไป

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นว่าบุคคลที่มีพัฒนาการทางอารมณ์อยู่ในขั้นที่ 5 ซึ่งเป็นผู้มีอายุอยู่ในช่วง 12 - 25 ปีนี้เป็นช่วงที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายและวัยรุ่นผู้ใหญ่ตอนต้น ดังนั้นเยาวชนไทยที่เป็นนิสิตนักศึกษา เป็นผู้ที่กำลังศึกษา อยู่ในระดับมหาวิทยาลัยและเป็นผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วง 18 - 25 ปี จึงเป็นช่วงที่นิสิตมีพัฒนาการทางการรู้คิดอยู่ในขั้นนามธรรมและมีความต้องการที่จะแสวงหาความจริงในเรื่องของศาสนาเพื่อการตัดสินใจในการยอมรับนับถือศาสนานั้น ๆ เพื่อใช้เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติตนต่อไป บุคคลในวัยนิสิตนักศึกษานี้จึงควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้ที่บรรลุเอกลักษณ์แห่งอีโก้ทางศาสนา ดังนั้นในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมหาวิทยาลัย จึงควรตระหนักถึงความสำคัญของพัฒนาทางอารมณ์ของนิสิตในช่วงดังกล่าว มหาวิทยาลัยจึงควรมีการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมเสริมหลักสูตรตลอดจนสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยเพื่อให้เอื้อต่อการที่บุคคลจะได้แสวงหาและบรรลุเอกลักษณ์แห่งอีโก้ทางศาสนาในที่สุด ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติและนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของบุคคลในช่วงขั้นที่ 6 - 8 ซึ่งเป็นช่วงที่บุคคลอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจนถึงวัยชรา ซึ่งในช่วงวัยดังกล่าวนี้เป็นช่วงที่บุคคลจะนำเอาหลักการทางศาสนาที่ตนยึดถือไปปลูกฝังให้แก่บุตรหลานของตนและช่วยในการปรับตัวในช่วงบั้นปลายของชีวิตของตนเพื่อการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขต่อไป

เอกลักษณ์แห่งอีโก้ (Ego Identity) หมายถึง พัฒนาการของบุคคลมี 2 ประการ คือ ประการแรกเป็นลักษณะภายในซึ่งเป็นการรู้จักและรับรู้ภาพจำเกี่ยวกับตนเองของบุคคล ประการที่สอง เป็นลักษณะภายนอกซึ่งหมายถึงการยอมรับและการผูกพันกับอุดมคติทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมรอบตัวอันแสดงถึงการมีส่วนร่วมในคุณลักษณะที่สำคัญร่วมกับผู้อื่น (Erikson. 1968 : 104) ดังนั้นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งอีโก้ที่สมบูรณ์ ก็คือ ผู้ที่สามารถรับการคาดหวังจากบุคคลภายนอกมาเป็นลักษณะจริงของตนทั้งสองส่วนอย่างกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 แสดงเอกลักษณ์แห่งอีโก้สองส่วน คือ ส่วนภายในและส่วนภายนอกของบุคคล

อีริกสัน (Erikson. 1968 : 87 - 211) ได้อธิบายของลักษณะพัฒนาการเอกลักษณ์แห่งอีโก้ทางศาสนาที่ได้จากการนำเอาเหตุการณ์ที่เป็นจริงในสังคมมาเปรียบเทียบกับทดสอบคิดเผือกและบูรณาการแห่งความเชื่อในคนที่เกิดจากวิกฤตการณ์ทางจิตสังคมตั้งแต่ในวัยเด็ก โดยอีโก้เกิดขึ้นแล้วมีพัฒนาการในแต่ละช่วงทำให้เขามีความเชื่อ ค่านิยมและจุดมุ่งหมายที่เป็นของตนเอง เมื่อถึงวัยรุ่นก็จะบรรลุเอกลักษณ์แห่งอีโก้ พัฒนาการของอีโก้ก็จะดำเนินต่อไปเพื่อนำเอาผลของการบรรลุเอกลักษณ์แห่งอีโก้ไปใช้ในช่วงชีวิตขั้นต่อไป ไป พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งอีโก้จึงเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต กล่าวได้ว่าเอกลักษณ์แห่งอีโก้เกิดขึ้นจากการพิจารณาภายในของตัวอย่างรอบคอบจนเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองโดยได้คำนึงถึงความเป็นจริงในสังคมเกี่ยวกับการคาดหวังและการเรียกร้องทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยผ่านเข้ามาทางผู้อบรมเลี้ยงดู กลุ่มเพื่อน โรงเรียนและสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ซึ่งสภาพความเป็นจริงของบุคคลในแต่ละช่วงชีวิตจะมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน สำหรับบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้ที่อยู่ในวัยเด็กนั้น คือบิดามารดาหรือผู้ที่ให้การอบรมเลี้ยงดู เมื่อเติบโตขึ้นจึงได้รับอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนโรงเรียนและสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ที่บุคคลนั้น ๆ เป็นสมาชิกอยู่

ตามความคิดของอีริคสันพัฒนาการแห่งเอกลักษณ์แห่งอีโก้ของบุคคลจะประกอบด้วยพัฒนาการ จากการไม่มีเอกลักษณ์แห่งอีโก้ไปสู่การบรรลุเอกลักษณ์แห่งอีโก้ใน กระบวนการพัฒนา จะมีลักษณะขัดแย้งระหว่างคุณลักษณะภายในและคุณลักษณะภายนอก บุคคลจะผ่านวิกฤตการณ์แต่ละครั้งได้ด้วยคุณลักษณะภายในของบุคคลที่ค่อย ๆ เพิ่มขึ้น มีการตัดสินใจที่ถูกต้องมากขึ้น และมีความสามารถที่จะทำความดีตามมาตรฐานทางสังคมเกี่ยวข้องตามขั้นตอนดังนี้คือ การเปลี่ยนแปลงทางสรีระตามวัยของบุคคลส่งผลต่อความอยาก ความต้องการและความสามารถของบุคคล ซึ่งเป็นคุณสมบัติภายในของเอกลักษณ์แห่งอีโก้ทำให้เกิดความขัดแย้งกับข้อเรียกร้องทางสังคมซึ่งเป็นคุณลักษณะภายนอก วิกฤตการณ์ทางบุคลิกภาพจะปรากฏเพื่อการปรับตัวในแต่ละขั้นและจะต้องใช้การตกลงใจที่ถูกต้องในการแก้ไขวิกฤตการณ์ ถ้าหากสามารถที่จะทำความดีตามมาตรฐานของตนเองและสังคมแล้ว ผลที่หลงเหลือทางบวกก็จะทำให้อีโก้เข้มแข็งขึ้น โดยบุคคลจะมีเอกลักษณ์แห่งอีโก้ที่ต่อเนื่องเมื่ออีโก้มีความเข้มแข็งขึ้นก่อนการส่งเคราะห์ (Slugoski, Marcia and Koopman. 1984) ทำให้บุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและสังคม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานให้บุคคลสามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ต่อ ๆ มาได้ นั่นคือ ถ้าบุคคลสามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ที่ผ่านมาในขั้นที่ 1 - 4 แล้วสามารถปรับตัวได้ก็จะบรรลุเอกลักษณ์แห่งอีโก้ในขั้นที่ 5 แล้วถ้าหากบุคคลไม่สามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ทำให้ปรับตัวไม่ได้จะทำให้บุคคลเกิดการสับสนในบทบาท ซึ่งผู้ที่อยู่ในสภาพที่สับสนในบทบาทนี้ วอเตอร์แมน (Waterman. 1982) เห็นว่าถ้าหากบุคคลมีพัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งอีโก้จนถึงสภาพแสวงหาเอกลักษณ์แห่งอีโก้แล้ว ก็จะสามารถที่จะพัฒนาต่อไปจนอยู่ในสถานภาพบรรลุเอกลักษณ์แห่งอีโก้ได้ นอกจากนี้ในบุคคลเดียวกัน พัฒนาการเอกลักษณ์แห่งอีโก้ในเนื้อหาแต่ละด้าน เช่น ศาสนา อาชีพและการเมืองอาจจะอยู่ในสถานภาพที่ไม่เหมือนกันก็ได้ขึ้นอยู่กับ การปรับตัวของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหล่านี้ว่าจะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมได้เพียงใด ผู้ที่สามารถปรับตัวได้ดีในเนื้อหาแต่ละด้านจึงจะเป็นผู้ที่อยู่ในสถานภาพสัมฤทธิ์ผลในเอกลักษณ์แห่งอีโก้ในแต่ละด้านนั้นได้มากที่สุด

จากความหมายของเอกลักษณ์แห่งอีโก้ดังกล่าวมาแล้ว จึงสามารถให้ความหมายเอกลักษณ์แห่งอีโก้ทางศาสนาได้ว่า เอกลักษณ์แห่งอีโก้ทางศาสนา หมายถึง การที่บุคคลมีการ

ยอมรับที่จะนับถือศาสนาใด ๆ โดยการยอมรับนี้เกิดจากการตกลงใจด้วยตนเอง โดยบุคคลจะผ่านขั้นตอนจากการมีคำถามเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการนับถือศาสนานั้น ๆ มีการแสวงหาคำตอบจากแหล่งต่าง ๆ ไปจนถึงการบรรลุเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางศาสนา คือการที่บุคคลเห็นความเหมาะสมสมควรในการนับถือศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับข้อเรียกร้องทางสังคม

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เอกลักษณ์แห่งอิโก้จะเกิดขึ้นจากการพิจารณาจากภายในตนเอง อย่างรอบคอบจนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองโดยคำนึงถึงความเป็นจริงในสังคมเกี่ยวกับการคาดหวังและการเรียกร้องจากสังคมที่เกิดขึ้นโดยผ่านสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม สำหรับการเกิดพัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางศาสนาของบุคคลนั้น พัฒนาการเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางศาสนาในบุคคลเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการอบรมเลี้ยงดูและการมีปฏิสัมพันธ์กับบิดามารดา ญาติพี่น้อง ครู และกลุ่มเพื่อน ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการทางศาสนาตั้งแต่ในวัยเด็ก โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรที่มีศาสนาของบิดามารดาเป็นตัวกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่สอดคล้องจากระบบสังคมและวัฒนธรรม อาทิเช่น การที่บิดามารดาเลือกโรงเรียนให้บุตรเข้าเรียนโดยพิจารณาจากศาสนาที่โรงเรียนนั้น ๆ สังกัดอยู่ นักเรียนในโรงเรียนนั้นส่วนมากนับถือศาสนาใด เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลต่อการอบรมสั่งสอน ภาวะเปียบของโรงเรียนและกลุ่มเพื่อนด้วย ด้วยเหตุนี้การนับถือศาสนาของบิดามารดาจึงมีส่วนในการเลือกสภาพแวดล้อมให้แก่บุตร สำหรับในวัยรุ่นนั้นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทต่อพัฒนาการทางศาสนาของบุคคล ได้แก่ กลุ่มเพื่อน โรงเรียนและสถาบันทางศาสนา จากผลการศึกษา นักเรียนมัธยมปลาย จำนวน 1,207 คน ในประเทศอิสราเอลที่มีเชื้อสายตะวันตกซึ่งมาจากสังคมอุตสาหกรรมในทวีปยุโรปและอเมริกากับเชื้อสายตะวันออกที่มาจากสังคมเกษตรกรรมแถบตะวันออกกลาง แอฟริกาและเอเชียใต้ (Tzuriet. 1984) ที่เป็นโรงเรียนทางศาสนาและโรงเรียนปกติที่ไม่อยู่ในสังคมทางศาสนา พบว่า นักเรียนที่เรียนโรงเรียนทางศาสนามีเอกลักษณ์แห่งอิโก้ด้านการตกลงใจและการวางจุดประสงค์ของชีวิตสูงกว่านักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนปกติ ส่วนนักเรียนเชื้อสายตะวันตกมีเอกลักษณ์แห่งอิโก้ด้านการวางจุดประสงค์ของชีวิตสูงกว่านักเรียนเชื้อสายตะวันออกเนื่องจากศาสนาและวัฒนธรรมของชาวอิสราเอลเชื้อสายตะวันตกมีการวางแผนและจุดมุ่งหมาย

ของชีวิตและอุดมการณ์ทางความคิด โดยวิธีการปรับการยอมรับเลี้ยงดูให้เหมาะสม กับจุดมุ่งหมาย เพื่อให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศชาติและและการณ์อุดมการณ์ทางความคิดของตนเอง จึงเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

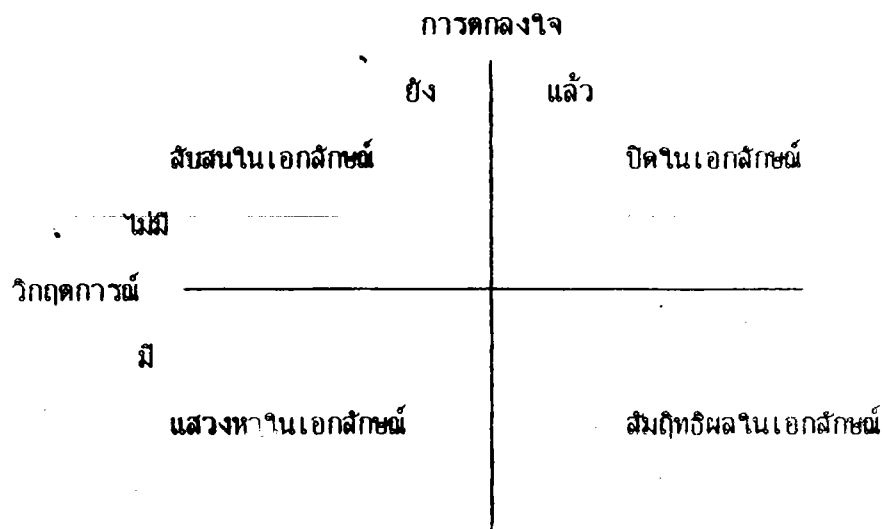
จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าศาสนาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยที่ศาสนาจะมีอิทธิพลต่อบุคคลมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับจิตใจ สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่จะเกื้อหนุน การยึดมั่นตามหลักทางศาสนาของบุคคลสามารถแก้ไขปัญหาและปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการทางสังคมและ วัฒนธรรมที่ประเทศต้องการพัฒนายิ่งขึ้นและเกิดความสงบสุขต่อส่วนรวมด้วย

สำหรับการทดลองยอมรับเอาศาสนาในศาสนาหนึ่งมาเป็นของตนนั้น นอกจากอิทธิพลของบิดามารดาตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วยังมีเหตุผลจากความกดดันจากสังคม ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับมา และความใกล้ชิดกับศาสนาจากการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอยู่เสมอ จากการวิจัยนักศึกษาปริญญาตรีที่มีศาสนาและไม่มีศาสนาในประเทศไทย จำนวน 70 คน บ่งชี้ว่ามีปัจจัยที่ส่งผลต่อการตกลงใจทางศาสนาแตกต่างกัน นักศึกษาที่นับถือศาสนาได้รายงานผลในการนับถือศาสนาของตนว่าเนื่องจากมีประสบการณ์ที่ได้มาเกี่ยวกับศาสนา ส่วนนักศึกษาที่ไม่มีศาสนาเห็นว่าศาสนาเป็นสิ่งที่อ้างมองบุคคลเท่านั้น (Joernthal, 1986) ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ทางศาสนาที่บุคคลได้รับเป็นปัจจัยอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการยอมรับนับถือศาสนาของบุคคล

สรุปได้ว่า การที่บุคคลจะบรรลุเอกลักษณ์แห่งอิไ้ทางศาสนาได้นั้น เป็นผลเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ทางศาสนาจากครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบันทางการศึกษาและสถาบันทางศาสนา ดังนั้นในการวิจัยนี้จึงคาดว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในปริมาณสูงจะมีเอกลักษณ์แห่งอิไ้ทางศาสนาสูงกว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา

การวัดเอกลักษณ์แห่งอิไ้ทางศาสนา ในการวัดเอกลักษณ์แห่งอิไ้ทางศาสนานั้นจากการรวบรวมเอกสารยังไม่พบว่า ได้มีผู้ใดได้สร้างแบบวัดเอกลักษณ์แห่งอิไ้ทางศาสนาไว้โดยตรงแต่พบว่า มาเซีย (Marcia, 1966) ได้สร้างแบบวัดเฉพาะเอกลักษณ์แห่งอิไ้ในช่วงที่ 5 ตาม

ทฤษฎีของอีริคสันเอาไว้แบบวัดนี้มีลักษณะเป็นแบบกึ่งสัมภาษณ์และแต่ละข้อความให้เต็มประโยค (SI - ISB) แบบกึ่งสัมภาษณ์ (SI) นี้จะใช้ระยะเวลาในการตอบ 15 - 30 นาที การตั้งคำถามยึดตามโครงสร้างของทฤษฎีของอีริคสันและประเด็นตามที่ได้ศึกษาแบบนำร่องมาแล้ว เพื่อแสวงหาวิธีการวัดวิกฤตการณ์เอกลักษณ์ของบุคคล โดยใช้เกณฑ์กำหนดสถานภาพเอกลักษณ์ออกเป็นสี่สถานภาพ เป็นการผสมกันระหว่างสองมิติ คือ วิกฤตการณ์ (Crisis) ซึ่งใช้กับเหตุการณ์ที่กระตุ้นบุคคลให้จำเป็นต้องตัดสินใจเลือกวิถีทางต่าง ๆ และการตกลงใจ (Commitment) ซึ่งเป็นระดับการแสดงออกหรือการกระทำของบุคคล ที่มีเนื้อหาของคำถามเกี่ยวกับอาชีพ ศาสนาและการเมือง แล้วจึงจัดแบ่งบุคคลตามลักษณะในแต่ละสถานภาพ ดังนี้คือ 1) สถานภาพสัมฤทธิ์ผลในเอกลักษณ์ (Identity Achievement Status) ผู้ที่อยู่ในสถานภาพนี้มีประสบการณ์ในช่วงวิกฤตการณ์และมีการตกลงใจแล้ว จึงเป็นผู้ที่มีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการเลือกอาชีพที่จะทำงาน ยึดมั่นในศาสนาของตน และมีความคิดในอุดมการณ์ทางการเมืองได้ด้วยตนเองปราศจากอิทธิพลของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่จะโน้มน้าวจิตใจได้ 2) สถานภาพสับสนในเอกลักษณ์ (Identity Diffusion Status) ผู้ที่อยู่ในสถานภาพนี้อาจจะมีหรือไม่มีประสบการณ์ในช่วงวิกฤตการณ์ จุดที่สำคัญคือ การขาดการตกลงใจจึงเป็นผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ในวิกฤตการณ์ แต่ได้มีการตกลงใจไปแล้ว โดยได้รับอิทธิพลจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองและไม่สามารถบอกได้ว่าบิดามารดาหรือผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อเขาดังแต่เมื่อไหร่เพราะเขาได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่อย่างมากมาตั้งแต่เด็ก ทำให้เด็กมีความสับสนในบิดามารดาหรือผู้ปกครองไม่เปลี่ยนแปลง จึงมีลักษณะทางจิตใจที่เคร่งครัดต่อคำสั่งสอนของบิดามารดา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แสดงสถานภาพเอกลักษณะสี่สถานภาพตามวิธีการของมาเซีย

ส่วนแบบต่อข้อความให้เต็มประโยค (ISB) มีข้อความ 23 ข้อ โดยในข้อความในแต่ละข้อจะเว้นช่องว่างให้ผู้ตอบเลือกคำตอบที่ให้อำนาจ ข้อคำถามแต่ละข้อที่ให้เลือกมีลักษณะแสดงความรู้สึกจริง ๆ ของผู้ตอบ มี 3 คำตอบให้เลือกในแต่ละข้อมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบ 3, 2 และ 1 จุดมุ่งหมายของแบบวัดนี้เพื่อแสดงถึงพัฒนาการของเอกลักษณะแห่งอีโก้และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .76 ต่อมา อัดัม และคนอื่น ๆ (Adams and others. 1983) ได้ปรับปรุงแบบวัดสถานภาพเอกลักษณะให้สามารถนำไปใช้ได้สะดวกและมีความเที่ยงตรงตามทฤษฎีโดยสร้างเป็นแบบประโยคประกอบมาตรวัด 6 หน่วย เรียกว่า The New Objective Measure of Ego - Identity Status (ON - EIS) แบบสอบถามนี้มีเนื้อหาด้านอาชีพ ศาสนา การเมืองและกิจกรรม ได้นำไปทดลองใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยยูทาห์ ชั้นปีที่ 1 แต่ไม่สามารถใช้แทนได้ดีเท่ากับของมาเซีย เพราะความคล้ายคลึงกันของนักศึกษาจึงทำให้ไม่เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในสถานภาพปิดและแสวงหาในเอกลักษณะ เนื่องจากพัฒนาการสัมฤทธิ์ผลในเอกลักษณะแห่งอีโก้ที่วัดในแบบวัดนี้ขึ้นอยู่กับบูรณาการในมิติของการตกลงในด้านศาสนา อาชีพและการเมือง ซึ่งอาจเกิดขึ้นในแต่ละด้านไม่พร้อมกัน

สรุป การวัดเอกลักษณ์แห่งอิโง่ทางศาสนา ถึงแม้จะยังไม่พบว่าได้มีผู้ใดสร้างไว้โดยตรง แต่พบว่าการที่ได้มีผู้สร้างเครื่องมือวัดเอกลักษณ์แห่งอิโง่ในช่วงที่ 5 ซึ่งมีเนื้อหาต่าง ๆ รวมทั้งเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาไว้ดังกล่าวมาแล้ว จึงได้ข้อสรุปว่าบุคคลจะบรรจุเอกลักษณ์แห่งอิโง่ในแต่ละด้านไม่ได้พร้อมกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิกฤตการณ์และการตกลงใจของบุคคล และเนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเอกลักษณ์แห่งอิโง่ทางศาสนาของนิสิต นักศึกษาไทย ซึ่งเป็นผู้มีอายุอยู่ในช่วงที่ 5 ตามทฤษฎีของอิริสันและเนื้อหาทางศาสนาที่วัดเป็นเนื้อหาทางด้านพุทธศาสนา ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องสร้างแบบวัดเอกลักษณ์แห่งอิโง่ทางศาสนาขึ้นเอง คือแบบวัดเอกลักษณ์แห่งอิโง่ทางพุทธศาสนา โดยชี้แนวทางจากแบบวัดของมาเซียดังรายละเอียดที่กล่าวมาแล้ว โดยปรับปรุงให้อยู่ในแบบขอมาตรวจวัดเพื่อสะดวกในการใช้รายละเอียดของแบบวัดจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

ลักษณะทางพุทธศาสนากับจิตลักษณะของบุคคล

ในส่วนนี้จะได้พิจารณาว่าบุคคลที่มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนานั้นจะเป็นผู้มีลักษณะทางจิตใจที่วิชาการทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ยอมรับว่าสำคัญ คือ เหตุผล เชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิโง่ทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเช่นไรดังจะได้กล่าวต่อไป

ลักษณะทางพุทธศาสนากับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ในประเทศไทยนี้พบว่าการวิจัยที่ได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของคุณลักษณะทางพุทธศาสนากับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีอยู่น้อยมากโดยพบว่า ฉกาจ ช่วยโต และดวงเคือน พันธุมนาวัน (2533) ได้ศึกษาจิตลักษณะทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการบวชทางพุทธศาสนาของชายไทยในภาคใต้ ซึ่งจากการเปรียบเทียบพระสงฆ์ จำนวน 712 รูป สามเณร จำนวน 175 องค์ และเพื่อนของท่านที่เป็นชายและไม่ได้บวช จำนวน 541 คน พบว่าเมื่อบวชใหม่ ๆ นั้น พระสงฆ์และสามเณรมีคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างจากเพื่อนของท่านพอที่จะยอมรับได้ แต่เมื่อพระสงฆ์

ผ่านการบวชเรียนไปได้โดยเฉลี่ยประมาณ 4 เดือน กลับพบว่าคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของพระสงฆ์และสามเณรสูงกว่ากลุ่มเพื่อนที่เป็นฆราวาสอย่างชัดเจน โดยปรากฏในรายละเอียดว่าถ้าในขณะบวชเรียนพระสงฆ์มีการสรวมกายวาจาให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงามแล้ว พระสงฆ์นั้นจะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นตามไปด้วยและพระสงฆ์ที่มีการสรวมกายและวาจามากและเป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงนั้นคือ พระสงฆ์ 4 ประเภทต่อไปนี้เป็น พระสงฆ์ที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 23 ปี พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่า 9 ปี พระสงฆ์ที่มีบิดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย และพระสงฆ์ที่มีมารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุมากกว่า 23 ปี และบวชมานานโดยเฉลี่ย 4 เดือนนั้น พบว่าประสบการณ์ในขณะบวชไม่เกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่วัดกันครั้งหลังแต่ประการใด แต่อาจกล่าวได้ว่าในพระสงฆ์บวชใหม่ที่มีอายุมากกว่า 23 ปี นั้นถ้ามีลักษณะเชิงพุทธ 5 ด้าน ที่อาจจะมาก่อนการบวช คือ จุติมุ่งหมายในการบวช ความตั้งใจในการปฏิบัติกิจของสงฆ์ เหตุผลเชิงจริยธรรมในการบวช ความเชื่อ ค่านิยมทางพุทธ และการคาดถึงสภาพที่ดีในการบวช ท่านจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงด้วย โดยในรายงานการวิจัยนี้พบว่าจิตลักษณะทางพุทธนี้ 5 ด้าน รวมกันแล้วสามารถทำนายระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูงถึง 48 เปอร์เซนต์ การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ที่มี จุติมุ่งหมายในการบวช มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติกิจของสงฆ์ มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในการบวช มีความเชื่อ ค่านิยมทางพุทธ คาดถึงสภาพที่ดีในการบวชมาแต่เดิมและพระสงฆ์ที่ในขณะบวชมีการสรวมกายและวาจามากเป็นสาเหตุให้พระสงฆ์มีระดับของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นได้ ดังนั้นในการวิจัยนี้จึงคาดว่านิสิตที่มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากจะเป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงมากกว่านิสิตที่มีลักษณะทางพุทธศาสนาทั้งสองด้านนี้น้อย

ลักษณะทางพุทธศาสนากับการมีเอกลักษณ์แห่งอิโภาทางพุทธศาสนา

เอกลักษณ์แห่งอิโภาทางศาสนาของบุคคลเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของความต้องการและบทบาทของบุคคลกับข้อเรียกร้องทางสังคมด้านการนับถือศาสนา ดังนั้นการที่บุคคลมีการศึกษาหาความรู้และได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาจนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ

และนำมาเป็นหลักในการปฏิบัติตนในปริมาณสูงจึงน่าจะเป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธ-ศาสนาสูงด้วย การศึกษาหาความสัมพันธ์ของลักษณะทางศาสนากับการเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธ-ศาสนาในประเทศไทยยังไม่พบว่ามีผู้ใดได้ศึกษาไว้โดยตรง แต่พบว่ามีงานวิจัยที่พอจะนำมาเทียบเคียงได้ คือการวิจัยถึงพัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งอิโก้ที่เกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าของการทำงาน และการรับรู้คุณค่าของศาสนาในวัยรุ่นในภาคใต้ จำนวน 480 คน ของอุษา ศรีจินดาวัฒน์ (2533) ผลการวิจัยนี้ พบว่าเอกลักษณ์แห่งอิโก้มีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณค่าทางศาสนา (การเห็นประโยชน์ของศาสนาในด้านต่าง ๆ) อย่างชัดเจน กล่าวคือในกลุ่มวัยรุ่นที่มีเอกลักษณ์แห่งอิโก้สูงจะเป็นผู้ที่มีการรับรู้คุณค่าทางศาสนาสูงมากขึ้นตามไปด้วย ส่วนในกลุ่มวัยรุ่นที่นับถือพุทธศาสนาที่มีพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมสูงจะมีการรับรู้คุณค่าทางศาสนาสูงมากกว่ากลุ่มวัยรุ่นที่มีพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมต่ำ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าถ้าบุคคลมีความเข้าใจตนเอง มีความคิดเป็นของตนเองอย่างสมเหตุสมผล มีการยอมรับความแตกต่างและความเหมือนกันของบุคคลในการแสดงออกในเรื่องต่าง ๆ ทั้งนี้โดยการเปรียบเทียบว่าตนเองมีลักษณะสอดคล้องกับลักษณะอย่างไรมาก หรือมีการปรับตัวในด้านต่าง ๆ มาก จะเป็นผู้ที่มีการรับรู้ถึงคุณค่าทางศาสนาสูงมากขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงคาดว่านิสิตที่มีความรู้ ความเข้าใจ (ความเชื่อ) และมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากจะเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาน้อย

ลักษณะทางพุทธศาสนากับสุขภาพจิตของบุคคล

เนื่องจากพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นในเรื่องของความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายให้เข้าถึงนิพพาน คือ ภาวะหมดสิ้นแห่งกิเลส ซึ่งการปฏิบัติทางพุทธศาสนาก็คือ การทำความดีจนความชั่วและการทำจิตใจให้ผ่องใส สงบ ปราศจากความเศร้าหมอง การทำความดีนั้นก็โดยการรักษาศีล 5 ให้เป็นปกติ ส่วนการทำจิตใจให้ผ่องใสนั้นก็โดยการปฏิบัติภาวนา เมื่อบุคคลสามารถปฏิบัติได้ดังนี้ก็จะทำให้เป็นบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสะดวกสุขปราศจากความเศร้าหมองและความทุกข์ในจิตใจ จึงน่าจะคาดได้ว่านิสิตที่มีความเชื่อและมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากจะเป็นผลทำให้นิสิตมีสุขภาพจิตที่ดีมากด้วย

การวิจัยที่ได้ศึกษาลักษณะทางพุทธศาสนาของผู้ที่มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพจิตและมีพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดเป็นปัญหาแก่สังคมหรือมีความสามารถในการปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมได้แตกต่างกันนั้น ในประเทศไทยยังพบว่า มีการศึกษาไว้น้อยมากนัก สมศักดิ์ ชุมสาย (2518) ได้ศึกษาทัศนคติและความสนใจในพุทธศาสนาของเยาวชนที่ถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิด ปรากฏว่า เด็กที่กระทำความผิดเป็นผู้ที่ขาดความรู้และความเข้าใจในพุทธศาสนาหลายด้าน เช่น ความหมายของพระธรรม มรรคาสถรรวม กุศลมูลสามและอื่น ๆ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าการวิจัยนี้ไม่ได้มีการเปรียบเทียบระหว่างเด็กที่ทำผิดกฎหมายกับเด็กปกติ จึงทำให้ไม่อาจสรุปได้ว่าการกระทำความผิดของเด็กจะมีความเกี่ยวข้องกับการขาดความรู้ความเข้าใจในพุทธศาสนาจริงหรือไม่

ส่วนการวิจัยที่ได้ศึกษาผลของการปฏิบัติทางพุทธศาสนาที่มีต่อการมีสุขภาพจิตที่ดีในคนไทย พบว่ามีการศึกษาไว้อย่างแพร่หลายพอสมควร เช่น การวิจัยของ ชมชื่น สมประเสริฐ (2526) ได้ศึกษาถึงผลของการฝึกสมาธิต่อระดับความวิตกกังวล โดยใช้วิธีการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติในกลุ่มนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ชั้นปีที่ 1 ที่มีอายุ 17 - 21 ปี จำนวน 64 คน โดยได้ทดสอบความวิตกกังวลทั้งก่อนและหลังการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติด้วยแบบทดสอบความวิตกกังวลตามจิตและตามสภาพ (State-trait Anxiety) โดยมีการจดจำนวนครั้งของการฝึกสมาธิเอาไว้ภายหลังจากการฝึกสมาธิ 3 เดือน ปรากฏว่าได้กลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ดังนี้ คือ กลุ่มนักศึกษาที่มีเวลาฝึกมากกว่า ร้อยละ 75 กลุ่มนักศึกษาที่เวลาฝึกระหว่าง 50 - 75 และกลุ่มที่ 3 กลุ่มที่ไม่ได้ฝึกสมาธิ ผลการศึกษาปรากฏว่ากลุ่มที่ได้รับการฝึกสมาธิมากกว่า ร้อยละ 75 มีความวิตกกังวลน้อยกว่าที่มีการฝึกสมาธิ 50 - 75 ครั้ง แต่พบว่าไม่มีความแตกต่างกันกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก นอกจากนี้ยังพบว่าในกลุ่มที่ได้รับการฝึกสมาธิมากกว่า ร้อยละ 75 มีความวิตกกังวลตามสภาพน้อยกว่าก่อนการได้รับการฝึกสมาธิอย่างชัดเจนอีกด้วย ส่วน รัตนา ตั้งชลทิพย์ (2530) ได้ศึกษาผลของการฝึกสมาธิแบบชาวพุทธต่อสุขภาพจิตของนักเรียน ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 37 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 20 คน และกลุ่มควบคุม 17 คน ใช้เวลาในการฝึกสมาธิ 8 สัปดาห์ ละ 1 ครั้ง ๆ 40 นาที และมีการวัดสุขภาพจิตของนักเรียนทั้งหมดทั้งก่อนและหลังการทดลอง ผลปรากฏว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีสุขภาพจิตไม่แตกต่างกันแต่เมื่อได้เปรียบเทียบในกลุ่ม

ทดลองพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีสุขภาพจิตดีกว่าก่อนได้รับการทดลองใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้สึกผิดปกติทางร่างกาย ด้านความรู้สึกเศร้าและด้านความวิตกกังวล

ส่วนในต่างประเทศมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับการนับถือศาสนาและความเคร่งศาสนากับสุขภาพจิตและการกระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของผู้มีสุขภาพจิตเสื่อม ผลปรากฏว่าผู้มีศาสนาเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวจะเป็นผู้มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายดีกว่า มีการฆ่าตัวตายน้อยกว่าผู้ที่ไม่นับถือศาสนา นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้นับถือศาสนามีพฤติกรรมที่น่าปรารถนามากกว่าผู้ที่ไม่นับถือศาสนาอีกด้วย กล่าวคือมีการสูบบุหรี่และดื่มสุราน้อยกว่า (Gorsuch, 1988 : 216)

จากงานวิจัยที่กล่าวมา พอจะสรุปได้ว่าการที่บุคคลมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาจะมีผลทำให้สุขภาพจิตดีกว่าบุคคลที่มีลักษณะทางพุทธศาสนาทั้งสองด้านนี้โดย

สำหรับการวัดสุขภาพจิตในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบวัดสุขภาพจิตของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเฟื่องแบ ประจวบจินิก (2524) ทั้งนี้ด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ 1) เป็นแบบวัดที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย เช่น งานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ (2528) และงานวิจัยของอุษา ศรีจินดาวัฒน์ (2533) 2) เป็นแบบวัดที่มีค่าความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง ($\alpha = .78$) และมีความเหมาะสมที่จะใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นนักเรียน นิสิตนักศึกษาและบุคคลในวัยผู้ใหญ่ 3) เป็นแบบวัดที่มีความสะดวกในการนำไปใช้และมีความเหมาะสมในด้านภาษาดีแล้ว แบบวัดสุขภาพจิตนี้มีลักษณะเป็นประโยคบอกเล่า มีมาตรประเมิน 6 หน่วย จำนวน 20 ข้อ ส่วนรายละเอียดของแบบวัดนี้จะกล่าวถึงในบทต่อไป

ลักษณะทางพุทธศาสนากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เนื่องจากลักษณะทางพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่ค่อนข้างลึกซึ้ง ดังนั้นบุคคลที่มีลักษณะทางพุทธศาสนามาก คือเป็นผู้ที่มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธมาก ศาสนานั้นจึงต้องเป็นผู้ที่มีสติปัญญาสูงด้วยจึงจะมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในหลักธรรมและน้อมนำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน ดังนั้นนิสิตที่มีลักษณะทางพุทธศาสนามากย่อมจะต้องมีสติปัญญาค่อนข้างเฉลียวฉลาด จึงคาดได้ว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงด้วย ดังที่ สันติ

สินธุพันธุ์ประทุม (2524) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในกรุงเทพฯ และในจังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาปรากฏว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเป็นผู้ที่มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ส่วน ชาลี หวานฉ่ำ (2529) ได้ศึกษาผลของการฝึกสมาธิทางพุทธศาสนาที่มีต่อการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มฝึกสมาธิและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 30 คน ก่อนการทดลองได้มีการวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม พบว่าทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกันและเมื่อวัดอีกครั้งหลังจากการฝึกสมาธิแล้วผลปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้นกว่าในกลุ่มควบคุมอย่างชัดเจน จากผลการวิจัยทั้งสองเรื่องซึ่งได้กล่าวมาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงได้คาดว่านิสิตที่มีลักษณะทางพุทธศาสนาทั้งสองด้านนี้สูงจะเป็นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านิสิตที่มีลักษณะทางพุทธศาสนาทั้งสองด้านนี้ต่ำ

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อต้องการศึกษานิสิตที่ได้รับประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยแตกต่างกันจะมีความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาแตกต่างกันหรือไม่
2. เพื่อต้องการศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและภูมิหลังของนิสิตร่วมกับประสบการณ์ ในมหาวิทยาลัยของนิสิตจะเกี่ยวข้องกับการมีความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาแตกต่างกันหรือไม่

3. เพื่อต้องการศึกษาถึงปริมาณของการมีความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนิสิตว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับ เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกสภรณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตหรือไม่

ประโยชน์ของการวิจัย

เมื่อได้มีการดำเนินการตามจุดมุ่งหมาย 3 ข้อ ดังได้กล่าวมาแล้วก็คาดว่าจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการเพิ่มพูนความรู้ 4 ประการ ดังนี้

1. ผลการวิจัยนี้จะชี้ให้เห็นว่าประสบการณ์ทางพุทธศาสนาอะไรบ้างในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับการมีความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกสภรณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนา
2. ผลการวิจัยนี้เป็นการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ ด้านการมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรม เอกสภรณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยต่อไปทางด้านการจัดประสบการณ์ทางพุทธศาสนาให้แก่ นิสิต เพื่อศึกษาเชิงสาเหตุและผลที่มีต่อการมีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนิสิตเหล่านี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
4. เพื่อเป็นเครื่องชี้แนะแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและการจัดประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยให้เหมาะสมกับนิสิตที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยนี้มีขอบเขตจำกัดอยู่ในเรื่องต่อไปนี้

1. การศึกษานี้เป็นการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 จากมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ 7 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นตัวแปรเฉพาะทางจิตวิทยา สังคมวิทยาและศึกษาศาสตร์ ได้แก่ สัมพันธภาพทางพุทธศาสนา (ประกอบด้วยความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา) การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกสภรณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนา สุภาพจิต ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประสิทธิภาพทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย (ประกอบด้วยประสิทธิภาพทางพุทธจากวิชาที่เรียน ประสิทธิภาพทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป ประสิทธิภาพจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสิทธิภาพทางพุทธจากการบวชในพุทธศาสนา) และตัวแปรทางชีวสังคมและภูมิหลัง (อันดับได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี ระดับการศึกษาของบิดามารดา การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา) เป็นต้น

นิยามปฏิบัติการของตัวแปร

สัมพันธภาพทางพุทธศาสนา หมายถึง การมีความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ

1. ความเชื่อทางพุทธศาสนา หมายถึง จิตสำนึกประเภทหนึ่งของบุคคล เป็นการรับรู้และการยอมรับของบุคคลที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา ประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ คือ พระรัตนตรัย กรรม และวิบากกรรม อเนกชาลี นรก สวรรค์และนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุด วัดโดยใช้แบบวัดความเชื่อ

ทางพุทธศาสนาที่สร้างโดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ (2533) ลักษณะของข้อคำถาม เป็นประโยคบอกเล่า จำนวน 10 ข้อ ในแต่ละข้อประกอบด้วยมาตราประเมิน 6 หน่วย จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ดังนั้นพิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 10 - 60 คะแนน ผู้ที่ได้ คะแนนรวมทั้งฉบับสูงแสดงว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนาสูง ส่วนผู้ที่ตอบที่ได้รับคะแนนรวมทั้งฉบับต่ำแสดงว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนาต่ำ

2. การปฏิบัติทางพุทธศาสนา หมายถึง การกระทำของบุคคลในชีวิตประจำวันตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวก จากการปฏิบัติขั้นต่ำไปสู่การปฏิบัติขั้นสูง คือ การให้ทาน รักษาศีล ตลอดจนการเจริญภาวนา ซึ่งเป็นการงดเว้นจากการทำความชั่ว แต่ทำความดีรักษาศีลจิตใจให้ผ่องใส วัดโดยให้ผู้ตอบรายงานการปฏิบัติของผู้ตอบในชีวิตประจำวัน โดยแบบที่สร้างขึ้น โดยดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ (2533) เป็นแบบประโยคบอกเล่า จำนวน 10 ข้อ ในแต่ละข้อประกอบด้วยมาตราประเมิน 6 หน่วย จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ดังนั้นพิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 10 - 60 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนรวมทั้งฉบับสูงแสดงว่า เป็นผู้ที่มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาสูง ผู้ที่คะแนนรวมทั้งฉบับต่ำแสดงว่า เป็นผู้ปฏิบัติทางพุทธศาสนาต่ำ

เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง ความสามารถในการใช้เหตุผลที่แสดงถึงเจตนาของผู้กระทำก่อนที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ผลประโยชน์ของหลายฝ่ายขัดแย้งกัน เหตุการณ์เหล่านี้จัดได้เป็น 6 ประเภท ตามทฤษฎีของโคลเบอร์กตั้งแต่ระดับต่ำสุด คือหลบหลีกการถูกลงโทษทางกาย ระดับสองคือ กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยหวังรางวัลที่เป็นวัสดุ สิ่งของ ระดับสามยึดหลักการกระทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ ระดับที่สี่ คือยึดหลักการกระทำตามหน้าที่ ระดับที่ห้า ยึดหลักการควบคุมตนเอง ภาควิชาใจเมื่อกระทำความดีและละอายใจเมื่อตนกระทำผิด และระดับที่หก ซึ่งเป็นระดับสูงสุด คือยึดหลักอุดมคติสากล เช่น การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เพื่อความยุติธรรมและเพื่อนมนุษย์ธรรม วัดได้โดยใช้แบบวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพื่อนแบบ ประจันปัจจนิก (2526) แบบวัดนี้ประกอบด้วยเรื่องราวต่าง ๆ จำนวน 15 เรื่อง มีคำตอบเรื่องละ 6 ตัวเลือก ซึ่งแสดงจากจริยธรรมขั้นที่ 1 ถึงขั้นที่ 6 ให้ผู้ตอบเรื่องละ 1 คำถาม

ดังนั้นคะแนนของแบบวัดนี้จึงอยู่ระหว่าง 15 - 90 คะแนน นิสิตที่ได้คะแนนรวมทั้งฉบับสูงแสดง
ว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง นิสิตที่ได้คะแนนรวมทั้งฉบับต่ำ แสดงว่า
เป็นผู้มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ

เอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา หมายถึง การที่บุคคลมีการยอมรับที่จะนับถือพุทธ
ศาสนาโดยการยอมรับนี้เกิดจากการตกลงใจด้วยตนเอง โดยบุคคลจะผ่านขั้นตอนจากการมีคำถาม
เกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการนับถือพุทธศาสนา การแสวงหาคำตอบจากแหล่งต่าง ๆ
ไปจนถึงขั้นบรรลุเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา คือการที่บุคคลเห็นความเหมาะสมในการ
นับถือพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับข้อเรียกร้องของสังคมไทย การวัดตัวแปรนี้ใช้แบบวัดที่
ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 10 ข้อ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นชาวพุทธ หลักธรรมทางพุทธ
ศาสนา ความเชื่อทางพุทธศาสนา เป้าหมายและประโยชน์ของพุทธศาสนา ในแต่ละข้อประกอบไป
ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญข้างต้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นประโยคบอกเล่าที่แสดง
ถึงการมีคำถามเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการนับถือพุทธศาสนา ซึ่งมีลักษณะเป็นประโยค
ประกอบมาตราวัด 4 หน่วย ตอนที่ 2 เป็นประโยคบอกเล่าแสดงถึง การแสวงหาคำตอบความรู้ทาง
พุทธศาสนาเมื่อได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการนับถือพุทธศาสนาแล้ว มีลักษณะเป็นประโยค
ประกอบมาตราวัด 3 หน่วย และตอนที่ 3 เป็นประโยคบอกเล่าแสดงถึง การตัดสินใจยอมรับเอา
ลักษณะทางพุทธศาสนาของบุคคลซึ่งมีลักษณะเป็นประโยคประกอบมาตราวัด 6 หน่วย แล้วนำคะแนน
ทั้ง 3 ตอน มาคูณกันในแต่ละข้อ ผู้ตอบจะได้คะแนนอยู่ในช่วง 0 - 540 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนน
จากแบบวัดนี้สูงเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาสูง ผู้ที่ได้คะแนนจากแบบวัดนี้ต่ำเป็นผู้ที่มี
เอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาต่ำ

สภาพจิตใจ หมายถึง สภาพทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับความวิตกกังวล อันประกอบด้วย
ความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ความกลัวมัจจุ ความโกรธง่าย ความ
ตื่นตระหนกง่าย ขาดสมาธิ อารมณ์แปรปรวนและกลัวผิด วัดโดยแบบวัดของ ควงเคียน พันธุมนาวัน

(2524) จำนวน 20 ข้อ โดยในแต่ละข้อเป็นประโยคบอกเล่าที่ประกอบไปด้วยมาตรวัด 6 หน่วย จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" พิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 20 - 120 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนรวมสูงแสดงว่าเป็นผู้มีอาการที่เกิดจากความวิตกกังวลเหล่าน้อย ส่วนผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำแสดงว่า เป็นผู้มีอาการที่เกิดจากความวิตกกังวลเหล่านี้มาก

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมที่นิสิตทุกคนได้รับนับตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยจนถึงภาคเรียนปัจจุบันที่กำลังศึกษาอยู่ พิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 2.00 ถึง 4.00 นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มแสดงว่าเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มแสดงว่าเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย หมายถึง การได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับพุทธศาสนาหรือการได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาของนิสิต ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย การที่นิสิตได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ได้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา องค์ประกอบเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดประสบการณ์ทางพุทธศาสนาให้แก่นิสิตทั้งสิ้นประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมด 4 ตัวแปรคือ

1. ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน หมายถึง การได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาจากเนื้อหาในวิชาที่เรียนหรือจากการอบรมสั่งสอนของอาจารย์ ประกอบด้วย

วิชาทั่วไป หมายถึง วิชาโดยทั่ว ๆ ไป ที่ไม่ได้มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา แต่อาจารย์ผู้สอนอาจสอดแทรกเนื้อหาทางพุทธศาสนาให้แก่นิสิตไปด้วยในขณะที่สอนวิชาทั่วไปนี้

วัดได้โดยให้นิสิตระบุว่าในกรณีที่อาจารย์ผู้สอนได้สอดแทรกเนื้อหาทางพุทธศาสนาเข้าไปด้วยในรายวิชาที่ไม่ได้มีเนื้อหาทางพุทธศาสนานั้น มีกี่วิชาและในแต่ละวิชานั้น นิสิตได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาอย่างน้อยเพียงใด โดยในแต่ละวิชามีมาตรประเมิน 3 หน่วย จาก "มาก" ไปหา "น้อย"

ผล็ยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 1 - 3 คะแนนในแต่ละรายวิชา นิสิตที่ได้คะแนนรวมสูง แสดงว่า เป็นผู้ได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาจากการเรียนวิชาทั่วไปสูง นิสิตที่ได้รับคะแนนรวมต่ำ แสดงว่า เป็นผู้ได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาจากการเรียนวิชาทั่วไปต่ำ

วิชาพุทธศาสนา หมายถึง วิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาโดยตรง วัดโดยให้ นิสิตระบุว่เคยเรียนหรือกำลังเรียนวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธศาสนาที่รายวิชาและในแต่ละรายวิชานั้น นิสิตได้ร่วความรู้ทางพุทธศาสนา มากน้อยเพียงใด โดยมีมาตราประเมิน 3 หน่วย ในแต่ละรายวิชา จาก "มาก" ถึง "น้อย" ดังนั้นผล็ยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 1 - 3 คะแนน ในแต่ละรายวิชา นิสิตที่ได้คะแนนรวมสูงแสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาจากวิชาพุทธศาสนา มาก นิสิตที่ได้รับคะแนนรวมต่ำแสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์จากวิชาพุทธศาสนา น้อย

คะแนนประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนของนิสิตแต่ละคน จึงได้มาจากการนำเอาคะแนนจากการเรียนวิชาพุทธศาสนาและวิชาทั่วไปมารวมกัน นิสิตที่ได้คะแนนรวมสูงแสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนสูง นิสิตที่ได้รับคะแนนรวมต่ำแสดงว่า เป็นผู้ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนต่ำ

2. ประสบการณ์ทางพุทธจากกฐนทำกิจกรรมทั่วไป หมายถึง ปริมาณของการรับรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดจากการร่วมทำกิจกรรมทั่ว ๆ ไป ที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาของนิสิตในขณะที่กำลังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย วัดได้โดยให้ นิสิตรายงานว่กิจกรรมทั่วไปที่ตนเองเคยทำหรือกำลังกระทำอยู่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา มากน้อยเพียงใด พร้อมทั้งระบุตำแหน่งและความถี่ในการทำกิจกรรมทั่วไป ซึ่งคะแนนจากการทำกิจกรรมทั่วไปทางพุทธของนิสิตคิดได้ดังนี้คือ คะแนนตำแหน่งหน้าที่ของคะแนนความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมคูณคะแนนปริมาณความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาของกิจกรรม

2.1 ตำแหน่งหน้าที่ หมายถึง ตำแหน่งหน้าที่ที่ นิสิตเคยทำหรือกำลังทำในช่วงที่ร่วมทำงานในกลุ่มกิจกรรมทั่วไป วัดได้โดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยให้ นิสิตระบุตำแหน่งหน้าที่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน นิสิตที่ได้คะแนนสูง หมายถึง นิสิตที่เคยมีบทบาทที่ต้องมีความรับผิดชอบ

สูงมีความเข้าใจในงานที่ทำมาก นิสิตที่คะแนนต่ำ หมายถึง นิสิตที่มีบทบาทต้องรับผิดชอบน้อย มีความรู้และความเข้าใจในงานที่ทำน้อย

2.2 ความถี่ในการทำกิจกรรม หมายถึง จำนวนความถี่ที่นิสิตแต่ละคนเข้าร่วมกิจกรรมโดยให้นิสิตประเมินความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมของตนจาก "บ่อยมาก" จนถึง "ไม่เข้าร่วมเลย" รวม 5 หน่วย นิสิตที่ประเมินว่า "บ่อยมาก" จะได้ 4 คะแนน และลดลงเป็นลำดับจนกระทั่งประเมินว่า "ไม่เข้าร่วมเลย" จะได้ 0 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูง หมายถึง ผู้ที่เข้าร่วมทำกิจกรรมบ่อย ผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง ผู้ที่เข้าร่วมทำกิจกรรมน้อย

2.3 ความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาของกิจกรรม หมายถึง ปริมาณการรับรู้ของนิสิตด้านกิจกรรมที่นิสิตได้ทำเกี่ยวกับกิจกรรมทั่วไปนั้นปริมาณความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา มากน้อยเพียงใด วัดได้โดยให้นิสิตรายงานว่ากิจกรรมทั่วไปที่นิสิตทำมีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ในปริมาณมากน้อยเพียงใด จาก "มาก" ถึง "ไม่เกี่ยวข้องเลย" นิสิตที่ประเมินว่า "มาก" จะได้ 3 คะแนน และลดลงตามลำดับจนกระทั่งประเมินว่า "ไม่เกี่ยวข้องเลย" จะได้ 0 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูง หมายถึง นิสิตที่ทำกิจกรรมทั่วไปที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามาก นิสิตที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง นิสิตที่ได้ทำกิจกรรมทั่วไปที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศานาน้อย

นิสิตที่ได้คะแนนรวมจากการทำกิจกรรมทั่วไปทางพุทธสูงแสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาจากการทำกิจกรรมทั่วไปมาก นิสิตที่คะแนนรวมจากการทำกิจกรรมทั่วไปทางพุทธศาสนาต่ำแสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาจากการทำกิจกรรมทั่วไปน้อย

3. ประสบการณ์จากการบวชในทางพุทธศาสนา หมายถึง การที่นิสิตเคยเข้าไปสู่ระเบียบและการปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในพุทธศาสนา ซึ่งการบวชในพุทธศาสนานี้ในเพศชายแบ่งออกได้เป็นการอุปสมบทเป็นพระภิกษุและการบรรพชาเป็นสามเณร ส่วนในเพศหญิงนั้นในปัจจุบันพบว่าได้มีการบวชเพื่อการฝึกปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนาได้ด้วย การบวชหรือพิธีพรหมณ์ ดังนั้น ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาจึงหมายถึง การได้เข้าไปสู่ระเบียบของการปฏิบัติในพุทธศาสนาของนิสิตในช่วงที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ซึ่งการบวชนี้ หมายความว่ารวมถึง การ

บวชพระ การบวชเณร การบวชชีและการบวชชีพรหมณ์ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนานี้ วัดได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยให้นิสิตรายงานว่าตนเองได้เคยผ่านประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาหรือไม่ เช่น ได้เคยบวชพระบวชเณร บวชชี หรือบวชชีพรหมณ์ และให้นิสิตรายงานถึงจำนวนวันที่ได้เคยผ่านประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ดังนั้นคะแนนของการได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาจึงได้มาจากคะแนนของระดับการศึกษาคัดตามประเภทของการบวชคูณจำนวนวันที่นิสิตได้ผ่านการบวช นิสิตที่ได้คะแนนรวมสูงแสดงว่าเป็นผู้ได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามาก นิสิตที่ได้คะแนนรวมต่ำแสดงว่าเป็นผู้ได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาน้อย

4. ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ หมายถึง การที่นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ โดยการสมัครเป็นสมาชิกของชมรมซึ่งการที่นิสิตสมัครเข้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสนาทำให้นิสิตเป็นผู้ที่ได้รับความรู้และการปฏิบัติทางพุทธศาสนาและเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ทางพุทธศาสนาและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่เพื่อนนิสิตในมหาวิทยาลัย ดังนั้นการได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์จึงวัดได้โดยให้นิสิตระบุตำแหน่งและความถี่ในการร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ของนิสิต และปริมาณความเกี่ยวข้องับพุทธศาสนาของกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ การคิดคะแนนประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ได้มาจากคะแนนตำแหน่งหน้าที่คูณ คะแนนความถี่จากการทำกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ คูณปริมาณความเกี่ยวข้องับพุทธศาสนาของกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์

4.1 ตำแหน่งหน้าที่ หมายถึง ตำแหน่งที่นิสิตเคยทำหรือกำลังทำอยู่ในช่วงที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ วัดได้โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยให้นิสิตระบุตำแหน่งหน้าที่ที่ได้กระทำในชมรมพุทธศาสตร์ นิสิตที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทที่ต้องมีความรับผิดชอบสูง มีความรู้ความเข้าใจในงานและการปฏิบัติงานของชมรมพุทธศาสตร์มาก นิสิตที่ได้คะแนนต่ำแสดงว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการรับผิดชอบน้อย และมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานน้อย

4.2 ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง ปริมาณความถี่ที่นิสิตแต่ละคนเข้าร่วมกิจกรรม โดยให้นิสิตประเมินความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์จาก

"บ่อยมาก" ถึง "ไม่เข้าร่วมเลย" นิสิตที่ประเมินว่า "บ่อยมาก" จะได้ 4 คะแนน และลดลงเป็นลำดับ จนกระทั่งถ้าประเมินว่า "ไม่เข้าร่วมเลย" จะได้ 0 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูง หมายถึง เป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมบ่อย ผู้ตอบที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อย

4.3 ความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาของกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ หมายถึง ปริมาณการรับรู้ของนิสิตด้านกิจกรรมที่นิสิตได้ทำเกี่ยวกับกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างน้อยเพียงใด วัดได้โดยให้นิสิตรายงานว่ากิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ที่นิสิตทำมีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างน้อยเพียงใดจาก "มาก" ถึง "ไม่เกี่ยวข้องเลย" นิสิตที่ประเมินว่า จะได้ 3 คะแนน และลดลงตามลำดับจนกระทั่งประเมินว่า "ไม่เกี่ยวข้องเลย" จะได้ 0 คะแนน ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูง หมายถึง นิสิตที่ทำกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามาก นิสิตที่ได้คะแนนต่ำ หมายถึง นิสิตที่ได้ทำกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา

น้อย
ดังนั้นนิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ถ้าเป็นผู้ที่ได้รับคะแนนรวมจากความถี่ในการทำกิจกรรมมีตำแหน่งหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบสูงและมีความเห็นว่ากิจกรรมของชมรมศาสนศาสตร์มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามาก แสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มาก นิสิตที่ได้รับคะแนนรวมน้อยแสดงว่า เป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์น้อย

การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา หมายถึง การรับรู้ของนิสิตถึงปริมาณความเลื่อมใสศรัทธาของบิดามารดาที่แสดงออกทางด้านการทำบุญ ทำทาน รักษาศีล ไปวัดฟังธรรมและสนทนาธรรม วัดได้โดยแบบวัดการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาของนิสิตจำนวน 10 ข้อ แบบวัดนี้ลักษณะเป็นประโยคบอกเล่าประกอบด้วยมาตรวัด 4 หน่วย จาก "มาก" ถึง "ไม่ทราบ" นิสิตที่ประเมินว่า "มาก" จะได้ 3 คะแนน และลดลงตามลำดับจนกระทั่งถ้าประเมินว่า "ไม่ทราบ" จะได้ 0 คะแนน ดังนั้นพิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 0 - 30 คะแนน

นิสิตที่ได้คะแนนรวมทั้งสองฉบับสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนา
 นิสิตที่ได้รับคะแนนรวมต่ำ แสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับแบบอย่างทางพุทธศาสนาจากปิตามารดา

การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง ปริมาณการ
 รับรู้ของนิสิตว่าตนเองได้รับการอบรมสั่งสอนจากครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติทาง
 พุทธศาสนา คือ ทาน ศีล ภavana และการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา วัดได้โดยแบบวัดที่ผู้
 วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 10 ข้อ เป็นประโยคบอกเล่าประกอบมาตรวัดจาก "เป็นประจํา" ถึง
 "ไม่เคยเลย" ดังนั้นพิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 0 - 40 คะแนน นิสิตที่ได้คะแนนรวมทั้งฉบับ
 สูง แสดงว่าเป็นผู้ที่รับรู้ว่าการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัศึกษามาก
 นิสิตที่ได้คะแนนรวมทั้งฉบับต่ำแสดงว่าเป็นผู้ที่รับรู้ว่าการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาจาก
 โรงเรียนมัศึกษาน้อย

ระดับเศรษฐกิจ หมายถึง ปริมาณการมีเงินใช้ของสมาชิกในครอบครัวของผู้ตอบ
 โดยพิจารณาจากสองด้านประกอบกัน ด้านแรก คือปริมาณรายได้ทั้งหมดที่ครอบครัวได้รับในหนึ่ง
 เดือน ส่วนอีกด้านหนึ่ง คือจำนวนสมาชิกในกลุ่มครอบครัวซึ่งใช้รายได้ดังกล่าว ซึ่งในแต่ละด้าน
 แบ่งออกเป็น 3 ระดับ เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกันจึงกลายมาเป็น 9 ระดับ คือ

ครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูง หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ตั้งแต่ 10,001 บาท
 ขึ้นไปและครอบครัวที่มีรายได้ 5,000 บาท ถึง 10,000 บาท แต่มีสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่า
 4 คน

ครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจปานกลาง หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้ตั้งแต่ 5,000
 บาท ถึง 10,000 บาท และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ 4 คนขึ้นไป

ครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ หมายถึง ครอบครัวที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท
 ไม่ว่าจะมีความสมาชิกในครอบครัวเท่าก็ตาม

การพิจารณาฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว พิจารณาจากรายได้และจำนวนคน
 ในครอบครัวร่วมกันพิจารณาดังกล่าวดังต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงระดับเศรษฐกิจของครอบครัว

จำนวนสมาชิกรายได้/เดือน	มากกว่า 8 คน	4 ถึง 8 คน	น้อยกว่า 4 คน
น้อยกว่า 5,000 บาท	1 ๗	2 ๗	3 ๗
5,000 - 10,000 บาท	4 ๗	3 ๗	4 ๗
10,000 บาท ขึ้นไป	7 ๗	5 ๗	6 ๗

จากตาราง ครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูง อยู่ในระดับที่ 6 - 9 4 - 6

ครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจปานกลาง อยู่ในระดับที่ 4 - 5 3

ครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ อยู่ในระดับที่ 1 - 3 2

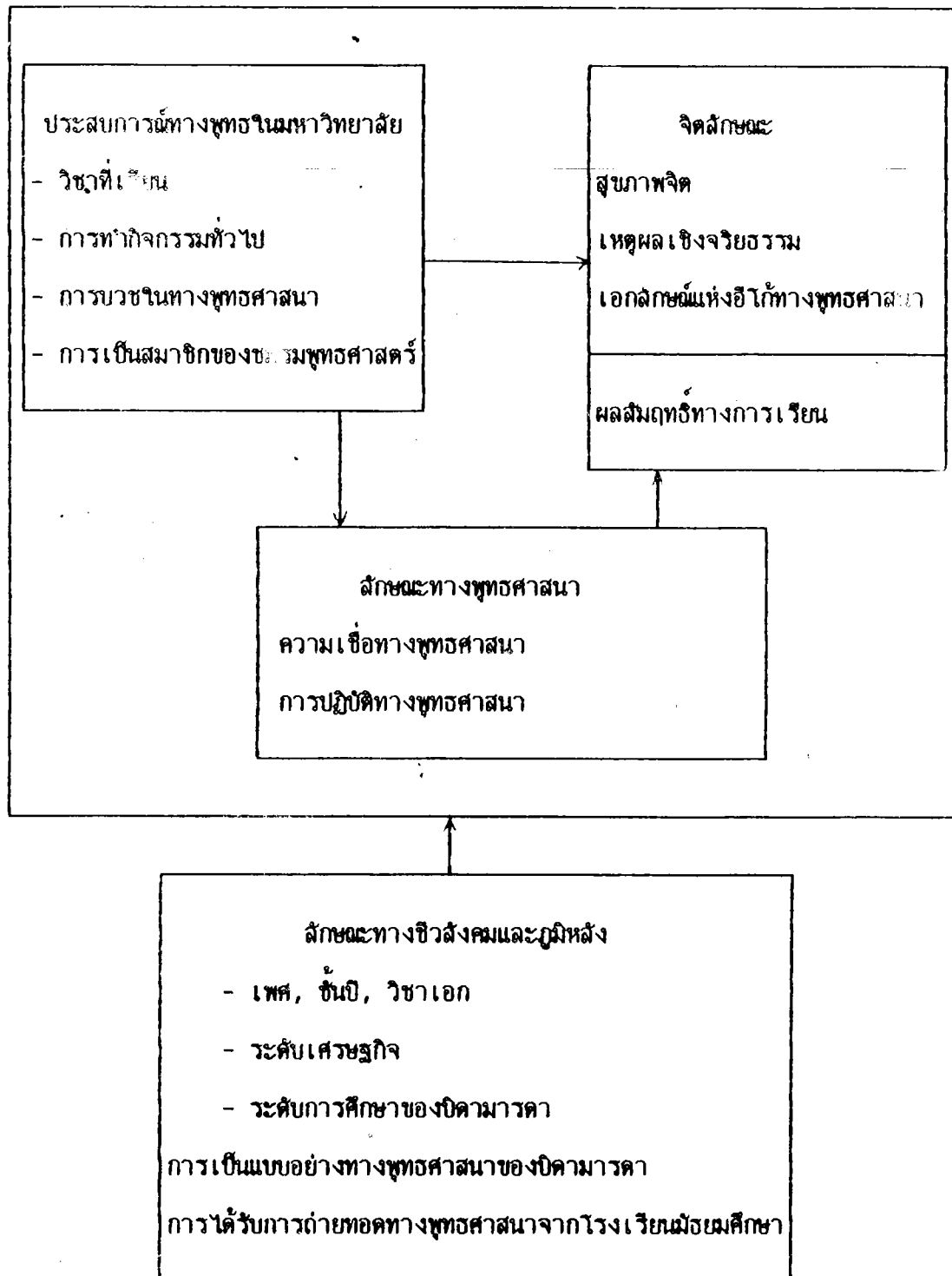
ระดับการศึกษาของบิดา หมายถึง ปริมาณการศึกษาที่บิดาของผู้ตอบได้รับโดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับต่ำ หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามรายงานว่าบิดาของตนมีระดับการศึกษาตั้งแต่ไม่จบประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึงประถมศึกษาปีที่ 6 หรือ 7

ระดับกลาง หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามรายงานว่าบิดาของตนมีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาแต่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

ระดับสูง หมายถึง ผู้ตอบแบบสอบถามรายงานว่าบิดาของตนมีระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป

ระดับการศึกษาของมารดา หมายถึง ปริมาณการศึกษาที่มารดาของผู้ตอบได้รับ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ เช่นเดียวกับระดับการศึกษาของบิดา

ภาพประกอบ 3 แสดงกลุ่มตัวแปรและความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยนี้

สมมติฐาน

จากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้สามารถนำมาตั้งเป็นสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

1. นิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมาก และเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ เป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เหตุผลเชิงจริยธรรม และเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตกลุ่มอื่น ๆ
2. นิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาน้อยถ้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ เป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา และเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาน้อยและไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์
3. ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ร่วมกันทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาได้มากกว่าการใช้ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว
4. ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน กับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังสามารถร่วมกันทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนิสิตได้มากกว่าการใช้ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ทำนายเพียงฝ่ายเดียว
5. ความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนิสิตมีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิต เหตุผลเชิงจริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต
6. ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน กับลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน ร่วมกันทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาได้มากกว่าการใช้ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยสี่ด้านเพียงฝ่ายเดียว

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับลักษณะทางพุทธศาสนาและทางจิตของนิสิตในกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ได้มีการสร้างและปรับปรุงแบบวัดต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เก็บข้อมูลโดยให้นิสิตตอบแบบวัดเหล่านี้แล้วนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ ในส่วนนี้จะกล่าวถึงลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและแบบวัดต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยนี้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ประกอบด้วยนิสิตชายหญิงที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ จำนวน 132 คน และเป็นนิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ จำนวน 128 คน ซึ่งเป็นนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 26 คน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 56 คน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 38 คน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 39 คน มหาวิทยาลัยมหิดล 48 คน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี 34 คน และสถาบันเทคโนโลยีพระนครเหนือ 19 คน

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยนี้กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรก เป็นนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 และเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ จำนวน 132 คน ประเภทที่ 2 เป็นนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 เช่นเดียวกันแต่ไม่ได้เป็นสมาชิกชมรมพุทธศาสตร์ จำนวน 128 คน โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองประเภทนี้ต้องมีลักษณะที่ตรงกัน 3 ประการ คือ 1) เพศ 2) ระดับชั้น 3) วิชาเอก รวมเป็นกลุ่มตัวอย่าง 260 คน

เครื่องมือวัดตัวแปร

ในการวิจัยนี้มีตัวแปร 3 ประเภท ดังนี้

• 1. ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย มี 4 ตัวแปร คือ

1.1 ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน วัดจากแบบสอบถามโดยให้นิสิตระบุรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่นิสิตเรียน แบ่งออกได้เป็น

1.1.1 วิชาทั่วไป วัดโดยให้นิสิตรายงานไว้ในรายวิชาที่ไม่ใช่วิชาพุทธศาสนา และอาจารย์ผู้สอนได้สอดแทรกเนื้อหาทางพุทธศาสนาเข้าไปด้วยนั้น นิสิตได้รับความรู้ทางพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด โดยในแต่ละรายวิชาจะมีน้ำหนักการประเมินให้ผู้ที่ตอบได้ตอบจาก "มาก" จนถึง "น้อย"

ตัวอย่าง วิชาที่ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพุทธศาสนาแต่อาจารย์ผู้สอนได้สอดแทรกพุทธศาสนามี วิชา

วิชาที่ 1 ได้รับความรู้ทางพุทธศาสนา

..... มาก ปานกลาง น้อย

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้านิสิตตอบว่า ในวิชาทั่วไปได้รับความรู้ทางพุทธศาสนา "มาก" จะได้ 3 คะแนน และลดลงตามลำดับจนถึง "น้อย" จะได้ 1 คะแนน

1.1.2 วิชาพุทธศาสนา วัดได้โดยให้นิสิตรายงานว่าตนเองได้เรียนวิชาพุทธศาสนามากี่วิชาและวิชาพุทธศาสนาที่นิสิตเรียนนิสิตได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาตามการรับรู้ของนิสิตว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยให้นิสิตให้น้ำหนักวิชาพุทธศาสนาจาก "มาก" จนถึง "น้อย"

ตัวอย่าง นิสิตได้เรียนวิชาพุทธศาสนา วิชา

วิชาที่ 1 ได้รับความรู้ทางพุทธศาสนา

..... มาก ปานกลาง น้อย

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้านิสิตตอบว่า ในวิชาพุทธศาสนาที่เรียนได้รับความรู้ทางพุทธศาสนา "มาก" จะได้ 3 คะแนน และลดลงตามลำดับจนถึง "น้อย" จะได้ 1 คะแนน

คะแนนการได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนของนิสิตแต่ละคนได้มาจากการนำเอาคะแนนที่ได้จากวิชาทั่วไปมารวมกับคะแนนจากวิชาพุทธศาสนา

1.2 ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป วัดโดยสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยให้นิสิตรายงานว่ากิจกรรมที่นิสิตทำหรือเคยทำมีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด และผู้ตอบมีตำแหน่งอะไรในการทำกิจกรรมนั้น ๆ และเข้าร่วมทำกิจกรรมมากน้อยเพียงใด ดังนั้นแบบวัดประสบการณ์จากการทำกิจกรรมทั่วไปนี้ จึงประกอบด้วย ความเกี่ยวข้องของกิจกรรมกับพุทธศาสนา ตำแหน่งในการทำกิจกรรมและความถี่ในการทำกิจกรรม โดยมีวิธีการวัดดังนี้

1.2.1 ความเกี่ยวข้องของกิจกรรมกับพุทธศาสนา วัดได้โดยวิธีให้นิสิตรายงานว่ากิจกรรมที่ทำมีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด โดยให้นิสิทน์กของความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา "มาก" จนถึง "ไม่เกี่ยวข้องเลย"

ตัวอย่าง กิจกรรม เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา

.....

มาก ปานกลาง น้อย ไม่เกี่ยวข้องเลย

เกณฑ์การให้คะแนน: ถ้าผู้ตอบระบุว่า กิจกรรม ก มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา "มาก" จะได้ 3 คะแนน และได้คะแนนลดลงเป็นลำดับจนกระทั่งตอบว่า "ไม่เกี่ยวข้องเลย" จะได้ 0 คะแนน

1.2.2 ความถี่ ในการทำกิจกรรม วัดโดยให้นิสิตระเมินความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิต โดยให้นิสิทน์กของความถี่ในการร่วมกิจกรรมจาก "บ่อยมาก" จนถึง "ไม่เข้าร่วมเลย"

ตัวอย่าง กิจกรรม ก จันทา

.....

บ่อยมาก บ่อย ค่อนข้างบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเข้าร่วมเลย

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าผู้ตอบเลือกตอบว่า "บ่อยมาก" แสดงให้เห็นว่านิสิตร่วมทำกิจกรรมบ่อยให้ 4 คะแนน และได้คะแนนลดลงตามลำดับจนกระทั่งตอบว่า "ไม่เคยเข้าร่วมเลย" ได้ 0 คะแนน

1.2.3 ตำแหน่งหน้าที่ วัดโดยให้นิลิตระบุตำแหน่งที่ตนเองมีหรือเคยมีใน การร่วมทำงานกับกลุ่มกิจกรรม ตำแหน่งหน้าที่ในการทำกิจกรรม วัดโดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยให้นิลิตระบุ ตำแหน่งหน้าที่ในอดีตและปัจจุบันในแบบสอบถาม ถ้าระบุว่าเคยเป็นประธานให้ 3 คะแนน เป็นกรรมการให้ 2 คะแนน เป็นสมาชิกให้ 1 คะแนน

คะแนนประสพการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไปของนิลิตได้จากคะแนน ความเกี่ยวข้องของกิจกรรมกับพุทธศาสนาคูณกับคะแนนตำแหน่งหน้าที่ คูณกับความถี่ในการทำ กิจกรรม

1.3 ประสพการณ์ จากการบวชในพุทธศาสนา หมายถึง การได้เข้าไปสู่ ระเบียบของการปฏิบัติในพุทธศาสนา โดยการบวชพระ บรรพชาเป็นสามเณร การบวชชีหรือ พราหมณ์ในระหว่างที่นิลิตศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย วัดโดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยให้นิลิต รายงานว่าตนเองเคยผ่านประสพการณ์ด้านการบวชมาหรือไม่ และให้นิลิตระบุถึงลักษณะของ การบวช และจำนวนวันที่เคยบวช

ตัวอย่าง แบบวัดการบวช ในขณะที่ท่านกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ท่าน ได้เคยบวชในทางพุทธศาสนาหรือไม่ โปรดระบุ

..... ไม่เคย เคย

สำหรับนิลิตที่เคยผ่านการบวช โปรดระบุรายละเอียดดังต่อไปนี้

..... เคยบวชพระ วัน

..... เคยบวชเณร วัน

..... เคยบวชชีหรือชีพราหมณ์ วัน

เกณฑ์การให้คะแนน การให้คะแนนจากการบวชในพุทธศาสนาให้คะแนน จาก ปริมาณของการถือศีลที่ผู้บวชแต่ละประเภทต้องปฏิบัติ คูณกับจำนวนวันที่เคยบวช ดังนั้นถ้าผู้ ตอบเลือกตอบว่า เคยบวชพระ จะได้ 227 คะแนน เคยบวชเณร จะได้ 10 คะแนน และเคย บวชชีหรือชีพราหมณ์ จะได้ 8 คะแนน แล้วนำไปคูณกับจำนวนวันที่เคยบวชมา

1.4 ประสบการณ์จากการเข้าร่วมพุทธศาสตร์ หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ โดยการสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมพุทธศาสตร์ในขณะที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย วัดโดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยให้เลือกว่าเคยเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์หรือไม่ และมีตำแหน่งหน้าที่ในชมรมเป็นอย่างไร มีการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์บ่อยครั้งเพียงใด และคิดว่ากิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์เกี่ยวกับพุทธศาสนาอย่างน้อยเพียงใด ดังนั้นคะแนนของประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ได้มาจากคะแนนความถี่ของการร่วมกิจกรรม คูณกับคะแนนตำแหน่งหน้าที่ คูณความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาของชมรมพุทธศาสตร์

1.4.1 ความถี่ในการร่วมกิจกรรม วัดได้โดยให้ผลิตประเมินความถี่จากการเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ โดยแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นประโยคบอกเล่า ประกอบมาตราประเมิน 4 หน่วย จาก "บ่อยมาก" ถึง "ไม่เคยเข้าร่วมเลย" จำนวน 1 ข้อ

ตัวอย่าง แบบวัดความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรม

(0) ท่านเข้าร่วมกิจกรรมของพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด

.... บ่อยมาก บ่อย ค่อนข้างบ่อย นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเข้าร่วมเลย

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าตอบว่า "บ่อยมาก" ได้ 4 คะแนน และลดลงตามลำดับจนกระทั่งถ้าตอบว่า "ไม่เคยเข้าร่วมเลย" จะได้ 0 คะแนน

1.4.2 ตำแหน่งหน้าที่วัดโดยให้ผลิตระดับตำแหน่งที่ตนเคยมี หรือมีในชมรมพุทธศาสตร์ ถ้าผลิตระบุว่า เป็นประธานให้ 3 คะแนน เป็นกรรมการให้ 2 คะแนน เป็นสมาชิกให้ 1 คะแนน

1.4.3 ความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาของชมรมพุทธศาสตร์ จัดได้โดยให้ผลิตรายงานว่ากิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ที่ผลิตหา มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามากน้อยเพียงใด โดยให้น้ำหนักของความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา จาก "มาก" จนถึง "ไม่เกี่ยวข้องเลย"

ตัวอย่าง ท่านคิดว่ากิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา
 มากน้อยเพียงใด

..... มาก ปานกลาง น้อย ไม่เกี่ยวข้องเลย

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าผู้ให้คำตอบว่า "มาก" จะได้ 3 คะแนน และลดลง
 ตามลำดับจนกระทั่งถ้าตอบว่า "ไม่เกี่ยวข้องเลย" จะได้ 0 คะแนน

1.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วัดจากแบบสอบถามโดยให้ผู้ตอบระบุคะแนนเฉลี่ย
 สะสมตั้งแต่เริ่มเรียนจนถึงภาคเรียนปัจจุบัน นิสิตที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของ
 กลุ่มถือว่าเป็นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง นิสิตที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของ
 กลุ่มถือว่าเป็นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

2. ลักษณะทางพุทธศาสนา มี 2 ตัวแปร คือ

2.1 ความเชื่อทางพุทธศาสนา การวัดความเชื่อทางพุทธศาสนาผู้วิจัยใช้แบบวัด
 ของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ (2533 ก้าวส่งคำเนนการ) ที่ได้นำไปหาความเที่ยงตรง
 เชิงโครงสร้าง โดยหาดัวยวิธีรู้กลุ่ม (Known Group Technique) และหาค่าความเชื่อมั่น
 โดยได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มเยาวชน กลุ่มพระสงฆ์และกลุ่มฆราวาส พบว่ามีค่าความเชื่อมั่น .83
 แบบวัดนี้ไม่มีลักษณะเป็นประโยคประกอบมาตรประเมินค่า 6 หน่วย จาก "จริงที่สุด" ถึง
 "ไม่จริงเลย" มีจำนวน 10 ข้อ

ตัวอย่าง แบบวัดความเชื่อทางพุทธศาสนา

(0) ฉันเชื่อว่ามนุษย์เราเมื่อตายแล้วก็จบสิ้นเพียงเท่านั้น

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

เกณฑ์การให้คะแนน ในการตอบแบบวัดนี้ผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนของแต่ละข้อ
 ดังนี้ ถ้าเป็นประโยคทางบวกจะได้ 6 คะแนน เมื่อตอบว่า "จริงที่สุด" คะแนนจะลดลงตามลำดับ
 จนกระทั่งตอบว่า "ไม่จริงเลย" จะได้ 1 คะแนน ถ้าหากเป็นประโยคทางลบจะได้คะแนนจาก 1
 ถึง 6 คะแนนเมื่อตอบว่า "จริงที่สุด" จะได้ 1 คะแนน คะแนนจะเพิ่มขึ้นจนกระทั่งตอบว่าไม่จริง

เลย จะได้ 6 คะแนน ดังนั้นคะแนนของผู้ตอบแต่ละข้อจะอยู่ในช่วง 1 - 6 คะแนน พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 10 - 60 คะแนน

เมื่อนำแบบวัดไปหาความเชื่อมั่น สำหรับงานวิจัยนี้โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) (Conbach. 1970) พบว่า แบบวัดความเชื่อทางพุทธศาสนามีค่าความเชื่อมั่น .80

2.2 การปฏิบัติทางพุทธศาสนา ผู้วิจัยใช้แบบวัดการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ที่สร้างขึ้นโดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ (2533 ก้าวส่งดำเนินการ) ที่ได้นำไปหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยหาด้วยวิธีกลุ่ม (Know Group Technique) และหาค่าความเชื่อมั่น โดยได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มเยาวชน กลุ่มพระสงฆ์ และกลุ่มฆราวาส พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น .74 แบบวัดนี้ไม่มีลักษณะเป็นประโยคประกอบมาตราประเมินค่า 6 หน่วย จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" มีจำนวน 10 ข้อ

ตัวอย่าง แบบวัดการปฏิบัติทางพุทธศาสนา

(0) ฉันพร้อมที่จะพูดบด ถ้าคำพูดนั้นทำให้ฉันได้รับประโยชน์

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

เกณฑ์การให้คะแนน ในการตอบแบบวัดนี้ผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนของแต่ละข้อ ดังนี้ ถ้าเป็นประโยคทางบวกจะได้ 6 ถึง 1 คะแนน เมื่อตอบว่า "จริงที่สุด" จะได้ 6 คะแนน คะแนนจะลดลงตามลำดับจนกระทั่งตอบว่า "ไม่จริงเลย" จะได้ 1 คะแนน ถ้าหากเป็นประโยคทางลบ จะได้คะแนนจาก 1 ถึง 6 คะแนน เมื่อตอบว่า "จริงที่สุด" จะได้ 1 คะแนน คะแนนจะเพิ่มขึ้นจนกระทั่งตอบว่า "ไม่จริงเลย" ได้ 6 คะแนน ดังนั้นคะแนนของผู้ตอบในแต่ละข้อจะอยู่ในช่วง 1 - 6 คะแนน พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 10 - 60 คะแนน

เมื่อนำแบบวัดนี้ไปหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา พบว่า แบบวัดนี้มีความเชื่อมั่น .82

3. จิตสำนึก มี 3 ตัวแปร ดังนี้

3.1 การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ผู้วิจัยใช้แบบวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ ควงเคือน พันธุมภาวิน และเพื่อนข ประจวบจักษ์ (2524) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น แบบวัดนี้มี จำนวน 15 ข้อ แต่ละข้อมีเรื่องราวและเหตุผลให้เลือก 6 ตัวเลือก ผู้ตอบจะต้องเลือกตอบเพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ แบบวัดนี้ค่าความเชื่อมั่น .50

ตัวอย่าง แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม

(0) ชายคนหนึ่งขับรถด้วยความเร็วสูงเพื่อรีบนำคนเจ็บไปส่งโรงพยาบาลแต่บังเอิญติดไฟแดง ถ้าข้าพเจ้าเป็นชายคนนั้นข้าพเจ้าจะหยุดรถตามกฎหมาย เพราะ

- เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่ต้องช่วยกันรักษากฎจราจร
- ข้าพเจ้ากลัวถูกจับไปลงโทษตามกฎหมาย
- การฝ่าไฟแดงเป็นการกระทำของผู้โง่เขลาเบาปัญญา
- ข้าพเจ้าต้องการให้คนอื่น ๆ เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นนักขับรถที่ดี
- ชีวิตคน ๆ เดียวมีค่าน้อยกว่าชีวิตคนอื่น ๆ อีกหลายคนรวมกัน
- เพื่อป้องกันมิให้ข้าพเจ้าได้รับบาดเจ็บอันเนื่องมาจากชนกับรถคนอื่น

เกณฑ์การให้คะแนน คำตอบทั้ง 6 ตัวเลือกนี้ แสลงถึงกิจกรรมขั้นที่ 1 ขั้นที่ 6 ตามทฤษฎีการใช้เหตุผลจริยธรรมของโคลเบอร์ก ในการตอบผู้ตอบเลือกตอบได้ได้เพียงข้อละ 1 คำตอบ โดยการทำเครื่องหมายถูก ลงหน้าข้อนั้น ถ้าผู้ตอบเลือกตอบได้ตรงกับข้อที่ 6 จะได้ 6 คะแนน และลดลงมาตามลำดับจึงถึงขั้นที่ 1 จะได้ 1 คะแนน ดังนั้น คะแนนคำตอบของผู้ตอบแต่ละข้อจึงอยู่ระหว่าง 1 - 6 คะแนน พิสัยของคะแนนการวัดตัวแปรนี้จึงอยู่ระหว่าง 15 - 90 คะแนน นิสดที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม นิสดที่ได้คะแนนต่ำแสดงว่ามีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ

เมื่อนำแบบวัดนี้ไปหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา พบว่า แบบวัดนี้มีความเชื่อมั่น .82

3.2 สุภาพจิต แบบวัดสุภาพจิตนี้ผู้วิจัยเลือกใช้แบบวัดสุภาพจิตของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม (2524) แบบวัดนี้มีความเชื่อมั่น .78 แบบวัดมีลักษณะเป็นประโยคประกอบมาตราวัด 6 หน่วย มีทั้งหมด 20 ประโยค เพื่อวัดความรู้สึกของผู้ตอบเกี่ยวกับการสนองตอบต่อสิ่งเร้าในทางที่เบี่ยงเบนจากปกติ เช่น ดิ้นเต้นง่าย ตกใจง่าย โกรธง่าย อารมณ์รุนแรงเกินเหตุ วิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น

ตัวอย่าง แบบวัดสุภาพจิต

(0) ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณเป็นคนดิ้นเต้นง่าย

.....

ไม่จริงเลย ไม่จริง ก่อนข้างไม่จริง ก่อนข้าจริง จริง จริงที่สุด

เกณฑ์การให้คะแนน ในการตอบแบบวัดนี้ผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนแต่ละข้อจาก 6 ถึง 1 คะแนน ถ้าตอบว่า "ไม่จริงเลย" จะได้ 6 คะแนน และคะแนนจะลดลงมาตามลำดับจนกระทั่งตอบว่า "จริงที่สุด" จะได้ 1 คะแนน

เมื่อนำแบบวัดนี้ไปหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา พบว่า แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่น .89

3.3 เอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยทฤษฎีพัฒนาการทางอารมณ์เชิงสังคมของอีริกสัน (Erikson. 1959 : 1968, 1977) ที่เกี่ยวกับการแสดงออกทางศาสนาของบุคคลในช่วงที่ 5 และอาศัยแนวทางมาจากการวัดเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางศาสนาของมาเซีย (Macia. 1966) แบบวัดนี้มีลักษณะเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นชาวพุทธ หลักธรรมของพุทธศาสนา ความเชื่อทางพุทธศาสนา เป้าหมายและประโยชน์ของพุทธศาสนา แบบสอบถามมีจำนวน 10 ข้อ ในแต่ละข้อแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นประโยคบอกเล่าที่แสดงถึงการมีคำถามเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการนับถือพุทธศาสนา แบบวัดเป็นประโยคบอกเล่าประกอบมาตรา 4 หน่วย จาก "มาก" ถึง "ไม่เคยเลย" ถ้าผู้ตอบว่า "มาก" จะได้ 3 คะแนน และลดลงตามลำดับ เมื่อตอบว่า "ไม่เคยเลย" จะได้ 0 คะแนน ตอนที่ 2 เป็นประโยคบอกเล่าที่แสดงถึงการเสาะแสวงหาความรู้ในทางพุทธศาสนาของบุคคล เมื่อได้เห็นประโยชน์และ

ความสำคัญของพุทธศาสนา วัดโดยใช้แบบสอบถามที่เป็นประโยคประกอบมาตราวัด 3 หน่วย จาก "มาก" "ปานกลาง" "น้อย" เกณฑ์การให้คะแนนในการตอบมาตราวัดนี้จะเป็น 3 คะแนน ถ้าผู้ตอบว่า "มาก" และลดลงตามลำดับจนเป็น 1 คะแนน ถ้าตอบว่า "น้อย" และในตอนที่ 3 เป็นการถามถึงการตัดสินใจยอมรับเอกลักษณ์ทางพุทธศาสนาของบุคคล โดยแบบวัดมีลักษณะเป็น ประโยคประกอบมาตราวัด 6 หน่วย จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ถ้าผู้ตอบตอบว่า "จริงที่สุด" จะได้ 6 คะแนน และลดลงตามลำดับ เมื่อตอบว่า "ไม่จริงเลย" จะได้ 1 คะแนน

ตัวอย่าง แบบวัดเอกลักษณ์แห่งอิเก้ทางพุทธศาสนา

(0) ฉันเคยสงสัยว่า ฉันควรจะเลิกนับถือพุทธศาสนาหรือไม่

.....

มาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยเลย

ฉันได้แสวงหาข้อสนับสนุนว่าฉันควรนับถือพุทธศาสนาต่อไป

.....

มาก ปานกลาง น้อย

ฉันเชื่อว่าพุทธศาสนามีประโยชน์และฉันควรจะนับถือต่อไป

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

เกณฑ์การให้คะแนนเอกลักษณ์แห่งอิเก้ทางพุทธศาสนา คะแนนเอกลักษณ์แห่งอิเก้

ของแต่ละคน ได้จากการนำเอาคะแนนในตอนที่ 1 คูณกับ คะแนนในตอนที่ 2 คูณกับคะแนนในตอน ที่ 3 ดังนั้นช่วงคะแนนของแต่ละข้อจึงอยู่ระหว่าง 0 - 54 คะแนน ดังนั้นพิสัยของคะแนนจึงอยู่ ระหว่าง 0 - 540 คะแนน นิสิตที่ได้คะแนนสูง เป็นผู้ที่ได้คะแนนสูง เป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งอิเก้ทางพุทธศาสนาสูง นิสิตที่ได้คะแนนรวมต่ำแสดงว่าเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งอิเก้ทางพุทธศาสนาต่ำ หลังจากที่ได้ทำการวิเคราะห์และตรวจสอบเครื่องมือแล้ว พบว่าทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 3.97 - 7.47 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .87

4. ตัวแปรทางชีวสังคมและภูมิหลัง มีทั้งหมด 5 ตัวแปร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรก เป็นลักษณะของผู้ตอบ มี 5 ตัวแปรได้แก่ 1) เพศ 2) ระดับเศรษฐกิจ คือรายได้ต่อเดือนของครอบครัว 3) ระดับการศึกษาของบิดามารดา ประเภทที่ 2 เป็นภูมิหลังของผู้ตอบ มี 2 ตัวแปร คือ 4) การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา และ 5) การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาสำหรับตัวแปรทางด้านภูมิหลัง 2 ตัวแปรหลังนี้จะได้แยกกล่าวโดยละเอียดดังนี้

4.1 การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา วัดโดยแบบวัดที่ผู้วิจัยได้นำมาจากแบบวัดของ จกจ ชวโยโธ และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2533) ซึ่งมีจำนวน 10 ข้อ เป็นประโยคที่ประกอบมาตรวัดประเมินค่า 4 หน่วย ลักษณะของข้อคำถามเป็นข้อความที่เกี่ยวกับการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาให้แก่ บุตรของบิดามารดา ในด้าน การทำบุญ การทำทาน การรักษาศีล ไปวัด ฟังธรรมและสนทนาธรรมะ ดังตัวอย่างแบบวัดการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาดังต่อไปนี้

ตัวอย่าง แบบวัดการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา

(0) บิดามารดาของท่านรักษาศีล 5 เป็นประจำ

..... มาก ปานกลาง น้อย ไม่ทราบ

เกณฑ์ให้คะแนน ในการตอบแบบวัดนี้ผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนในแต่ละข้อ จาก 3 ถึง 0 คะแนน ถ้าตอบว่า "มาก" จะได้ 3 คะแนนและคะแนนจะลดลงตามลำดับจนกระทั่งตอบว่า "ไม่ทราบ" จะได้ 0 คะแนน พิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 0 - 30 คะแนน

เมื่อนำแบบวัดนี้ไปหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา พบว่า แบบวัดนี้มีความเชื่อมั่น .87

4.2 การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา แบบวัดนี้เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เป็นประโยคประกอบมาตรวัด 5 หน่วย "เป็นประจำ" จนถึง "ไม่เคยเลย"

ตัวอย่าง แบบวัดการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา

(0) อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้สอนฉันและเพื่อน ๆ ให้รู้จักวิธีการนั่งสมาธิ

.....

เป็นประจำ บ่อยมาก บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

เกณฑ์การให้คะแนน ในการตอบแบบวัดการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจาก

โรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้ตอบแต่ละคนจะได้คะแนนแต่ละข้อตั้งแต่ 4 คะแนนจนถึง 0 คะแนน

ถ้าตอบว่า "เป็นประจำ" จะได้ 4 คะแนน และคะแนนจะลดลงตามลำดับจนกระทั่งตอบว่า

"ไม่เคยเลย" จะได้ 0 คะแนน พิสัยของคะแนนจึงอยู่ระหว่าง 0 - 40 คะแนน หลังจากที่ได้ทำ

การวิเคราะห์และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้ว พบว่า ทุกข้อมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 3.23 -

7.70 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .82

การสร้างเครื่องมือ

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยทำการสร้างเครื่องมือในการวัดตัวแปร 2 ชุด คือ แบบวัดเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาและแบบวัดการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนแบบวัดตัวแปรอื่น ๆ ได้มีผู้สร้างไว้แล้ว

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการวิจัยนี้ใช้แบบวัดทั้งที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองและแบบวัดที่ผู้อื่นได้สร้างไว้แล้วนำมาปรับปรุงข้อความและลักษณะการตอบใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ยังคงเนื้อหาเดิมของแบบวัดไว้ ดังนั้นในการคุณภาพของเครื่องมือจึงมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คือ แบบวัดเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา แบบวัดการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา แบบวัดทั้ง 2 ชุดที่สร้าง

ขึ้นกับความเที่ยงตรง ชนิดที่เรียกว่า ความเที่ยงตรงเชิงพื้นผิว (Face Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา เพื่อจะได้ครอบคลุมเนื้อหาของแบบวัดแต่ละฉบับ

2. การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ในการหาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดเหล่านี้ จะนำไปทดลองใช้กับผู้ตอบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) ด้วยเทคนิค 27 เปอร์เซนต์ของกลุ่มที่ได้คะแนนสูงและกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ และทดสอบความแตกต่างเป็นรายข้อ โดยใช้สถิติที (t-test) และเลือกข้อที่มีค่า $t = 1.75$ ขึ้นไป ที่ระดับ .05 (สมบุญ ชิตพงษ์. 2527 : 146)

3. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) สำหรับการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเหล่านี้หลังจากทดลองใช้กับกลุ่มนิสิตแล้ว หลังจากนั้นได้หาความเชื่อมั่นโดยวิธีหาความคงที่ภายใน (Internal Consistency) ซึ่งพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) (สมบุญ ชิตพงษ์. 2527 : 146)

วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างได้เรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นจะติดต่ออย่างเป็นทางการ กับชมรมพุทธศาสตร์ของทั้ง 7 มหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือและกำหนดวันที่จะมาเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามและแบบวัดไปให้นิสิตตอบที่ชมรม ส่วนนิสิตที่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามและแบบวัดไปให้นิสิตตอบในห้องเรียนและควบคุมการสอบด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS[®]

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Three Way Anova) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1 และข้อ 2 ถ้าพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะนำคะแนนเฉลี่ยไปเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ (Pairwise Comparison) ด้วยวิธีเชฟเฟ (Scheffe')
2. การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 3, 4 และ 6 โดยใช้เกณฑ์แตกต่างของเปอร์เซ็นต์ที่ 5% (Cohen, 1977 : 413-414)
3. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบ คานอนิคอล (Canonical Correlation Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 5

บทที่ 3

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง "ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาและทางจิตของนิสิตในกรุงเทพมหานคร" นี้มีจุดประสงค์ที่สำคัญ คือ ต้องการศึกษาว่าประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยมีความเกี่ยวข้องกับเพียงใดกับลักษณะทางพุทธศาสนาและลักษณะทางจิตที่สำคัญของนิสิต นอกจากนี้ยังได้ศึกษาวิจัยอื่น ๆ ที่อาจจะมีความสำคัญในการร่วมทำนายลักษณะทางพุทธศาสนาและลักษณะทางจิตที่ศึกษานี้ด้วย โดยแบ่งตัวแปรอิสระที่ศึกษาออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ได้แก่ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสน์ 2) ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ได้แก่เพศ ระดับชั้นปี ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนตัวแปรตามมี 6 ตัวแปร คือ ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เหตุผลเชิงจริยธรรมสุขภาพจิต เอกสภรณ์แห่งอิทัทางพุทธศาสนา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในบทนี้จะได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยจะมีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มแยกย่อย และในส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษาซึ่งอาจมีประโยชน์ในการนำมาใช้อธิบายผลวิจัยตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้การวิจัยสมบูรณ์และสามารถตอบปัญหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้นและอาจเป็นข้อมูลในการนำไปตั้งสมมติฐานในงานวิจัยอื่น ๆ ต่อไป แต่ก่อนจะกล่าวถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะได้เสนอข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างนี้ก่อน เพื่อช่วยให้เข้าใจการแบ่งประเภทของผู้ตอบออกเป็นกลุ่มย่อยในการวิเคราะห์ข้อมูลและยังเป็นประโยชน์ในการตีความผลการวิจัยและกำหนดขอบเขตการนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ต่อไปด้วย

ลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาและทางจิตของนิสิตในกรุงเทพมหานคร ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิตในระดับปริญญาตรี จำนวนรวม 260 คน มาจาก 7 มหาวิทยาลัย คือ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 56 คน มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 48 คน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 39 คน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 38 คน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี จำนวน 34 คน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 26 คน และจากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ จำนวน 19 คน เป็นชาย 142 คน (54.6%) หญิง 118 คน (45.4%) แบ่งเป็นนิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ จำนวน 132 คน (50.8%) นิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ จำนวน 128 คน (49.2%) โดยเป็นนิสิตที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 จำนวน 116 คน (44.6%) ชั้นปีที่ 3 จำนวน 106 คน (40.8%) และชั้นปีที่ 4 จำนวน 38 คน (14.6%) เมื่อพิจารณาผลตามระดับอายุ พบว่า นิสิตมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 17-26 ปี แบ่งออกเป็นนิสิตที่มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 17-19 ปี จำนวน 87 คน (33.5%) นิสิตที่มีอายุระหว่าง 20-22 ปี จำนวน 158 คน (60.8%) นิสิตที่มีอายุอยู่ระหว่าง 23-25 ปี มีจำนวน 14 คน (5.4%) และนิสิตที่มีอายุอยู่ระหว่าง 26-28 ปี จำนวน 1 คน (0.4%) นิสิต 260 คนนี้ มีอายุโดยเฉลี่ย 20 ปี เมื่อจำแนกประเภทของนิสิตตามวิชาเอกที่เรียน โดยจำแนกออกเป็นนิสิตที่เรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสังคมมาก คือ นิสิตที่เรียนในสาขาทางครุศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มีจำนวน 42 คน (16.2%) นิสิตที่เรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสังคมน้อย คือ นิสิตที่เรียนในสาขาทางแพทยศาสตร์ พยาบาลศาสตร์ เกษตรศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ อุตสาหกรรมทางการเกษตร พานิชยศาสตร์และการบัญชี นิติศาสตร์ ศิลปศาสตร์ พลศึกษา นิเทศศาสตร์และวารสารศาสตร์ มีจำนวน 228 คน (83.9%) ดังนั้นในการวิจัยนี้จึงไม่นำตัวแปรดังกล่าวมาใช้ในการแบ่งกลุ่มเพื่อการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาและทางจิตของนิสิต ดังนั้นเพื่อให้เห็นผลของการวิจัยนี้เข้ามาตรฐานที่เชื่อถือได้ว่าเป็นผลอันเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยที่แตกต่างกันจริง ในการวิจัยนี้จึงทำการศึกษานิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยที่มีปริมาณแตกต่างกันในจำนวนนิสิตที่เท่า ๆ กัน โดยใช้การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยศึกษานิสิตทั้งสองกลุ่มนี้มีความเท่ากันทางด้านอายุ ชั้นปีการศึกษาและวิชาเอกที่เรียน ดังนั้นเมื่อแยกพิจารณาผลตามสภาพของการเป็นสมาชิกและไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ จึงพบว่า (ดูตาราง 46 ภาคผนวก ข) นิสิตที่เป็นสมาชิกและไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ มีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน เมื่อแยกตามเพศ ระดับชั้นปี และวิชาเอกที่ศึกษา ซึ่งเป็นไปตามความต้องการของการวิจัยนี้ทุกประการ โดยที่ทั้งสองกลุ่มนี้มีความแตกต่างกันอยู่บ้างเมื่อใช้เกณฑ์ความแตกต่างกัน 20% หรือมากกว่านี้เป็นเกณฑ์ในการเปรียบเทียบที่พบคือ นิสิตที่เรียนวิชาพุทธศาสนามาก เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มากกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (63.20% และ 36.8% ตามลำดับ) นิสิตที่เรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาไม่น้อยไม่เข้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มากกว่าผู้ที่เข้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (60% และ 40% ตามลำดับ) ส่วนนิสิตที่เรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามากเข้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสนามากกว่าผู้ที่ไม่เข้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (61.5% และ 38.50% ตามลำดับ) และผู้ที่มีประสบการณ์ในการบวชมากเข้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มากกว่าผู้ที่ไม่เข้าชมรมพุทธศาสตร์ (73.80% และ 21.80% ตามลำดับ) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่านิสิตผู้ที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และนิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ในมหาวิทยาลัยรวม 7 แห่ง จำนวน 260 คน ที่นำมาศึกษานี้มีความเท่าเทียมกันทางด้านเพศ ระดับการศึกษา การทำกิจกรรมทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ระดับเศรษฐกิจของครอบครัวและระดับการศึกษาของบิดามารดาที่แตกต่างกันคือ นิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ เป็นผู้ที่ยื่นวิชาพุทธศาสนามากกว่า เป็นผู้ที่ยื่นวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามากกว่าและมีประสบการณ์ในการบวชทางพุทธศาสนามากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยนี้ แบ่งตามวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทาง (Three-way-Analysis at Variance) ซึ่งต้องการทดสอบความแปรปรวนของตัวแปรตาม ของตัวแปรอิสระที่จะสามตัว ส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ซึ่งคือการรวมตัวแปรอิสระหลายตัวไว้ในโมเดลการถดถอย เมื่อทำนายตัวแปรตามตัวเดียวซึ่งทำให้ทราบถึงอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม ส่วนที่สามเป็นการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบคาโนนิคัล (Canonical Correlation Analysis) ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมดกับตัวแปรตามทั้งหมด ในกรณีนี้ทั้งสองฝ่ายประกอบด้วยตัวแปรย่อยหลายตัว และส่วนที่สี่เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสำคัญที่ศึกษา ดังนั้นการรายงานผลการวิเคราะห์ที่จะเสนอต่อไปนี้ จะเสนอตามลำดับโดยจะได้เสนอในส่วนของการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางก่อน ตามด้วยการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบคาโนนิคัล และการหาค่าสัมประสิทธิ์ตามลำดับ

การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง

สำหรับการวิจัยนี้ เป็นการวิเคราะห์โดยใช้ตัวแปรอิสระพร้อมกันที่จะสามตัว คือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างพุทธศาสนาของบิดามารดา โดยใช้ตัวแปรตาม 6 ตัว ที่จะตัว คือ ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิทัมทางพุทธศาสนา สุขภาพจิต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน ที่ใช้เป็นตัวแปรอิสระในที่นี้ หมายถึง ปริมาณการรับรู้ของนิสิตว่าตนเองได้เรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาไปกี่รายวิชา และในแต่ละรายวิชานิสิตได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาในปริมาณมากน้อยเพียงใด ซึ่งแบ่งออกเป็นสองระดับด้วยค่าเฉลี่ยเป็นกลุ่มที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมากและกลุ่มที่ได้รับ

ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนน้อย พิสัยของคะแนนที่พบคือ 0-23 คะแนน ($\bar{X}$ = 2.38, SD. = 3.28) การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ หมายถึง การที่นิสิตเข้าเป็นหรือไม่เข้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่เนมหาวิทยาลัย ซึ่งในการวิจัยนี้มีผู้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ มีจำนวน 132 คน และไม่เป็นสมาชิกอีก 128 คน ส่วนการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา หมายถึง การรับรู้ของนิสิตถึงปริมาณความเลื่อมใสศรัทธาของบิดามารดาที่แสดงออกด้านการทำบุญ ทำทาน รักษาศีล ไปวัดฟังธรรมและสันทนาธรรม ซึ่งแบ่งออกเป็นออกเป็น 2 ระดับ ด้วยค่าเฉลี่ยเป็นกลุ่มสูงและต่ำ ผู้ตอบแต่ละคนอาจมีคะแนนการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาตั้งแต่ 0-30 คะแนน พิสัยที่พบในกลุ่มตัวอย่าง คือ 2-30 คะแนน พบคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มตัวอย่างคือ 16.63 คะแนน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 5.58 คะแนน ดังนั้นนิสิตที่มีคะแนนมากกว่า 16.63 คะแนน จึงเป็นผู้ที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก และนิสิตที่มีคะแนนน้อยกว่า 16.63 คะแนน จึงเป็นผู้ที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย การวิเคราะห์ดังกล่าวนี้จะทำในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 15 กลุ่ม ที่แบ่งตามตัวแปรอิสระชั้นรอง 7 ตัว ๆ ละ 2-3 ระดับ การเสนอผลการวิเคราะห์ จะเสนอเรียงลำดับตั้งรูปแบบการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้คือ

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนา

ความเชื่อทางพุทธศาสนา หมายถึง ประการหนึ่งของบุคคล เป็นการเรียนรู้และการยอมรับของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาประกอบด้วยส่วนที่สำคัญคือ พระรัตนตรัย กรรมและวิบากกรรม เอนกชาตินรก สวรรค์และนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุด ผู้ตอบแต่ละคนมีคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ตั้งแต่ 10-60 คะแนน นิสิตที่พบในกลุ่มตัวอย่างคือ 10-60 คะแนน พบคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มตัวอย่าง คือ 45.17 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 8.67 คะแนน

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง เมื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสามตัว คือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา โดยตัวแปรอิสระแต่ละตัว มี 2 ระดับ โดย

ใช้ค่าเฉลี่ยของกลุ่มรวมเป็นเกณฑ์แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ โดยมีตัวแปรตาม คือ ความเชื่อทางพุทธศาสนา ซึ่งการวิเคราะห์ผลปรากฏว่าในกลุ่มรวมคะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนาแปรปรวนไปตามการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ อย่างเชื่อมั่นได้ (ดูตาราง 4) แต่ไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่ละสองตัวหรือทั้งสามตัวแต่ประการใด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนาในกลุ่มนิสิตที่มีเป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ พบว่า นิสิตที่เป็นสมาชิกพุทธศาสตร์มีคะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่ไม่ได้การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ค่าเฉลี่ยความเชื่อทางพุทธศาสนาในกลุ่มสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ เท่ากับ 49.46 เอสดี 7.34 และในกลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ เท่ากับ 40.73 เอสดี 7.39 ตามลำดับ)

เพื่อที่จะได้พิจารณาผลการวิจัยส่วนนี้ ในกลุ่มที่แยกย่อยตามลักษณะเฉพาะบางประการจึงได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนาตามตัวแปรอิสระ คือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดา ในกลุ่มนิสิต 15 ประเภทที่แบ่งตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง 7 ตัวแปร ตัวแปรละ 2-3 ระดับ พบว่า (ดูตาราง 5) ในกลุ่มย่อยทั้ง 15 กลุ่ม พบผล 2 ประการ คือ ประการแรกในกลุ่มนิสิตชาย นิสิตหญิง นิสิตอายุน้อย นิสิตอายุมาก นิสิตชั้นปีที่ 2 นิสิตชั้นปีที่ 3 นิสิตชั้นปีที่ 4 นิสิตที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจต่ำ นิสิตที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจสูง นิสิตที่บิดามารดาการศึกษาต่ำ นิสิตที่มีบิดามารดาการศึกษาสูง นิสิตที่มารดาการศึกษาต่ำ นิสิตที่มารดาการศึกษาสูง นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อยและนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก พบผล 2 ประการ ประการแรกพบผลเหมือนกับผลในกลุ่มรวม คือ นิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ มีความเชื่อทางพุทธศาสนามากกว่า นิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประการที่สองพบว่า คะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนาแปรปรวนตามการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาในกลุ่มนิสิตหญิงและกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธต่างกันพบว่า นิสิตที่บิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก มีความเชื่อทางพุทธศาสนาในระดับที่สูงกว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่าง

ตาราง 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนา โดยพิจารณาจาก
ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่าง
ทางพุทธศาสนาของบิดามารดาในกลุ่มรวม จำนวน 260 คน

แหล่งความแปรปรวน	ค่าดีเอฟ	ค่าเอ็มเอส	ค่าเอฟ
ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน (ก)	1	4.219	<1
การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ข)	1	4834.464	85.12***
การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา (ค)	1	145.378	2.56
กXข	1	54.29	<1
กXค	1	.158	<1
ขXค	1	1.55	<1
กXขXค	1	8.60	<1
ส่วนที่เหลือ	252	56.80	
รวม	259	75.25	

มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

รวมทำนายได้ 26.2%

ทางพุทธน้อย (ค่าเฉลี่ยคะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนา คือ 45.78 เอสดี 8.40 และค่าเฉลี่ย 42.44 เอสดี 7.5 ตามลำดับในกลุ่มนิสิตหญิงค่าเฉลี่ย 46.03 เอสดี 7.58 และค่าเฉลี่ย 45.21 เอสดี 8.32 ตามลำดับในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3)

จากการวิเคราะห์ผลในส่วนนี้ทั้งหมดสรุปได้ว่า นิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ เป็นผู้มีความเชื่อทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ผลดังกล่าวพบในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม ส่วนนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนามาก เป็นผู้มีความเชื่อตามหลักทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย ผลดังกล่าวพบในกลุ่มนิสิตหญิงและนิสิตชั้นปีที่ 3

ตาราง 5 ค่าเอฟในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนน ความเชื่อทางพุทธศาสนา เมื่อวิเคราะห์ตามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาและปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน	ก	ข	ค	กxข	กxค	ขxค	การทํานาย
กลุ่มรวม	260	<1	85.12 ^{***}	2.56	<1	<1	<1	26.20
นิสิตชาย	142	<1	61.36 ^{***}	<1	<1	<1	<1	31.30
นิสิตหญิง	118	2.17	23.86 ^{***}	4.60 [*]	2.59	<1	1.63	24.90
นิสิตอาบุญน้อย	164	<1	37.55 ^{***}	2.91	<1	<1	1.12	21.60
นิสิตอาบุญมาก	96	<1	50.31 ^{***}	<1	<1	<1	<1	35.70
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	1.76	40.04 ^{***}	<1	<1	<1	<1	28.90
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	<1	34.81 ^{***}	6.78 [*]	<1	<1	2.09	29.10
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	1.02	13.90 ^{***}	2.57	<1	<1	<1	32.70

ตาราง 5 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวน	ก	ข	ค	กข	กค	ขค	%การทำงาน
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	<1	29.14***	<1	<1	<1	<1	22.40
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	<1	54.51***	3.36	1.13	<1	<1	29.40
ปดามีการศึกษต่ำ	111	<1	28.97***	<1	<1	<1	<1	22.10
ปดามีการศึกษสูง	149	<1	51.67***	<1	<1	<1	<1	30.50
มารดามีการศึกษต่ำ	159	<1	50.45***	2.86	1.36	<1	<1	25.60
มารดามีการศึกษสูง	104	<1	30.25***	<1	<1	<1	<1	27.60
ได้รับการถ่ายทอดทาง								
พุทธศาสนาจาก								
โรงเรียนมัธยมน้อย	133	<1	73.83***	1.20	<1	<1	<1	38.10
ได้รับการถ่ายทอดทาง								
พุทธศาสนาจาก								
โรงเรียนมัธยมมาก	127	<1	19.52***	1.47	3.05	1	<1	15.00

*** p<.001, * p<.05

หมายเหตุ ไม่พบปฏิสัมพันธ์ของ กขขค ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม

ก = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

ข = การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ค = การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา

ผลการวิเคราะห์คะแนนความแปรปรวนของคะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนา

การปฏิบัติทางพุทธศาสนา หมายถึง การกระทำของบุคคลในชีวิตประจำวันตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวก จากการปฏิบัติขั้นต่ำไปสู่การปฏิบัติขั้นสูง คือการให้ทาน วิชาศีล ตลอดจนการเจริญภาวนา ซึ่งเป็นการงดเว้นจากการทำความชั่ว ทำแต่ความดีและรักษากิจาใจให้ผ่องใส ผู้ตอบแต่ละคนมีคะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ได้ตั้งแต่ 10-60 คะแนน พิสัยที่พบในกลุ่มตัวอย่างคือ 10-60 คะแนน พบคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มตัวอย่าง คือ 46.57 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 7.53 คะแนน

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางเพื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสามตัวพร้อมกันคือ ประสบการณ์ด้านการเรียนวิชาพุทธศาสนา การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาโดยมีตัวแปรตาม คือการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ซึ่งการวิเคราะห์ในกลุ่มรวมพบผลปรากฏว่าคะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนาแปรปรวนไปตามการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์อย่างเชื่อมั่นได้ (ดูตาราง 6) แต่ไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่จะสองตัวหรือสามตัวแต่ประการใด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในกลุ่มนิสิตที่การเป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ พบว่า นิสิตที่การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีคะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติทางพุทธศาสนา เท่ากับ 50.28 เอสดี 6.50 และ 42.68 เอสดี 6.37 ตามลำดับ)

เมื่อจะได้พิจารณาผลวิจัยส่วนนี้ ในกลุ่มนิสิตที่แยกย่อยตามลักษณะบางประการ จึงได้วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนาตามตัวแปรอิสระ คือประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาอีกด้านหนึ่งซึ่งได้กล่าวไปแล้วในกลุ่มนิสิต 15 ประเภท ตามลักษณะชีวสังคมและภูมิหลัง 7 ตัวแปร ตัวแปรละ 2-3 ระดับ (ดูตาราง 7) พบว่ากลุ่มที่ให้ผลเหมือนกับกลุ่มรวมมีอีก 15 กลุ่ม

ตาราง 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนา โดยพิจารณาจาก
ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่าง
ทางพุทธศาสนาของบิดามารดาในกลุ่มรวม จำนวน 260 คน

แหล่งความแปรปรวน	ค่าดีเอฟ	ค่าเอ็มเอส	ค่าเอฟ
ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน (ก)	1	.66	<1
การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ข)	1	3675.52	88.06***
การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา (ค)	1	158.038	3.79
กxข	1	.16	<1
กxค	1	4.53	<1
ขxค	1	.16	<1
กxขxค	1	10.18	<1
ส่วนที่เหลือ	252	41.74	
รวม	259	55.79	

มีนัยสำคัญที่ระดับ .01, รวมทำนายได้ 27.1%

ต่อมาพบว่า คะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนาแปรปรวนไปตามการเป็นแบบอย่างทางพุทธ
ของบิดามารดาในกลุ่มย่อยอีก 5 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตหญิง กลุ่มนิสิตที่มีอายุน้อย กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2
กลุ่มนิสิตที่ครอบครัวมีฐานะเศรษฐกิจสูงและกลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาระดับสูง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยใน
กลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธต่างกัน พบว่า นิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทาง
พุทธมาก มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในระดับที่สูงกว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย
ในทุกคู่

จากการวิเคราะห์ผลในส่วนนี้ทั้งหมด สรุปได้ว่า นิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ เป็นผู้มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ผลดังกล่าว พบในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม

ตาราง 7 ค่าเอฟในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนา เมื่อวิเคราะห์ตามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างพุทธศาสนาของบิดามารดาและปู่ย่าในครอบครัวในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน	ก	ข	ค	กxข	กxค	ขxค	%การทำนาย
กลุ่มรวม	260	<1	88.06 ^{***}	3.79	<1	<1	<1	27.10
นิสิตชาย	142	1.21	65.34 ^{***}	<1	1.68	<1	<1	32.50
นิสิตหญิง	118	2.17	23.86 ^{***}	4.60 [*]	2.59	3.52	<1	26.50
นิสิตอายุน้อย	164	<1	50.32 ^{***}	5.91 [*]	<1	<1	1.63	27.10
นิสิตอายุมาก	96	<1	38.24 ^{***}	<1	<1	2.07	<1	29.40
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	<1	47.75 ^{***}	4.2 [*]	<1	<1	<1	31.50
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	<1	34.74 ^{***}	1.21	<1	<1	1.27	27.70
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	<1	6.99 ^{***}	<1	<1	<1	1.51	19.00
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	2.53	49.35 ^{***}	<1	<1	<1	<1	34.40
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	1.01	48.61 ^{***}	5.29 [*]	<1	<1	<1	25.40
บิดามีการศึกษาค่ำ	111	<1	30.79 ^{***}	<1	<1	2.49	<1	23.30
บิดามีการศึกษาสูง	149	<1	52.28 ^{***}	8.34 ^{**}	<1	<1	<1	32.40
มารดามีการศึกษาค่ำ	159	<1	47.53 ^{***}	1.13	<1	<1	<1	24.30

ตาราง 7 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวน	ก	ข	ค	กXข	กXค	ขXค	ค่าความหมาย
มารดาที่มีการศึกษาสูง	104	<1	34.30***	<1	<1	<1	<1	30.40
ได้รับการถ่ายทอดทาง								
พุทธศาสนาจาก								
โรงเรียนมัธยมน้อย	133	<1	43.30***	1.94	<1	<1	1.75	26.30
ได้รับการถ่ายทอดทาง								
พุทธศาสนาจาก								
โรงเรียนมัธยมมาก	127	<1	19.52***	1.48	3.05	<1	<1	28.70

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

หมายเหตุ ไม่พบปฏิสัมพันธ์ของ กXขXค ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม

ก = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

ข = การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ค = การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา

ส่วนนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมากเป็นผู้มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากกว่า

นิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาน้อยในกลุ่มนิสิตหญิง กลุ่มนิสิตที่มีอายุต่ำกว่า กลุ่มนิสิต

ชั้นปีที่ 2 กลุ่มนิสิตที่ครอบครัวยุติธรรมทางเศรษฐกิจสูงและกลุ่มนิสิตที่บิดามารดาที่มีการศึกษาสูง ส่วน

ประสบการณ์จากการเรียนวิชาพุทธศาสนา พบว่าไม่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทางพุทธศาสนาเลย

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง ความสามารถในการใช้เหตุผลที่แสดงถึงเจตนาของผู้กระทำก่อนที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ในสถานการณ์ที่ผลประโยชน์ของหลายฝ่ายขัดแย้งกันผู้ตอบแต่ละคนอาจมีคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ตั้งแต่ 15-90 คะแนน คีย์ที่พบในกลุ่มตัวอย่างคือ 20-87 คะแนน พบคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มตัวอย่างคือ 65.9 คะแนน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 10.52 คะแนน

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางเพื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสามตัว คือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาโดยมีตัวแปรตาม คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งการวิเคราะห์ผลปรากฏว่าในกลุ่มรวมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแปรปรวนไปตามการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์อย่างเชื่อมั่นได้ (ดูตาราง 8) แต่ไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่จะสองตัวหรือสามตัวแต่ประการใด

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในกลุ่มนิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และนิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ พบว่า นิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีคะแนนใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ค่าเฉลี่ยคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม คือ 68.64 เอสดี 7.63 และ 63.08 เอสดี 12.24 ตามลำดับ)

เพื่อที่จะได้พิจารณาผลการวิจัยส่วนนี้ ในกลุ่มนิสิตที่แยกย่อยตามลักษณะเฉพาะบางประการ จึงได้วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามตัวแปรอิสระ คือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาในกลุ่มนิสิตอีก 15 ประเภท (ดูตาราง 9) พบว่า กลุ่มที่ให้ผลเหมือนกับกลุ่มรวมที่ได้รายงานไปแล้วทุกประการมีอีก 12 กลุ่ม ที่สำคัญคือกลุ่มนิสิตอาญน้อย กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 และกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3

ตาราง 8 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยพิจารณาจาก
 ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการเป็นแบบ
 อย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาในกลุ่มรวม จำนวน 260 คน

แหล่งความแปรปรวน	ค่าดีเอฟ	ค่าเอ็มเอส	ค่าเอฟ
ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน (ก)	1	5.73	<1
การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ข)	1	1944.90	18.84***
การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา (ค)	1	1.938	<1
กxข	1	99.08	<1
กxค	1	53.71	<1
ขxค	1	178.49	1.73
กxขxค	1	245.12	2.37
ส่วนที่เหลือ	252	374.22	
รวม	259	103.26	

มีนัยสำคัญที่ระดับ .001, รวมทำนายได้ 7%

ส่วนคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระทั้งสามตัวพร้อมกัน
 คือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการเป็นแบบ
 อย่างทางพุทธของบิดามารดาในกลุ่มนิสิตที่มีระดับเศรษฐกิจสูง เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย
 คะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มนิสิตที่มีระดับเศรษฐกิจสูง ซึ่งจำแนกเป็น 8 กลุ่ม
 ตามระดับของตัวแปรอิสระสามตัวพร้อมกันด้วยวิธีการของเชฟเฟ ผลปรากฏว่า (ดูตาราง 47
 ภาคผนวก ข) ไม่มีคู่ใดเลยที่มีคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันในระดับที่ยอมรับได้

ตาราง 9 ค่าเอฟในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนการใช้เหตุผลเชิง-
 จริยธรรม เมื่อวิเคราะห์ตามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรม
 พุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างพุทธศาสนาของบิดามารดาและปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มรวมและ
 กลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน	ก	ข	ค	กxข	กxค	ขxค	%การทำนาย
กลุ่มรวม	260	<1	18.84 ^{***}	<1	<1	<1	1.73	7.00
นิสิตชาย	142	1.21	7.68 ^{***}	<1	<1	<1	1.31	5.10
นิสิตหญิง	118	2.17	10.63 ^{***}	<1	<1	2.27	<1	10.70
นิสิตอาญน้อย	164	<1	20.84 ^{***}	1.23	<1	<1	<1	12.40
นิสิตอาญมาก	96	<1	2.49	<1	<1	<1	3.69	3.60
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	<1	9.74 ^{**}	<1	<1	1.68	1.06	8.50
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	<1	9.16 ^{**}	<1	<1	<1	<1	9.80
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	<1	<1	<1	<1	<1	<1	1.30
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	<1	7.94 ^{**}	<1	<1	1.11	<1	8.10
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	<1	11.14 ^{***}	<1	<1	<1	1.64	7.00
บิดามีการศึกษต่ำ	111	<1	6.57 [*]	<1	1.0	<1	3.28	5.80
บิดามีการศึกษสูง	149	<1	12.44 ^{***}	<1	<1	<1	<1	8.30
มารดามีการศึกษต่ำ	159	<1	18.14 ^{***}	<1	1.71	<1	3.21	10.50
มารดามีการศึกษสูง	104	<1	3.88	<1	<1	<1	<1	4.70
ได้รับการถ่ายทอดทาง								
พุทธศาสนาจาก								
โรงเรียนมัธยมน้อย	133	<1	10.02 ^{**}	<1	<1	<1	<1	7.30

ตาราง 9 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวน	ก	ข	ค	กxข	กxค	ขxค	การทำนาย
ได้รับการถ่ายทอดทาง								
พุทธศาสนาจาก								
โรงเรียนมัธยมมาก	127	<1	8.60**	<1	<1	5.71*	2.37	7.60

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

หมายเหตุ พบปฏิสัมพันธ์ของ กxขค ในกลุ่มกลุ่มย่อย คือ กลุ่มนิสิตที่ครอบครัวยุติธรรมและเศรษฐกิจ

สูงค่า $f = 4.01^*$

ก = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

ข = การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ค = การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา

ส่วนคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระทั้งสองตัวพร้อมกัน คือ การได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนและการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดา ในกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก เมื่อจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ตามระดับของตัวแปรอิสระสองตัวพร้อมกันผลปรากฏว่า (ดูตาราง 48 ภาคผนวก ข) นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมากและมีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาบ่อยด้วย ถ้าเป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมาก จะเป็นผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าอย่างเด่นชัด จากนิสิตที่ได้รับการประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนน้อย

จากการวิเคราะห์ผลในส่วนนี้ทั้งหมด พบสรุปได้ว่านิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ผลดังกล่าวพบทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม ส่วนนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก และมีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาน้อยด้วย ถ้าเป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมากเป็นผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าอย่างเด่นชัดจากนิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนน้อย

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนา

เอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนา หมายถึง การที่บุคคลยอมรับที่จะนับถือพุทธศาสนา โดยการยอมรับนี้เกิดจากการตกลงใจด้วยตนเอง โดยบุคคลจะผ่านขั้นตอนจากการมีคำถามเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการนับถือพุทธศาสนา การแสวงหาคำตอบจากแหล่งต่าง ๆ ไปจนถึงขั้นบรรลุเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนา คือการที่บุคคลเห็นความเหมาะสมในการนับถือพุทธศาสนา ผู้ตอบแต่ละคนอาจมีคะแนนเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนา ได้ตั้งแต่ 0-540 คะแนน พหุคูณที่พบในกลุ่มตัวอย่าง คือ 0-452 คะแนน พบคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มตัวอย่างคือ 107.59 คะแนน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 74.65 คะแนน

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางเพื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสามตัวพร้อมกันคือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาโดยมีตัวแปรตาม คือ เอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนา ซึ่งการวิเคราะห์ผลในกลุ่มรวม พบว่า (ดูตาราง 10) คะแนนเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาแปรปรวนไปตามตัวแปรการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์อย่างเชื่อมโยงได้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนา ในกลุ่มนิสิตที่การเป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ พบว่า นิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีคะแนนเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ค่าเฉลี่ยคะแนนเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนา คือ 122.72 เอสดี 80.23 และ 91.98 เอสดี 65.12 ตามลำดับ)

ตาราง 10 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาโดยพิจารณาจากประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาในกลุ่มรวม จำนวน 260 คน

แหล่งความแปรปรวน	ค่าดีเอฟ	ค่าเอ็มเอส	ค่าเอฟ
ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน (ก)	1	126.10	<1
การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ข)	1	61088.45	11.43***
การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา (ค)	1	12943.51	2.42
กxข	1	8484.84	1.59
กxค	1	4333.45	<1
ขxค	1	2575.11	<1
กxขxค	1	5383.83	1.01
ส่วนที่เหลือ	252	5347.06	
รวม	259	5572.004	

มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

รวมทำนายได้ 5.2%

เพื่อจะได้พิจารณาผลการวิจัยส่วนนี้ในกลุ่มนิสิตที่แยกย่อยตามลักษณะเฉพาะบางประการ จึงได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาตามตัวแปรอิสระ คือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาในกลุ่มนิสิตอีก 15 ประเภทตามลักษณะชีวสังคมและภูมิหลัง (ดูตาราง 11) พบว่า กลุ่มที่ให้ผลเหมือนกับกลุ่มรวมที่ได้รายงานไปแล้วทุกประการมีอีก 9 กลุ่ม คือ กลุ่ม

นิสิตชาย กลุ่มนิสิตที่มีอายุมาก กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตที่ครอบครัวยากจนและ
เศรษฐกิจสูง กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาค่ำ กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาระดับสูง กลุ่มนิสิตที่มารดาไม่
มีการศึกษาสูงและกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อ
พิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มนิสิตที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ในทั้ง 9 กลุ่ม
พบว่า นิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่ไม่ได้
เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ตาราง 11 ค่าเอฟในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนเอกลักษณ์แห่งอิทธิ
ทางพุทธศาสนา เมื่อวิเคราะห์ตามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของ
ชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างพุทธศาสนาของบิดามารดาและปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มรวม
และกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน	ก	ข	ค	กXข	กXค	ขXค	%การทำนาย
กลุ่มรวม	260	<1	11.43 ^{***}	2.42	1.59	<1	<1	5.20
นิสิตชาย	142	<1	9.52 ^{**}	<1	2.38	<1	<1	6.90
นิสิตหญิง	118	<1	2.27	3.71	<1	<1	2.64	6.50
นิสิตอายุน้อย	164	<1	1.35	4.22 [*]	<1	1.44	<1	3.50
นิสิตอายุมาก	96	<1	14.35 ^{***}	<1	<1	<1	<1	13.80
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	<1	3.22	1.98	<1	1.03	<1	4.60
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	1.09	4.04 [*]	<1	3.63	<1	<1	5.50
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	<1	4.76 [*]	<1	<1	<1	<1	15.90
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	<1	2.84	<1	<1	1.5	<1	2.90
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	<1	9.02 ^{**}	2.73	<1	<1	<1	7.40

ตาราง 11 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวน	ก	ข	ค	กxข	กxค	ขxค	%การทำนาย
บิดามีการศึกษาค่ำ	111	<1	7.16**	<1	<1	1.01	<1	7.50
บิดามีการศึกษาระดับสูง	149	<1	4.30*	3.38	1.98	<1	<1	5.50
มารดาที่มีการศึกษาค่ำ	159	<1	2.29	1.42	<1	<1	<1	2.80
มารดาที่มีการศึกษาระดับสูง	104	2.05	12.82***	<1	<1	<1	<1	12.70
ได้รับการถ่ายทอดทาง								
พุทธศาสนาจาก								
โรงเรียนมัธยมน้อย	133	<1	9.47**	<1	3.41	3.54	<1	7.10
ได้รับการถ่ายทอดทาง								
พุทธศาสนาจาก								
โรงเรียนมัธยมมาก	127	<1	3.17	4.07	<1	<1	<1	6.60

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

หมายเหตุ ไม่พบความสัมพันธ์ของ กxขxค ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม

ก = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

ข = การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ค = การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา

นอกจากนี้ยังพบว่า เอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาแปรปรวนไปตามการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาในกลุ่มนิสิตที่มีอายุน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มนิสิตที่มีอายุน้อยที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธแตกต่างกัน พบว่า นิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมากมีเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย (ค่าเฉลี่ยคะแนนเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนา คือ 118.88 เอสดี 78.62 และ 96.53 เอสดี 59.99 ตามลำดับ)

จากการวิเคราะห์ในส่วนนี้ทั้งหมด สรุปได้ว่านิสิตที่การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ทั้งในกลุ่มรวมและในกลุ่มย่อยคือ กลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตที่มีอายุน้อย กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจสูง กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาคำ กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง กลุ่มนิสิตที่มารดาที่มีการศึกษาสูง และกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนนิสิตที่มีอายุน้อยถ้ามีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนามากจะเป็นผู้มีเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตอายุน้อยที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย ส่วนการได้รับประสบการณ์ด้านการเรียนวิชาพุทธศาสนา พบว่า ไม่เกี่ยวข้องกับการมีเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาเลย

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนสุขภาพจิต

สุขภาพจิต หมายถึงสภาพทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับความวิตกกังวล อันประกอบด้วยความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ความกลัว ความโกรธง่าย ความตื่นตระหนกง่าย ขาดสมาธิ อารมณ์แปรปรวนและกลัวผิด ผู้ตอบแต่ละคนอาจมีคะแนนได้ตั้งแต่ 20-120 คะแนน ที่พบในกลุ่มตัวอย่าง คือ 36-112 คะแนน พบคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มตัวอย่างคือ 78.15 คะแนน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 14.06 คะแนน

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางเพื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสามตัวพร้อมกันดังได้กล่าวไปแล้ว โดยมีตัวแปรตาม คือ สุขภาพจิต ซึ่งการวิเคราะห์ผลใน

กลุ่มรวม พบว่า (ดูตาราง 49 ภาคผนวก ข) คะแนนสุขภาพจิตแปรปรวนไปตามการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ เมื่อพิจารณาคะแนนสุขภาพจิตในกลุ่มนิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ต่างกัน ปรากฏว่านิสิตที่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีสุขภาพจิตดีกว่านิสิตที่ไม่ได้การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ค่าเฉลี่ยคะแนนสุขภาพจิต 81.96 เอสดี 14.15 และ 75.40 เอสดี 16.25 ตามลำดับ)

เพื่อจะได้พิจารณาผลการวิจัยส่วนนี้ในกลุ่มนิสิตที่แยกย่อยตามลักษณะเฉพาะบางประการ จึงได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนสุขภาพจิตตามตัวแปรอิสระ คือประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาในกลุ่มนิสิต 15 ประเภทตามลักษณะชีวิตสังคมและภูมิหลัง (ดูตาราง 50 ภาคผนวก ข) พบว่ากลุ่มที่ให้ผลเหมือนกันกับกลุ่มรวมที่ได้รายงานไปแล้ว ทุกประการมีอีก 11 กลุ่ม คือกลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตหญิง กลุ่มนิสิตอายุน้อย กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 กลุ่ม นิสิตชั้นปีที่ 3 กลุ่มนิสิตที่ครอบครัวยุติธรรม เศรษฐกิจต่ำ กลุ่มนิสิตที่ครอบครัวยุติธรรม เศรษฐกิจสูง กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาต่ำ กลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อยและกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก

นอกจากนี้คะแนนสุขภาพจิตยังแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ละสองตัว คือ ประสบการณ์จากการเรียนวิชาพุทธศาสนาและการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาในกลุ่มนิสิตอายุน้อยและในกลุ่มนิสิตอายุมาก ส่วนปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ละสองตัวคือ การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดา พบในกลุ่มนิสิตอายุน้อยและในกลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง เมื่อจำแนกนิสิตออกเป็น 4 กลุ่ม ตามระดับของตัวแปรอิสระทั้งสองตัว คือประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาในกลุ่มนิสิตที่มีอายุน้อยผลปรากฏว่า (ดูตาราง 51 ภาคผนวก ข) ในนิสิตที่มีอายุน้อยและได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมาก ถ้ามีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยด้วยแล้วจะเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีกว่า นิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมากอย่างชัดเจน และเมื่อทำการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของคะแนนสุขภาพจิตในกลุ่มนิสิตอายุมาก เมื่อจำแนกเป็น

4 กลุ่ม ตามระดับของตัวแปรอิสระสองตัวพร้อมกันผลปรากฏว่า (ดูตาราง 52 ภาคผนวก ข) นิสิตที่มีอายุมากและได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมากพร้อมกันถ้ามีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมากด้วยแล้ว จะเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีมากกว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย นิสิตอายุมากที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย ถ้าได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนน้อย มีสุขภาพจิตดีมากกว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมาก และในนิสิตอายุมากและเป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมาก ถ้ามีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนามากเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีมากกว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาน้อย ส่วนในกลุ่มนิสิตที่มีอายุน้อยและในกลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง พบว่า เมื่อพิจารณาตามการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาพร้อมกัน เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสุขภาพจิต โดยจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ตามระดับตัวแปรอิสระทั้งสองตัวพร้อมกันในกลุ่มนิสิตอายุน้อย พบว่า (ดูตาราง 53 ภาคผนวก ข) ในกลุ่มนิสิตอายุน้อยที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ไม่ว่าจะมีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมากหรือน้อย เป็นผู้มีสุขภาพจิตดีมากกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ส่วนในกลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง เมื่อทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาพจิต โดยจำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม ตามระดับของตัวแปรอิสระทั้งสองตัวพร้อมกัน พบว่า (ดูตาราง 54 ภาคผนวก ข) นิสิตที่บิดามีการศึกษาสูงและมีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมากถ้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์จะเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีมากกว่าอย่างเด่นชัดจากนิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

จากการวิเคราะห์ผลในส่วนนี้ทั้งหมด สรุปได้ว่านิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีสุขภาพจิตดีมากกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย คือ กลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตหญิง กลุ่มนิสิตอายุน้อย กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตที่ครอบครัวมีฐานะเศรษฐกิจต่ำ กลุ่มนิสิตที่ครอบครัวมีฐานะเศรษฐกิจสูง กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาต่ำ กลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อยและกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก และพบว่านิสิตที่มีอายุน้อยถ้าได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมากและมีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาน้อยพร้อมกัน

มีสุขภาพจิตดีมากกว่านิสิตอายุน้อยที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก นอกจากนี้ยังพบว่า
 ในนิสิตที่มีอายุมากถ้าเรียนวิชาพุทธศาสนาและบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมากเป็นนิสิต
 ที่มีสุขภาพจิตดีมากกว่า นิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยและพบว่าในกลุ่มนิสิตอายุน้อย
 ถ้ามีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธไม่ว่าจะมากหรือน้อย ถ้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์
 เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีมากกว่านิสิตอายุน้อยที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันก็
 พบว่า ในกลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาการศึกษาสูงและมีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนามาก ถ้าเป็น
 สมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีมากกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมที่นิสิตทุกคนได้รับนับตั้งแต่เริ่มเข้า
 เรียนในมหาวิทยาลัยจนถึงภาคเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ ผู้ตอบแต่ละคนอาจมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 ได้ตั้งแต่ 1.00-4.00 พิสัยที่พบในกลุ่มตัวอย่าง คือ 1.60-3.90 พบคะแนนเฉลี่ยในกลุ่มตัวอย่าง
 คือ 2.67 คะแนน และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 0.42 คะแนน

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางเพื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ
 สามตัว คือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็น
 แบบอย่างทางพุทธของบิดามารดา โดยมีตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งการวิเคราะห์
 ผลปรากฏว่าในกลุ่มรวมคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ได้แปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระที่ละสองตัว
 หรือที่ละสามตัวแต่ประการใด (ดูตาราง 55 ภาคผนวก ข)

เพื่อที่จะได้พิจารณาผลการวิจัยส่วนนี้ในกลุ่มนิสิตที่แยกย่อยตามลักษณะเฉพาะบางประการ
 จึงได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามตัวแปรอิสระทั้งสามตัว
 ดังได้กล่าวไปแล้วในกลุ่มนิสิต 15 ประเภทที่แบ่งลักษณะชีวสังคมและภูมิหลัง 8 ตัวแปรตัวแปรละ
 2-3 ระดับพบว่า (ดูตาราง 56 ภาคผนวก ข) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแปรปรวนไปตาม
 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์
 การเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาในกลุ่มนิสิตที่มีการศึกษาต่ำ เมื่อพิจารณาตาม

ระดับตัวแปรอิสระทั้งสามตัวโดยทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในกลุ่มผู้ตอบ 8 ประเภท ผลปรากฏว่า (ดูตาราง 57 ภาคผนวก ข) ไม่มีคู่ใดเลยที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันในระดับที่ยอมรับได้

ต่อมาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่จะสองตัว คือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน และการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ในกลุ่มนิสิตที่มีอายุน้อย เมื่อจำแนกนิสิตเป็น 4 กลุ่ม ตามระดับของตัวแปรอิสระทั้งสองตัวพร้อมกัน พบว่า (ดูตาราง 58 ภาคผนวก ข) ไม่มีคู่ใดเลยที่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันในระดับที่ยอมรับได้

นอกจากนี้ยังพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแปรปรวนไปตามการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ในกลุ่มนิสิตที่มีอายุน้อย เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มนิสิตที่เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ พบว่า นิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านิสิตที่เป็น สมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2.77 เอสดี 0.38 และ 2.54 เอสดี 0.44 ตามลำดับ)

จากการวิเคราะห์ในส่วนนี้ทั้งหมด สรุปได้ว่าในกลุ่มรวมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ได้แปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระที่จะตัว สองตัว หรือสามตัวแต่อย่างใด ส่วนการวิเคราะห์ผลในกลุ่มย่อยนั้นพบว่า นิสิตที่มีอายุน้อยที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่านิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

สรุปการวิเคราะห์ผลในหัวข้อนี้พบผลที่สำคัญเด่นชัดดังนี้คือ 1) เมื่อสรุปตามผลของตัวแปรอิสระที่จะตัวพบว่า 1.1) นิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนามากมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามาก มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีเอกลักษณ์แห่งวิถีทางพุทธศาสนาสูงและมีสุขภาพจิตดีมาก โดยพบผลอย่างเด่นชัดทั้งในกลุ่มรวม กลุ่มนิสิตอายุน้อย กลุ่มนิสิตที่มาตามการศึกษาต่ำ และกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 1.2) นิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อในทางพุทธศาสนามาก มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามาก และมีเอกลักษณ์แห่งวิถีทางพุทธศาสนาสูง โดยพบผลชัดเจนในกลุ่มนิสิตหญิงและกลุ่มนิสิตอายุน้อย

1.3) นิสิตที่ได้รับประสบการณ์จากการเรียนวิชาพุทธศาสนา มาก จะเป็นผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิง-
จริยธรรมสูง ในนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมากและมีบิดามารดา
เป็นแบบอย่างทางพุทธมาก 2) เพื่อสรุปผลตามตัวแปรตามพบว่า 2.1) นิสิตจะมีความเชื่อทาง
พุทธศาสนา มาก มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก มีสุนภาพจิตดีมากและมีเอกลักษณ์แห่งอิทัทัง
พุทธศาสนาสูง ถ้านิสิตเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งพบผลในกลุ่มรวมและถ้านิสิตมีบิดามารดา
เป็นแบบอย่างทางพุทธมาก ซึ่งพบผลในกลุ่มย่อย 2.2) นิสิตจะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง
ถ้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ซึ่งพบผลในกลุ่มรวมและถ้าได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชา
ที่เรียนมากซึ่งพบผลในกลุ่มย่อย

ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย โรงเรียนครอบครัวและลักษณะทางชีวสังคมกับคุณลักษณะ ของนิสิต

การเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เพื่อพิจารณาว่าตัวแปรอิสระ 3 ชุด ชุดหนึ่งจะมี
ความสัมพันธ์กับลักษณะเหล่านี้ที่จะด้าน คือ ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน จิตลักษณะ 3 ด้าน
และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในปริมาณใดและต้องการจะพิจารณาว่าในตัวแปรอิสระชุดหนึ่ง ๆ
ตัวแปรใดจะมีความสัมพันธ์กับลักษณะแต่ละประการดังกล่าวเด่นชัดกว่าตัวอื่น ๆ เพื่อความสะดวก
ต่อการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ตัวแปรอิสระและวิธีการทางสถิติประเภทเดียวกันต่อตัวแปร
ตาม 6 ตัวนี้ ในขั้นแรกจะพิจารณาว่า ตัวแปรชุดที่ 1 คือ ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4
ตัวแปร จะสามารถทำนายลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน จิตลักษณะ 3 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนได้มากเพียงใด และจะพิจารณาว่าตัวทำนายทั้ง 4 ด้านนี้ จะสามารถทำนายลักษณะทั้ง 6
ด้านนี้มากกว่าการใช้ด้านใดด้านหนึ่งทำนายได้มากเพียงใด โดยทำการวิเคราะห์คะแนนของตัวแปร
ตามทั้ง 6 ด้านนี้ที่จะด้านแบบถดถอยพหุคูณ ต่อมาจะได้พิจารณาว่าตัวแปรชุดที่สองคือ ลักษณะทาง
ชีวสังคมและภูมิหลัง 4 ด้าน จะสามารถทำนายตัวแปรทั้ง 6 ด้าน แต่ละด้านของนิสิตได้มากเพียง
ใดและจะพิจารณาตัวทำนายทั้งสองชุดรวมกัน 8 ตัวแปร จะสามารถทำนายตัวแปรตาม 6 ด้าน
ของนิสิตได้มากเพียงใด โดยทำการวิเคราะห์คะแนนตัวแปรตามทั้ง 6 ด้านนี้ ที่จะด้านแบบ

ถดถอยพหุคูณ ต่อมาจะได้พิจารณาว่าตัวแปรชุดที่สาม คือ ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน จะสามารถทำนาย จิตลักษณะ 3 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวม 4 ด้าน แต่ละด้านของนิสิต ได้มากเพียงใด และจะพิจารณาว่าตัวทำนายในชุดที่หนึ่งและชุดที่สามรวมกัน 6 ด้าน จะสามารถทำนายจิตลักษณะ 3 ด้านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตได้มากเพียงใด โดยทำการวิเคราะห์คะแนนจิตลักษณะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ละด้านทั้งสี่ด้านแบบถดถอยพหุคูณ ต่อมาจะได้พิจารณาว่าลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน มีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิต การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตในปริมาณมากน้อยเพียงใด โดยทำการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบคาโนนิกอลและในตอนสุดท้ายจะได้พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด ที่ศึกษาดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน กับคุณลักษณะของนิสิต

ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ หมายถึง การที่นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ ในปริมาณต่าง ๆ กัน ตั้งแต่ไม่ได้เข้าร่วมเลย เข้าร่วมน้อยอย่างผิวเผิน จนถึงเข้าร่วมเต็มที่และมีตำแหน่งสำคัญในชมรมพุทธศาสตร์ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา หมายถึง การเข้าไปสู่ระเบียบของการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาของนิสิตในช่วงที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย คิดจากจำนวนครั้งที่รักษาศูตกับเวลาเป็นวันในการบวชทางพุทธ ซึ่งการบวชทางพุทธในการวิจัยนี้ หมายความว่ารวมถึง การบวชพระ การบวชชี และการบวชชีพรหมณ์ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน หมายถึง ปริมาณของการได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาจากการเรียนวิชาที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา โดยตรงหรือวิชาที่อาจารย์ผู้สอนได้สอดแทรกเนื้อหาทางพุทธศาสนาให้แก่ นิสิตในกรณีที่ไม่ได้เป็นวิชาที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาโดยตรง ส่วนประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป หมายถึง ปริมาณการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดจากการกระทำกิจกรรมทั่วไปของนิสิตว่ามีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามากน้อยเพียงใดในขณะที่นิสิตกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ในส่วนนี้จึงต้องการจะศึกษาจากข้อมูลว่าประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ซึ่งแต่ละตัว

มีค่าชนิดต่อเนื่องที่ได้กล่าวมาแล้วคือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป และประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาจะสามารถร่วมกันทำนายคุณลักษณะของนิสิตของนิสิตแต่ละด้านรวม 6 ด้าน คือ ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้มากเพียงพอ โดยมี การวิเคราะห์ตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณ ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 17 กลุ่ม การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเสนอผลตามตัวแปรตามต่อไปนี้

ความเชื่อทางพุทธศาสนา เมื่อใช้ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ร่วมกันทำนายการมีความเชื่อทางพุทธศาสนาของนิสิต ผลปรากฏว่า (ดูตาราง 12) ในกลุ่มรวมนั้นตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันสามารถทำนายการมีความเชื่อทางพุทธศาสนา ได้ 36% โดยมีตัวทำนาย 2 ตัวแรกที่สำคัญเด่นชัดคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .55 และ .33 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาตัวทำนายที่สำคัญในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย พบว่า ตัวทำนายที่สำคัญที่สุดที่เข้าทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาบ่อยที่สุด คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาและประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน ส่วนในกลุ่มตัวอย่างที่แยกย่อย พบว่า ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ร่วมกันสามารถทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาได้สูงที่สุดในนิสิตอาญามาก โดยทำนายได้ 43% และมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .58) ส่วนในกลุ่มตัวอย่างแยกย่อยที่พบว่า ตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันสามารถทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาได้ต่ำสุด คือ นิสิตอาญน้อยและนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก โดยพบว่าทั้งสองกลุ่มนี้ตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดเหมือนกัน คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .53 ในนิสิตอาญน้อยและ .54 ในนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อย) ส่วนในกลุ่มตัวอย่างที่แบ่งแยกย่อยตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกันแต่พบว่าประสบการณ์

ตาราง 12 ปริมาณการผ่านย่นและลำดับความสำคัญของค่าผ่านย่นลักษณะทางพุทธศาสนาสองด้านของนิสิต โดยอิสระของการมี
ทางพุทธในมหาวิทยาลัยเป็นค่าผ่านย่นในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 13 กลุ่ม

กลุ่ม	จำนวนคน	ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน					
		ความเชื่อทางพุทธศาสนา			การปฏิบัติทางพุทธศาสนา		
		ปริมาณการผ่านย่น	ตัวผ่านย่น	ค่าอาร์	ปริมาณการผ่านย่น	ตัวผ่านย่น	ค่าอาร์
รวม	260	36	2,4,1,3	.55,.33,.23,-.01	33	2,1,4,3	.54,.25,.25,-.06
นิสิตชาย	142	35	2,4,1	.54,.40,.13	33	2,1,4	.52,.19,.32
นิสิตหญิง	118	39	2,1,4	.58,.37,.30	35	2,1,4	.56,.32,.27
นิสิตอาชีวศึกษา	164	31	2,1,4	.53,.27,.19	34	2,1,4	.53,.36,.14
นิสิตอาชีวศึกษา	96	43	2,4,1	.58,.46,.19	36	2,4,1	.56,.38,.15
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	39	2,1,4	.59,.27,.23	38	2,1,4	.56,.35,.13
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	37	2,4,1,3	.54,.33,.30,.03	34	2,1	.54,.30
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	42	2,4,3	.57,.53,-.04	32	2,4	.52,.43
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	35	2,4,1,3	.51,.32,.24,-.04	43	2,1,4	.61,.32,.18
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	37	2,4,1,3	.58,.33,.23,.01	29	2,4	.51,.28
บิดาที่มีการศึกษาค่ำ	111	37	2,4,1,3	.52,.42,.21,-.004	36	2,1,4	.55,.22,.30
บิดาที่มีการศึกษาสูง	149	38	2,4,1	.58,.27,.25	33	2,1	.55,.27
มารดาที่มีการศึกษาค่ำ	156	36	2,4,1,3	.55,.34,.21,.03	36	2,1,4	.56,.24,.25
มารดาที่มีการศึกษาสูง	104	37	2,4	.57,.33	31	2,4	.52,.27
บิดามารดาเป็นมชข							
อย่างทางพุทธน้อย	134	40	2,1,4,3	.56,.27,.39,.02	36	1,1,4,3	.53,.29,.34,-.08

ตาราง 12 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน					
		ความเชื่อทางพุทธศาสนา			การปฏิบัติทางพุทธศาสนา		
		ปริมาณการ พำนาช	คำพำนาช	คำอาร์	ปริมาณการ พำนาช	คำพำนาช	คำอาร์
มีความเคารพเป็นแบบ							
อย่างทางพุทธมาก	126	35	2,4,1	.55, .26, .21	35	2,1	.58, .21
ได้รับการถ่ายทอดทาง							
พุทธจาก รร.มัธยมน้อย	133	40	2,4,1,3	.56, .43, .18, -.002	31	2,4,1,3	.49, .36, .19, -.09
ได้รับการถ่ายทอดทาง							
พุทธจาก รร.มัธยมมาก	127	31	2,1	.54, .30	39	2,1	.61, .31

- 1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน
- 2 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการเป็นสมาชิกชมรมพุทธศาสตร์
- 3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป
- 4 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการบวชในทางพุทธศาสนา

ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ร่วมกันทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาได้แตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตที่มีอายุมากมีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่ากลุ่มนิสิตที่มีอายุน้อย (ทำนายได้ 43% และ 31% ตามลำดับ) รองลงมาคือ นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อย มีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดของพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก (ทำนายได้ 40% และ 31% ตามลำดับ) จึงอาจกล่าวได้ว่าในกลุ่มรวมและกลุ่มแยกย่อยพบผล เช่นเดียวกันคือ นิสิตที่ได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มากเท่าใด นิสิตที่ได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามากเท่าใด นิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมากเท่าใดก็จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนาสูงเท่าใดและปรากฏความสัมพันธ์เช่นนี้เด่นชัดในกลุ่มนิสิตอายุมากและนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อย

ส่วนการปฏิบัติทางพุทธศาสนานั้นพบว่า (ดูตาราง 12) ในกลุ่มรวมตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันทำนายการปฏิบัติพุทธศาสนาได้ 33% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัด คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนประสบการณ์จากทางบวชในพุทธศาสนาและประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป ซึ่งพบในรายละเอียดว่า ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน และ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .54 .25 และ .25 ตามลำดับ) ส่วนประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป พบว่า มีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ -.06) เมื่อพิจารณาตัวทำนายที่สำคัญในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย พบว่าตัวทำนายที่สำคัญที่เข้าทำนายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาที่พบย่อยที่สุดคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนและประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาพุทธ ส่วนในกลุ่มตัวอย่างแยกย่อย พบว่า ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ร่วมกันทำนายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้สูงที่สุดในกลุ่มนิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ โดยทำนายได้ 43% และมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดที่สุดคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .61) ส่วนในกลุ่มตัวอย่างที่พบว่าตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันทำนายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้ต่ำสุดคือ กลุ่มนิสิตที่มีระดับ

เศรษฐกิจสูงเท่านั้นได้เพียง 29% รองลงมาคือ กลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อยเท่านั้นได้เพียง 31% โดยพบว่าทั้ง 2 กลุ่มนี้มีความสำคัญเด่นชัดเหมือนกันคือประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .51 ในกลุ่มนิสิตที่มีระดับเศรษฐกิจสูง และ .49 ในกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อย) ส่วนในกลุ่มตัวอย่างที่แบ่งแยกย่อยตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกันแต่พบว่าประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ร่วมกันทำนายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้แตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำมีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่านิสิตที่มีฐานะเศรษฐกิจสูง (ทำนายได้ 43% และ 29% ตามลำดับ) รองลงมาคือ กลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคมีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่านิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัศึกษาน้อย (ทำนายได้ 39% และ 31% ตามลำดับ) จึงอาจกล่าวได้ว่าในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยพบผลเช่นเดียวกัน คือ ถ้านิสิตได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มากเท่าใด นิสิตได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมากเท่าใด นิสิตได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาเท่าใดก็จะเป็นผู้มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากด้วย

ส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นพบว่า (ดูตาราง 13) ในกลุ่มรวมตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันสามารถทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ 5% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งพบว่าประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย ส่วนประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .20 และ -.002 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยแยกย่อย พบว่าตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดที่เข้าทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่พบย่อยที่สุดคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัว

ตาราง 13 ปริมาณการอ่านและลำดับความสำคัญของตัวทำนายจิตลักษณะสองด้านของนิสิต โดยมีประชากรที่เป็นตัวทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 17 กลุ่ม

กลุ่ม	จำนวนคน	จิตลักษณะสองด้าน					
		เหตุผลเชิงจริยธรรม			เอกลักษณะพึงยึดถือทางพุทธศาสนา		
		ปริมาณการ ทำนาย	ตัวทำนาย	ค่าสถิติ	ปริมาณการ ทำนาย	ตัวทำนาย	ค่าสถิติ
รวม	260	5	2,4	.20,-.002	9	4,1,2	.21,.19,.17
นิสิตชาย	142	5	2,4	.18,-.01	12	1,4,2	.23,.21,.21
นิสิตหญิง	118	7	2,1	.21,.19	6	1,2	.23,.10
นิสิตอาชีวศึกษา	164	11	2,1	.27,.19	6	1,4	.23,-.05
นิสิตอาชีวศึกษา	96	5	4	.05	22	4,2,1	.37,.33,.15
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	11	2,1	.28,.13	2	1	.13
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	4	1	.14	12	1,2	.26,.13
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	12	4	.12	52	4,2	.65,.47
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	8	2,1	.23,.19	8	4,2	.19,.11
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	4	2,4	.19,-.001	11	4,1,2	.23,.19,.21
บิดาที่มีการศึกษาค่ำ	111	5	4	.01	13	4,2	.30,.22
บิดาที่มีการศึกษาสูง	149	6	2,1	.23,.11	7	1,2	.20,.13
มารดาที่มีการศึกษาค่ำ	156	8	2,4	.23,-.003	10	4,1,2	.24,.20,.11
มารดาที่มีการศึกษาสูง	104	3	4	.04	13	2,4	.30,.22
บิดามารดาเป็นแบบ							
อย่างทางพุทธน้อย	134	6	3,2	-.18,.12	14	4,2	.33,.23

ตาราง 13 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	จัดลักษณะสองด้าน					
		เหตุผลเชิงจริยธรรม			เอกลักษณ์แห่งวิถีทางพุทธศาสนา		
		ปริมาณการ พำนาย	ตัวพำนาย	ค่าอาร์	ปริมาณการ พำนาย	ตัวพำนาย	ค่าอาร์
มีความรู้เป็นแบบ							
อย่างทางพุทธมาก	126	13	2,3,1	.31,-.05,.15	6	1,2	.21,.11
ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธ							
จาก รร. นีออนน้อย	133	6	2,4	.18,.05	13	4,2	.31,.25
ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธ							
จาก รร. นีออนมาก	127	10	2,1	.23,.20	7	1,2	.24,.08

1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

2 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการเป็นสมาชิกชมรมพุทธศาสตร์

3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป

4 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการชวนทางพุทธศาสนา

ในกลุ่มนิสิตที่มีปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนา มาก โดยท่านายได้ 13% และพบว่ามีความ
 ท่านายที่สำคัญเด่นชัดที่สุด คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความ
 สัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ .31) ส่วนในกลุ่มนิสิตที่พบว่าตัวท่านายทั้ง 4 ตัว
 ร่วมกันสามารถทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ต่ำที่สุดคือ นิสิตที่มีมารดาที่มีการศึกษาสูง
 ท่านายได้เพียง 3% รองลงมาคือ นิสิตชั้นปีที่ 2 ท่านายได้ 4% และนิสิตที่มีระดับเศรษฐกิจสูง
 ท่านายได้ 4% ดังรายละเอียดคือ ในกลุ่มนิสิตที่มีมารดาที่มีการศึกษาสูงมีตัวท่านายที่สำคัญเด่นชัด
 ที่สุด คือ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย
 (ค่าอาร์ .04) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 พบว่า มีตัวท่านายที่สำคัญเด่นชัดเพียงตัวเดียวคือ ประสบการณ์
 ทางพุทธจากวิชาที่เรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ .14) ส่วนในกลุ่ม
 นิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงพบตัวท่านายที่สำคัญเด่นชัดที่สุดคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิก
 ของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ .19) ส่วนในกลุ่มนิสิต
 ที่แบ่งแยกย่อยตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกัน แต่พบว่าตัวท่านายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันทำนายการใช้
 เหตุผลเชิงจริยธรรมได้แตกต่างกันมากที่สุด คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 มีเปอร์เซ็นต์ท่านายสูงกว่า
 กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 (ท่านายได้ 12% และ 4% ตามลำดับ) รองลงมาคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2
 มีเปอร์เซ็นต์ท่านายสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 3 (ท่านายได้ 11% และ 4% ตามลำดับ) กลุ่มนิสิตที่มีปิตา
 มารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนา มากมีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่า นิสิตที่มีปิตามารดาเป็น
 แบบอย่างทางพุทธศาสนา น้อย (ท่านายได้ 13% และ 6% ตามลำดับ) จึงอาจกล่าวได้ว่าในกลุ่ม
 รวมและกลุ่มที่แยกย่อยพบผลเช่นเดียวกันคือ ถ้านิสิตได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรม
 พุทธศาสตร์มากเท่าใด นิสิตได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา น้อยเท่าใดก็จะเป็นผู้ที่มี
 การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงด้วย

ส่วนเอกลักษณะแห่งอิโก้ทางพุทธศาสนานั้น พบว่า (ดูตาราง 13) ในกลุ่มตัวท่านายทั้ง
 4 ตัว ร่วมกันสามารถทำนายเอกลักษณะแห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาได้ 9% โดยมีตัวท่านายที่สำคัญ
 เด่นชัดคือ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน และ
 ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย

(ค่าอาร์ .21 .19 และ .17 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาในกลุ่มรวมและกลุ่มแยกย่อย พบว่า ตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดที่เข้าทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาบ่อยที่สุด คือ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาและประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน ซึ่งตัวค่านัยทั้งสองตัวเข้าทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยเกือบทุกกลุ่มและมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย ส่วนในกลุ่มที่พบว่า ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ร่วมกันทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาได้สูงที่สุดในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 โดยทำนายได้ 52% และมีตัวทำนายที่สำคัญที่เด่นชัดอันดับแรก คือ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย

(ค่าอาร์ .63) ส่วนกลุ่มนิสิตที่พบว่า ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ร่วมกันสามารถทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาได้ดีที่สุด คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 โดยพบว่า ทำนายได้เพียง 2% และมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดตัวแรก คือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .13) ส่วนในกลุ่มนิสิตที่แยกย่อยตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกัน แต่พบว่าตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโก้ได้แตกต่างกันมากที่สุด คือ นิสิตชั้นปีที่ 4 มีเปอร์เซ็นต์ทำนายสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 (ทำนายได้ 52% และ 2% ตามลำดับ) รองลงมาคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 มีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่ากลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 (ทำนายได้ 52% และ 12% ตามลำดับ) และกลุ่มนิสิตอายุมากมีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่ากลุ่มนิสิตอายุน้อย (ทำนายได้ 22% และ 6% ตามลำดับ) จึงอาจกล่าวได้ว่าในกลุ่มรวมและกลุ่มที่แยกย่อยพบผลเช่นเดียวกัน คือ ถ้านิสิตได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามากเท่าใด นิสิตได้รับประสบการณ์จากวิชาพุทธที่เรียนมากเท่าใดก็จะเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์ทางพุทธศาสนาสูงขึ้นด้วย

ส่วนสุขภาพจิตนั้น พบว่า (ดูตาราง 14) ในกลุ่มรวมตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันสามารถทำนายสุขภาพจิตได้ 9% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .30 และ .09 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาในกลุ่มรวมและกลุ่มที่แยกย่อยพบว่า ตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดที่เข้าทำนายสุขภาพจิตบ่อยมากที่สุด คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา โดยพบว่าตัวทำนายทั้งสองตัวนี้

ตาราง 14 ปริมาณการทํานายและค่าความสำคัญของตัวทํานายคุณลักษณะ 2 ด้าน ของนิสิต
โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยเป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 17 กลุ่ม

กลุ่ม	จำนวน คน	คุณลักษณะสองด้าน					
		สุภาพจิต			ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
		ปริมาณ การ ทํานาย	ตัว ทํานาย	ค่าอาร์	ปริมาณ การ ทํานาย	ตัว ทํานาย	ค่าอาร์
รวม	260	9	2,4	.30, .09	4	4,2	-.14, -.09
นิสิตชาย	142	8	2,4	.27, .10	3	4	-.14
นิสิตหญิง	118	17	2,1,4	.35, .28, .11	5	1	.15
นิสิตอายุน้อย	164	9	2,1	.28, .18	6	1,2	.22, .04
นิสิตอายุมาก	96	10	2,4	.31, .07	8	2,4	-.25, -.18
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	10	2,1	.28, .17	3	1	.07
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	13	2,1	.31, .08	14	2,1,4	-.26, .18, -.12
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	25	2,4	.34, -.04	13	4	-.27
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	18	2,1	.42, .03	8	1,2	.21, -.06
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	7	2,4	.24, .09	4	4	-.14
บิดามีการศึกษาต่ำ	111	21	2,4	.44, .22	5	4	-.14
บิดามีการศึกษาสูง	149	5	2,1	.21, .09	3	1	.10
มารดามีการศึกษาต่ำ	156	16	2,4	.39, .20	4	4	-.13
มารดามีการศึกษาสูง	104	8	4	-.16	6	2,4	-.20, -.13

ตาราง 14 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวน คน	คุณลักษณะสองด้าน					
		สุขภาพจิต			ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
		ปริมาณ การ ทำนาย	ตัว ทำนาย	ค่าอาร์	ปริมาณ การ ทำนาย	ตัว ทำนาย	ค่าอาร์
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	13	8	2,4	.27, .14	10	1,4,2	.20, -.19, -.09
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	126	13	2,1	.35, .10	4	1	.07
ได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธจาก รร.มัธยมน้อย	133	10	2,4	.28, .19	8	4,2	-.21, -.19
ได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธจาก รร.มัธยมมาก	127	17	2,4,1	.32, -.19, .16	2	3	.08

- 1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน
 2 = ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์
 3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป
 4 = ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา

มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่มที่ศึกษา ส่วนในกลุ่มย่อยที่พบว่า ประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัยทั้ง 4 ด้าน ร่วมกันทำนายสุขภาพจิตของนิสิตได้สูงที่สุดในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 โดยทำนายได้ 25% และมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรก คือ ประสิทธิภาพจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .34) ส่วนกลุ่มนิสิตที่ตัวทำนายทั้ง 4 ด้าน ร่วมกันทำนายสุขภาพจิตได้ต่ำสุด คือ กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง ทำนายได้เพียง 5% รองลงมาคือ กลุ่มนิสิตที่มีระดับเศรษฐกิจสูงทำนายได้ 7% โดยพบว่าทั้งสองกลุ่มนี้มีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกเหมือนกัน คือ ประสิทธิภาพจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .24 ในกลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง และ .24 ในกลุ่มนิสิตที่มีระดับเศรษฐกิจสูงตามลำดับ) ส่วนนิสิตที่แบ่งตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกัน แต่พบว่าประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ทำนายสุขภาพจิตได้แตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่ากลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง (ทำนายได้ 21% และ 5% ตามลำดับ) รองลงมาคือ นิสิตชั้นปีที่ 4 มีเปอร์เซ็นต์ทำนายสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 (ทำนายได้ 25% และ 10% ตามลำดับ) และนิสิตชั้นปีที่ 4 มีเปอร์เซ็นต์ทำนายสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 3 (ทำนายได้ 25% และ 13% ตามลำดับ) จึงอาจกล่าวได้ว่านิสิตที่ได้รับประสิทธิภาพจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มากเท่าใด นิสิตได้รับประสิทธิภาพจากการบวชในพุทธศาสนาเท่าใดก็จะเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีมากยิ่งขึ้น

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นพบว่า (ดูตาราง 14) ในกลุ่มรวมตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันสามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ 4% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัด คือ ประสิทธิภาพจากการบวชในพุทธศาสนา ประสิทธิภาพจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งพบว่าตัวทำนายทั้งสองตัวนี้มีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ -.14 และ -.09 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาในกลุ่มรวมและกลุ่มแยกย่อยพบว่า ตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดที่เข้าทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนน้อยที่สุดคือ ประสิทธิภาพจากการบวชในพุทธศาสนา ประสิทธิภาพทางพุทธจากวิชาที่เรียนและประสิทธิภาพจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ โดยพบว่า ตัวทำนายทั้ง 3 ตัวนี้ ตัวทำนาย 2 ตัวแรก คือ ประสิทธิภาพจากการบวชในพุทธศาสนาและประสิทธิภาพจาก

การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย ส่วนประสมการวัดทางพุทธจากวิชาที่เรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยเกือบทุกกลุ่ม ส่วนในกลุ่มย่อยที่พบว่า ประสมการวัดทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ร่วมกันสามารถทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้สูงที่สุด คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 ทำนายได้ 14% โดยมีตัวทำนายตัวแรกที่สำคัญเด่นชัดคือ ประสมการวัดจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ -.26) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่พบว่า ตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ค่าที่สูงสุดคือ กลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมากทำนายได้เพียง 2% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดประสมการวัดทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .08) รองลงมาคือ กลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 และกลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง โดยทำนายได้ 3% เท่ากันทั้ง 3 กลุ่ม และพบว่าในกลุ่มนิสิตชาย มีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ ประสมการวัดจากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย ส่วนในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 และนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง พบว่าตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ ประสมการวัดทางพุทธจากวิชาที่เรียนซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .07 ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 และ .10 ในกลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง) ส่วนกลุ่มนิสิตที่แบ่งตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกันแต่พบว่าประสมการวัดทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ร่วมกันทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้แตกต่างกันมากที่สุด คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 มีเปอร์เซ็นต์ทำนายสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 (ทำนายได้ 14% และ 3% ตามลำดับ) รองลงมาคือ กลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยมีเปอร์เซ็นต์ทำนายสูงกว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก (ทำนายได้ 10% และ 4% ตามลำดับ) และนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อยมีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่านิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก (ทำนายได้ 8% และ 2% ตามลำดับ) จึงอาจกล่าวได้ว่านิสิตที่ได้รับประสมการวัดจากการบวชในพุทธศาสนามากเท่าใด นิสิตที่ได้รับประสมการวัดจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มากเท่าใด ก็จะเป็นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลงเท่านั้น แต่ถ้านิสิตได้รับประสมการวัดทางพุทธจากวิชาที่เรียนมากเท่าใดก็จะเป็นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเท่านั้น

สรุปการวิเคราะห์ผลในส่วนนี้ได้ว่า 1) ประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ร่วมกันทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้มากกว่าจิตลักษณะ 3 ตัว คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิโภาทางพุทธศาสนาและสุภาพจิต ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนายได้ดีที่สุด 2) ตัวทำนายที่สำคัญที่สุด 3 ตัว ของความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา คือ ประสิทธิภาพจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสิทธิภาพจากการบวชในพุทธศาสนาและประสิทธิภาพทางพุทธจากวิชาที่เรียน กล่าวคือ ถ้านิสิตได้รับ ประสิทธิภาพจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มาก นิสิตได้รับประสิทธิภาพจากการบวชในพุทธศาสนา มาก และนิสิตได้รับประสิทธิภาพทางพุทธจากวิชาที่เรียนมากก็จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนาและมีการปฏิบัติตามพุทธศาสนามากด้วย ส่วนเอกลักษณ์แห่งอิโภาทางพุทธศาสนาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า มีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัด 2 ตัว คือ ประสิทธิภาพจากการบวชในพุทธศาสนาและประสิทธิภาพทางพุทธจากวิชาที่เรียน โดยพบความสัมพันธ์ที่กลับกันคือ ถ้านิสิตได้รับ ประสิทธิภาพจากการบวชมาก เอกลักษณ์แห่งอิโภาทางพุทธศาสนาจะสูง แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะต่ำ แต่ถ้าได้รับประสิทธิภาพทางพุทธจากวิชาที่เรียนมาก คุณลักษณะทั้งสองประการนี้จะสูง

3) ประสิทธิภาพในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ร่วมกันทำนายคุณลักษณะ ได้มากที่สุด ในนิสิตที่มีอายุมากและอยู่ปี 4 ปี 3 มีระดับเศรษฐกิจสูง 4) เมื่อเปรียบเทียบปริมาณการทำนายในกลุ่มย่อยที่มีลักษณะตรงกันข้ามพบว่า 4.1) ในนิสิตอายุมากและนิสิตชั้นปีที่ 4 เมื่อได้รับประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัยมากจะมีความเชื่อทางพุทธศาสนามาก มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีเอกลักษณ์แห่งอิโภาทางพุทธศาสนาสูง และมีสุภาพจิตดีมากและทำนายจิตลักษณะเหล่านี้ได้น้อยในนิสิตอายุน้อยและนิสิตชั้นปีที่ 3 4.2) ในนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อย ถ้าได้รับประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัยมาก จะเป็นผู้มีความเชื่อทางพุทธศาสนาสูงแต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 4.3) นิสิตที่ครอบครัวยมีระดับทางเศรษฐกิจต่ำและบิดามารดามีการศึกษาต่ำ ถ้าได้รับประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัยมากจะมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากและมีสุภาพจิตดีด้วย แต่ในกลุ่มนิสิตที่ครอบครัวยมีระดับเศรษฐกิจสูงและบิดามารดามีการศึกษาสูงไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าวมากนัก 5) เมื่อพิจารณาตัวทำนายแต่ละตัวกับคุณลักษณะของนิสิตพบว่า นิสิตที่ได้รับประสิทธิภาพ

จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มาก จะมีความเชื่อทางพุทธศาสนามาก มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามาก มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงและมีสุขภาพจิตดีมาก แต่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นิสิตที่ได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาจะมีความเชื่อทางพุทธศาสนา มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มีเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาสูงและมีสุขภาพจิตดีมาก แต่จะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และนิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมากจะมีความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนาและมีเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาสูงอย่างชัดเจน

การเปรียบเทียบปริมาณการทํานายของประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย เมื่อใช้ตัวทํานายจำนวนต่างกัน

ในส่วนนี้ต้องการจะศึกษาจากข้อมูลประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว จะสามารถทํานายคุณลักษณะ 6 ประการของนิสิตที่จะประการได้มากกว่าการใช้ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยเพียงด้านเดียวทํานายเพียงใด โดยมีการวิเคราะห์ตัวแปรตามที่จะตัวแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้นทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 17 กลุ่ม การเสนอผลจะเสนอตามลำดับตัวแปรตามที่จะตัวตั้งต่อไปนี้

ความเชื่อทางพุทธศาสนา นั้น จากการวิเคราะห์ตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้นทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 17 กลุ่ม โดยใช้ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน เป็นตัวทํานายพบว่า (ดูตาราง 15) ตัวทํานายตัวแรกที่เข้าสู่สมการการทํานายคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งทํานายได้ 31% ในกลุ่มรวม และ 27% ถึง 25% ในกลุ่มย่อย เมื่อเพิ่มตัวทํานายอีก 3 ตัว พบว่าเปอร์เซ็นต์การทํานายความเชื่อทางพุทธศาสนาเพิ่มจาก 1% ในนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมากถึง 10% ในนิสิตที่บิดามีการศึกษาต่ำ ซึ่งเมื่อเพิ่มตัวทํานายแล้วถ้าพบว่าเปอร์เซ็นต์การทํานายเพิ่มขึ้นมากกว่าหรือเท่ากับ 5% ถือได้ว่าเพิ่มจริงในระดับที่ยอมรับได้ (Cohen, 1985) ปรากฏว่ามีกลุ่มที่การทํานายได้เพิ่มขึ้นมากกว่า 5% ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 11 จาก 17 กลุ่ม โดยพบว่าเพิ่มมากที่สุด 10% และ 9%

ในกลุ่มย่อย 4 กลุ่มคือ กลุ่มนิสิตที่มีปิตามิการศึกษาต่ำ กลุ่มนิสิตอายุมาก กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 และ นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อย โดยตัวทำนายที่เพิ่มเข้ามาคือ ประสิทธิภาพจากการบวชในพุทธศาสนาและประสิทธิภาพทางพุทธจากวิชาที่เรียนและพบว่าเมื่อเพิ่ม ตัวทำนาย, เปอร์เซนต์การทำนายเพิ่มขึ้นต่างกันมากใน 3 คู่ คือ 1) ในกลุ่มนิสิตที่ได้รับการ ถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อยกับกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจาก โรงเรียนมัธยมมาก เปอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 8% 2) ในกลุ่มนิสิตที่มีปิตามิการศึกษาต่ำกับ

ตาราง 15 ปริมาณการทำนายความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา โดยมีประสิทธิภาพทางพุทธใน มหาวิทยาลัย 4 ด้าน เป็นตัวทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ประสิทธิภาพทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 1 ตัว		ประสิทธิภาพทางพุทธใน มหาวิทยาลัย 4 ตัว		เปอร์เซนต์ ความ แตกต่าง
		ปริมาณการ ทำนาย	ตัวทำนาย	ปริมาณการ ทำนาย	ตัวทำนาย	
รวม	260	31	2	36	2,4,1,3	5
นิสิตชาย	142	29	2	35	2,4,1	6
นิสิตหญิง	118	33	2	39	2,1,4	6
นิสิตอายุน้อย	164	28	2	31	2,1,4	3
นิสิตอายุมาก	96	34	2	43	2,4,1	9
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	35	2	39	2,1,4	4
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	29	2	37	2,4,1,3	8
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	33	2	42	2,4,3	9
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	27	2	35	2,4,1,3	8

ตาราง 15 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ประสบการณ์ทางพุทธ		ประสบการณ์ทางพุทธใน		เปอร์เซ็นต์
		ในมหาวิทยาลัย 1 ตัว	มหาวิทยาลัย 4 ตัว	มหาวิทยาลัย 4 ตัว	มหาวิทยาลัย 4 ตัว	
		ปริมาณการ ทำนายน	ตัวทำนายน	ปริมาณการ ทำนายน	ตัวทำนายน	ความ แตกต่าง
ระดับเศรษฐิกิจสูง	151	34	2	37	2,4,1,3	3
บิดามีการศึกษาต่ำ	111	27	2	37	2,4,1,3	10
บิดามีการศึกษาสูง	149	34	2	38	2,4,1	4
มารดามีการศึกษาต่ำ	156	30	2	36	2,4,1,3	6
มารดามีการศึกษาสูง	104	32	2	37	2,4	5
บิดามารดาเป็นแบบ						
อย่างทางพุทธน้อย	134	32	2	40	2,1,4,3	8
บิดามารดาเป็นแบบ						
อย่างทางพุทธมาก	126	31	2	35	2,4,1	4
ได้รับการถ่ายทอดทาง						
พุทธจาก รร.มัธยมน้อย	133	31	2	40	2,4,1,3	9
ได้รับการถ่ายทอดทาง						
พุทธจาก รร.มัธยมมาก	127	30	2	31	2,1	1

1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

2 = ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป

4 = ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา

กลุ่มนิสิตที่ปิตามการศึกษาสูง เฮอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 8% 3) กลุ่มนิสิตอายุมากกับกลุ่มอายุน้อยเฮอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 6%

ส่วนการปฏิบัติทางพุทธศาสนานั้น เมื่อวิเคราะห์ผลของตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้นทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทั้ง 17 กลุ่ม โดยใช้ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้านเป็นตัวทำนาย พบว่า (ดูตาราง 16) ตัวทำนายตัวแรกที่เข้าสู่สมการทำนายคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งทำนายได้ 29% ในกลุ่มรวมและ 24% ถึง 37% ในกลุ่มย่อย เมื่อเพิ่มตัวทำนายอีก 3 ตัว พบว่า เฮอร์เซนต์การทำนายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาเพิ่มจาก 1% ในกลุ่มนิสิตที่มีปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมากถึง 8% ในกลุ่มนิสิตที่มีปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย และพบว่า เมื่อเพิ่มตัวทำนายแล้วสามารถทำนายความแปรปรวนของคะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนิสิตได้มากกว่าหรือเท่ากับ 5% ในนิสิตกลุ่มย่อย 8 กลุ่มจาก 17 กลุ่ม โดยพบว่ามีเฮอร์เซนต์การทำนายเพิ่มมากที่สุด 8% และ 7% ในกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม คือกลุ่มนิสิตที่มีปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย และกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อย โดยมีตัวทำนายสำคัญที่เพิ่มเข้ามาคือ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนและประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป และพบว่าเมื่อเพิ่มตัวทำนายเฮอร์เซนต์การทำนายเพิ่มขึ้นต่างกันมาก ใน 2 คู่ คือ 1) กลุ่มนิสิตที่มีปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยกับนิสิตที่มีปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมากเฮอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 7% 2) กลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อยกับกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมากเฮอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 5%

ตาราง 16 ปริมาณการทํานายการปฏิบัติทางพุทธศาสนา โดยมีประสบการณ์ทางพุทธใน
มหาวิทยาลัย 4 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 1 ตัว		ประสบการณ์ทางพุทธใน มหาวิทยาลัย 4 ตัว		เปอร์เซ็นต์ ความ แตกต่าง
		ปริมาณการ ทํานาย	ตัวทํานาย	ปริมาณการ ทํานาย	ตัวทํานาย	
รวม	260	29	2	33	2,1,4,3	4
นิสิตชาย	142	28	2	33	2,1,4	5
นิสิตหญิง	118	32	2	34	2,1,4	3
นิสิตอาณานิคม	164	28	2	36	2,1,4	6
นิสิตอาณานิคม	96	32	2	38	2,4,1	4
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	32	2	34	2,1,4	6
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	30	2	32	2,1	4
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	27	2	43	2,4	5
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	37	2	29	2,1,4	6
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	27	2	36	2,4	2
บิดามีการศึกษาต่ำ	111	30	2	33	2,1,4	6
บิดามีการศึกษาสูง	149	30	2	36	2,1	3
มารดาการศึกษาต่ำ	156	32	2	31	2,1,4	4
มารดาการศึกษาสูง	104	27	2	36	2,4	4
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	134	28	2	36	2,1,4,3	8

ตาราง 16 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ประสบการณ์ทางพุทธ		ประสบการณ์ทางพุทธใน		เปอร์เซ็นต์
		ในมหาวิทยาลัย 1 ตัว		มหาวิทยาลัย 4 ตัว		
		ปริมาณการ ทำนายน	ตัวทำนายน	ปริมาณการ ทำนายน	ตัวทำนายน	
ติดตามดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	126	34	2	35	2,1	1
ได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธจาก รร.มัธยมน้อย	133	24	2	31	2,4,1,3	7
ได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธจาก รร.มัธยมมาก	127	37	2	39	2,1	2

1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

2 = ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป

4 = ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา

ส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น เมื่อวิเคราะห์ผลของตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณ เป็นขั้นทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทั้ง 17 กลุ่ม โดยใช้ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยเป็นตัวทำนายพบว่า (ดูตาราง 17) ตัวทำนายตัวแรกที่เข้าสู่สมการการทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 11 กลุ่ม คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งทำนายได้ 4% ในกลุ่มรวมและทำนายได้ตั้งแต่ 3% ถึง 9% ในกลุ่มย่อยอีก 11 อีก ส่วนในกลุ่มนิสิตอายุมาก กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาด้านและกลุ่มนิสิตที่มารดามีการศึกษาสูง พบว่า ตัวทำนายตัวแรกที่เข้าสู่สมการการทำนายในกลุ่มเหล่านี้คือ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งทำนายได้ตั้งแต่ 3% และ 12% ส่วนนิสิตชั้นปีที่ 3 ตัวทำนายตัวแรกที่เข้าสู่สมการการทำนายคือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนทำนายได้ 4% และกลุ่มนิสิตที่บิดามีการดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย ตัวทำนายที่เข้าสู่สมการการทำนายคือ ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป เมื่อเพิ่มตัวทำนายอีก 3 ตัว พบว่า เพอร์เซนต์การทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพิ่มจาก 1% ในกลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาระดับสูงถึง 5% ในกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก โดยพบว่าตัวทำนายที่เพิ่มเข้ามาอย่างดีที่สุดคือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน ส่วนในกลุ่มนิสิตอายุมาก กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตที่ครอบครัวยังมีระดับเศรษฐกิจสูง กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาด้าน และกลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาระดับสูง ไม่พบว่าการเพิ่มตัวทำนายเข้ามาอีก 3 ตัว จะทำให้เพอร์เซนต์การทำนายในกลุ่มรวมเหล่านี้เพิ่มขึ้นแต่อย่างใด และพบว่าเมื่อเพิ่มตัวทำนายแล้วสามารถทำนายความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนิสิตได้มากกว่าหรือเท่ากับ 5% พบเพียงกลุ่มเดียวคือ กลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยพบว่ามีเพอร์เซนต์การทำนายเพิ่มขึ้น 5% และพบว่าตัวทำนายที่เพิ่มเข้ามาคือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน และเมื่อเพิ่มตัวทำนายแล้วพบว่าเพอร์เซนต์การทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 4 คู่ คือ 1) กลุ่มนิสิตอายุมากกับกลุ่มนิสิตอายุน้อยเพอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 4% 2) นิสิตชั้นปีที่ 3 กับนิสิตชั้นปีที่ 2 เพอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 3% 3) นิสิตที่ครอบครัวยังมีฐานะ เศรษฐกิจสูงกับกลุ่มนิสิตที่ครอบครัวยังมีระดับเศรษฐกิจต่ำเพอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 3% 4) นิสิตที่มารดามีการศึกษาระดับสูงกับนิสิตที่มารดาการศึกษาต่ำ เพอร์เซนต์ตัวทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 3%

ตาราง 17 ปริมาณการทํานายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีประสบการณ์ทางพุทธใน
มหาวิทยาลัย 4 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 1 ตัว		ประสบการณ์ทางพุทธใน มหาวิทยาลัย 4 ตัว		เปอร์เซ็นต์ ความ แตกต่าง
		ปริมาณการ ทํานาย	ตัวทํานาย	ปริมาณการ ทํานาย	ตัวทํานาย	
รวม	260	4	2	5	2,4	1
นิสิตชาย	142	3	2	5	2,4	1
นิสิตหญิง	118	5	2	7	2,1	2
นิสิตอายุน้อย	164	7	2	11	2,1	4
นิสิตอายุมาก	96	5	4	5	4	-
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	8	2	11	2,1	3
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	4	1	4	1	-
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	12	4	12	4	-
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	5	2	8	2,1	3
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	4	2	4	2,4	-
บิดามีการศึกษาต่ำ	111	5	4	5	4	-
บิดามีการศึกษาสูง	149	5	2	6	2,1	1
มารดามีการศึกษาต่ำ	156	5	2	8	2,4	3
มารดามีการศึกษาสูง	104	3	4	3	4	-
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	134	4	3	6	3,2	2

ตาราง 17 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ประสบการณ์ทางพุทธ		ประสบการณ์ทางพุทธใน		เปอร์เซ็นต์
		ในมหาวิทยาลัย 1 ตัว	มหาวิทยาลัย 4 ตัว	ปริมาณการ	ตัวทำนาย	
		ทำนาย	ทำนาย	ทำนาย	ทำนาย	ความแตกต่าง
บิดามารดาเป็นแบบ						
อย่างทางพุทธมาก	126	9	2	13	2,3,1	4
ได้รับการถ่ายทอดทาง						
พุทธจาก รร.มัธยมน้อย	133	3	2	6	2,4	3
ได้รับการถ่ายทอดทาง						
พุทธจาก รร.มัธยมมาก	127	5	2	10	2,1	5

1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

2 = ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป

4 = ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา

ส่วนเอกสภณแห่งอิไกทางพุทธศาสนานั้น เมื่อวิเคราะห์ผลของตัวแปรตามแบบถดถอย พหุคูณแบบเป็นขั้นทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทั้ง 17 กลุ่ม โดยใช้ประสพการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้านเป็นตัวทำนาย พบว่า (ดูตาราง 18) ตัวทำนายตัวแรกที่เข้าสู่สมการการทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 7 กลุ่ม คือ ประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งทำนายได้ 5% ในกลุ่มรวมและทำนายได้ 4% ถึง 42% ในกลุ่มย่อย ส่วนในกลุ่มย่อยอีก 8 กลุ่ม พบว่า ตัวทำนายตัวแรกที่เข้าสู่สมการการทำนายคือ ประสพการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนโดยทำนายได้ตั้งแต่ 2% - 7% ส่วนในกลุ่มนิสิตที่มีการคามิการศึกษาสูง พบว่า ตัวทำนายตัวแรกที่เข้าสู่สมการการทำนาย คือ ประสพการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน โดยทำนายได้ 9% และในกลุ่มนิสิตที่มีปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย พบว่า ตัวทำนายตัวแรกที่เข้าสู่สมการการทำนาย คือ ประสพการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไปทำนายได้ 11% เมื่อเพิ่มตัวทำนายอีก 3 ตัว พบว่า เบอร์เซนต์การทำนายของเอกสภณแห่งอิไกทางพุทธศาสนาเพิ่มจาก 4% ในกลุ่มนิสิตที่ครอบครัวยุติฐานะเศรษฐกิจต่ำ จนถึง 42% ในนิสิตชั้นปีที่ 4 โดยตัวทำนายที่เพิ่มเข้ามามากที่สุดคือ ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ส่วนนิสิตชั้นปีที่ 2 พบว่า เมื่อเพิ่มตัวทำนายอีก 3 ตัว ไม่ทำให้ เบอร์เซนต์การทำนายเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด และพบว่า เมื่อเพิ่มตัวทำนายแล้วปรากฏว่ามีกลุ่มที่การทำนายได้เพิ่มขึ้นมากกว่า 5% กลุ่มย่อย 5 กลุ่มจาก 17 กลุ่ม โดยพบว่ามีเบอร์เซนต์การทำนายเพิ่มขึ้นมากที่สุด 10% และ 8% ในกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 และกลุ่มนิสิตอายุมาก โดยตัวทำนายสำคัญที่เพิ่มเข้ามาคือ ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และพบว่า เมื่อเพิ่มตัวทำนายแล้วเบอร์เซนต์การทำนายเพิ่มขึ้นต่างกันมากใน 4 คู่ คือ 1) กลุ่มนิสิตอายุมากกับกลุ่มนิสิตอายุน้อยเบอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 7% 2) กลุ่มนิสิตชายกับกลุ่มนิสิตหญิงเบอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 6% 3) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 เบอร์เซนต์การทำนายเพิ่มขึ้นกัน 5% 4) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 เบอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 5%

ตาราง 18 ปริมาณการทํานายเอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนา โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 1 ตัว		ประสบการณ์ทางพุทธใน มหาวิทยาลัย 4 ตัว		เปอร์เซ็นต์ ความ แตกต่าง
		ปริมาณการ ทํานาย	ตัวทํานาย	ปริมาณการ ทํานาย	ตัวทํานาย	
รวม	260	5	4	9	4,1,2	4
นิสิตชาย	142	5	1	12	1,4,2	7
นิสิตหญิง	118	5	1	6	1,2	1
นิสิตอาณานิคม	164	5	1	6	1,4	1
นิสิตอาณานิคม	96	14	4	22	4,2,1	8
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	2	1	2	1	-
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	7	1	12	1,2	5
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	42	4	52	4,2	10
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	4	4	8	4,2	4
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	6	4	11	4,1,2	5
บิดามารดาการศึกษาต่ำ	111	9	4	13	4,2	4
บิดามารดาการศึกษาสูง	149	4	1	7	1,2	3
มารดาการศึกษาต่ำ	156	6	4	10	4,1,2	4
มารดาการศึกษาสูง	104	9	2	13	2,4	4
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	134	11	3	14	4,2	3

ตาราง 18 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 1 ตัว		ประสบการณ์ทางพุทธใน มหาวิทยาลัย 4 ตัว		เปอร์เซ็นต์
		ปริมาณการ ทำนายน	ตัวทำนายน	ปริมาณการ ทำนายน	ตัวทำนายน	ความ แตกต่าง
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	126	5	1	6	1,2	1
ได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธจาก รร.มัธยมน้อย	133	10	4	13	4,2	3
ได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธจาก รร.มัธยมมาก	127	6	1	7	1,2	1

1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

2 = ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป

4 = ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา

ส่วนสุภาพาคิจนั้น เมื่อวิเคราะห์ผลของตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้นทั้งในกลุ่มรวม และกลุ่มย่อยทั้ง 17 กลุ่ม โดยใช้ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน เป็นตัวทำนาย พบว่า (ดูตาราง 19) ตัวทำนายตัวแรกที่เข้าสู่สมการการทำนายคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิก ของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งทำนายได้ 9% ในกลุ่มรวมและ 5% และ 20% ในกลุ่มย่อยอีก 16 กลุ่ม เมื่อเพิ่มตัวทำนายอีก 3 ตัว พบว่าเปอร์เซ็นต์การทำนายสุภาพาคิจเพิ่มขึ้นจาก 1% ในกลุ่มนิสิต ชาย กลุ่มนิสิตอายุน้อย กลุ่มนิสิตที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจสูง กลุ่มนิสิตที่บิดาจบการศึกษาค่ำ ขาย กลุ่มนิสิตที่มารดาจบการศึกษาค่ำ กลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยและกลุ่มที่มีบิดา มารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก ถึง 13% ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 และพบว่าเมื่อเพิ่มตัวทำนายแล้ว ปรากฏว่ามีกลุ่มที่การทำนายได้เพิ่มขึ้นมากกว่า 5% ในกลุ่มย่อย 3 กลุ่มจาก 17 กลุ่ม โดยพบว่า มีเปอร์เซ็นต์การทำนายเพิ่มมากที่สุด 13% และ 7% ในกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 และกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก โดยเพิ่มตัวทำนายที่สำคัญ เข้ามา คือ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาและพบว่าเมื่อเพิ่มตัวทำนายเปอร์เซ็นต์การทำ นายเพิ่มขึ้นต่างกัน 3.9 คือ 1) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 เปอร์เซนต์ทำนาย เพิ่มขึ้นต่างกัน 9% 2) กลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธจากโรงเรียนมัธยมน้อยกับกลุ่ม นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมากเปอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 5%

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น เมื่อวิเคราะห์ผลของตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทั้ง 17 กลุ่ม โดยใช้ประสบการณ์ 4 ด้าน เป็นตัวทำนาย พบว่า (ดูตาราง 20) ตัวทำนายตัวแรกที่เข้าสู่สมการการทำนายคือ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งทำนายได้ 2% ในกลุ่มรวม และทำนายได้ 3% และ 13% ในกลุ่มย่อยอีก 6 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิต ชาย กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตที่ครอบครัวมีฐานะเศรษฐกิจสูง กลุ่มนิสิตที่บิดาจบการศึกษาค่ำ กลุ่ม นิสิตที่มารดาจบการศึกษาค่ำ และกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อย ส่วนกลุ่มย่อยอีก 7 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตหญิง กลุ่มนิสิตอายุน้อย กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 กลุ่มนิสิตที่ครอบครัว มีฐานะเศรษฐกิจต่ำ กลุ่มนิสิตที่บิดาจบการศึกษาระดับสูง กลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย และกลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก พบว่า ตัวทำนายตัวแรกที่เข้าสู่สมการการ

ตาราง 19 ปริมาณการทํานายคุณภาพจิต โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน
เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 1 ตัว		ประสบการณ์ทางพุทธใน มหาวิทยาลัย 4 ตัว		เปอร์เซ็นต์ ความ แตกต่าง
		ปริมาณการ ทํานาย	ตัวทํานาย	ปริมาณการ ทํานาย	ตัวทํานาย	
รวม	260	9	2	9	2,4	-
นิสิตชาย	142	7	2	8	2,4	1
นิสิตหญิง	118	12	2	17	2,1,4	5
นิสิตอายุน้อย	164	8	2	9	2,1	1
นิสิตอายุมาก	96	10	2	10	2,4	-
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	8	2	10	2,1	2
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	9	2	13	2,1	4
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	12	2	25	2,4	13
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	18	2	18	2,1	-
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	6	2	7	2,4	1
บิดามารดาการศึกษาต่ำ	111	20	2	21	2,4	1
บิดามารดาการศึกษาสูง	149	5	2	5	2,1	-
มารดาการศึกษาต่ำ	156	15	2	16	2,4	1
มารดาการศึกษาสูง	104	8	4	8	4	-
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	134	7	2	8	2,4	1

ตาราง 19 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 1 ตัว		ประสบการณ์ทางพุทธใน มหาวิทยาลัย 4 ตัว		เปอร์เซ็นต์ ความ แตกต่าง
		ปริมาณการ ทำนายน	ตัวทำนายน	ปริมาณการ ทำนายน	ตัวทำนายน	
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	126	12	2	13	2,1	1
ได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธจาก รร.มัธยมน้อย	133	8	2	10	2,4	2
ได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธจาก รร.มัธยมมาก	127	10	2	17	2,4,1	7

- 1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน
 2 = ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์
 3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป
 4 = ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา

ทำนายคือ ประสิทธิภาพทางพุทธจากวิชาที่เรียนและทำนายได้ตั้งแต่ 3% ถึง 5% เมื่อเพิ่มตัวทำนายอีก 3 ตัว พบว่า เปอร์เซนต์การทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นในกลุ่มย่อย 7 กลุ่ม โดยเพิ่มขึ้นจาก 1% ในกลุ่มนิสิตอายุน้อยถึง 7% ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 ส่วนในกลุ่มย่อยอีก 10 กลุ่ม พบว่า เมื่อเพิ่มตัวทำนายอีก 3 ตัว จะทำให้เปอร์เซนต์การทำนายเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด และพบว่า เมื่อเพิ่มตัวทำนายแล้วปรากฏว่ามีกลุ่มการทำนายได้เพิ่มขึ้นมากกว่า 5% ในกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม จาก 17 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 มีเปอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้น 7% และกลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย มีเปอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้น 6% โดยตัวทำนายที่เพิ่มเข้ามาคือ ประสิทธิภาพจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และประสิทธิภาพจากการบวชในพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังพบว่า เมื่อเพิ่มตัวทำนายเปอร์เซนต์เพิ่มขึ้นต่างกันตามากใน 3 คู่ คือ 1) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 เปอร์เซนต์การทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 7% 2) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 เปอร์เซนต์การทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 7% 3) กลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาน้อยและกลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก เปอร์เซนต์ทำนายเพิ่มขึ้นต่างกัน 6%

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้สรุปได้ว่า 1) ประสิทธิภาพจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์เป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุดของ ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและสุขภาพจิตของนิสิต 2) ประสิทธิภาพจากการบวชในพุทธศาสนาเป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุดของเอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยพบว่าถ้านิสิตได้รับประสิทธิภาพจากการบวชในพุทธศาสนามาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะต่ำลงมากด้วย 3) ความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาเมื่อเพิ่มตัวทำนายประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัยอีก 3 ด้าน พบว่า จะเพิ่มเปอร์เซนต์การทำนายมากขึ้นทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยแทบทุกกลุ่ม 4) ทางด้านจิตลักษณะ 3 ด้าน คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนาและสุขภาพจิตนั้น พบว่า เมื่อเพิ่มตัวทำนายเข้าไปอีก 3 ด้าน พบว่า มีกลุ่มย่อย 6 กลุ่ม ที่เปอร์เซนต์การทำนายไม่ได้เพิ่มขึ้นเลย และสำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า เปอร์เซนต์การทำนายไม่เพิ่มขึ้นเลยในกลุ่มรวมและใน 10 กลุ่มย่อย 5) เมื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

ตาราง 20 ปริมาณการทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย

4 คําน เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 1 ตัว		ประสบการณ์ทางพุทธใน มหาวิทยาลัย 4 ตัว		เปอร์เซ็นต์ ความ แตกต่าง
		ปริมาณการ ทํานาย	ตัวทํานาย	ปริมาณการ ทํานาย	ตัวทํานาย	
รวม	260	2	4	4	4,2	2
นิสิตชาย	142	3	4	3	4	-
นิสิตหญิง	118	5	1	5	1	-
นิสิตอายุน้อย	164	5	1	6	1,2	1
นิสิตอายุมาก	96	6	2	8	2,4	2
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	3	1	3	1	-
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	7	2	14	2,1,4	7
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	13	4	13	4	-
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	5	1	8	1,2	3
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	4	4	4	4	1
บิดามีการศึกษาต่ำ	111	5	4	5	4	-
บิดามีการศึกษาสูง	149	3	1	3	1	-
มารดาการศึกษาต่ำ	156	4	4	4	4	-
มารดาการศึกษาสูง	104	4	2	6	2,4	2
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	134	4	1	10	1,4,2	6

ตาราง 20 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ประสบการณ์ทางพุทธ		ประสบการณ์ทางพุทธใน		เปอร์เซ็นต์ ความแตกต่าง
		ในมหาวิทยาลัย 1 ตัว ปริมาณการ ทักนัย	ตัวทักนัย	มหาวิทยาลัย 4 ตัว ปริมาณการ ทักนัย	ตัวทักนัย	
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	126	4	1	4	1	-
ได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธจาก รร.มัธยมน้อย	133	4	4	8	4,2	4
ได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธจาก รร.มัธยมมาก	127	2	3	2	3	-

1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

2 = ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป

4 = ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา

ทางพุทธในมหาวิทยาลัยอีก 3 ด้าน พบว่า เปอร์เซนต์การทํานายจะเพิ่มขึ้นมากกว่าประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยเพียงด้านเดียว โดยทํานายได้เพิ่มแตกต่างกันมากกว่า 5% ในกลุ่มย่อยที่ตรงข้ามกันต่อไปนี้ 5.1) ในกลุ่มนิสิตอายุมากทํานายเพิ่มขึ้นมากกว่าในกลุ่มนิสิตอายุน้อย และกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 เพิ่มขึ้นกว่าในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 ในกลุ่มตัวแปรตามต่อไปนี้ คือ ความเชื่อทางพุทธศาสนา เอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาและสุขภาพจิต 5.2) ในกลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย ทํานายเพิ่มขึ้นมากกว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก และในกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อยทํานายเพิ่มขึ้นกว่านิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาในกลุ่มตัวแปรตาม คือ ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพบผลที่กลับกันคือ นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมากทํานายเพิ่มขึ้นกว่านิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อย ในตัวแปรตามการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและสุขภาพจิต

ลักษณะทางชีวสังคม 4 ด้าน กับลักษณะของนิสิต

ลักษณะทางชีวสังคม 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ระดับเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึง ปริมาณการมีเงินค่าใช้จ่ายในครอบครัวของผู้ตอบ โดยพิจารณาคำตอบสองด้านประกอบกัน ด้านแรก คือ ปริมาณรายได้ทั้งหมดที่ครอบครัวได้รับในหนึ่งเดือน อีกด้านหนึ่งคือ จำนวนสมาชิกในกลุ่มครอบครัว ซึ่งใช้รายได้ดังกล่าวซึ่งแต่ละด้านแบ่งออกเป็น 3 ระดับ เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกันจึงกลายมาเป็น 9 ระดับ พิสัยที่พบในกลุ่มตัวอย่าง คือ 1-9 ระดับ 2) อายุ หมายถึง อายุจริงของผู้ตอบ พิสัยที่พบในกลุ่มตัวอย่างคือ 17-26 ปี 3) การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา หมายถึง การรับรู้ถึงปริมาณความเลื่อมใสศรัทธาของบิดามารดาที่แสดงออกทางด้านการทำบุญ ทำทาน รักษาศีล ไปวัดฟังธรรมและสันทนาธรรม เป็นต้น ผู้ตอบแต่ละคนอาจมีคะแนนการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาได้ตั้งแต่ 0-30 คะแนน พิสัยที่พบในกลุ่มตัวอย่าง คือ 2-30 คะแนน 4) การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง ปริมาณการรับรู้ของนิสิตว่าตนเองได้รับการอบรมสั่งสอนจากอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติทาง

พุทธศาสนา คือ ทาน ศีล ภาวนา และการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาในขณะที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษา ผู้ตอบแต่ละคนอาจมีคะแนนการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ตั้งแต่ 0-40 คะแนน พิสัยที่พบในกลุ่มตัวอย่างคือ 5-37 คะแนน ในส่วนนี้จึงต้องการศึกษาจากข้อมูลจำ สักขณะทางชีวสังคม 4 ด้าน ของนิสิตจะสามารถร่วมกันทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิทธิทางศาสนาของนิสิต สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตได้มากเพียงใด โดยมีการวิเคราะห์ตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 9 กลุ่ม การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเสนอผลตามตัวแปรตามแต่ละตัวดังต่อไปนี้

ความเชื่อทางพุทธศาสนานั้น จากการวิเคราะห์ตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยพบว่า (ดูตาราง 21) ในกลุ่มรวมตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันสามารถทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาได้ 2% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัด คือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย ส่วนในกลุ่มที่แยกย่อยพบว่า ตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาได้มากที่สุดในกลุ่มนิสิตหญิง โดยทำนายได้ 14% และมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ ระดับเศรษฐกิจ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .23) ส่วนนิสิตในกลุ่มย่อยที่พบว่า ตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาได้น้อยที่สุด คือ กลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาค่ำ นิสิตที่มารดาไม่มีการศึกษาค่ำ ส่วนในกลุ่มย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระย่อยตัวเดียวกัน แต่พบว่ามีเปอร์เซ็นต์การทำนายแตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตหญิงมีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่ากลุ่มนิสิตชาย (ทำนายได้ 14% กับ 2% ตามลำดับ) รองลงมาคือ กลุ่มนิสิตที่มารดาไม่มีการศึกษาสูงมีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่ากลุ่มนิสิตที่มารดาไม่มีการศึกษาค่ำ (ทำนายได้ 8% และ 2% ตามลำดับ) ตัวทำนายที่พบว่า เข้าทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยน้อยที่สุดคือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาและอายุของนิสิต จึงอาจกล่าวได้ว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาเท่าใด นิสิตที่มีอายุน้อยเท่าใด จะมีความเชื่อทางพุทธศาสนามากเท่านั้น

ส่วนการปฏิบัติทางพุทธศาสนานั้นพบว่า (ดูตาราง 21) ในกลุ่มร่วมศรัทธาทั้ง 4 ตัว ร่วมกันสามารถทำนายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้ 2% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัด คือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ : 10) ส่วนในกลุ่มที่แยกย่อยพบว่า ตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันทำนายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้สูงที่สุดในกลุ่มนิสิตหญิง โดยทำนายได้ 16% และมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรก คือ ระดับเศรษฐกิจ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .23) ส่วนในกลุ่มย่อยที่ตัวทำนาย 4 ตัว ร่วมกันทำนายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้ต่ำที่สุด คือ กลุ่มนิสิตชายและกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 โดยพบว่าทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดเหมือนกัน คือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา ซึ่งพบว่าในกลุ่มนิสิตชายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .01) ส่วนในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 พบว่า มีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .15) ส่วนในกลุ่มย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระย่อยตัวเดียวกัน แต่พบว่ามีเปอร์เซ็นต์การทำนายแตกต่างกันมากที่สุด คือ นิสิตหญิงมีเปอร์เซ็นต์ทำนายสูงกว่านิสิตชาย (ทำนายได้ 16% และ 2% ตามลำดับ) รองลงมาคือ นิสิตชั้นปีที่ 4 มีเปอร์เซ็นต์ทำนายสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 3 (ทำนายได้ 14% และ 2% ตามลำดับ) และนิสิตที่มีมารดาที่มีการศึกษาสูง มีเปอร์เซ็นต์ทำนายสูงกว่านิสิตที่มีมารดาที่มีการศึกษาค่ำ (ทำนายได้ 15% และ 5% ตามลำดับ) ตัวทำนายที่พบว่าเข้าทำนายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาบ่อยที่สุด คือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาและการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงอาจกล่าวได้ว่า นิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนามากเท่าใดและนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัศึกษามากเท่าใดก็จะเป็นผู้มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากขึ้นด้วย

ส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมพบว่า (ดูตาราง 22) ในกลุ่มร่วมศรัทธาทั้ง 4 ตัว ร่วมกันทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ 1% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ -.02) ส่วนในกลุ่มย่อยพบว่า ตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ร่วมกันทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูงที่สุดในกลุ่มนิสิตหญิงโดยทำนายได้ 7% และมีตัวทำนายที่สำคัญอันดับแรกคือ อายุของนิสิต โดยพบว่า มี

ตาราง 21 ปริมาณการพานายและลำดับความสำคัญของตัวพยานลักษณะทางพุทธศาสนาของด้านของนิสิต
โดยนิสิตคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 4 ด้าน เป็นตัวพยานในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน คน	ลักษณะทางพุทธสองด้าน					
		ความเชื่อทางพุทธศาสนา			การปฏิบัติทางพุทธศาสนา		
		ปริมาณ การ พานาย	ตัว พยาน	ค่าอาร์	ปริมาณ การ พานาย	ตัว พยาน	ค่าอาร์
รวม	260	2	3	.11	2	3	.10
นิสิตชาย	142	2	3	.07	2	3	.01
นิสิตหญิง	118	14	1,3,4	.23,.19,.07	16	1,3,2,4	.23,.20,-.19,.16
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	3	2	-.07	8	4,2	.20,-.14
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	6	3	.16	2	3	-.01
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	4	2	-.07	14	2	-.15
นิสิตที่มีการศึกษาค่ำ	111	2	2	.08	9	4,2	-.19,-.09
นิสิตที่มีการศึกษาสูง	149	6	3,4	.20,.04	9	3,4	.25,.16
นิสิตที่มีการศึกษาค่ำ	156	2	3	.05	5	4,3	-.18,-.03
นิสิตที่มีการศึกษาสูง	104	8	2,3,4	-.21,.20,.06	15	4,2,3	.27,-.21,.23

1 = ระดับเศรษฐกิจ

2 = อายุ

3 = การเป็นฆราวาสทางพุทธของนิสิต

4 = การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา

ความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ - .20) ส่วนในกลุ่มย่อยที่ตัวทำนายทั้ง 4 ตัวทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ดีที่สุดคือ กลุ่มนิสิตที่มีมารดาได้รับการศึกษาสูง โดยทำนายได้เพียง 1% และมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ - .01) ส่วนในกลุ่มแยกย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระย่อยแต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การทำนายแตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตหญิงมีเปอร์เซ็นต์ทำนายสูงกว่ากลุ่มนิสิตชาย (ทำนายได้ 7% และ 2% ตามลำดับ) ตัวทำนายที่เข้าทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยย่อยที่สุดคือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา และอายุ จึงอาจกล่าวได้ว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาบ่อยเท่าใด และนิสิตมีอายุน้อยเท่าใด ก็จะเป็นผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นด้วย

ส่วนเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนานับพบว่า (ดูตาราง 22) ในกลุ่มรวมตัวทำนายทั้ง 4 ตัว รวมกันทำนายเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาได้ 3% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .12) ส่วนในกลุ่มที่แยกย่อยพบว่า ตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ทำนายเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาได้สูงที่สุดในกลุ่มนิสิตหญิงโดยทำนายได้ 11% และมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .30) ส่วนในกลุ่มย่อยที่ตัวทำนายทั้ง 4 ตัว ทำนายเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาได้ดีที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชาย ทำนายได้เพียง 2% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัด คือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .10) ส่วนในกลุ่มแยกย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระย่อยตัวเดียวกันแต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การทำนายแตกต่างกันมากที่สุด คือ กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง มีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่านิสิตที่บิดามีการศึกษาต่ำ (ทำนายได้ 9% และ 0.6% ตามลำดับ) รองลงมาคือ นิสิตหญิง มีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่านิสิตชาย (ทำนายได้ 11% และ 3% ตามลำดับ) และนิสิตชั้นปีที่ 4 มีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่า นิสิตชั้นปีที่ 3 (ทำนายได้ 7% และ 2% ตามลำดับ) ตัวทำนายที่เข้าทำนายเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยย่อยที่สุดคือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธ-

ตาราง 22 ปริมาณการพำนัสนายและลำดับความสำคัญของตัวพำนัสนายจิตสภะสามด้านของนิสิต โดยนิตสภะทางชีวสังคม

4 ด้าน เป็นตัวพำนัสนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน คน	จิตสภะสามด้าน								
		เหตุผลเชิงจริยธรรม			เอกภิกษณ์แห่งยี่สิบทางพุทธศาสนา			สุขภาพจิต		
		ปริมาณ	ตัวพำ	ค่าอาร์	ปริมาณ	ตัวพำ	ค่าอาร์	ปริมาณ	ตัวพำ	ค่าอาร์
		การ	นายน		การ	นายน		การ	นายน	
		พำนัสน			พำนัสน			พำนัสน		
รวม	260	1	3	-.02	3	3	.12	3	4,3	-.16, -.09
นิสิตชาย	142	2	3	-.13	3	3	.04	7	4,3	-.23, -.15
นิสิตหญิง	118	7	2,3	-.20, -.13	11	3,4	.30, .19	3	3	.005
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	5	4,2	.21, -.07	4	2	.06	4	2	.15
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	3	3	-.13	2	3	.10	4	3	-.11
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	3	2	-.08	7	2	.03	2	4,2	-.34, -.20
นิสิตการศึกษาค่ำ	111	2	2	-.11	0.6	2	.08	8	3,4	-.23, -.21
นิสิตการศึกษามัธยม	149	2	3	-.03	9	1,3,4	-.21, .19, .17	4	3	-.03
นิสิตการศึกษามัธยมศึกษา	156	2	3	-.03	4	3	.13	7	4,3	-.26, -.09
นิสิตการศึกษามัธยมศึกษา	104	1	3	-.01	5	3	.11	2	3	-.10

1 = ระดับเศรษฐกิจ

2 = อายุ

3 = การเป็นแบบอย่างทางพุทธของนิสิตมารดา

4 = การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา

ศาสนาของบิดามารดาและอายุของนิสิต จึงกล่าวได้ว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนา มากเท่าใด นิสิตมีอายุมากเท่าใดจะเป็นผู้ที่มิเอกลักษณะแห่งอิโวกังทางพุทธศาสนาสูงขึ้นด้วย

ส่วนสุขภาพจิตนั้นพบว่า (ดูตาราง 22) ในกลุ่มรวมตัวทนายทั้ง 4 ตัวทนายสุขภาพจิตได้ 3% โดยมีตัวทนายที่สำคัญเด่นชัดคือ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทนาย (ค่าอาร์ - .16 และ -.09 ตามลำดับ) ส่วนในกลุ่มย่อยพบว่า ตัวทนายทั้ง 4 ตัวร่วมกันทนายสุขภาพจิตได้สูงที่สุดในกลุ่มนิสิตที่มีบิดามีการศึกษาคำ โดยทนายได้ 8% และมีตัวทนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทนาย (ค่าอาร์ -.23) ส่วนในกลุ่มย่อยที่ตัวทนาย 4 ตัวร่วมกันทนายสุขภาพจิตได้ต่ำที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 และกลุ่มนิสิตที่มิมารดาได้รับการศึกษาคำ โดยทนายได้เพียง 2% ในทั้งสองกลุ่ม ส่วนในกลุ่มนิสิตที่แยกย่อยตามตัวแปรอิสระย่อยตัวเดียวกัน แต่มีเปอร์เซ็นต์การทนายแตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตที่มิมารดาได้รับการศึกษาคำ มีเปอร์เซ็นต์การทนายสูงกว่ากลุ่มนิสิตที่มิมารดาได้รับการศึกษาสูง (ทนายได้ 7% และ 2% ตามลำดับ) ตัวทนายที่เข้าทนายสุขภาพจิตในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยย่อยที่สุดคือ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาและการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา จึงอาจกล่าวได้ว่านิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมากเท่าใด นิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนา มากเท่าใด ก็จะเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ลดลงเท่านั้นด้วย

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า (ดูตาราง 23) ในกลุ่มรวมตัวทนายทั้ง 4 ตัวร่วมกันทนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตได้ 3% โดยมีตัวทนายที่สำคัญเด่นชัดคือ อายุและการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งพบว่าความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทนาย (ค่าอาร์ .03) ส่วนในกลุ่มย่อยที่พบว่า ตัวทนายทั้ง 4 ตัวร่วมกันทนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้สูงที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ทนายได้ 13% โดยมีตัวทนายที่สำคัญเด่นชัดคือ อายุ ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทนาย (ค่าอาร์ -.06) ส่วนนิสิตในกลุ่มย่อยที่พบว่าตัวทนายทั้ง 4 ตัวร่วมกันทนายผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนได้ต่ำที่สุดคือ กลุ่มนิสิตที่มีมารคามิการศึกษาสูง ทำนายได้เพียง 0.2% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ - .01) ส่วนในกลุ่มที่แยกย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระย่อยตัวเดียวกันแต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การทำนายแตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 มีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่า นิสิตชั้นปีที่ 2 (ทำนายได้ 13% และ 5% ตามลำดับ) รองลงมาคือ นิสิตที่มีมารคามิการศึกษาต่ำ มีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่า นิสิตที่มีมารคามิการศึกษาสูง (ทำนายได้ 6% และ 0.2% ตามลำดับ) และนิสิตชั้นปีที่ 4 มีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 3 (ทำนายได้ 6% และ 0.2% ตามลำดับ) ตัวทำนายที่เข้าทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยย่อยที่สุดคือ อายุและการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาจึงอาจกล่าวได้ว่า นิสิตมีอายุน้อยเท่าใด นิสิตมีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยเท่าใดก็จะเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นตามไปด้วย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้สรุปได้ว่า 1) เมื่อพิจารณาตัวทำนายแต่ละตัวกับคุณลักษณะของนิสิตพบว่า นิสิตที่ได้รับแบบอย่างทางพุทธศาสนาจากบิดามารดามากจะมีความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนาและมีเอกลักษณ์แห่งอิโก็ทางพุทธศาสนาสูง แต่จะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นิสิตที่มีอายุน้อยจะมีเอกลักษณ์แห่งอิโก็ทางพุทธศาสนาสูง แต่จะมีความเชื่อทางพุทธศาสนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ส่วนนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาจะมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากมีผลการเรียนดี แต่จะมีสุขภาพจิตที่ลดลง 2) ตัวถูกทำนายทั้ง 6 ตัว มีเปอร์เซ็นต์การทำนายต่ำทั้งหมดในกลุ่มรวม คือ มีเปอร์เซ็นต์การทำนายเพียง 1% ถึง 3% แต่มีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงในกลุ่มนิสิตหนึ่งคือ ทำนายได้ 7-16% ทางด้านความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิโก็ทางพุทธศาสนาและในนิสิตชั้นปีที่ 4 ทำนายได้ 13-14% ในด้านการปฏิบัติทางพุทธศาสนาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) กลุ่มนิสิตที่มีเปอร์เซ็นต์การทำนายแตกต่างกันมากที่สุด เมื่อแบ่งตามเพศของนิสิต พบว่า ลักษณะทางชีวสังคมทำนายคุณลักษณะในนิสิตหนึ่งได้สูงกว่านิสิตชายและ

ตาราง 23 ปริมาณการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดย
มีภูมิหลังของนิสิต 4 ด้านเป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
		ปริมาณการทํานาย	ตัวทํานาย	ค่าอาร์
รวม	260	3	2,4	-.16, .03
นิสิตชาย	142	5	2,4	-.19, .09
นิสิตหญิง	118	3	3	-.11
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	5	2	-.10
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	8	2,3	-.21, -.02
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	13	2	-.06
ปดามีการศึกษาต่ำ	111	4	2	-.17
ปดามีการศึกษาสูง	149	3	3	-.08
มารดามีการศึกษาต่ำ	156	6	2,4	-.21, .06
มารดามีการศึกษาสูง	104	0.2	3	-.01

1 = ระดับเศรษฐกิจ

2 = อายุ

3 = การเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดา

4 = การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา

ชั้นเรียน คือ ลักษณะทางชีวสังคมทำนายคุณลักษณะของนิสิตชั้นปีที่ 4 ได้ สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 3 ดังกล่าวไปบางส่วนแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่า นิสิตที่มารดามีการศึกษาสูง ลักษณะทางชีวสังคมทำนายคุณลักษณะของนิสิตได้สูงกว่านิสิตที่มารดาไม่มีการศึกษาด้านความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนาและกลุ่มนิสิตที่มารดาไม่มีการศึกษาด้านทำนายคุณลักษณะได้สูงกว่านิสิตที่มารดาไม่มีการศึกษาสูงทางด้านสุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ด้านและลักษณะทางชีวสังคม 4 ด้านกับคุณลักษณะของนิสิต ในส่วนนี้ต้องการจะศึกษาจากข้อมูลว่าประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน และลักษณะทางชีวสังคม 4 ด้าน รวม 8 ตัวแปร จะสามารถร่วมกันทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตได้มากเพียงใด โดยมีการวิเคราะห์ตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 9 กลุ่ม การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเสนอผลตามตัวแปรตามทีละตัวดังต่อไปนี้

ความเชื่อทางพุทธศาสนานั้นจากการวิเคราะห์ตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยพบว่า (ดูตาราง 24) ในกลุ่มรวมตัวทำนายทั้ง 8 ตัวร่วมกันทำนายความเชื่อได้ 39% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา ประสบการณ์จากวิชาที่เรียนและการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งพบว่าตัวทำนาย 4 ตัวแรกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .55 .33 .11 และ .23 ตามลำดับ) ส่วนการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ -.003) ส่วนในกลุ่มย่อยพบว่า กลุ่มที่มีเปอร์เซ็นต์การทำนายสูงสุดคือ กลุ่มนิสิตหญิง ทำนายได้ 47% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญอันดับแรก คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .58) ส่วนในกลุ่มย่อยที่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การทำนายต่ำสุดคือ กลุ่มนิสิตชาย และกลุ่ม

นิสิตที่มีมารดาได้รับการศึกษาค่ำ ทานายได้เพียง 38% ทั้งสองกลุ่ม ดังรายละเอียดคือ ในกลุ่ม นิสิตหญิงและกลุ่มนิสิตที่มีมารดาได้รับการศึกษาค่ำ พบว่า ในทั้งสองกลุ่มนี้มีตัวทำนายสำคัญอันดับ แรกเหมือนกันคือ การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสน์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .58 และ .55 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มที่แบ่งตามตัวแปรอิสระย่อยตัวเดียวกัน แต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การทำนายแตกต่างกันมากที่สุด คือ กลุ่มนิสิตหญิงกับกลุ่มนิสิตชาย (ทำนายได้ 47% และ 38% ตามลำดับ) รองลงมาคือ กลุ่มนิสิตที่มีมารดาได้รับการศึกษาสูงกับกลุ่มนิสิตที่มีมารดา ได้รับการศึกษาค่ำ (ทำนายได้ 45% และ 38% ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาในกลุ่มรวมและกลุ่มที่ แยกย่อยพบว่า ตัวทำนายที่เข้าทำนายความเชื่อตามหลักทางพุทธศาสนาในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย บ่อยที่สุดคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสนา ประสบการณ์จากการบวชใน พุทธศาสนา และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดา จึงอาจกล่าวได้ว่าทั้งในกลุ่มรวมและ กลุ่มย่อยนั้นนิสิตที่รับรู้ว่าคุณเองได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสนามาก เท่าใด นิสิตที่ได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามากเท่าใด นิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมากเท่าใดก็จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนามากเท่านั้น

ส่วนการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนานั้นพบว่า (ดูตาราง 24) ในกลุ่มรวมตัวทำนายทั้ง 8 ตัวรวมกันทำนายการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาได้ 37% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัด 6 ตัว คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสนา ประสบการณ์จากวิชาที่เรียน อายุ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา และ การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งพบว่าประสบการณ์จากการ เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสนา ประสบการณ์จากวิชาที่เรียน ประสบการณ์จากการบวชในพุทธ- ศาสนา การเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดาและการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจาก โรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .54 .25 .25 .25 .09 และ .03 ตามลำดับ) ส่วนอายุนั้นพบว่า มีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ -.10) เมื่อพิจารณารายละเอียดในกลุ่มแยกย่อยพบว่า (ดูตาราง 24) กลุ่มที่ตัวทำนายทั้ง 8 ตัว รวม กันสามารถทำนายการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาได้สูงที่สุดคือ กลุ่มนิสิตหญิงทำนายได้ 47%

ตาราง 24 ปริมาณการผ่านยารวมและลำดับความสำคัญของตัวผ่านยาสัมพันธ์ทางพุทธสองด้านของนิสิต โดยพิจารณาการผ่านพุทธในมหาวิทยาลัย และลักษณะทางชีวสังคมของนิสิตรวม 8 ตัว เป็นตัวผ่านยาในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน คน	ลักษณะทางพุทธสองด้าน					
		ความเชื่อทางพุทธศาสนา			การปฏิบัติทางพุทธศาสนา		
		ปริมาณการผ่านยา	ตัวผ่านยา	ค่าอาร์	ปริมาณการผ่านยา	ตัวผ่านยา	ค่าอาร์
รวม	260	39	2,4,7,1,8	.55,.33,.11,.23,-.003	37	2,1,6,4,7,8	.54,.25,-.10,.25,.09,.03
นิสิตชาย	142	38	2,4,6	.54,.40,.07	35	2,1,4	.52,.19,.32
นิสิตหญิง	118	47	2,7,5,1	.58,.19,.23,.37	47	2,7,5,6,1	.56,.20,.24,-.16,.32
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	42	2,1,6	.59,.27,-.07	45	2,1,8,6	.56,.35,.20,-.14
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	44	2,7,4,1,8	.54,.16,.33,.30,-.08	37	2,7	.54,-.01
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	44	2,4,5	.57,.53,.13	39	2,5	.52,.15
นิสิตการศึกษาค่ำ	111	40	2,4,1,8	.52,.41,.21,-.07	41	2,1,5,4	.55,.22,.17,-.19
นิสิตการศึกษามัธยม	149	43	2,7,4,6,1	.58,.20,.28,-.11,.25	43	2,7,8,4	.55,.25,.16,.21
นิสิตการศึกษาค่ำ	156	38	2,4,1,8	.55,.34,.21,-.05	39	2,1,4	.56,.24,.25
นิสิตการศึกษามัธยม	104	45	2,7,1	.57,.06,.27	47	2,8,6,4,1,7	.52,.27,-.21,.27,.27,.23

- 1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการไวชาที่เรือน 2 = ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์
 3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป 4 = ประสบการณ์จากการขอรับทางพุทธศาสนา
 5 = ระเบียบเศรษฐกิจ 6 = ธาตุ
 7 = การเป็นแบบอย่างทางพุทธของนิสิตการศา 8 = การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา

กลุ่มนิสิตที่มีมารดาได้รับการศึกษาสูง 47% ดังรายละเอียดคือ ในกลุ่มนิสิตหญิงและกลุ่มนิสิตที่มีมารดาได้รับการศึกษาสูงมีตัวทำนายอันดับแรกที่สำคัญเด่นชัดเหมือนกันคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .51 และ .52 ตามลำดับ) ส่วนนิสิตในกลุ่มแยกย่อยที่พบว่า ตัวทำนายทั้ง 10 ตัว ทำนายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้ดีที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชายโดยทำนายได้เพียง 35% ซึ่งมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสนาและพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .52) ส่วนในกลุ่มแยกย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกัน แต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การทำนายแตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตหญิงกับกลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตที่มีมารดาได้รับการศึกษาสูงกับกลุ่มนิสิตที่มีมารดาได้รับการศึกษาดำ และกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 เมื่อพิจารณาถึงตัวทำนายที่เข้าทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยย่อยที่สุดพบว่า คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสบการณ์จากวิชาที่เรียน และ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา จึงอาจกล่าวได้ว่าในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยนั้น นิสิตที่รับรู้ว่าคุณค่าของตนเองได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มากที่สุด นิสิตที่ได้รับประสบการณ์จากวิชาที่เรียนมากที่สุด นิสิตที่ได้รับประสบการณ์จากการบวชมากที่สุดก็จะเป็นผู้ที่มีการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนามากที่สุดด้วย

ส่วนการเข้าเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นพบว่า (ดูตาราง 25) ในกลุ่มรวมตัวทำนายทั้ง 8 ตัวร่วมกันสามารถทำนายการเข้าเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ 6% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัด 2 ตัว คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งพบว่า ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .20) ส่วนประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวทำนาย (ค่าอาร์ -.002) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดในกลุ่มที่แยกย่อยพบว่า กลุ่มที่ตัวทำนายทั้ง 8 ตัว ทำนายการเข้าเหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูงที่สุด คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ทำนายได้ 15% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ อายุ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ -.08) ส่วนนิสิตในกลุ่มย่อยที่พบว่า ตัวทำนายทั้ง 8 ตัว ทำนายการเข้าเหตุผลเชิง-

จริยธรรมได้ต่ำที่สุดคือ กลุ่มนิสิตที่มีมารดาได้รับการศึกษาสูงโดยท่านายได้เพียง 4% และมีตัวท่านายที่สำคัญอันดับแรกคือ ประสบการณ์จากวิชาที่เรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์ทาลบกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ .07) ส่วนในกลุ่มแยกย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกันแต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การท่านายแตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 3 (ท่านายได้ 15% และ 6% ตามลำดับ) กลุ่มนิสิตหญิงกับนิสิตชาย (ท่านายได้ 14% กับ 6% ตามลำดับ) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 (ท่านายได้ 14% และ 6% ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของตัวท่านายที่เข้าท่านายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยย่อยที่สุด พบว่าคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา จึงอาจกล่าวได้ว่านิสิตที่รับรู้ว่าคุณค่าที่ได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มากเท่าใด นิสิตที่ได้รับประสบการณ์จากวิชาที่เรียนมากเท่าใดก็จะเป็นผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูงขึ้นเท่านั้น

ส่วนเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาพบว่า (ดูตาราง 25) ในกลุ่มรวมตัวท่านายทั้ง 8 ตัว ร่วมกันสามารถท่านายเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาได้ 13% โดยมีตัวท่านายที่สำคัญเด่นชัด 3 ตัว คือ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ประสบการณ์จากวิชาที่เรียน และประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ .21 .19 และ .17 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในกลุ่มแยกย่อยพบว่า กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 เป็นกลุ่มที่ตัวท่านายทั้ง 8 ตัว ร่วมกันท่านายเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาได้มากที่สุดคือ 66% โดยมีตัวท่านายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย (อาร์ .65) ส่วนนิสิตในกลุ่มย่อยที่พบว่า ตัวท่านายทั้ง 8 ตัว ร่วมกันท่านายเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาได้ต่ำที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 ท่านายได้เพียง 7% โดยมีตัวท่านายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ .06) ส่วนกลุ่มย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกันแต่มีเปอร์เซ็นต์การท่านายแตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 (ท่านายได้ 66% และ 59% ตามลำดับ) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 (ท่านายได้ 14% และ 7% ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของตัว

ท่านายที่เข้าท่านายเอกลักษณ์แห่งอีโก้ทางพุทธศาสนาในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยน้อยที่สุด พบว่าเป็น ประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาและประสพการณ์จากวิชาที่เรียน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า นิสิตที่รับรู้ว่าคุณค่าตนเองได้รับประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาเท่าใด นิสิตที่ได้รับประสพการณ์ จากวิชาที่เรียนมากเท่าใดก็จะเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งอีโก้สูงขึ้นด้วย

ส่วนคุณภาพจิตนั้น พบว่า (ดูตาราง 25) ในกลุ่มรวมตัวท่านายทั้ง 8 ตัว ร่วมกันสามารถ ท่านายสุขภาพจิตได้ 11% โดยมีตัวท่านายที่สำคัญเด่นชัดคือ การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ประสพการณ์จากการบวชใน พุทธศาสนา ซึ่งพบว่า การเป็นสมาชิกชมรมพุทธศาสตร์และการได้รับประสพการณ์จากการบวช ในพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ .30 และ .09 ตามลำดับ) ส่วน การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์ทางลบกับตัว ถูกท่านาย (ค่าอาร์ -.16) เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในกลุ่มแยกย่อยพบว่า กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 เป็นกลุ่มที่ตัวท่านายทั้ง 8 ตัว ร่วมกันท่านายสุขภาพจิตได้สูงที่สุด คือ ท่านายได้ 40% โดยมีตัว ท่านายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ -.34) ส่วนนิสิตในกลุ่มย่อยที่พบว่า ตัวท่านายทั้ง 8 ตัว ร่วมกันท่านายสุขภาพจิตได้ต่ำที่สุดคือ นิสิตในกลุ่มที่มีมารดาได้รับการศึกษาค่า โดยพบว่า มี ตัวท่านายที่สำคัญอันดับแรกคือ ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ .21) ส่วนกลุ่มย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกัน แต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การท่านายแตกต่างกันมากที่สุด คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 (ท่านายได้ 4% และ 15% ตามลำดับ) นิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 2 (ท่านายได้ 40% และ 16% ตามลำดับ) และนิสิตที่มีบิดาได้รับการศึกษาค่ากับนิสิตที่มีบิดาได้รับการศึกษาสูง (ท่านายได้ 24% และ 10% ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของตัวท่านายที่เข้าท่านายสุขภาพจิตใน กลุ่มรวมและกลุ่มย่อยน้อยที่สุดคือ ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการ ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อยเท่าใดก็จะเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีขึ้นเพียงนั้น

ตาราง 25 ปริมาณการพ่นยาและค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพ่นยาชนิดลักษณะสามด้านของนิสิต โดยมีประสบการณ์ทางพุทธ

ในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางจิตสังคมของนิสิตรวม 8 ตัว เป็นตัวพ่นยาในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน	จิตลักษณะสามด้าน								
		เหตุผลเชิงจริยธรรม			เอกลักษณ์แห่งวิถีทางพุทธศาสนา			สุขภาพจิต		
		ปริมาณ	ตัวพ่น	ค่าอาร์	ปริมาณ	ตัวพ่น	ค่าอาร์	ปริมาณ	ตัวพ่น	ค่าอาร์
		การ	นาย		การ	นาย		การ	นาย	
		พ่นยา			พ่นยา			พ่นยา		
รวม	260	6	2,4	.20,-.002	13	4,1,2	.21,.19,.17	11	2,8,4	.30,-.16,.09
นิสิตชาย	142	6	2,4	.18,-.01	14	1,4,6	.23,.21,.04	13	2,8,4	.27,-.23,.10
นิสิตหญิง	118	14	2,8,1	.21,.18,.19	14	7,1	.30,.23	18	2,1,7	.35,.28,.005
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	14	2,8,1	.28,.21,.13	7	6	.06	16	2,6	.28,.15
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	6	7	-.13	14	1,8	.26,.07	15	2,7	.31,.11
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	15	6	-.08	66	4,7,5	.65,.26,-.12	40	8,6	-.34,-.20
นิสิตการศึกษาค่ำ	111	7	6	-.11	14	4,8	.30,.10	24	2,8	.44,-.21
นิสิตการศึกษามัธยม	149	8	2,4	.23,.01	16	5,1,2	-.21,.20,.13	10	2,4	.21,-.02
นิสิตการศึกษามัธยมศึกษา	156	11	2,4	.23,-.003	14	4,1,8	.24,.20,.04	21	2,8,4	.39,-.26,.20
นิสิตการศึกษามัธยมศึกษา	104	4	1	.07	18	2,1	.30,.18	13	1	.12

1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการวิชาที่เรียน

2 = ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป

4 = ประสบการณ์จากการบวชในทางพุทธศาสนา

5 = ระลึกแพร่ชฎา

6 = อาย

7 = การเป็นแบบอย่างทางพุทธของนิสิตมารดา

8 = การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนสอนพุทธศึกษา

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า (ดูตาราง 26) ในกลุ่มรวมตัวทนายทั้ง 8 ตัว ร่วมกันทนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ 7% โดยมีตัวทนายที่สำคัญ 3 ตัว คือ อายุ ประสบการณ์ จากวิชาที่เรียนและประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาและพบว่า อายุ และประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทนาย (ค่าอาร์ -0.16 และ -0.14 ตามลำดับ) ส่วนประสบการณ์จากวิชาที่เรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทนาย (ค่าอาร์ 0.12) เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดในกลุ่มที่แยกย่อยพบว่า กลุ่มที่ตัวทนายทั้ง 8 ตัวทนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้สูงที่สุด คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ทนายได้ 26% โดยมีตัวทนายที่สำคัญอันดับแรกคือ อายุ ซึ่งพบว่ามีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทนาย (ค่าอาร์ -0.16) ส่วนนิสิตในกลุ่มย่อยที่พบว่า ตัวทนายทั้ง 8 ตัว ร่วมกันทนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ต่ำสุดคือ กลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตที่มีบิดามีการศึกษาค้นและกลุ่มนิสิตที่มีบิดามีการศึกษาลึก โดยทนายได้ 7% และมีตัวทนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกเหมือนกันทั้งสามกลุ่มคือ อายุ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทนาย (ค่าอาร์ -0.19 -0.17 และ -0.11 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกันแต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การทนายแตกต่างกันมากที่สุด คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 (ทนายได้ 26% และ 2% ตามลำดับ) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 (ทนายได้ 21% และ 8% ตามลำดับ) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 5 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 (ทนายได้ 26% และ 21% ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาในกลุ่มรวมและกลุ่มที่แยกย่อยพบว่า ตัวทนายที่เข้าทนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่ดีที่สุดคือ อายุ ประสบการณ์จากวิชาที่เรียน และประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาจึงอาจกล่าวได้ว่าทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยนั้น ถ้านิสิตมีอายุน้อยเท่าใด นิสิตได้รับประสบการณ์จากวิชาที่เรียนมากเท่าใด นิสิตได้รับประสบการณ์จากการบวชน้อยเท่าใด ก็จะเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเท่านั้นด้วย

สรุปการวิเคราะห์ผลในส่วนนี้ได้ว่า 1) ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว และลักษณะทางชีวสังคม 4 ตัว ทนายความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้มากกว่าเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมทนายได้ต่ำที่สุด 2) เมื่อพิจารณาดูตัวทนายแต่ละตัวกับคุณลักษณะของนิสิตพบว่า นิสิตที่

ตาราง 26 ปริมาณการทํานายรวมและลำดับความสำคัญของตัวทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางชีวสังคมของนิสิตรวม 8 ตัว เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและในกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
		ปริมาณการทํานาย	ตัวทํานาย	ค่าอาร์
รวม	260	7	6,1,4	-.16, .12, -.14
นิสิตชาย	142	7	6,4	-.19, -.14
นิสิตหญิง	118	11	1	.15
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	8	6	-.10
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	21	2,1,6,7	-.26, .18, -.21, -.02
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	26	1	.10
บัณฑิตมีการศึกษาด้า	111	7	6	-.17
บัณฑิตมีการศึกษาสูง	149	7	4	-.11
มารดามีการศึกษาด้า	156	8	1,4	.13, -.13
มารดามีการศึกษาสูง	104	8	2,1	-.20, .10

1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

2 = ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป

4 = ประสบการณ์จากการบวชในทางพุทธศาสนา 5 = ระดับเศรษฐกิจ 6 = อายุ

7 = การเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดา

8 = การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา

ได้รับ ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มากจะมีความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงด้วย นิสิตที่ได้รับประสบการณ์ จากการบวชในพุทธศาสนามากจะเป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนาและเอกลักษณ์แห่งอิทธิทาง พุทธศาสนาสูงแต่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ ส่วนนิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่ เรียนมาก จะมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มีเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา และมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้สูงและนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนามากจะเป็นผู้ที่มีการปฏิบัติ ทางพุทธศาสนาและความเชื่อทางพุทธศาสนาสูงด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า นิสิตที่มีอายุน้อยเท่าใด ก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเท่านั้นด้วย 3) ตัวถูกทำนายทั้ง 6 ตัว มีเปอร์เซ็นต์ทำนาย ในกลุ่มรวมสูง 2 ตัว คือ ความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติจิตทางพุทธศาสนา ส่วนตัวถูก ทำนายอีก 4 ตัว คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา สุขภาพจิต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีเปอร์เซ็นต์ทำนาย ในกลุ่มรวมเพียง 6-13% แต่มีเปอร์เซ็นต์ทำนาย สูงในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 คือ ทำนายได้ 15-66% และในนิสิตหญิงทำนายได้ 11-18% ในตัวถูก ทำนายทั้ง 4 ตัว 4) กลุ่มนิสิตที่มีเปอร์เซ็นต์การทำนายแตกต่างกันมากที่สุดเมื่อแบ่งตามเพศ ของนิสิต ในนิสิตหญิงทำนายทั้ง 8 ตัว ทำนายคุณลักษณะของนิสิตได้สูงกว่าในนิสิตชาย และชั้นเรียน คือ นิสิตในชั้นปีที่ 4 ตัวทำนายทั้ง 8 ตัว ทำนายคุณลักษณะได้สูงกว่านิสิตปี 3 และนิสิตปี 2 ดังกล่าวไปบางส่วนแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่า นิสิตที่มีการศึกษาสูง ตัวทำนายทั้ง 8 ตัว ทำนายคุณลักษณะได้สูงกว่านิสิตที่มีการศึกษาค่ำทางด้านความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติ ทางพุทธศาสนาและเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา ส่วนนิสิตที่บิดามารดาที่มีการศึกษาค่ำตัวทำนายทั้ง 8 ตัว ทำนายคุณลักษณะด้านสุขภาพจิตได้สูงกว่านิสิตที่บิดามารดาที่มีการศึกษาสูง

การเปรียบเทียบปริมาณการทำนายเมื่อใช้ตัวทำนายต่างชุดกัน

ในส่วนนี้ต้องการจะศึกษาจากข้อมูลว่าประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว เป็น ตัวทำนายชุดที่ 1 ลักษณะทางชีวสังคม 4 ตัว เป็นตัวทำนายชุดที่ 2 และตัวทำนายชุดที่ 3 คือ ตัวทำนาย 8 ตัว ใน 2 ชุดรวมกันจะสามารถทำนายคุณลักษณะแต่ละด้านที่ละด้านในหกด้าน

ของนิสิต คือ ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
เอกลักษณ์แห่งอิทธิบาททางพุทธศาสนา สุขภาพ จิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ต่างกันเพียงใด
โดยต้องการจะศึกษาว่าตัวทำนายชุด 3 จะทำนายได้มากกว่าตัวทำนายชุด 1 หรือ ชุด 2 ที่มี
เปอร์เซ็นต์ทำนายสูงที่สุดอยู่เดิม ประเภทใดบ้าง เพียงใด ในกลุ่มย่อยโดยจะเสนอผลการ
วิเคราะห์ตามลำดับตัวแปรตามที่จะต่อไป

ความเชื่อทางพุทธศาสนานั้น จากการวิเคราะห์ตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณในกลุ่มรวม
โดยใช้ตัวทำนายชุด 3 พบว่า (ดูตาราง 27) ในกลุ่มรวมตัวทำนายในชุดที่ 3 ทั้ง 8 ตัว ร่วม
กันทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาได้ 39% โดยเพิ่มจากชุดที่ 1 ทำนายได้ 36% เพียง 3%
โดยมีตัวทำนายที่สำคัญคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสบการณ์
จากการบวชในพุทธศาสนา และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา และพบว่า
ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม ตัวทำนายชุดประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ทำนาย
ความเชื่อทางพุทธศาสนาได้มากกว่าตัวทำนายทางชีวสังคม และเมื่อเพิ่มตัวทำนายจากประสบการณ์
ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว เป็น 8 ตัว สามารถเพิ่มเปอร์เซ็นต์การทำนายได้ 2% ถึง 8%
ในกลุ่มย่อย โดยกลุ่มย่อยที่เพิ่มขึ้น 5% หรือมากกว่ามี 4 กลุ่ม คือ นิสิตหญิง นิสิตที่มารคามิการ
ศึกษาสูง นิสิตชั้นปีที่ 3 และนิสิตที่บิดามิการศึกษสูง ส่วนในกลุ่มย่อยสองกลุ่มที่แบ่งตามตัวแปรอิสระ
ขึ้นรองตัวเดียวกันแต่มีเปอร์เซ็นต์การทำนายที่เพิ่มขึ้น เมื่อในตัวทำนายรวม 8 ตัว ในแต่ละกลุ่ม
ต่างกันตั้งแต่ 5% ขึ้นไปนั้น ปรากฏว่ามีอยู่ 3 คู่ คือ กลุ่มนิสิตหญิงเมื่อเพิ่มตัวทำนายจาก 4 เป็น
8 ตัว พบว่า สามารถทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาเพิ่มในนิสิตหญิงได้มากกว่าในกลุ่มนิสิตชาย
ในกลุ่มนิสิตที่มารคามิการศึกษสูงทำนายเพิ่มได้มากกว่าในกลุ่มนิสิตที่มารคามิการศึกษต่ำ และใน
นิสิตชั้นปีที่ 3 ทำนายเพิ่มได้มากกว่าในนิสิตชั้นปีที่ 4

ตาราง 27 ปริมาณการทํานายความเชื่อทางพุทธศาสนา โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางชีวสังคมรวม 8 ตัว เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทํานายรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว	ภูมิหลัง 4 ตัว	รวม 8 ตัว	
รวม	260	36	2	39	3
นิสิตชาย	142	35	2	38	3
นิสิตหญิง	118	39	14	47	8
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	39	3	42	3
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	37	3	44	7
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	42	4	44	2
บิดามีการศึกษาค่ำ	111	37	2	40	3
บิดามีการศึกษามัธยม	149	38	6	43	5
มารดาการศึกษาต่ำ	156	36	2	38	2
มารดาการศึกษาสูง	104	37	8	45	8

ส่วนการปฏิบัติทางพุทธศาสนานั้นพบว่า (ดูตาราง 28) ในกลุ่มรวมตัวทํานายชุดที่ 3 รวม 8 ตัว ร่วมกันทํานายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้ 37% โดยเพิ่มจากชุดที่ 1 ทํานายได้ 33% เพียง 4% โดยมีตัวทํานายที่สำคัญคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน และอายุ และพบว่า ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม ตัวทํานายชุดประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ทํานายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้มากกว่าตัวทํานายทางชีวสังคม และเมื่อเพิ่มตัวทํานายจากประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัวเป็น 8 ตัว

สามารถเพิ่มเปอร์เซ็นต์การทํานายได้ 2% ถึง 10% ในกลุ่มย่อยโดยกลุ่มย่อยที่เพิ่มขึ้นมากกว่าหรือเท่ากับ 5% มี 5 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตที่ปดามีการศึกษาสูง กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตที่มามีการศึกษาสูง และกลุ่มนิสิตที่มามีการศึกษาค่ำ ส่วนในกลุ่มย่อยสองกลุ่มที่แบ่งตามตัวแปรอิสระรองค้ำเดียวกันแต่มีเปอร์เซ็นต์การทํานายเพิ่มขึ้นเมื่อใช้ตัวทํานายรวม 8 ค้ำ โดยในแต่ละกลุ่มต่างกันตั้งแต่ 5% ขึ้นไปนั้นปรากฏว่ามีอยู่เพียง ๑ เดียว คือ ในกลุ่มนิสิตที่ปดามีการศึกษาสูงทํานายเพิ่มได้มากกว่า นิสิตที่ปดามีการศึกษาค่ำ

ตาราง 28 ปริมาณการทํานายการปฏิบัติทางพุทธศาสนา โดยมีประสพการณ์ทางพุทธใน

มหาวิทยาลัยและสํานักงานทางชีวสังคมของนิสิตรวม 8 ค้ำ เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทํานายรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสพการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ค้ำ	ภูมิหลัง 4 ค้ำ	รวม 8 ค้ำ	
รวม	260	33	2	37	4
นิสิตชาย	142	33	2	35	2
นิสิตหญิง	118	35	16	47	2
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	38	8	45	7
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	34	2	37	3
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	32	14	39	7
ปดามีการศึกษาค่ำ	111	36	9	41	5
ปดามีการศึกษาสูง	149	33	9	43	10
มามีการศึกษาค่ำ	156	36	5	39	3
มามีการศึกษาสูง	104	31	15	47	6

ส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้นพบว่า (ดูตาราง 29) ในกลุ่มรวมทนายในชุดที่ 3 ทั้ง 8 ตัว ร่วมกันทนายการสละเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ 6% โดยเพิ่มจากที่ชุดที่ 1 ทนายได้ 5% เพียง 1% โดยมีตัวทนายที่สำคัญคือ ประสิทธิภาพจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และประสิทธิภาพจากการบวชในพุทธศาสนา และพบว่าในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 8 กลุ่มจาก 9 กลุ่ม ตัวทนายชุดประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ทนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้มากกว่าตัวทนายทางชีวสังคมและเมื่อเพิ่มตัวทนายจากประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัยจาก 4 ตัวเป็น 8 ตัว พบว่า สามารถเพิ่มเปอร์เซ็นต์การทนายได้ 9% ถึง 7% ในกลุ่มย่อย โดยพบว่ากลุ่มย่อยที่มีเปอร์เซ็นต์การทนายเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 5% ขึ้นไปมีเพียงกลุ่มเดียว คือ กลุ่มนิติหญิง ส่วนในกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม ที่แบ่งตามตัวแปรอิสระขึ้นรองตัวเดียวกันแต่มีเปอร์เซ็นต์การทนายเพิ่มขึ้นใช้ตัวทนายรวม 8 ตัว โดยแต่ละกลุ่มต่างกันตั้งแต่ 5% ขึ้นไปแล้ว ปรากฏว่ามีอยู่เพียงคู่เดียว คือ ในกลุ่มนิติหญิงทนายเพิ่มได้มากกว่ากลุ่มนิติชาย

ตาราง 29 ปริมาณการทนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีประสิทธิภาพทางพุทธใน

มหาวิทยาลัยและลักษณะทางชีวสังคมของนิติธรรม 8 ตัว เป็นตัวทนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทนายรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสิทธิภาพทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว	นิติหญิง 4 ตัว	รวม 8 ตัว	
รวม	260	5	1	6	1
นิติชาย	142	5	2	6	1
นิติหญิง	118	7	7	14	7
นิติชั้นปีที่ 2	116	11	5	14	3
นิติชั้นปีที่ 3	106	4	3	6	2

ตาราง 29 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทํานายรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว	ภูมิหลัง 4 ตัว	รวม 8 ตัว	
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	12	3	15	3
บัณฑิตมีการศึกษาคํ่า	111	5	2	7	2
บัณฑิตมีการศึกษาสูง	149	6	2	8	12
มารดามีการศึกษาคํ่า	156	8	2	11	3
มารดามีการศึกษาสูง	104	3	1	4	1

ส่วนเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนานั้นพบว่า (ดูตาราง 30) ในกลุ่มรวมตัวทํานายในชุดที่ 3 ทั้ง 8 ตัว รวมกันทํานายเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาได้ 13% โดยเพิ่มจากชุดที่ 1 ที่ทํานายได้ 9% เพียง 4% โดยมีตัวทํานายที่สำคัญ คือ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา และประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนและพบว่า ในกลุ่มร่วมและกลุ่มย่อยอีก 6 กลุ่ม จาก 9 กลุ่ม ตัวทํานายชุดประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ทํานายเอกลักษณ์แห่งอิโไกทางพุทธศาสนาได้มากกว่าตัวทํานายทางชีวสังคมและเมื่อเพิ่มตัวทํานายจากประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยจาก 4 ตัว เป็น 8 ตัว พบว่า สามารถเพิ่มเปอร์เซ็นต์การทํานายได้ 1% ถึง 14% ในกลุ่มย่อย โดยพบว่า กลุ่มย่อยที่มีเปอร์เซ็นต์การทํานายเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 5% ขึ้นไปมี 5 กลุ่ม คือ นิสิตชั้นปีที่ 4 นิสิตที่บัณฑิตมีการศึกษาสูงนิสิตหญิง นิสิตชั้นปีที่ 2 และนิสิตที่มารดาที่มารดามีการศึกษาสูง ส่วนในกลุ่มย่อย 2 กลุ่มที่แบ่งตามตัวแปรอิสระขึ้นรองตัวเดียวกันแต่มีเปอร์เซ็นต์การทํานายเพิ่มขึ้นเมื่อใช้ตัวทํานายรวม 8 ตัว โดยแต่ละกลุ่มต่างกันตั้งแต่ 5% ขึ้นไปนั้น ปรากฏว่ามีอยู่ 4 คู่ คือ กลุ่มนิสิต

ชั้นปีที่ 4 ทำนายเพิ่มขึ้นได้มากกว่า กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ทำนายเพิ่มขึ้นได้มากกว่า นิสิตชั้นปีที่ 2 กลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูงทำนายเพิ่มขึ้นได้มากกว่ากลุ่มนิสิตที่บิดามีการศึกษาค่ำ และกลุ่มนิสิตหญิงทำนายเพิ่มขึ้นได้มากกว่ากลุ่มนิสิตชาย

ตาราง 30 ปริมาณการทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธ โดยมีประสบการณ์ทางพุทธใน มหาวิทยาลัยและลักษณะทางชีวสังคมของนิสิตรวม 8 ตัว เป็นตัวทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทำนายรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว	ภูมิหลัง 4 ตัว	รวม 8 ตัว	
รวม	260	9	3	13	4
นิสิตชาย	142	12	3	14	2
นิสิตหญิง	118	6	11	14	8
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	2	4	7	5
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	12	2	14	2
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	52	7	66	14
บิดามีการศึกษาค่ำ	111	13	1	14	1
บิดามีการศึกษาสูง	149	7	9	16	9
มารดาการศึกษาต่ำ	156	10	4	14	4
มารดาการศึกษาสูง	104	13	5	18	5

ส่วนสุขภาพจิตนั้นพบว่า (ดูตาราง 31) ในกลุ่มรวมตัวทำนายในชุดที่ 3 รวม 8 ตัว
ร่วมกัน สามารถทำนายสุขภาพจิตได้ 11% โดยเพิ่มจากชุดที่ 1 ที่ทำนายได้ 9% เพียง 2% โดยมี
ตัวทำนายที่สำคัญคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการได้รับการถ่ายทอด
ทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา และพบว่าในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม ตัวทำนาย
ชุดประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ทำนายสุขภาพจิตได้มากกว่าตัวทำนายทางชีวสังคม

ตาราง 31 ปริมาณการทำนายสุขภาพจิต โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะ
ทางชีวสังคมของนิสิตรวม 8 ตัว เป็นตัวทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทำนายรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว	ภูมิหลัง 4 ตัว	รวม 8 ตัว	
รวม	260	9	3	11	2
นิสิตชาย	142	8	1	13	5
นิสิตหญิง	118	17	3	18	1
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	10	4	16	6
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	13	4	15	2
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	25	20	40	15
บิดามีการศึกษาค่ำ	111	21	8	24	3
บิดามีการศึกษาระดับสูง	149	5	4	10	5
มารดาที่มีการศึกษาค่ำ	156	16	7	21	5
มารดาที่มีการศึกษาระดับสูง	104	8	2	13	5

และเมื่อเพิ่มตัวทำนายประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัยจาก 4 ตัว เป็น 8 ตัว พบว่า สามารถเพิ่มเปอร์เซ็นต์การทำนายได้ 1% ถึง 15% ในกลุ่มย่อย โดยพบว่า กลุ่มย่อยที่มีเปอร์เซ็นต์การทำนายเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 5% ขึ้นไปมี 6 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 กลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตที่ปศามีการศึกษาสูง กลุ่มนิสิตที่มารดาปศามีการศึกษาด้านและกลุ่มนิสิตที่มารดาปศามีการศึกษาสูง ส่วนในกลุ่มย่อยสองกลุ่มที่แบ่งตามตัวแปรอิสระชั้นรองตัวเดียวกันแต่มีเปอร์เซ็นต์การทำนายเพิ่มขึ้นเมื่อใช้ตัวทำนายรวม 8 ตัว โดยแต่ละกลุ่มต่างกันตั้งแต่ 5% ขึ้นไปปรากฏว่ามีอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ทำนายเพิ่มขึ้นได้มากกว่ากลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 และกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ทำนายขึ้นได้มากกว่ากลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า (ดูตาราง 32) ในกลุ่มรวมตัวทำนายในชุดที่ 3 ทั้ง 8 ตัว ร่วมกันทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ 7% โดยเพิ่มจากชุดที่ 1 ที่ทำนายได้ 4% เพียง 3% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญคือ อายุ ประสิทธิภาพทางพุทธจากวิชาที่เรียนและประสิทธิภาพจากการบวชในพุทธศาสนาและพบว่าในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 6 กลุ่ม ตัวทำนายชุดประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้มากกว่าตัวทำนายทางชีวสังคม และเมื่อเพิ่มตัวทำนายประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัยจาก 4 ตัว เป็น 8 ตัว พบว่า สามารถเพิ่มเปอร์เซ็นต์การทำนายได้ตั้งแต่ 2% ในกลุ่มย่อย โดยพบว่ากลุ่มย่อยที่มีเปอร์เซ็นต์การทำนายเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 5% มี 4 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 กลุ่มนิสิตหญิง และกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 ส่วนในกลุ่มย่อยสองกลุ่มที่แบ่งตามตัวแปรอิสระชั้นรองตัวเดียวกัน แต่มีเปอร์เซ็นต์การทำนายเพิ่มขึ้น เมื่อใช้ตัวทำนายรวม 8 ตัว โดยแต่ละกลุ่มต่างกันตั้งแต่ 5% ขึ้นไปปรากฏว่ามีอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ทำนายเพิ่มขึ้นได้มากกว่ากลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 และกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 เพิ่มขึ้นได้มากกว่ากลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้สรุปได้ว่า 1) ประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว และลักษณะทางชีวสังคม 4 ตัว รวมเป็น 8 ตัว ทำนายคุณลักษณะของนิสิตได้สูงกว่าการใช้ประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัวทำนายเพียง 1% ในด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ถึง 4% ในด้านการปฏิบัติทางพุทธศาสนาและเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา 2) ในนิสิตชั้นปี

ที่ 4 มีเปอร์เซ็นต์ทำนายเพิ่มเมื่อตัวทำนาย ชีวสังคม รวม 8 ตัว มากที่สุดในการทำนาย
เอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนในกลุ่มนิสิตหญิง
ตัวทำนาย 8 ตัว เพิ่มมากที่สุดในการทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาและการใช้เหตุผลเชิง-
จริยธรรม ส่วนในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 พบว่า เปอร์เซนต์การทำนายเพิ่มขึ้นเกิน 5% ในการทำนาย
การปฏิบัติทางพุทธศาสนาเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตาราง 32 ปริมาณการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย
และลักษณะทางชีวสังคมของนิสิตรวม 8 ตัว เป็นตัวทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทำนายรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว	ภูมิหลัง 4 ตัว	รวม 8 ตัว	
รวม	260	4	3	7	3
นิสิตชาย	142	3	5	7	4
นิสิตหญิง	118	5	3	11	6
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	3	5	8	5
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	14	8	21	7
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	13	13	26	13
ปดามีการศึกษาดำ	111	5	4	7	2
ปดามีการศึกษาสูง	149	3	3	7	4
มารดาที่มีการศึกษาดำ	156	4	6	8	4
มารดาที่มีการศึกษาสูง	104	6	0.2	8	2

3) ในกลุ่มย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกันแต่พบว่า มีการทำนายเพิ่มแตกต่างกันเกิน 5% พบในกลุ่มต่อไปนี้เป็น 3.1) กลุ่มนิสิตหญิง ทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนา เพิ่มขึ้นมากกว่าในกลุ่มนิสิตชาย 3.2) กลุ่มนิสิตที่มีบิดาหรือมารดาที่มีการศึกษาสูง ทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติพุทธศาสนาและเอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนา ได้เพิ่มมากกว่ากลุ่มนิสิตที่มีบิดาหรือมารดาที่มีการศึกษาค่ำ 3.3) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนา สุขภาพจิต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้มากกว่ากลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 และนิสิตชั้นปีที่

ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้านกับคุณลักษณะ 4 ด้านของนิสิต

ในส่วนนี้ต้องการจะศึกษาจากข้อมูลลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้านของนิสิต จะสามารถร่วมกันทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตได้มากเพียงใด โดยมีการวิเคราะห์ตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 17 กลุ่ม การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเสนอผลตามตัวแปรตามทีละตัวดังต่อไปนี้

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น จากการวิเคราะห์ตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยพบว่า (ดูตาราง 33) ในกลุ่มรวมตัวทำนายทั้ง 2 ตัว ร่วมกันทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ 7% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา และความเชื่อทางพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .26 และ .13 ตามลำดับ) ส่วนในกลุ่มที่แยกย่อยพบว่า ตัวทำนาย 2 ตัวสามารถทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูงที่สุดในกลุ่มนิสิตหญิงและกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 โดยทำนายได้ 20% ในทั้ง 2 กลุ่ม และพบว่า ในทั้งสองกลุ่มไม่มีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .44 ในกลุ่มนิสิตหญิงและค่าอาร์ .38 ในกลุ่มนิสิตชาย) ส่วนกลุ่มย่อยที่พบว่า ตัวทำนายทั้งสองตัวนี้ทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ดีที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชายทำนายได้ 3% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ ประสบการณ์จากวิชาที่เรียนซึ่งมีความสัมพันธ์

ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .05) เมื่อพิจารณาในกลุ่มแยกย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระย่อยตัวเดียวกัน แต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การทำนายแตกต่างกันมากที่สุดคือ นิสิตหญิงกับนิสิตชาย (ทำนายได้ 20% และ 3% ตามลำดับ) รองลงมาคือ นิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 3 (ทำนายได้ 20% และ 5% ตามลำดับ) และนิสิตอายุน้อยกับนิสิตอายุมาก (ทำนายได้ 19% และ 5% ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาในกลุ่มรวมและกลุ่มที่แยกย่อยพบว่า ตัวทำนายที่เข้าทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่น้อยที่สุดคือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาและความเชื่อทางพุทธศาสนา จึงอาจกล่าวได้ว่า นิสิตที่มีการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนามากเท่าใด นิสิตที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนามากเท่าใด ก็จะเป็นผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นด้วย

ส่วนเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนานั้นพบว่า (ดูตาราง 33) ตัวทำนาย 2 ตัวสามารถร่วมกันทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาได้ 12% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดทั้งสองตัว คือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .35 และ .27 ตามลำดับ) ส่วนในกลุ่มที่แยกย่อยพบว่า ตัวทำนายทั้งสองตัวทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาได้สูงที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 โดยทำนายได้ 30% และมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .55) ส่วนในกลุ่มย่อยที่ตัวทำนายทั้ง 2 ตัว ทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโก้ได้ต่ำที่สุด คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 และกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมากโดยทำนายได้ 6% และมีตัวทำนายที่สำคัญอันดับแรกเหมือนกันคือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนายเหมือนกันทั้งสองกลุ่ม (ค่าอาร์ .24 และ .24 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาในกลุ่มที่แยกย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระย่อยตัวเดียวกันแต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การทำนายแตกต่างกันมากที่สุดคือ นิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตปีที่ 3 (ทำนายได้ 30% และ 6% ตามลำดับ) รองลงมาคือ นิสิตปีที่ 4 กับนิสิตปีที่ 2 (ทำนายได้ 30% และ 13% ตามลำดับ) และนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมากกับนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อย (ทำนายได้ 21% และ 6% ตามลำดับ) ตัวทำนายที่เข้าทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาบ่อยที่สุดคือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาจึงอาจกล่าวได้ว่า ถ้านิสิตมี

การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา มาก นิสิตความเชื่อทางพุทธศาสนาก็จะเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งอิทธิ
ทางพุทธศาสนาสูงขึ้นด้วย

ส่วนคุณภาพจิตนั้น (ดูตาราง 33) พบว่าตัวทำนายทั้ง 2 ตัว ทำนายคุณภาพจิตในกลุ่ม
รวมได้ 5% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัด คือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาและความเชื่อ
ในทางพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .23 และ .17 ตามลำดับ)
ส่วนในกลุ่มย่อยพบว่า ตัวทำนายทั้ง 2 ตัว ทำนายคุณภาพจิตได้สูงที่สุดในกลุ่มนิสิตที่มีฐานะทาง
เศรษฐกิจต่ำโดยทำนายได้ 23% และมีตัวทำนายที่สำคัญอันดับแรกคือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธ-
ศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .47) ส่วนกลุ่มย่อยที่พบว่า ตัวทำนาย
2 ตัว ทำนายคุณภาพจิตได้ต่ำที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตที่มีฐานะเศรษฐกิจสูง และกลุ่มนิสิตที่
บิดามีการศึกษาระดับสูง โดยทำนายได้เพียง 1% เหมือนกันทั้งสามกลุ่ม และมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัด
เหมือนกันคือ ความเชื่อทางพุทธศาสนาซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .06 .09
และ .02 ตามลำดับ) ส่วนในกลุ่มแยกย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกันแต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์
การทำนายแตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกับกลุ่มนิสิตที่มีฐานะทาง
เศรษฐกิจต่ำกับกลุ่มนิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง (ทำนายได้ 23% และ 1% ตามลำดับ) รองลง
มาคือ กลุ่มนิสิตที่มีบิดามีการศึกษาระดับต่ำกับกลุ่มนิสิตที่มีบิดามีการศึกษาระดับสูง (ทำนายได้ 22% และ 1%
ตามลำดับ) และกลุ่มนิสิตหญิงกับกลุ่มนิสิตชาย (ทำนายได้ 16% และ 1% ตามลำดับ) ตัวทำนาย
ที่เข้าทำนายคุณภาพจิตในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยย่อยที่สุดคือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาและ
ความเชื่อทางพุทธศาสนาจึงอาจกล่าวได้ว่านิสิตที่มีการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนามากเท่าใด
นิสิตที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนามากเท่าใดจะเป็นผู้มีคุณภาพจิตดีขึ้นตามไปด้วย

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น (ดูตาราง 34) พบว่า ตัวทำนายทั้ง 2 ตัว ทำนาย
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มรวมได้ 0.7% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ ความเชื่อทางพุทธ-
ศาสนาซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ -.08) ส่วนในกลุ่มที่แยกย่อยพบว่า ตัว
ทำนายทั้ง 2 ตัว ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้สูงที่สุดในกลุ่มนิสิตอาญามากได้ทำนายได้ 10%
และมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาซึ่งมีความสัมพันธ์ทาง

ตาราง 33 ปริมาณการอ่านและลำดับความสำคัญของตัวพาดยจิตลักษณะสามด้านของนิสิต โดยนิสิตคณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน เป็นตัวพาดยใน
กลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	จิตลักษณะสามด้าน								
		การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม			เอกลักษณะทั้งสี่ทางพุทธศาสนา			สุขภาพจิต		
		ปริมาณการ พาดย	ตัวพาดย	ค่าอาร์	ปริมาณการ พาดย	ตัวพาดย	ค่าอาร์	ปริมาณการ พาดย	ตัวพาดย	ค่าอาร์
รวม	260	7	2,1	.26,.13	12	2,1	.35,.27	5	2,1	.23,.1
นิสิตชาย	142	3	1	.05	15	2,1	.38,.31	1	1	.06
นิสิตหญิง	118	20	2,1	.44,.26	9	2,1	.30,.18	18	2,1	.42,.34
นิสิตอายุน้อย	164	19	2,1	.43,.30	8	2,1	.28,.18	13	2,1	.35,.27
นิสิตอายุมาก	96	5	1	-.05	19	2,1	.43,.38	2	1	.05
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	12	2,1	.32,.31	13	2,1	.37,.28	6	2,1	.25,.16
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	5	1	.38,.06	6	2,1	.24,.22	5	2,1	.21,.10
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	20	2,1	.32,.28	30	2,1	.55,.41	12	1,2	.35,.21
ระดับเศรษฐิกาค่ำ	109	11	1,2	.25,.03	13	2,1	.36,.29	23	2,1	.47,.31
ระดับเศรษฐิกาส่ง	151	11	2,1	.28,.23	12	2,1	.34,.26	1	1	.09
บิดาที่มีการศึกษาค่ำ	111	8	2,1	.25,.06	15	2,1	.36,.32	22	2,1	.46,.38
บิดาที่มีการศึกษาสูง	149	10	2,1	.29,.25	11	2,1	.34,.24	1	1	.08
มารดาที่มีการศึกษาค่ำ	156	9	2,1	.24, -.03	7	2,1	.25,.24	16	2,1	.40,.27
มารดาที่มีการศึกษาสูง	104	14	2,1	.26,.13	21	2,1	.46,.33	0.1	1	.02
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	134	7	2,1	.26,.14	15	2,1	.36,.35	4	2,1	.18,.17

ตาราง 33 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	จิตลักษณะสามด้าน								
		การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม			เอกลักษณ์แห่งวิถีทางพุทธศาสนา			สุขภาพจิต		
		ปริมาณการ พิจารณา	ตัวพยาน	ค่าอาร์	ปริมาณการ พิจารณา	ตัวพยาน	ค่าอาร์	ปริมาณการ พิจารณา	ตัวพยาน	ค่าอาร์
ไม่สามารถเป็นแบบ										
อย่างทางพุทธมาก	126	7	2,1	.26,.14	11	2,1	.32,.18	9	2,1	.29,.19
ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธ										
จาก รร. มีชนน้อย	133	5	2,1	.24,.19	21	2,1	.44,.19	4	2,1	.20,.06
ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธ										
จาก รร. มีชนมาก	127	11	2,1	.28,.06	6	2,1	.24,.13	7	2,1	.27,.18

1 = ความเชื่อความศรัทธาทางพุทธศาสนา

2 = การปฏิบัติตนตามหลักทางพุทธศาสนา

ลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ - .32) ส่วนในกลุ่มย่อยที่ตัวทำนาย 2 ตัว ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ค่าสุดคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 นิสิตชั้นปีที่ 3 นิสิตที่ปดามีการศึกษาค่ำ นิสิตที่ปดามีการศึกษาลูง นิสิตที่มการดามีการศึกษาค่ำ นิสิตที่มการดามีการศึกษาลูง และนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา จากโรงเรียนมัธยมดากโดยทำนายได้เพียง 1% ในทั้ง 7 กลุ่ม ซึ่งพบว่าทั้ง 7 กลุ่มมีตัวทำนายที่สำคัญเหมือนกับความเชื่อทางพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนายเหมือนกับทุกกลุ่ม

ตาราง 34 ปริมาณการทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน เป็นตัวทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
		ปริมาณการทำนาย	ตัวทำนาย	ค่าอาร์
รวม	260	0.7	1	-.08
นิสิตชาย	142	4	1,2	-.21, -.16
นิสิตหญิง	118	3	1	.15
นิสิตอาญน้อย	164	3	2,1	.16, .04
นิสิตอาญดาก	96	10	2,1	-.32, .25
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	1	1	-.06
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	1	1	-.04
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	5	1	-.22
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	7	1	-.08
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	2	1	-.08
ปดามีการศึกษาค่ำ	111	1	1	-.11
ปดามีการศึกษาลูง	149	1	1	-.07

ตาราง 34 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		ค่าอาร์
		ปริมาณการทํานาย	ตัวทํานาย	
มารดาที่มีการศึกษาคํ่า	156	1	1	-.07
มารดาที่มีการศึกษาสูง	104	1	1	-.08
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธนํอย	134	3	1,2	-.18, -.13
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	126	0.2	1	.04
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธศาสนา จาก รร. มํอยมนํอย	133	5	1,2	-.22, -.18
ได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธศาสนาจาก รร. มํอยมมาก	127	1	1	.10

1 = ความเชื่อตามหลักทางพุทธศาสนา

2 = การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา

เช่นเดียวกัน (ดูตาราง 34) ส่วนกลุ่มแยกย้ายที่แบ่งตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกันแต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตที่มีอายุมากกับนิสิตที่มีอายุน้อย (ทำนายได้ 10% และ 3% ตามลำดับ) รองลงมาคือ นิสิตที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำกับนิสิตที่มีระดับเศรษฐกิจสูง (ทำนายได้ 7% และ 2% ตามลำดับ) และนิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 3 (ทำนายได้ 5% และ 1% ตามลำดับ) นิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 2 (ทำนายได้ 5% และ 1% ตามลำดับ) นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษามากกว่ากับนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัศึกษาน้อย (ทำนายได้ 5% และ 1% ตามลำดับ) ตัวทำนายที่เข้าทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนน้อยที่สุดคือ ความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา จึงอาจกล่าวได้ว่า นิสิตที่มีความเชื่อทางพุทธศานามากเท่าใด นิสิตที่มีการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศานามากเท่าใดก็จะเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลงด้วย

จากการวิเคราะห์ผลข้อมูลในส่วนนี้สรุปได้ว่า 1) สลักณะทางพุทธศาสนา 2 ตัว ทำนายเอกสลักณะแห่งอิโภาทางพุทธศาสนาได้มากกว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและสุขภาพจิต ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำนายได้น้อยที่สุด ตัวทำนายสำคัญที่สุดสองตัวของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเอกสลักณะแห่งอิโภาทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ การปฏิบัติทางพุทธศาสนาและความเชื่อทางพุทธศาสนา กล่าวคือ ถ้ามีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาและความเชื่อทางพุทธศานามากจะมีจิตสลักณะทั้งสามด้านนี้สูง ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบผลที่กลับกันคือ ถ้ามีการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศานามากและความเชื่อทางพุทธศานามาก จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 2) สลักณะทางพุทธศาสนา 2 ตัว ทำนายจิตสลักณะ 2 ตัว คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกสลักณะแห่งอิโภาทางพุทธศาสนาในนิสิตอายุมากหรือนิสิตชั้นปีที่ 4 และทำนายสุขภาพจิต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้มากที่สุด แต่ทำนายได้น้อยที่สุดในนิสิตชาย นิสิตชั้นปีที่ 3 และนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก 3) เมื่อเปรียบเทียบการทำนายของกลุ่มย่อยที่มีสลักณะตรงข้ามกันพบผลชัดเจนใน 5 คู่ คือ 3.1) นิสิตชั้นปีที่ 4 หรือนิสิตที่มีอายุมาก พบว่าสลักณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน ทำนายคุณสลักณะ 4 ด้าน ได้มากกว่าในนิสิตชั้นปีที่ 3 นิสิตชั้นปีที่ 2 หรือนิสิตที่มีอายุน้อย 3.2) ในกลุ่มนิสิตที่มีการคามิการศึกษาสูง สลักณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน

ท่านายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาได้มากกว่านิสิตที่มารดา มีการศึกษาคำ และในกลุ่มนิสิตที่มารดามีการศึกษาคำหรือนิสิตที่มีฐานะต่ำลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน ท่านายสุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้มากกว่านิสิตที่มารดาที่มีการศึกษาคำ 3.3) นิสิต ที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมากลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน ท่านาย การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและสุขภาพจิตได้มากกว่านิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจาก โรงเรียนมัธยมน้อย ในการกลับกันพบว่า นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียน มัธยมน้อยลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน ท่านายเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่ ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก 3.4) ในกลุ่มนิสิตหญิงลักษณะทางพุทธ 2 ด้าน ท่านายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและสุขภาพจิตได้มากกว่าในนิตชาย ในทางกลับกัน พบว่า ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน ท่านายเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาได้มากกว่าในกลุ่ม นิสิตหญิง

ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน และลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้านกับ คุณลักษณะของนิสิต

ในส่วนนี้ต้องการจะศึกษาจากข้อมูลว่าประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน และ ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน รวม 6 ตัวแปร จะสามารถร่วมกันทำนาย การใช้เหตุผลเชิง- จริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตได้ มากเพียงใด โดยมีการวิเคราะห์ตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 17 กลุ่ม การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเสนอผลตามตัวแปรตามที่ละตัวดังต่อไปนี้

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น จากการวิเคราะห์ตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณทั้งใน กลุ่มรวมและกลุ่มย่อยพบว่า (ดูตาราง 35) ในกลุ่มรวมตัวทำนายทั้ง 6 ตัวร่วมกันทำนายการใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ 9% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา และความเชื่อทางพุทธศาสนาซึ่งพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .26 และ .13 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาในกลุ่มที่แยกย่อยพบว่า กลุ่มย่อยที่ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย

4 ด้าน และลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน ท่านายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูงที่สุด คือ กลุ่มนิสิตชาย ท่านายได้ 27% โดยมีตัวท่านายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ .38) ส่วนในกลุ่มย่อยที่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การท่านายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ต่ำที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชายพบว่า ท่านายได้เพียง 6% โดยมีตัวท่านายที่สำคัญอันดับแรก คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ .18) เมื่อพิจารณาในกลุ่มที่แบ่งตามตัวแปรอิสระย่อยตัวเดียวกันแต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การท่านายแตกต่างกันมากที่สุด คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 3 (ท่านายได้ 27% และ 8% ตามลำดับ) รองลงมาคือ นิสิตหญิงกับนิสิตชาย (ท่านายได้ 20% และ 6% ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย พบว่า ตัวท่านายที่เข้าท่านายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยมากที่สุด คือ การปฏิบัติตามหลักการทางพุทธศาสนาและความเชื่อทางพุทธศาสนา จึงอาจกล่าวได้ว่านิสิตทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยนั้น ถ้ามีการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาและความเชื่อทางพุทธศาสนามากก็จะเป็นผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงด้วย

ส่วนเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนานั้นพบว่า (ดูตาราง 35) ในกลุ่มรวมตัวท่านายทั้ง 6 ตัว ร่วมกันท่านายเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาได้ 16% โดยมีตัวท่านายที่สำคัญเด่นชัด 4 ตัว คือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ประสบการณ์จากวิชาที่เรียนและความเชื่อทางพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ .35 .21 .19 และ .27 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณารายละเอียดในกลุ่มแยกย่อยพบว่า ตัวท่านายทั้ง 6 ตัว ท่านายเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาได้สูงที่สุดในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 โดยท่านายได้ 59% โดยมีตัวท่านายสำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ .65) ส่วนนิสิตในกลุ่มย่อยที่พบว่า ตัวท่านายทั้ง 6 ตัว ท่านายเอกลักษณ์แห่งอิทธิได้ต่ำที่สุดคือ กลุ่มนิสิตหญิงท่านายได้ 12% โดยมีตัวท่านายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกท่านาย (ค่าอาร์ .30) ส่วนในกลุ่มแยกย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกันแต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การ

ตาราง 35 ปริมาณการพาณิชย์และลำดับความสำคัญของตัวทำนายจิตลักษณะสามด้านของนิสิต โดยระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีและ
จิตวิทยาทางพุทธศาสนา 6 ด้าน เป็นตัวทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	จิตลักษณะสามด้าน								
		การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม			เอกลักษณ์แห่งวิถีทางพุทธศาสนา			สุขภาพจิต		
		ปริมาณการ ทำนาย	ตัวทำนาย	ค่าอาร์	ปริมาณการ ทำนาย	ตัวทำนาย	ค่าอาร์	ปริมาณการ ทำนาย	ตัวทำนาย	ค่าอาร์
รวม	260	9	6,5	.26,.13	16	6,4,1,5	.35,.21,.19,.27	10	2,5	.30,.17
นิสิตชาย	142	6	2,5	.18,.05	19	6,1,5	.38,.23,.31	9	2,5	.27,.06
นิสิตหญิง	118	20	6,5	.44,.26	12	6,5	.30,.18	22	6,5	.42,.34
นิสิตอาชีวศึกษา	164	21	6,5	.43,.30	13	6,2,1,5	.28,.02,.23,.18	14	6,5	.35,.27
นิสิตอาชีวศึกษา	96	11	5	-.05	27	6,4,5	.43,.37,.38	13	2,5	.31,.05
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	16	6,5	.32,.31	16	6,5	.37,.28	11	2,5	.28,.16
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	8	5	-.005	14	1,5	.26,.22	16	2,5	.31,.10
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	27	6,5	.38,.06	59	4,5	.65,.41	31	5,6	.35,.21
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	14	5,6	.32,.28	18	6,5	.36,.29	28	6,5	.48,.31
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	14	6,5,2,4	.25,.03,.19,-.008	16	6,5	.34,.26	7	2,5	.24,.09
อัตราการศึกษาค่ำ	111	10	6,5	.28,.23	19	6,4,5	.36,.30,.32	28	6,4,5	.46,.22,.30
อัตราการศึกษาสูง	149	13	6,5,2,1	.25,.06,.23,.11	15	6,5	.34,.24	5	2,5	.21,.08
มารดาที่มีการศึกษาค่ำ	156	12	6,5	.29,.25	13	6,4,5	.25,.24,.24	21	6,2,5	.40,.39,.27
มารดาที่มีการศึกษาสูง	104	16	6,5,2	.26,-.03,.15	24	6,5	.46,.33	9	5	.02
บิดามารดาเป็นแบบ										
อย่างทางพุทธนิกาย	134	11	6,3,5	.26,-.19,.13	20	6,4,5	.36,.35,.35	8	2,5	.27,.17

ตาราง 35 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	จัดลักษณะงานด้าน								
		การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม			เอกลักษณ์แห่งวิถีทางพุทธศาสนา			สุขภาพจิต		
		ปริมาณการ พินาย	ตัวพินาย	ค่าอาร์	ปริมาณการ พินาย	ตัวพินาย	ค่าอาร์	ปริมาณการ พินาย	ตัวพินาย	ค่าอาร์
มีความรู้ความเป็นแบบ										
อย่างทางพุทธมาก	126	15	2,3,5	.31,.15,.14	15	6,5	.32,.18	14	2,5	.35,.19
ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธ										
จาก รร. น้อยน้อย	133	9	6,5	.24,.19	23	6,4,5	.44,.31,.39	10	2,5	.28,.16
ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธ										
จาก รร. น้อยมาก	127	16	6,5,2	.28,.06,.23	13	6,1,5	.24,.24,.13	17	2,4,6	.32,-.19,.27

- 1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการวิชาที่เรียน 2 = ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์
 3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป 4 = ประสบการณ์จากการชวนในทางพุทธศาสนา
 5 = ความเชื่อทางพุทธศาสนา 6 = การปฏิบัติทางพุทธศาสนา

ทำนายแตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 3 (ทำนายได้ 59% และ 14% ตามลำดับ) รองลงมาคือ นิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 2 (ทำนายได้ 45% และ 16% ตามลำดับ) และนิสิตอายุมากกับนิสิตอายุน้อย (ทำนายได้ 27% และ 13% ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของศัพนทำนายที่เข้าทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโน้ทางพุทธศาสนาในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยย่อยที่สุดคือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา ความเชื่อทางพุทธศาสนาและประสบการณ์จากการบวชในทางพุทธศาสนา จึงอาจกล่าวได้ว่า นิสิตที่มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากเท่าใด นิสิตมีความเชื่อทางพุทธศาสนามากเท่าใด นิสิตได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามากเท่าใด ก็จะเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งอิโน้ทางพุทธศาสนาสูงขึ้นด้วย

ส่วนสภาพจิตนั้นพบว่า (ดูตาราง 35) ศัพนทำนายทั้ง 6 ศัพน รวมกันสามารถทำนายสภาพจิตในกลุ่มรวมได้ 10% โดยมีศัพนทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และความเชื่อตามหลักทางพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับศัพนทำนาย (ค่าอาร์ .30 และ .17 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณารายละเอียดในกลุ่มแยกย่อยพบว่า ศัพนทำนายทั้ง 6 ศัพน ทำนายสภาพจิตได้สูงที่สุดในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ทำนายได้ 31% โดยมีศัพนทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ ความเชื่อทางพุทธศาสนาซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับศัพนทำนาย (ค่าอาร์ .35) ส่วนนิสิตในกลุ่มย่อยที่พบว่า ศัพนทำนายทั้ง 6 ศัพน รวมกันทำนายสภาพจิตได้ต่ำที่สุดคือ กลุ่มนิสิตที่ปิตามิการศึกษาสูงทำนายได้ 5% โดยมีศัพนทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรกคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับศัพนทำนาย (ค่าอาร์ .21) ส่วนในกลุ่มแยกย่อยที่แบ่งตามศัพนแปรอิสระตัวเดียวกัน แต่พบว่า มีเปอร์เซนต์การทำนายแตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตที่ปิตามิการศึกษาต่ำกับกลุ่มนิสิตที่ปิตามิการศึกษาสูง (ทำนายได้ 28% และ 5% ตามลำดับ) รองลงมาคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 2 (ทำนายได้ 31% และ 11% ตามลำดับ) และนิสิตที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำกับนิสิตที่มีฐานะเศรษฐกิจสูง (ทำนายได้ 28% และ 7% ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของศัพนทำนายที่เข้าทำนายสภาพจิตในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยย่อยที่สุดคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และความเชื่อทางพุทธศาสนา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิก

ของชมรมพุทธศาสตร์มากเท่าใด นิสิตมีความเชื่อทางพุทธศาสนามากเท่าใดก็จะเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนต่ำ

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า (ดูตาราง 36) ตัวทำนายทั้ง 6 ตัว ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มรวมได้ 4% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ ประสิทธิภาพจากการบวชใน พุทธศาสนาและประสิทธิภาพจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับ ตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ - .14 และ - .09 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณารายละเอียดในกลุ่มแยกย่อย พบว่า ตัวทำนายทั้ง 6 ตัว ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้สูงที่สุดในกลุ่มนิสิตปีที่ 3 ทำนายได้ 15% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดอันดับแรก คือ ประสิทธิภาพจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธ- ศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางลบกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ - .26) ส่วนนิสิตในกลุ่มย่อยที่พบว่า ตัวทำนายทั้ง 6 ตัว ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ต่ำที่สุดคือ กลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอด พุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก ทำนายได้ 3% โดยมีตัวทำนายที่สำคัญเด่นชัดคือ ความเชื่อทาง พุทธศาสนาซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับตัวถูกทำนาย (ค่าอาร์ .10) ส่วนในกลุ่มแยกย่อยที่แบ่ง ตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกันแต่พบว่า มีเปอร์เซ็นต์การทำนายแตกต่างกันมากที่สุดคือ กลุ่มนิสิตชั้นปี ที่ 3 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 (ทำนายได้ 15% และ 6% ตามลำดับ) รองลงมาคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 (ทำนายได้ 14% และ 6% ตามลำดับ) และนิสิตที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำกับนิสิต ที่มีฐานะเศรษฐกิจสูง (ทำนายได้ 13% และ 5% ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของ ตัวทำนายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยบ่อยมากที่สุดคือ การมีความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติตาม หลักทางพุทธศาสนาจึงอาจกล่าวได้ว่า นิสิตที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนามากเท่าใด มีการปฏิบัติตาม หลักทางพุทธศาสนามากเท่าใดก็จะเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

ตาราง 36 ปริมาณการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมี
 ประสพการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางพุทธศาสนา 6 ตัว เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวม
 และกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		ค่าอาร์
		ปริมาณการทํานาย	ตัวทํานาย	
รวม	260	4	4,2	-.14,-.19
นิสิตชาย	142	6	5,6	-.21,-.16
นิสิตหญิง	118	8	5	.15
นิสิตอายุน้อย	164	7	1,6	.22,.16
นิสิตอายุมาก	96	12	6,5	-.32,.25
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	6	5	-.06
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	15	2,1,5	-.26,.18,-.04
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	14	5	-.22
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	13	1,6	.21,.12
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	5	5	-.08
บิดามีการศึกษาต่ำ	111	6	5	-.11
บิดามีการศึกษาสูง	149	3	5	-.07
มารดาการศึกษาต่ำ	156	4	5	-.07
มารดาการศึกษาสูง	104	6	2,5	-.20,-.08
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	134	13	1,5,6	.20,-.18,-.13

ตาราง 36 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		ค่าอาร์
		ปริมาณการทักทาย	ตัวทักทาย	
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	126	6	5	.04
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธศาสนา จาก รร.มัธยมน้อย	133	10	5,6	-.22, -.18
ได้รับการถ่ายทอดทาง พุทธศาสนาจาก รร.มัธยมมาก	127	3	5	.10

1 = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

2 = ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

3 = ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป

4 = ประสบการณ์จากการบวชในทางพุทธศาสนา

5 = ความเชื่อทางพุทธศาสนา

6 = การปฏิบัติทางพุทธศาสนา

จากการวิเคราะห์ผลข้อมูลในส่วนนี้สรุปได้ว่า 1) ประสพการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน และลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน ทำนายเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาได้มากกว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และสุขภาพจิตส่วนผลส่วนสมมติทางก.เรียนทำนายได้น้อยที่สุด 2) ตัวทำนายที่สำคัญที่สุด 3 ตัว ของลักษณะแห่งอิทธิทางพุทธศาสนา คือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา การมีความเชื่อทางพุทธศาสนาและประสพการณ์จากการทวชนในพุทธศาสนา โดยพบว่า ถ้ามีลักษณะ 3 ด้านนี้สูงจะมีเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาสูงขึ้นด้วย ส่วนสุขภาพจิตพบว่า มีตัวทำนายที่สำคัญคือ ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา คือ ถ้าได้รับประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสนามากมีความเชื่อทางพุทธศาสนาและมีการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนามากจะมีสุขภาพจิตที่มากขึ้นด้วย ส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและผลสมมติทางการเรียน มีตัวทำนายที่สำคัญ 2 ตัว คือ การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาและความเชื่อทางพุทธศาสนา โดยพบความสัมพันธ์ที่กลับกันถ้ามีนิสัยมีการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนามากและความเชื่อทางพุทธศาสนามากเท่าใดก็จะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงแต่จะมีผลสมมติทางการเรียนต่ำ 3) ประสพการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน และลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน ทำนายคุณลักษณะได้สูงในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 แต่ทำนายได้น้อยที่สุดในกลุ่มนิสิตชาย นิสิตที่มีฐานะเศรษฐกิจสูงและได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก 4) เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มย่อยที่มีลักษณะตรงกันข้ามทางด้านปริมาณการทำนายพบว่า

4.1) ประสพการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน และลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน ทำนายคุณลักษณะ 4 ด้านของนิสิตได้สูงในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ปีที่ 3 และนิสิตอายุมาก และทำนายคุณลักษณะ 4 ด้านนี้ได้ต่ำที่สุดในนิสิตชั้นปีที่ 2 และนิสิตอายุน้อย 4.2) ในนิสิตที่มีบิดาได้รับการศึกษาดำรงได้รับประสพการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยมากและความเชื่อและการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนามาก จะสุขภาพจิตดีกว่านิสิตที่มีบิดาได้รับการศึกษาสูงอย่างชัดเจน 4.3) นิสิตที่มีฐานะต่ำ ถ้าได้รับประสพการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยและมีลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้านสูง จะมีสุขภาพจิตและผลสมมติทางการเรียนสูงกว่านิสิตที่มีฐานะสูงอย่างชัดเจน 5) เมื่อพิจารณาตัวทำนายแต่ละตัวกับคุณลักษณะของนิสิต พบว่า นิสิตที่มีการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนามาก จะมีการใช้เหตุผล

เชิงจริยธรรมสูงมีเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาสูงและมีสุขภาพจิตดีขึ้น แต่กลับพบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นิสิตที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนามากจะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาและสุขภาพจิตสูงขึ้น แต่กลับพบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

การเปรียบเทียบการทำนายเมื่อใช้ตัวทำนายต่างกัน

ในส่วนนี้ต้องการจะศึกษาจากข้อมูลว่า ประสิทธิภาพในมหาวิทยาลัย 4 ตัว กับลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ตัว จะสามารถทำนายคุณลักษณะแต่ละด้านในสี่ด้านของนิสิต คือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้มากกว่า การใช้ประสิทธิภาพทางพุทธในมหาวิทยาลัยทำนายคุณลักษณะเหล่านี้เพียงใด โดยจะเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับตัวแปรตามที่จะตัวต่อไป

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น จากการวิเคราะห์ตัวแปรตามแบบถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยพบว่า (ดูตาราง 37) ประสิทธิภาพในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มรวมได้ 5% และ 3% ในกลุ่มนิสิตที่มีมารคามิการศึกษาสูงถึง 13% ในกลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนามาก เมื่อเพิ่มลักษณะทางพุทธศาสนาอีก 2 ตัว พบว่า เปอร์เซนต์การทำนายเพิ่มขึ้น 4% ในกลุ่มรวมและเพิ่มขึ้นจาก 2% ในกลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนามากถึง 15% ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 และพบว่าเมื่อเพิ่มตัวทำนายแล้วสามารถทำนายความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนิสิตได้มากกว่าหรือเท่ากับ 5% ในนิสิตกลุ่มย่อย 12 กลุ่ม จาก 17 กลุ่ม โดยพบว่า มีเปอร์เซนต์การทำนายเพิ่มมากที่สุด 15% และ 13% ใน 3 กลุ่มย่อยคือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตหญิงและกลุ่มนิสิตที่มีมารคามิการศึกษาสูง โดยพบว่าเมื่อเพิ่มตัวทำนายเปอร์เซนต์การทำนายเพิ่มมากขึ้นมากที่สุด 3 คู่ คือ

- 1) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 3 เพิ่มขึ้น 12%
- 2) กลุ่มนิสิตหญิงกับนิสิตชายเพิ่มขึ้น 12%
- 3) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 2 เพิ่มขึ้น 10%

ตาราง 37 ปริมาณการทํานายเหตุผลเชิงจริยธรรม โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย
และลักษณะทางพุทธศาสนา รวม 6 ตัว เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทํานายรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว	ภูมิหลัง 2 ตัว	รวม 6 ตัว	
รวม	260	5	7	9	4
นิสิตชาย	142	5	3	6	1
นิสิตหญิง	118	7	20	20	13
นิสิตอายุน้อย	142	11	19	21	10
นิสิตอายุมาก	118	5	5	11	6
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	11	12	16	5
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	4	5	8	3
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	12	20	27	15
มีระดับเศรษฐกิจต่ำ	111	8	11	14	6
มีระดับเศรษฐกิจสูง	149	4	11	14	10
บิดามีการศึกษาค่ำ	111	5	8	10	5
บิดามีการศึกษาระดับสูง	149	6	10	13	7
มารดาที่มีการศึกษาค่ำ	156	8	9	12	4
มารดาที่มีการศึกษาระดับสูง	104	3	14	16	13
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	134	6	7	11	5

ตาราง 37 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทานยา			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว	ภูมิหลัง 2 ตัว	รวม 6 ตัว	
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	126	13	7	15	2
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธศาสนาจาก รร.มัธยมน้อย	133	6	6	9	3
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธศาสนาจาก รร.มัธยมมาก	127	10	11	16	6

ส่วนเอกลักษณ์แห่งอิโถ้ทางพุทธศาสนาพบว่า (ดูตาราง 38) ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ร่วมกันทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโถ้ทางพุทธศาสนาในกลุ่มรวมได้ 9% และ 2% ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 ถึง 52% ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 เมื่อเพิ่มตัวทำนายทางลักษณะทางพุทธศาสนาอีก 2 ตัว พบว่า เปอร์เซ็นต์การทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโถ้ทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น 7% ในกลุ่มรวมและ 2% ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 ถึง 14% ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 และพบว่า เมื่อเพิ่มตัวทำนายแล้วสามารถทำนายความแปรปรวนของคะแนนเอกลักษณ์แห่งอิโถ้ทางพุทธศาสนาได้มากกว่าหรือเท่ากับ 5% ในนิสิตกลุ่มย่อย 15 กลุ่ม จาก 17 กลุ่ม โดยพบว่ามีเปอร์เซ็นต์การทำนายเพิ่มมากที่สุด 14% 11% และ 10% ในกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 กลุ่มนิสิตที่มารดามีการศึกษาสูง กลุ่มนิสิตที่มีฐานะ

ตาราง 38 ปริมาณการทํานายเอกลักษณ์แห่งอิโวกังทางพุทธศาสนา โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางศาสนา รวม 6 ตัว เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทํานายรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว	ภูมิหลัง 2 ตัว	รวม 6 ตัว	
รวม	260	9	12	16	7
นิสิตชาย	142	12	15	19	7
นิสิตหญิง	118	6	9	12	6
นิสิตอาญน้อย	142	6	8	13	7
นิสิตอาญมาก	118	22	19	27	5
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	2	13	16	14
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	12	6	14	2
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	52	30	59	7
มีระดับเศรษฐกิจต่ำ	111	8	13	18	10
มีระดับเศรษฐกิจสูง	149	11	12	16	5
บิดามีการศึกษาค่ำ	111	13	15	19	6
บิดามีการศึกษาสูง	149	7	11	15	8
มารดามีการศึกษาค่ำ	156	10	7	13	3
มารดามีการศึกษาสูง	104	13	21	24	11
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	134	14	15	20	6

ตาราง 38 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทำงานรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว	ภูมิหลัง 2 ตัว	รวม 6 ตัว	
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	126	6	21	15	9
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธศาสนาจาก รร.มัธยมน้อย	133	13	21	23	10
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธศาสนาจาก รร.มัธยมมาก	127	7	6	13	6

ทางเศรษฐกิจต่ำและกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นน้อย ซึ่งพบว่าเมื่อเพิ่มตัวทำนายเปอร์เซ็นต์การทำงานเพิ่มมากที่สุด 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มนิสิตปี 2 กับนิสิตปี 3 เพิ่มขึ้น 12% 2) กลุ่มนิสิตที่มีการคามิการศึกษาสูงกับกลุ่มนิสิตที่มีการคามิการศึกษาต่ำ เพิ่มขึ้น 8% 3) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 กับนิสิตชั้นปีที่ 4 เพิ่มขึ้น 7%

ส่วนสภาพจิตใจนั้นพบว่า (ดูตาราง 39) ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ร่วมกันทำนาย สภาพจิตใจได้ 9% ในกลุ่มร่วมและทำนายได้ 1% ในกลุ่มนิสิตอายุมากถึง 25% ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 เมื่อเพิ่มตัวทำนาย 2 ตัว พบว่า เปอร์เซนต์ตัวการทำนายเพิ่มขึ้น 1% ในกลุ่มรวมและเพิ่มขึ้น 1% ในกลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 นิสิตที่มีการคามิการศึกษาสูงและนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่าง

ทางพุทธศาสนา มาก ถึง 12% ในกลุ่มนิสิตอาญามาก ส่วนในกลุ่มย่อยอีก 5 กลุ่มพบว่า (ดูตาราง 39) เมื่อเพิ่มทํานายลักษณะทางพุทธศาสนาอีก 2 ตัวไม่พบว่า เปร้บเซนต์การทํานายเพิ่มขึ้นแต่จะอย่างใด และพบว่าเมื่อเพิ่มตัวทํานายแล้วสามารถทํานายความแปรปรวนของคะแนนสุขภาพจิตได้มากกว่าหรือเท่ากับ 5% ในนิสิตกลุ่มย่อย 7 กลุ่ม จาก 17 กลุ่ม โดยพบว่ามิเปอร้บเซนต์การทํานายเพิ่มมาก 12% และ 10% ใน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตที่มีอาญามาก และกลุ่มนิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ และพบว่า เมื่อเพิ่มตัวทํานายเปอร้บเซนต์การทํานายเพิ่มมากในนิสิต 4 นิสิตคือ 1) นิสิตอาญามากมีเปอร้บเซนต์การทํานายเพิ่มขึ้นมากกว่า นิสิตอาญาน้อย 7% 2) นิสิตที่มีบิดามีการศึกษาต่ำมีเปอร้บเซนต์การทํานายเพิ่มขึ้นมากกว่า นิสิตที่มีบิดามีการศึกษาสูง 7% 3) นิสิตที่มีฐานะต่ำมีเปอร้บเซนต์การทํานายเพิ่มขึ้นมากกว่านิสิตที่มีฐานะสูง 5% 4) นิสิตชั้นปีที่ 4 มีเปอร้บเซนต์การทํานายเพิ่มขึ้นมากกว่านิสิตชั้นปีที่ 2 5%

ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า (ดูตาราง 40) ประสิทธิภาพในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ 4% ในกลุ่มรวมและ 2% ในกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมากถึง 14% ในนิสิตชั้นปีที่ 3 เมื่อเพิ่มตัวทํานายลักษณะทางพุทธศาสนาอีก 2 ตัว พบว่า ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 3 กลุ่มไม่พบว่าเปอร้บเซนต์การทํานายเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด ส่วนในกลุ่มย่อยที่เหลืออีก 14 กลุ่มนั้น พบว่า มีเปอร้บเซนต์การทํานายเพิ่มขึ้นจาก 1% ในกลุ่มย่อย 6 กลุ่ม ถึง 5% ในนิสิตที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำและพบว่า เมื่อเพิ่มตัวทํานายแล้วสามารถทํานายความแปรปรวนของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตได้มากกว่าหรือเท่ากับ 5% ในนิสิตเพียงกลุ่มเดียวคือ นิสิตที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่า เมื่อเพิ่มตัวทํานายเปอร้บเซนต์การทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นมากที่สุดไปในนิสิตเพียงหนึ่งกลุ่มคือ นิสิตที่มีฐานะต่ำ มีเปอร้บเซนต์การทํานายเพิ่มมากกว่านิสิตที่มีฐานะสูง 4%

ตาราง 39 ปริมาณการทํานายสุขภาพจิต โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและลักษณะทางพุทธศาสนา รวม 6 ตัว เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทํานายรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว	ภูมิหลัง 2 ตัว	รวม 6 ตัว	
รวม	260	9	5	10	1
นิสิตชาย	142	8	1	9	1
นิสิตหญิง	118	17	18	22	5
นิสิตอาญน้อย	142	9	13	14	5
นิสิตอาญมาก	118	1	2	13	12
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	10	6	11	1
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	13	5	16	3
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	25	12	31	6
มีระดับเศรษฐกิจต่ำ	111	18	23	28	10
มีระดับเศรษฐกิจสูง	149	7	1	7	0
บิดามีการศึกษาค่ำ	111	21	22	28	7
บิดามีการศึกษาสูง	149	5	1	5	0
มารดาที่มีการศึกษาค่ำ	156	16	16	21	5
มารดาที่มีการศึกษาสูง	104	8	0.1	9	1
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	134	8	4	8	0

ตาราง 39 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทำงานรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ปี	ผู้ฝึกหัด 2 ปี	รวม 6 ปี	
ติดตามความเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	126	13	9	14	1
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธศาสนาจาก ร.ร. มัชฌมน้อย	133	10	4	10	0
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธศาสนาจาก ร.ร. มัชฌมมาก	127	17	7	17	0

ตาราง 40 ปริมาณการทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย
และลักษณะทางพุทธศาสนา รวม 6 ตัว เป็นตัวทํานายในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทํานายรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว	ภูมิหลัง 2 ตัว	รวม 6 ตัว	
รวม	260	4	0.7	4	0
นิสิตชาย	142	3	4	6	2
นิสิตหญิง	118	5	3	8	3
นิสิตอายุน้อย	142	6	3	7	1
นิสิตอายุมาก	118	8	10	12	2
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	3	1	6	3
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	14	1	15	1
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	13	5	14	1
มีระดับเศรษฐกิจต่ำ	111	8	7	13	5
มีระดับเศรษฐกิจสูง	149	4	2	5	1
บิดามีการศึกษาต่ำ	111	5	1	6	1
บิดามีการศึกษาสูง	149	3	1	3	0
มารดาการศึกษาต่ำ	156	4	1	4	0
มารดาการศึกษาสูง	104	6	1	6	0
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	134	10	3	13	3

ตาราง 40 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวนคน	ปริมาณการทานายรวม			เปอร์เซ็นต์ความแตกต่าง
		ประสบการณ์ทางพุทธ ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว	ภูมิหลัง 2 ตัว	รวม 6 ตัว	
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	126	4	0.2	6	2
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธศาสนาจาก รร.มัธยมน้อย	133	8	5	10	2
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธศาสนาจาก รร.มัธยมมาก	127	2	1	3	1

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้สรุปได้ว่า 1) การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา เมื่อเพิ่มตัวทำนายลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน รวมกับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน รวมเป็น 6 ด้าน จะเพิ่มเปอร์เซ็นต์การทำนายมากขึ้นทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย ทางด้านสุขภาพจิตพบว่า เมื่อเพิ่มตัวทำนายเปอร์เซ็นต์การทำนายเพิ่มขึ้นเพียง 1% ในกลุ่มรวมและเปอร์เซ็นต์การทำนายไม่เพิ่มขึ้นเลยในกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เพิ่มเปอร์เซ็นต์การทำนายเลยในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 3 กลุ่ม 2) ในกลุ่มย่อยที่ตัวทำนายทั้ง 6 ตัว ทำนายได้เพิ่มมากกว่า ตัวทำนาย 4 ตัว หรือ 2 ตัว ได้มากกว่าหรือเท่ากับ 5% มี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตที่มารดามีการศึกษาสูง พบว่า เปอร์เซ็นต์การทำนายเพิ่มขึ้น 11.13% ในการทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา กลุ่มนิสิตที่บิดหรือมารดามีการศึกษาดำ หรือกลุ่มนิสิตที่มีฐานะต่ำ พบว่า เปอร์เซ็นต์การทำนายเพิ่มมากขึ้นในการทำนายสุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนในกลุ่มนิสิตหญิงพบว่า ตัวทำนายทั้ง 6 ตัว เพิ่มเปอร์เซ็นต์การทำนายมากขึ้นในการทำนาย การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาและสุขภาพจิต 3) เมื่อเพิ่มตัวทำนายลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ตัว จะเพิ่มเปอร์เซ็นต์การทำนายมากกว่าใช้ประสบการณ์ทางพุทธทำนายเพียงผ่านเดียวมากกว่า 5% ในกลุ่มตัวแปรอิสระเดียวกันพบในกลุ่มต่อไปนี้ คือ 3.1) นิสิตที่มีฐานะต่ำทำนายได้มากกว่านิสิตที่มีฐานะสูงในการทำนายเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3.2) นิสิตที่มารดามีการศึกษาสูงเพิ่มเปอร์เซ็นต์การทำนายมากกว่านิสิตที่มารดามีการศึกษาดำ ในการทำนายใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา

ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้านกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม สุภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน ร่วมกับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม สุภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3 ตัวแปร ร่วมกัน รายงานส่วนนี้จึงเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบคาโนนิคัล จะช่วยชี้ให้เห็นภาพรวมของการแปรผันร่วมกันระหว่างตัวแปรอิสระทั้งชุดกับตัวแปรตามทั้งชุดในการมีทั้งสองฝ่ายประกอบด้วยตัวแปรย่อยหลายตัว

จากการวิเคราะห์ในกลุ่มรวม (ดูตาราง 41) ปรากฏว่าตัวแปรทั้งสองชุด มีความสหสัมพันธ์คาโนนิคัล เท่ากับ .31 ส่วนสหสัมพันธ์สูงสุดปรากฏในกลุ่มนิสิตหญิงเท่ากับ .54 รองลงมาปรากฏในกลุ่มนิสิตที่มีฐานะต่ำ เท่ากับ .53 และกลุ่มนิสิตอายุน้อยเท่ากับ .52 ส่วนในกลุ่มนิสิตที่ปศามีการศึกษาสูง พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคัลต่ำสุดเท่ากับ .31 ส่วนกลุ่มย่อยสองกลุ่มที่พบว่ามีค่าสหสัมพันธ์แบบคาโนนิคัลอยู่ในระดับที่ไม่สามารถยอมรับได้คือ กลุ่มนิสิตชายและกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 เมื่อพิจารณาถึงกลุ่มย่อยที่แบ่งตามตัวแปรอิสระตัวเดียวกัน แต่พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์แบบคาโนนิคัลหรือมีเปอร์เซ็นต์การทำนายแตกต่างกันมากคือ นิสิตหญิงกับนิสิตชาย (มีเปอร์เซ็นต์ 29% และ 6% ตามลำดับ) นิสิตที่มีอายุน้อยกับนิสิตที่มีอายุมาก (เปอร์เซ็นต์การทำนาย 27% และ 11% ตามลำดับ) นิสิตที่ปศามีการศึกษาดำกับนิสิตที่ปศามีการศึกษาสูง (เปอร์เซ็นต์การทำนาย 24% และ 10% ตามลำดับ) นิสิตที่มีฐานะต่ำกับนิสิตที่มีฐานะสูง (เปอร์เซ็นต์การทำนาย 28% และ 14% ตามลำดับ)

เนื่องจากค่าสหสัมพันธ์ของทุกกลุ่มมีค่าเป็นบวก จึงกล่าวได้ว่าเมื่อนิสิตมีคะแนนสุภาพจิตคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและคะแนนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น จะปรากฏในผู้ที่มีคะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาสูงด้วยการแปรผันตามกันจะมีพบมากในกลุ่มนิสิตหญิงและต่ำสุดในกลุ่มนิสิตชาย

ตาราง 41 ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอลระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา กับสุขภาพจิต เหตุผลเชิงจริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 17 กลุ่ม

กลุ่ม	ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอล	เปอร์เซ็นต์การทำนาย
รวม	.31***	10
นิสิตชาย	.24	6
นิสิตหญิง	.54***	29
นิสิตอายุน้อย	.52***	27
นิสิตอายุมาก	.33*	11
นิสิตชั้นปีที่ 2	.38**	15
นิสิตชั้นปีที่ 3	.28	8
นิสิตชั้นปีที่ 4	.47*	22
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	.53***	28
ระดับเศรษฐกิจสูง	.37***	14
บิดามารดาการศึกษาต่ำ	.49***	24
บิดามารดาการศึกษาสูง	.31*	10
มารดาการศึกษาต่ำ	.44***	19
มารดาการศึกษาสูง	.39**	15
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	.33**	11
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	.35*	12

ตาราง 41 (ต่อ)

กลุ่ม	ค่าสหสัมพันธ์คานอนิคอล	เปอร์เซ็นต์การทำนาย
ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธ- ศาสนาจาก รร.มัธยมน้อย	.36**	13
ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธ- ศาสนาจาก รร.มัธยมมาก	.38***	14

*, **, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ .05, .01 และ .001 ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

ในส่วนนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาว่าประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ตัวอันประกอบด้วยความ
ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์
ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป และประสบการณ์จากการบวชในทางพุทธศาสนา
จะมีความสัมพันธ์กันหรือไม่เพียงใดและยังต้องการศึกษาว่าลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้านของนิสิต
ประกอบด้วยความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา จิตสำนึก 3 ด้านของนิสิต
ประกอบด้วยการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกสำนึกแห่งอิทัมทางพุทธศาสนา และสุขภาพจิต
รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จะมีความสัมพันธ์กันหรือไม่เพียงใดการเสนอผลจะเสนอตามลำดับ
ดังต่อไปนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยของนิสิต จากการวิเคราะห์ผลปรากฏ
ในกลุ่มรวมว่า (ดูตาราง 42) ประสบการณ์จากการบวชในทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางบวก
กับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์สูงที่สุด (.21) รองลงมาคือ ประสบการณ์
ทางพุทธจากวิชาที่เรียนกับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (.17)

ตาราง 42 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างค่าแปรปรวนการพึ่งพิงทางเพศในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ในกลุ่มรวมและ

กลุ่มย่อย 17 กลุ่ม

กลุ่ม	ประสพการณ์ทางเพศจากวิชาที่เรียน			ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์		ประสพการณ์ทางเพศจากการทำกิจกรรมทั่วไป
	ประสพการณ์ทางเพศจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์	ประสพการณ์ทางเพศจากการทำกิจกรรมทั่วไป	ประสพการณ์จากการชมรมในพุทธศาสนา	ประสพการณ์ทางเพศจากการทำกิจกรรมทั่วไป	ประสพการณ์จากการชมรมในพุทธศาสนา	ประสพการณ์จากการชมรมในพุทธศาสนา
รวม	.17**	.12	.01	-.06	.21	-.001
นิสิตชาย	.05	.02	.07	-.06	.37***	-.02
นิสิตหญิง	.31***	.23	.22*	-.07	.31***	.05
นิสิตอาชีวศึกษา	.25**	-.02	.05	-.10	.18*	.08
นิสิตอาชีวศึกษา	.09	.28	-.02	-.03	.36***	-.04
นิสิตชั้นปีที่ 2	.21*	-.02	-.004	-.10	.19*	.04
นิสิตชั้นปีที่ 3	.25*	.10	.004	-.08	.23	.08
นิสิตชั้นปีที่ 4	-.05	.39	.01	.02	.49**	.08
ระดับเศรษฐศาสตรบัณฑิต	.15	-.01	.06	-.07	.13	-.07
ระดับเศรษฐศาสตรบัณฑิต	.18*	.18	-.01	-.06	.36***	.03
นิสิตการศึกษาคณะ	.01	.09	.03	.001	.35***	.003
นิสิตการศึกษาคณะ	.20***	.12	.01	-.10	.21**	.01
นิสิตการศึกษาคณะ	.15	-.01	.03	-.06	.26***	.01
นิสิตการศึกษาคณะ	.22*	.20	-.01	-.05	.35***	.04

ตาราง 42 (ต่อ)

กลุ่ม	ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน			ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์		ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป
	ประสบการณ์ทางพุทธจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์	ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป	ประสบการณ์ทางพุทธจากการชมรมพุทธศาสตร์	ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป	ประสบการณ์ทางพุทธจากการชมรมพุทธศาสตร์	ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป
ปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย	.10	.03	.09	-.06	.35***	.02
ปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก	.26*	.14	-.03	-.06	.13	.01
ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธจาก รร. มีชัยน้อย	.01	-.03	.08	-.08	.37***	-.05
ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธจาก รร. มีชัยมาก	.34***	.15	.0003	-.04	.07	.14

*, **, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ .05, .01 และ .001 ตามลำดับ

ประสบการณ์ทางพุทธาในมหาวิทยาลัยที่พบว่า มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด 17 กลุ่ม ย่อยคือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์กับประสบการณ์จากการบวชในทางพุทธศาสนา พบว่ามีความสัมพันธ์กัน 14 กลุ่ม จาก 17 กลุ่มประสบการณ์ รองลงมาคือ ประสบการณ์ทางพุทธ จากวิชาที่เรียนกับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ พบว่า มีความสัมพันธ์ กัน 9 กลุ่ม 17 กลุ่ม ส่วนประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และประสบการณ์ จากการบวชในพุทธศาสนาต่างไม่สัมพันธ์กับประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป

กลุ่มนิสิตที่ประสบการณ์ทางพุทธาในมหาวิทยาลัย 4 ตัว มีความสัมพันธ์กันในระดับที่ยอมรับ ได้มากที่สุดมีเพียงกลุ่มเดียวคือ ในกลุ่มนิสิตหญิง ประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยมี ความสัมพันธ์กัน 4 คู่ จาก 6 คู่

กลุ่มนิสิตที่ประสบการณ์ทางพุทธาในมหาวิทยาลัย 4 ตัว มีความสัมพันธ์กันในระดับที่ยอมรับ ได้พบว่า มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด มี 7 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตชาย กลุ่มนิสิตที่บิดามารดาไม่มีความศรัทธาในศาสนา กลุ่มนิสิตที่บิดามารดาไม่มีความศรัทธาในศาสนา กลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาบ่อย กลุ่มนิสิตที่มี บิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาไม่บ่อย กลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียน มีอายุน้อย กลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมีอายุมาก คือ มีความสัมพันธ์ กันเพียง 1 คู่ จาก 5 คู่

กลุ่มนิสิตที่พบว่า ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ตัว มีความสัมพันธ์กันไม่อยู่ในระดับที่ ยอมรับได้เลยคือ กลุ่มนิสิตที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ

กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 เป็นกลุ่มที่พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาสูงที่สุด คือ ระหว่าง ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์กับประสบการณ์จากการบวชในทางพุทธศาสนา มีค่าอาร์ .49

สรุปการวิเคราะห์ผลในส่วนนี้ได้ว่า 1) ในกลุ่มรวมประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยมีความ สัมพันธ์กัน 2 คู่ คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์กับประสบการณ์จาก การบวชในทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด 2) กลุ่มนิสิตหญิงเป็นกลุ่มที่ประสบการณ์ใน มหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญมากที่สุดคือ 4 คู่ รองลงมา คือ นิสิตที่มีฐานะสูง

หรือผลิตที่มามีการศึกษาสูง 3) ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสนากับ ประสพการณ์จากการบวชในทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญมากที่สุดคือ พบว่าในกลุ่มต่าง ๆ ถึง 15 กลุ่มใน 18 กลุ่มที่ศึกษา

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน จิตลักษณะ 3 ด้านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตจากการวิเคราะห์ผลปรากฏว่าในกลุ่มรวมว่า (ดูตาราง 43 44 และ 45) ความเชื่อทางพุทธศาสนากับการปฏิบัติทางพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางบวกสูงที่สุด (.70) การปฏิบัติทางพุทธศาสนากับเอกลักษณ์แห่งอิโก็ทางพุทธศาสนาในปริมาณที่รองลงมา คือ (.35) ส่วนประสพการณ์ด้านความเชื่อทางพุทธศาสนากับการวิจัยเหตุผลเชิงจริยธรรมสัมพันธ์กันน้อย แต่ยังอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (.13)

ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน จิตลักษณะ 3 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดในทุกกลุ่มย่อยคือ ความเชื่อทางพุทธศาสนากับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนากับเอกลักษณ์แห่งอิโก็ทางพุทธศาสนา ส่วนความเชื่อทางพุทธศาสนากับเอกลักษณ์แห่งอิโก็ทางพุทธศาสนาพบว่า มีความสัมพันธ์กันในกลุ่มย่อย 16 กลุ่ม จาก 17 กลุ่ม และการปฏิบัติทางพุทธศาสนากับการวิจัยเหตุผลเชิงจริยธรรม พบว่า มีความสัมพันธ์กันในกลุ่มย่อย 14 กลุ่ม จาก 17 กลุ่ม

กลุ่มนิสิตที่ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้านกับจิตลักษณะ 3 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ยอมรับได้มากที่สุดมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนน้อย ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน กับจิตลักษณะ 3 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กัน 11 คู่ จาก 15 คู่ กลุ่มนิสิตที่มีอายุน้อยลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน จิตลักษณะ 3 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กัน 10 คู่ จาก 15 คู่

กลุ่มนิสิตที่ลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้านกับจิตลักษณะ 3 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ยอมรับได้ที่พบว่า มีจำนวนความสัมพันธ์น้อยที่สุด มี 2 กลุ่มคือ กลุ่มนิสิตชายและกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 3 คือ มีความสัมพันธ์กัน 5 คู่ จาก 15 คู่

ตาราง 43 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนา กับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา จิตลักษณะ 3 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนิสิตในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	ความเชื่อทางพุทธศาสนา				
	การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา	การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	เอกลักษณ์วิถีทางพุทธศาสนา	สุขภาพจิต	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
รวม	.70***	.13*	.27***	.17**	-.08
นิสิตชาย	.71***	.05	.31***	.06	-.21
นิสิตหญิง	.69***	.26**	.18*	.34***	.15
นิสิตอายุน้อย	.62***	.30***	.18*	.27***	.04
นิสิตอายุมาก	.80***	-.05	.38***	.05	-.25*
นิสิตชั้นปีที่ 2	.73***	.31***	.28**	.16	-.06
นิสิตชั้นปีที่ 3	.70***	-.01	.22*	.10	-.04
นิสิตชั้นปีที่ 4	.66***	.06	.41**	.35*	-.22
มีระดับเศรษฐกิจต่ำ	.71***	.32***	.29**	.31***	-.08
มีระดับเศรษฐกิจสูง	.69***	.03	.26***	.09	-.08
บิดามีการศึกษาค่ำ	.66***	.23*	.32***	.30***	-.11
บิดามีการศึกษาสูง	.73***	.06	.24**	.08	-.07
มารดามีการศึกษาค่ำ	.70***	.25**	.24**	.27**	-.07
มารดามีการศึกษาสูง	.71***	-.03	.33***	.02	-.08
บิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย	.71***	.13	.35***	.17	-.18

ตาราง 43 (ต่อ)

กลุ่ม	ความเชื่อทางพุทธศาสนา				
	การปฏิบัติตามหลัก ทางพุทธศาสนา	การใช้เหตุผล เชิงจริยธรรม	เอกลักษณ์ วิถีทางพุทธ ศาสนา	สุนภาพจิต	ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนรู้
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	.69***	.14	.18***	.19*	.04
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธจาก รร. มัธยมน้อย	.73***	.19*	.39	.16	-.22**
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธจาก รร. มัธยมมาก	.67***	.06	.13	.18*	.40

*, **, *** มีนัยสำคัญระดับ .05, .01 และ .001 ตามลำดับ

ตาราง 44 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติทางพุทธศาสนากับจิตลักษณะ 2 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนิสิตในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	ความเชื่อทางพุทธศาสนา			
	การใช้เหตุผลเชิง จริยธรรม	เอกลักษณ์แห่ง วิถีทางพุทธศาสนา	สุขภาพจิต	ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน
รวม	.26***	.35***	.23**	-.05
นิสิตชาย	.14	.38***	.12	-.16
นิสิตหญิง	.44***	.30***	.42***	.14
นิสิตอาญน้อย	.43***	.28***	.35***	.16
นิสิตอาญมาก	.09	.43***	.12	-.32***
นิสิตชั้นปีที่ 2	.32***	.37***	.25**	.03
นิสิตชั้นปีที่ 3	.16	.24*	.21*	-.10
นิสิตชั้นปีที่ 4	.38*	.55***	.21	-.11
มีระดับเศรษฐกิจต่ำ	.28**	.36***	.48***	.12
มีระดับเศรษฐกิจสูง	.25**	.34***	.09	-.15
ปคามีการศึกษาค่ำ	.28**	.36***	.46***	-.07
ปคามีการศึกษาสูง	.25**	.34***	.11	-.03
มารคามมีการศึกษาค่ำ	.29***	.25**	.40***	-.02
มารคามมีการศึกษาสูง	.24*	.46***	.04	-.06
ปคามาตราเป็นแบบ อย่างทางพุทธน้อย	.26**	.35***	.18*	-.13

ตาราง 44 (ต่อ)

กลุ่ม	ความเชื่อทางพุทธศาสนา			
	การใช้เหตุผลเชิง จริยธรรม	เอกสัจพจน์แห่ง อริยสัจทางพุทธศาสนา	สุนภาพจิต	ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน
บิดามารดาเป็นแบบ อย่างทางพุทธมาก	.26**	.32**	.29***	.05
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธศาสนา รว. มีอายุน้อย	.24**	.44***	.20*	-.18*
ได้รับการถ่ายทอด ทางพุทธศาสนา รว. มีอายุมาก	.28***	.24**	.27*	.11

*, **, *** มีนัยสำคัญที่ระดับ .05, .01 และ .001 ตามลำดับ

ตาราง 45 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนา กับการปฏิบัติทาง
พุทธศาสนา จิตลักษณะ 3 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนิสิตในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม			เอกลักษณ์แห่งอิทธิทางศาสนา		สุขภาพจิต
	การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา	สุขภาพจิต	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	สุขภาพจิต	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ผลสัมพัทธ์ทางการเรียน
รวม	.27***	.30***	.05	.04	-.09	.01
นิสิตชาย	.26**	.26***	.12	-.01	-.09	.02
นิสิตหญิง	.30***	.37***	-.07	.13	-.04	.01
นิสิตอายุน้อย	.29***	.16*	.14	.05	-.01	.14
นิสิตอายุมาก	.25*	.46***	-.08	.04	-.21*	-.14
นิสิตชั้นปีที่ 2	.32***	.19*	-.05	.10	-.15	.29***
นิสิตชั้นปีที่ 3	.17	.47***	.14	.10	-.09	-.09
นิสิตชั้นปีที่ 4	.43**	-.04	.24	-.31	.18	-.46**
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	.34***	.14	.08	.15	-.08	.16
ระดับเศรษฐกิจสูง	.22**	.39***	.05	-.02	-.09	-.09
บิดามีการศึกษาดำ	.27**	.28**	-.01	.19*	-.15	-.11
บิดามีการศึกษาสูง	.28***	.30***	.06	-.03	-.06	.05
มารดาที่มีการศึกษาดำ	.25**	.28***	.03	.02	-.15	-.03
มารดาที่มีการศึกษาสูง	.31**	.32***	.05	.06	-.03	.05

ตาราง 45 (ต่อ)

กลุ่ม	การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม			เอกลักษณ์แห่งอิทธิทางศาสนา		สุขภาพจิต
	การปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนา	สุขภาพจิต	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	สุขภาพจิต	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ติดตามความเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย	.22*	.30**	.12	.05	-.19*	.04
ติดตามความเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก	.33***	.34***	-.03	.05	-.002	-.02
ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจาก รร. มีชมน้อย	.26**	.37***	.10	.06	-.19*	.04
ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจาก รร. มีชมน้อย	.29***	.28**	-.01	.07	-.01	.02

*, **, *** มีนัยสำคัญระดับ .05, .01 และ .001 ตามลำดับ

กลุ่มนิสิตอาญามากเป็นกลุ่มที่พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาสูงสุดคือ ระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนากับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา คือ มีค่าอาร์ .80

จึงสรุปได้ว่านิสิตที่ศึกษานี้ผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนามาก จะมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มากและมีเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา มาก ในทำนองเดียวกันผู้ที่มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก และมีเอกลักษณ์แห่งอิโก้มากก็จะมี ความเชื่อทางพุทธศาสนา มากด้วย นิสิตที่มีการปฏิบัติทาง พุทธศาสนา มาก จะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงและมีเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาสูง ใน ทำนองเดียวกันผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงและนิสิตที่มีเอกลักษณ์ทางพุทธศาสนาสูง ก็จะมี การปฏิบัติทางพุทธศาสนา มากด้วย นิสิตที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงจะมีเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทาง พุทธศาสนา มากและมีสุขภาพจิตดีมากด้วย ในทำนองเดียวกันนิสิตผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธ ศาสนา มากและมีสุขภาพจิตดีก็จะเป็นผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงด้วย

บทที่ 4

การสรุปและอภิปรายผล

ในบทที่ผ่านมาได้เสนอการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการขอให้นักเรียน จำนวน 260 คน ตอบแบบวัดชุดต่าง ๆ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยนี้อาจจัดได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) ตัวแปรด้านจิตวิทยา มี 5 ตัวแปร 2) ตัวแปรประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย มี 4 ตัวแปร 3) ลักษณะทางชีว-สังคมและภูมิหลังของนิสิตมี 6 ตัวแปร รวมเป็นตัวแปรที่ศึกษาทั้งสิ้น 15 ตัว ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้ใน 2 ลักษณะ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานและการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มแยกย่อยเป็นการขยายผลตามสมมติฐาน

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จะสังเกตได้ว่าในบทที่ 3 ได้มีการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับของตัวแปรอิสระแล้วแยกย่อยตามตัวแปรตาม ซึ่งตัวแปรตามในการวิจัยนี้ คือ ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณะแห่งอิทธิทางพุทธศาสนา สุภาพพจน์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในบทสรุปและอภิปรายผลนี้ จะได้ประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแนวที่แตกต่างจากที่ได้เสนอมานในบทก่อน ทั้งนี้เพื่อจะได้คำตอบและอภิปรายผลในแง่มุมต่าง ๆ ได้ โดยจะมีการสรุปผลและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ เพื่อที่จะได้ทราบว่า ข้อมูลจากการวิจัยนี้ให้การสนับสนุนการทนายที่กระทำไว้ล่วงหน้ามากน้อยเพียงใด ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัยนี้และสุดท้ายคือข้อเสนอแนะในการทนายวิจัยและการพัฒนาไปใช้ ซึ่งจะเป็นหัวข้อสุดท้ายในบทนี้

การสรุปและการอภิปรายผลตามสมมติฐาน

สมมติฐานในการวิจัยมี 6 ข้อ ในที่นี้จะได้สรุปผลและอภิปรายผลตามสมมติฐานแต่ละข้อดังต่อไปนี้

การสรุปและการอภิปรายผลตามสมมติฐาน 1 สมมติฐาน 1 กล่าวว่า "นิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมาก และเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ เป็นผู้มีความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งวิถีทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตกลุ่มอื่น ๆ" ข้อความนี้ได้ถามถึงอิทธิพลระหว่างประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนและการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ที่มีผลต่อความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งวิถีทางพุทธศาสนา จากการวิเคราะห์คะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนา ในบทที่ 3 พบว่า (ดูตาราง 5) ความเชื่อทางพุทธศาสนาของนิสิตไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ละสองตัวพร้อมกันในระดับที่ยอมรับได้ ทั้งในกลุ่มรวมและในกลุ่มที่แยกย่อย พบเพียงการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ที่มีบทบาทอย่างเด่นชัดต่อความเชื่อทางพุทธศาสนาในกลุ่มและกลุ่มย่อยทั้ง 15 กลุ่ม โดยปรากฏในรายละเอียดว่า นิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีความเชื่อทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ส่วนการวิเคราะห์คะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ในส่วนของตัวแปรนี้พบว่า (ดูตาราง 7) การปฏิบัติทางพุทธศาสนาไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ละสองตัวพร้อมกันในระดับที่ยอมรับได้ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย พบเพียงการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ที่มีบทบาทอย่างเด่นชัดต่อการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทั้ง 15 กลุ่ม โดยปรากฏในรายละเอียดว่านิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ส่วนการวิเคราะห์คะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในส่วนของตัวแปรนี้ พบว่า (ดูตาราง 9) คะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ละสองตัวแต่ประการใด พบเพียงการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ที่มีบทบาทอย่างเด่นชัดต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 13 กลุ่ม จาก 15 กลุ่ม โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีอายุน้อยและกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 2 และนิสิตชั้นปีที่ 3 โดยปรากฏในรายละเอียดว่านิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ส่วนการวิเคราะห์คะแนนเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา ในส่วนของตัวแปรนี้ พบว่า (ดูตาราง 11) คะแนนเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ละตัวสองตัวแต่ประการใดพบเพียงการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ที่มีบทบาทอย่างเด่นชัดต่อเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 9 กลุ่ม จาก 15 กลุ่ม โดยปรากฏในรายละเอียดว่านิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

จึงสรุปได้ว่า การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน และจิตลักษณะ 2 ด้าน ไม่สนับสนุนสมมติฐาน 1 แต่ประการใด แต่ให้ผลที่เน้นความสำคัญของการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์แต่เพียงฝ่ายเดียวที่มีต่อ ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนา กล่าวคือ ถ้านิสิตเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ จะเป็นผู้มีคุณลักษณะทั้ง 4 ดังกล่าวสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์โดยเฉพาะในนิสิตปี 3 จะพบผลชัดเจนกว่าในนิสิตปีอื่น ๆ ผลส่วนนี้แสดงว่าการที่นิสิตทั้งหมดโดยรวมและโดยเฉพาะในชั้นปีที่ 3 มีจิตลักษณะทั้ง 4 ด้าน สูงเกี่ยวข้องกับการเป็นสมาชิกในชมรมพุทธศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเพียงอย่างเดียว การมีจิตลักษณะทั้ง 4 ด้านนี้สูง ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวกับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาที่เวียนมาประกอบด้วยแต่อย่างใด

การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐาน 2 สมมติฐาน 2 กล่าวว่า "นิสิตที่มีปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยแต่ถ้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์เป็นผู้มีความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนาและเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่มีปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยและไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์" ข้อความนี้ได้คาดถึงอิทธิพลร่วมระหว่างการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของปิตามารดาและการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ที่มีผลต่อความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนาและเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาของนิสิต จากการวิเคราะห์คะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา และเอกลักษณ์แห่งอิโก้ทางพุทธศาสนาในบทที่ 3 พบว่า (ดูตาราง 5) ความเชื่อทางพุทธศาสนา

ไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่จะสองตัวแต่ประการใด พบเพียงการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ที่มีบทบาทอย่างเด่นชัดต่อความเชื่อทางพุทธศาสนาดังได้กล่าวไปแล้วในการอภิปรายผลในสมมติฐาน 1 นอกจากนี้ยังพบว่า การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดามีบทบาทอย่างเด่นชัดต่อความเชื่อทางพุทธศาสนาในนิสิตสองกลุ่มคือ นิสิตหญิงชั้นปีที่ 3 โดยปรากฏในรายละเอียดว่า นิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมามีความเชื่อทางพุทธศาสนา มากกว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย

ส่วนการวิเคราะห์คะแนนการปฏิบัติทางพุทธศาสนานั้น (ดูตาราง 7) พบว่า การปฏิบัติทางพุทธศาสนาไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่จะสองตัวแต่ประการใด พบเพียงการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ที่มีบทบาทอย่างเด่นชัดต่อการปฏิบัติทางพุทธศาสนาดังได้กล่าวไปแล้ว นอกจากนี้ยังพบว่า การเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดามีบทบาทอย่างเด่นชัดต่อการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในนิสิต 4 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตหญิง นิสิตอาญน้อย นิสิตชั้นปีที่ 2 นิสิตที่ครอบครัวยุคเศรษฐกิจสูงและนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง โดยปรากฏในรายละเอียดว่า นิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมามีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย

ส่วนการวิเคราะห์คะแนนเอกลักษณ์แห่งอิโກทางพุทธศาสนานั้น (ดูตาราง 9) ปรากฏว่า เอกลักษณ์แห่งอิโກทางพุทธศาสนาไม่ได้แปรปรวนไปตามปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่จะสองตัวแต่ประการใดพบเพียงการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ที่มีบทบาทอย่างเด่นชัดต่อเอกลักษณ์แห่งอิโກทางพุทธศาสนาดังได้กล่าวไปแล้ว โดยปรากฏในรายละเอียดว่า นิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มีเอกลักษณ์แห่งอิโກทางพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

จึงสรุปได้ว่า การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนาและเอกลักษณ์แห่งอิโກทางพุทธศาสนาไม่สนับสนุนสมมติฐาน 2 แต่ประการใดแต่ให้ผลที่เน้นความสำคัญของการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์แต่เพียงฝ่ายเดียวที่มีต่อความเชื่อทางพุทธศาสนาการปฏิบัติทางพุทธศาสนาและเอกลักษณ์แห่งอิโກทางพุทธศาสนา และ

ยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาที่มีต่อความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในกลุ่มนิสิตหญิงด้วย โดยอิทธิพลของครอบครัวและสถาบันการศึกษาส่งผลแยกจากกัน

การสรุปและการอภิปรายผลตามสมมติฐาน 3 สมมติฐาน 3 กล่าวว่า "ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ร่วมกันทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาได้มากกว่าการใช้ประสบการณ์ ในมหาวิทยาลัยด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว" ในการตรวจสอบสมมติฐานนี้ได้ทำการวิเคราะห์คะแนนคุณลักษณะ 4 ด้านที่จะด้านของนิสิต โดยทำการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ ตัวทำนายที่ใช้คือประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน เพื่อจะพิจารณาว่าประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน จะสามารถทำนายคุณลักษณะ 4 ด้าน ได้สูงกว่าการใช้ประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยเพียงด้านใดด้านหนึ่งทำนายเพียงใด โดยจะใช้เกณฑ์พิจารณาว่า ถ้าตัวทำนายสูงสุดประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ร่วมกันทำนายคุณลักษณะของนิสิตแต่ละด้านทั้ง 4 ด้านได้สูงกว่าการใช้ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยเพียงด้านใดด้านหนึ่งทำนายเพียงใดด้านหนึ่งตั้งแต่ 5% ขึ้นไป (Cohen, 1977) แล้ว แสดงว่าผลส่วนนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ 3 ในการสรุปและอภิปรายผลในส่วนนี้ จะได้พิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตัวแปรตาม 4 ตัว ในนิสิต 18 กลุ่ม ปรากฏว่าความเชื่อทางพุทธศาสนานั้น (ดูตาราง 15) ในกลุ่มรวมพบว่า ตัวทำนายชุดประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้านทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาได้ (36%) สูงกว่าตัวทำนายที่สำคัญตัวแรก คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (36%) คือทำนายได้เพิ่มขึ้น ส่วนในกลุ่มย่อยพบว่าตัวทำนายทั้ง 4 ตัวทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาได้สูงกว่าการใช้ตัวทำนายเพียงตัวเดียวตั้งแต่ 5% ขึ้นไปในนิสิต 11 กลุ่ม จาก 17 กลุ่มย่อยที่วิเคราะห์ จะนัยสำหรับความเชื่อทางพุทธศาสนาผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐาน 3 อย่างชัดเจนเป็นส่วนใหญ่

ส่วนการปฏิบัติทางพุทธศาสนานั้น (ดูตาราง 16) ในกลุ่มรวมพบว่า ศิวกษณายประสบกาณ ทางพุทธนในมหาวิทยาลัย 4 ด้านทษณายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้ (33%) สูงกว่าการใช้ศิวกษณายที่สาคัญศิวกษณายแรกคือ ประสบกาณจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ เพียงด้านเดียว (29%) ทษณายได้เพิ่มขึ้นเพียง 4% และในกลุ่มย่อยพบว่า ศิวกษณายทั้ง 4 ศิวกษณายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้สูงกว่าศิวกษณายด้านเดียวทษณายตั้งแต่ 5% ขึ้นไป ในนิต 8 นิตจาก 17 กลุ่มย่อยที่วิเคราะห์ จะนั้สำหรับการศึกษาการปฏิบัติทางพุทธศาสนาผลการวิจัยนั้สนับสนุนสมมติฐาน 3 เพียงบางส่วน

ส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น (ดูตาราง 17) ในกลุ่มรวมไม่ว่าศิวกษณาย ประสบกาณทางพุทธนในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ทษณายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ (5%) สูงกว่าการใช้ศิวกษณายที่สาคัญศิวกษณายแรก คือ ประสบกาณจากการบวชในพุทธศาสนาเพียงด้านเดียว ทษณาย (4%) เพิ่มขึ้นเพียง 1% และในกลุ่มย่อยพบว่า ศิวกษณายทั้ง 4 ศิวกษณายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้มากกว่าศิวกษณายด้านเดียวทษณายตั้งแต่ 5% ขึ้นไปในนิตเพียง 1 กลุ่ม จาก 17 กลุ่มย่อยที่วิเคราะห์ จะนั้สำหรับการศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ผลการวิจัยนั้ไม่สนับสนุนสมมติฐาน 3

ส่วนเอกลักษณ์แห่งอิไก้ทางพุทธศาสนานั้น (ดูตาราง 18) ในกลุ่มรวมพบว่า ศิวกษณาย ประสบกาณทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ทษณายเอกลักษณ์แห่งอิไก้ทางพุทธศาสนาได้ (9%) สูงกว่าการใช้ศิวกษณายที่สาคัญศิวกษณายแรกคือ ประสบกาณจากการบวชในพุทธศาสนาเพียง ด้านเดียวทษณาย (5%) เพิ่มขึ้น 5% และในกลุ่มย่อยพบว่า ศิวกษณายทั้ง 4 ศิวกษณายเอกลักษณ์ แห่งอิไก้ทางพุทธศาสนาได้สูงกว่าศิวกษณายด้านเดียวทษณายตั้งแต่ 5% ขึ้นไปในนิต 4 กลุ่ม จาก 17 กลุ่มย่อยที่วิเคราะห์ จะนั้สำหรับเอกลักษณ์แห่งอิไก้ทางพุทธศาสนาผลการวิจัยนั้สนับสนุนสมมติฐาน 3 เพียง 1 ใน 3 ส่วน ซึ่งเป็นกลุ่มย่อยต่าง ๆ โดยกล่าวได้ว่า ศิวกษณายที่สาคัญศิวกษณายเดียว คือ ประสบกาณจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ สามารถทษณายความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ตามลัทธิ การเพิ่มประสบกาณ ทางพุทธนในมหาวิทยาลัยทางด้านอื่น ๆ อีก 3 ด้าน ไม่ช่วยให้การทษณายจิตลักษณะทางพุทธ จิตลักษณะเหล่านั้เพิ่มขึ้นมากพอที่จะยอมรับได้ ยกเว้นในกลุ่มรวมที่เกี่ยวกับศิวกษณายความเชื่อทาง พุทธศาสนาและในกลุ่มย่อยบางกลุ่มของทุกศิวกษณาย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่กล่าวมา สรุปได้ว่า สมมติฐาน 3 ได้รับสนับสนุนเพียงบางส่วนเท่านั้น

การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐาน 4 สมมติฐาน 4 กล่าวว่า "ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน กับลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังสามารถร่วมกันทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนิสิตได้มากกว่าการใช้ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ด้านทำนายเพียงฝ่ายเดียว" ในการตรวจสอบสมมติฐานนี้ ได้ทำการวิเคราะห์ คะแนนลักษณะทางพุทธศาสนาที่ละด้านทั้ง 2 ด้านของนิสิตโดยทำการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณตัวทำนายที่ใช้มี 2 ชุด ชุดแรกได้แก่ ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ชุดที่สองได้แก่ ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว รวมกับลักษณะทางชีวสังคม 4 ตัวรวมเป็น 8 ตัวเข้าทำนายร่วมกัน โดยจะใช้เกณฑ์พิจารณาว่าถ้าตัวทำนายในชุดที่ 2 ร่วมกันทำนายลักษณะทางพุทธศาสนาที่ละด้านทั้งสองด้านได้มากกว่าการใช้ ตัวทำนายชุดที่ 1 ทำนาย ตั้งแต่ 5% แล้วก็นแสดงว่าผลสนับสนุนสมมติฐาน 4 ในการสรุปและอภิปรายผลในส่วนนี้จะได้อภิปรายผลผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตัวแปรตาม 2 ตัว ในนิสิต 10 กลุ่ม ปรากฏว่าความเชื่อทางพุทธศาสนานั้น (ดูตาราง 27) ในกลุ่มรวมพบว่า ตัวทำนายชุดที่ 2 ทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาได้สูงกว่าตัวทำนายชุดที่ 1 ไปถึง 5% และในกลุ่มย่อยพบว่า ตัวทำนายชุดที่ 2 ทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาได้สูงกว่าตัวทำนายชุดที่ 1 เกิน 5% นิสิต 4 กลุ่มจาก 9 กลุ่มย่อยที่วิเคราะห์ จะน่าสนใจสำหรับความเชื่อทางพุทธศาสนา ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐาน 4 เป็นบางส่วน

ส่วนการปฏิบัติทางพุทธศาสนานั้น (ดูตาราง 28) ในกลุ่มรวมพบว่าตัวทำนายชุดที่ 2 ทำนายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้สูงกว่าตัวทำนายชุดที่ 1 ทำนายไม่ถึง 5% และในกลุ่มย่อยพบว่าตัวทำนายชุดที่ 2 ทำนายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้สูงกว่าตัวทำนายชุดที่ 1 ทำนายได้เกิน 5% ในนิสิต 5 กลุ่มจาก 9 กลุ่มย่อยที่วิเคราะห์ จะน่าสนใจสำหรับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐาน 4 เป็นบางส่วน

จากการวิเคราะห์ผลของข้อมูลในสมมติฐาน 4 ที่กล่าวมา สรุปได้ว่าสมมติฐาน 4 ได้รับการสนับสนุนเพียงครั้งเดียว โดยกล่าวได้ว่าการเพิ่มลักษณะทางชีวสังคมของนิสิตเข้าร่วมทำนายนับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้านนี้ สามารถเพิ่มเปอร์เซ็นต์การทำนายนับความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้เกิน 5% ในกลุ่มย่อยบางกลุ่มเท่านั้น

การสรุปและอภิปรายผลสมมติฐาน 5 สมมติฐาน 5 กล่าวว่า "ความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนิสิตมีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิต เหตุผลเข้าจริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต" สมมติฐานนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรด้านลักษณะทางพุทธศาสนาทั้งสองด้านกับคุณลักษณะของนิสิตทั้งสามด้านพร้อมกัน เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบคาโนคัล ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 18 กลุ่ม พบว่าตัวแปรทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อกันอย่างสูง ยอมรับได้ในทุกกลุ่มโดยในกลุ่มรวมมีค่าสหสัมพันธ์ เท่ากับ .31 ค่าสหสัมพันธ์คาโนคัลสูงสุดเท่ากับ .54 พบในกลุ่มนิสิตหญิง และค่าสหสัมพันธ์คาโนคัลต่ำสุดพบในกลุ่มนิสิตชาย ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .24 แสดงให้เห็นว่า ถ้านิสิตมีลักษณะทางพุทธ 2 ด้านสูงขึ้นเท่าใดก็จะเป็นผู้มี สุขภาพจิตดี การใช้เหตุผลเข้าจริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่าผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐาน 5

การสรุปและอภิปรายผลสมมติฐาน 6 สมมติฐาน 6 กล่าวว่า "ประสพการณ์ในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน กับลักษณะทางพุทธศาสนา 2 ด้าน ร่วมกันทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งวิถีทางพุทธศาสนาได้มากกว่าการใช้ประสพการณ์ในมหาวิทยาลัยสี่ด้านเพียงฝ่ายเดียว" ในการตรวจสอบสมมติฐาน ได้ทำการวิเคราะห์คะแนนจิตลักษณะที่ละด้านทั้ง 2 ด้านของนิสิต โดยทำการวิเคราะห์แบบถอดถอยเพื่อดูตัวทำนายที่ใช้มี 2 ชุด ชุดแรกได้แก่ประสพการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ตัว ชุดที่ 2 ได้แก่ ชุดที่ 1 รวมกับลักษณะทางพุทธศาสนาอีก 2 ตัว รวม 6 ตัวเข้าทำนายร่วมกัน โดยจะใช้เกณฑ์พิจารณาว่า ถ้าตัวทำนายในชุดที่ 2 ร่วมกันทำนายจิตลักษณะแต่ละด้านตามค่าได้มากกว่าการใช้ตัวทำนายด้านใดด้านหนึ่งทำนายตั้งแต่ 5% ขึ้น

ไปแล้ว ผลส่วนนี้สนับสนุนสมมติฐาน 6 ในการสรุปและอภิปรายผลส่วนนี้ จะได้พิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตัวแปรตาม 2 ตัว ในนิสิต 18 กลุ่ม ปรากฏว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (สูตราราง 37) นั้น ในกลุ่มรวมไม่พบว่าตัวทำนาย ชุดที่ 2 ทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ได้สูงกว่าตัวทำนายชุดที่หนึ่งได้ถึง 5% แต่ในกลุ่มย่อยพบว่าตัวทำนายในชุดที่ 2 ทำนายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูงกว่าตัวทำนายชุดที่ 1 ตั้งแต่ 5% ขึ้นไป ในนิสิต 12 กลุ่ม จาก 17 กลุ่มย่อยที่วิเคราะห์ จะนำสำหรับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐาน 6 อย่างชัดเจนเป็นส่วนใหญ่

ส่วนเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา (สูตราราง 38) นั้น ในกลุ่มรวมตัวทำนายชุดที่ 2 ทำนายเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาได้สูงกว่าตัวทำนายชุดที่ 1 เกิน 5% และในกลุ่มย่อยพบว่าตัวทำนาย ชุดที่ 2 ทำนายเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาได้สูงกว่าตัวทำนายชุดที่ 1 ตั้งแต่ 5% ขึ้นไป ในนิสิต 15 กลุ่ม จาก 17 กลุ่มย่อยที่วิเคราะห์ จะนำสำหรับเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐาน 6 อย่างชัดเจน

จากการวิเคราะห์ผลข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมา สรุปได้ว่าสนับสนุนสมมติฐาน ที่ตั้งไว้อย่างชัดเจนจำนวน 2 ข้อ คือ สมมติฐาน ข้อ 5 และ 6 สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้บางส่วนจำนวน 2 ข้อ คือ สมมติฐานข้อ 3 และ 4 และไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้เลยจำนวน 2 ข้อ คือ สมมติฐานข้อ 1 และ 2 นอกจากนี้ในการวิจัยครั้งนี้ยังได้วิเคราะห์ข้อมูลอื่น ๆ ที่นอกเหนือสมมติฐาน ซึ่งอาจทำให้เข้าใจว่า เหตุใดผลการวิจัยจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่คาดไว้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยกับคุณลักษณะที่สำคัญของนิสิต

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการวิจัยนี้ คือ การศึกษานิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยต่างกัน จะมีความเชื่อทางศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างไร

การสรุปและอภิปรายผลจะเสนอตามประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย ซึ่งในการวิจัยนี้มี 4 ด้าน คือ 1) ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน 2) ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป 3) ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และ 4) ประสบการณ์จากการบวชใน พุทธศาสนา

ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนกับคุณลักษณะของนิสิต

ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน หมายถึง ปริมาณการรับรู้ของนิสิตว่าตนเองได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากการเรียนวิชาพุทธศาสนา และวิชาที่ไม่ใช่วิชาทางพุทธศาสนาแต่อาจารย์ผู้สอนได้สอดแทรกความรู้ทางพุทธศาสนาเข้าไปด้วยอย่างน้อยเพียงใด นิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมากจึงหมายถึง นิสิตที่ได้เรียนวิชาพุทธศาสนาและวิชาทั่วไป ที่อาจารย์ผู้สอนได้สอดแทรกความรู้ทางพุทธศาสนามาก และรับรู้ว่าคุณค่าความรู้ทางพุทธศาสนาจากวิชาเหล่านี้มาก จากการศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนกับคุณลักษณะของนิสิตพบว่า ถ้านิสิตได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมาก จะเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนน้อย ผลเช่นนี้พบเฉพาะในกลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย แต่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก ซึ่งผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ฉกาจ ช้วยโต และดวงเดือน พันธุมนาวิน(2533) ได้ศึกษาไว้เกี่ยวกับลักษณะทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการบวชของชายไทยในภาคใต้พบว่า พระสงฆ์ที่มีมารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยถ้าบวชได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาทางพุทธศาสนามากจะเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ยังพบว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยนี้เป็นผู้ได้รับผลดีจากการเรียนวิชาพุทธศาสนามาก จะต้องได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมแต่เดิมมา จึงจะเป็นการเพียงพอที่จะพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมให้สูงได้มากขึ้น ถ้านิสิตได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาแต่เดิมมา แต่ได้รับประสบการณ์จากการเรียนวิชาพุทธศาสนา ในมหาวิทยาลัยน้อยจะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ ส่วนในกลุ่มนิสิตที่มีอาชุนมากจะเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี ถ้าได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาจากทางบ้านสอดคล้องกับ

ประสบการณ์จากการเรียนวิชาพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย คือ ต้องได้รับมาจากทั้งสองแหล่ง หรือน้อยจากทั้งสองแหล่ง จึงจะมีคุณภาพจิตดีกว่าการได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของอิทธิพลของสถาบันทางสังคมต่อบุคคล ที่ทำให้บุคคลมีคุณภาพจิตดี ซึ่งสอดคล้องกันเป็นอย่างดีกับผลการวิจัยของควงเดียน พันธุมนาน และคนอื่น ๆ (2529) ที่พบว่าผู้ปกครองที่ตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อเด็กมากเท่าใด และ เชื่อในประโยชน์ของสื่อมวลชนต่อเด็กมากเท่าใด เด็กในปกครองก็จะมี ความชอบฟังรายการวิทยุที่มี ประโยชน์มากขึ้นเท่านั้น ซึ่งการฟังรายการวิทยุที่มีประโยชน์มาก การชมรายการโทรทัศน์ที่มีประโยชน์ มาก การอ่านสิ่งพิมพ์ที่มีประโยชน์มากของเด็ก ทำให้เด็กเป็นผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง เชื่ออำนาจ ในตนเอง และเป็นผู้สามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงด้วย แสดงให้เห็นได้ชัดถึงความ สอดคล้องกันของสถาบันครอบครัวกับสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ว่าจะต้องมีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียว กัน จึงจะทำให้บุคคลมีจิตสำนึกที่ดีได้

นอกจากนี้ในการวิจัยนี้ ยังพบว่าประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนในมหาวิทยาลัยของ นิสิต ถ้ามีมากเท่าใดก็จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เหนือกว่า แหล่งอื่นทางพุทธศาสนา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วย ทั้งนี้เพราะประสบการณ์ทาง พุทธจากวิชาที่เรียน มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยที่สำคัญอีก 2 ด้าน คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นตัวทำนายจิตสำนึกเหล่านี้สำคัญกว่าประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน งานวิจัยที่พบ ว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อและการปฏิบัติ ทางพุทธศาสนา คือ การวิจัยของนิพนธ์ เทียมบุญนิมกร (2527) ซึ่งได้ศึกษานิสิตที่เรียนวิชา พุทธศาสนาเทียบกับนิสิตที่ไม่ได้เรียนวิชาทางพุทธศาสนา พบว่านิสิตที่เรียนวิชาพุทธศาสนาเชื่อ เรื่องกรรมว่าทำดีได้ดีมากกว่านิสิตที่ไม่ได้เรียนวิชาพุทธศาสนา นอกจากนี้ธีรศักดิ์ กาญจนาวารักษ์ (2515) ได้ศึกษาเปรียบเทียบนักศึกษาที่เรียนวิชาศาสนาเปรียบเทียบกับนักศึกษาที่ไม่ได้เรียน วิชาศาสนาเปรียบเทียบ พบว่านักศึกษาที่เรียนวิชาศาสนาเปรียบเทียบกับความเชื่อในเรื่องกรรม มากกว่า (เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว) มีความมั่นใจในตนเอง มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาสูง

มีความวิตกกังวลใจน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลของการวิจัยนี้ ดังได้รายงานไปแล้ว

จึงสรุปได้ว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมีความเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะทางพุทธ 2 ด้าน (ความเชื่อทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติทางพุทธศาสนา) และคุณลักษณะของนิสิตอีก 4 ด้าน (การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณะแห่งอิทธิบาททางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน) แต่พบในปริมาณที่น้อยกว่า ประสบการณ์ทางพุทธด้านการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการบวชในพุทธศาสนา

ประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไปกับคุณลักษณะของนิสิต

ประสบการณ์จากการทำกิจกรรมทั่วไป หมายถึงปริมาณความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรมทั่วไปของนิสิต และการรับรู้ถึงปริมาณความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาของกิจกรรมทั่วไปที่นิสิตทำ นิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไปสูง หมายถึง นิสิตที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทั่วไปประเภทต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาบ่อยและรับรู้ว่าการที่ตนเองทำในชมรมนั้น ๆ มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามาก จากการศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไปกับคุณลักษณะของนิสิต พบว่า ประสบการณ์จากการทำกิจกรรมทั่วไปในมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติทางพุทธศาสนา และความเชื่อทางพุทธศาสนา และไม่มี ความสัมพันธ์กับคุณลักษณะ 4 ด้านของนิสิตเลย

ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์กับคุณลักษณะของนิสิต

ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ หมายถึง การที่นิสิตได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ นิสิตที่ได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสด์มากหมายถึงนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสด์มาก มีตำแหน่งหน้าที่ในชมรมสูง และรับรู้ว่าการกิจกรรมของชมรมพุทธศาสด์มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในปริมาณสูง จากการศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสด์กับคุณลักษณะของนิสิตพบว่า นิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสด์เป็นผู้มีความเชื่อ

ทางพุทธศาสนา มาก มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง และมีสุขภาพจิตที่ดีมากกว่า นิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ผลเช่นนี้พบเด่นชัดในนิสิตโดยรวม นิสิตชาย นิสิตชั้นปีที่ 3 นิสิตฐานะสูง นิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง และนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธจากโรงเรียนมัธยมน้อย (ดูตาราง 5, 7, 9, 11 และตาราง 5 ในภาคผนวก ข) ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า นิสิตที่มีอายุมาก ถ้าได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ มากกว่ากลับพบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า นิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในการวิจัยนี้ว่าการได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ เป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญมากต่อการพัฒนาคุณลักษณะทางพุทธ และจิตสำนึกที่สำคัญของนิสิต โดยเฉพาะด้านสุขภาพจิต พบผลที่ชัดเจนว่า นิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์นั้น ไม่ว่าจะบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมากหรือน้อย จะเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีกว่า นิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ดูตาราง 8 ภาคผนวก ข) ส่วนในกลุ่มที่มีบิดามีการศึกษาสูง ก็พบผลที่ยืนยันถึงความสำคัญของการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ โดยพบว่า นิสิตที่มีบิดามีการศึกษาสูง และบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก จะเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีกว่า นิสิตที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ นอกจากนี้ยังพบผลที่เน้นความสำคัญของการได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ว่า ยิ่งมีมากเท่าใด ก็จะมี ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และสุขภาพจิตที่ดีสูงขึ้นเท่านั้น (ดูตาราง 12, 13) ทั้งนี้ เพราะประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย ด้านอื่น ๆ อีก 2 ด้าน คือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน และประสบการณ์ จากการบวชในพุทธศาสนา และเป็นตัวทำนายอันดับแรกๆ ที่เข้ามาทำนายจิตสำนึกทั้ง 4 ตัว ดังกล่าวมาแล้ว ส่วนเอกลักษณ์แห่งอิโภาทางพุทธศาสนาพบว่า ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งอิโภา น้อยกว่า ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา (ดูตาราง 13)

สรุปได้ว่า บทบาทของประสบการณ์ของพุทธจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ มีความเกี่ยวข้องกับจิตสำนึกทางพุทธ 2 ด้าน (ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา) และจิตสำนึก 2 ด้าน (การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและสุขภาพจิต) ในปริมาณที่มากกว่า ประสบการณ์

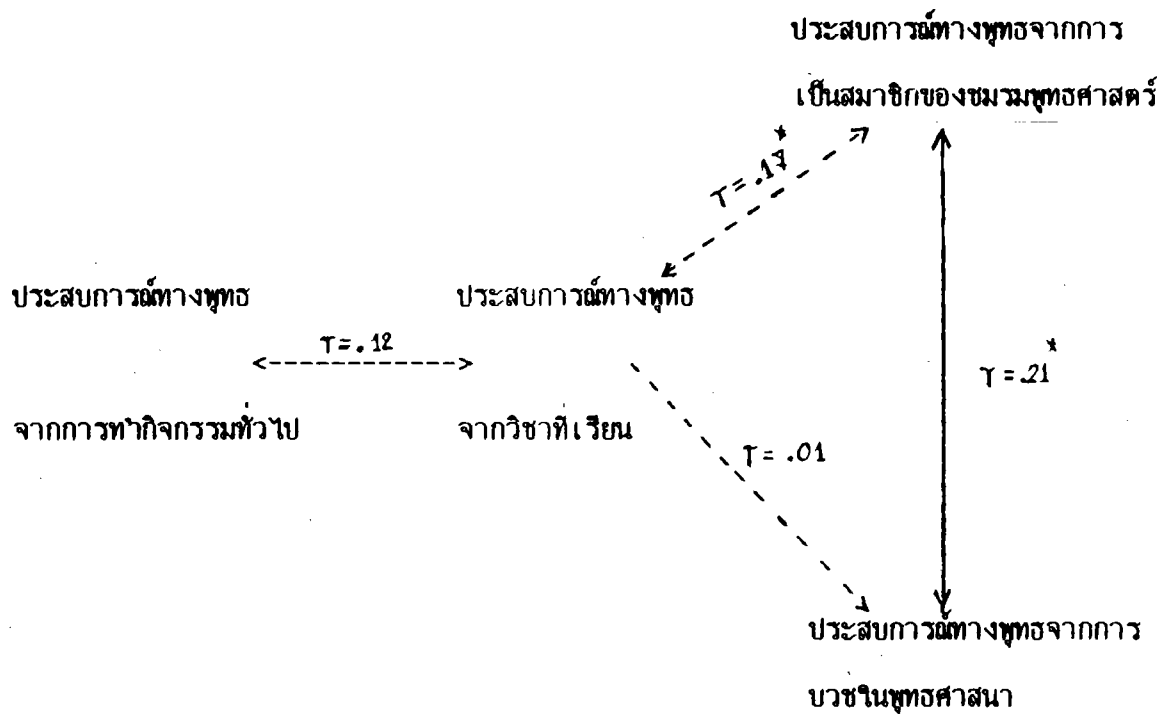
ทางพุทธในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ และเกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งวิถีทางพุทธศาสนาน้อยกว่า ประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเกี่ยวข้องกับน้อยกับประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนากับคุณลักษณะของนิสิต

ประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา หมายถึง การเข้าไปสู่ระเบียบปฏิบัติในพุทธศาสนา ของนิสิตในช่วงที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย นิสิตที่ได้รับประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา มาก หมายถึง นิสิตที่ได้รับคะแนนจากการนำเอาจำนวนวันที่บวชมาคูณกับจำนวนสัปดาห์ของการบวช มาก จากการศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างประสพการณ์จากการบวชกับคุณลักษณะ 6 ด้านของนิสิต พบว่าประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (ดูตาราง 12, 13, 14) กล่าวคือ นิสิตที่ได้รับประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา มาก จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนาสูง มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาสูงและมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง แต่พบปริมาณความเกี่ยวข้องของคุณลักษณะดังกล่าวมาน้อยกว่าการได้รับประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ โดยเฉพาะ การปฏิบัติทางพุทธศาสนาพบปริมาณความเกี่ยวข้องกับประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา น้อยกว่า ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และประสพการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน (ดูตาราง 12) นอกจากนี้ยังพบว่าประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งวิถีทางพุทธศาสนามากกว่าประสพการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยอีก 2 ด้าน คือ ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และประสพการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน (ดูตาราง 13, 14) และพบว่าถ้านิสิตได้รับประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามากเพียงใด จะเป็นผู้มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำลง มีสุขภาพจิตที่ต่ำลง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลงเพียงเท่านั้นด้วย (ดูตาราง 13, 14)

จากการพิจารณาความเกี่ยวข้องระหว่างประสพการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย กับคุณลักษณะ 6 ด้าน ของนิสิตดังกล่าวมา พบผลที่สำคัญดังนี้คือ 1) ในประสพการณ์ทางพุทธ

ในมหาวิทยาลัย 4 ด้านที่ศึกษานั้น ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ มีบทบาทมากที่สุดต่อคุณลักษณะของนิสิตทั้ง 6 ด้าน รองลงมาคือประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา และประสพการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน ส่วนประสพการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไปไม่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของนิสิตที่ศึกษาเลย โดยอาจกล่าวได้ว่า ถ้านิสิตมีประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มาก ได้รับประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามากและได้รับประสพการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมาก จะมีความเชื่อทางพุทธศาสนาสูง มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนามาก มีเอกลักษณ์แห่งวิถีทางพุทธศาสนาสูงและมีสุขภาพจิตที่ดีมาก แต่ในขณะเดียวกันกลับพบว่านิสิตที่ได้รับประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มากเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ส่วนนิสิตที่ได้รับประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามากจะมีเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ มีสุขภาพจิตที่ต่ำและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างประสพการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย 4 ด้านจากตาราง 52 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พบว่ามีความสัมพันธ์ดังในภาพประกอบ 4 กล่าวคือ ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ถ้ามานิสิตจะได้รับประสพการณ์จากประสพการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมาก ได้รับประสพการณ์ทางพุทธจากการบวชในพุทธศาสนามากด้วย ในขณะเดียวกันถ้านิสิตได้รับประสพการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมากก็จะเป็นผู้ได้รับประสพการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไปมากด้วย

ภาพประกอบ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างประสพการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน จึงสรุปได้ว่าประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และประสพการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน มีความสัมพันธ์กับประสพการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยมากที่สุด คือ 2 ใน 4 ด้านที่ศึกษา ส่วนประสพการณ์ทางพุทธศาสนาจากการทำกิจกรรมทั่วไป และประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กับประสพการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย เพียง 1 ใน 4 ด้านที่ศึกษา 3) ประสพการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน คือ ประสพการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน ประสพการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสพการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไปและประสพการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา มีความสำคัญและสามารถทำนายคุณลักษณะของนิสิตได้มากกว่าลักษณะทางชีวสังคม 4 ตัวคือ ระดับเศรษฐกิจ อายุ การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา การได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยสามารถทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนา และการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้มากกว่าลักษณะอื่น ๆ

และท่านายเอกลักษณ์แห่งอีไก้ทางพุทธศาสนา และสุขภาพจิตได้มากกว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ท่านายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้น้อยที่สุด โดยพบผลที่ชัดเจนว่าประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย ทั้ง 4 ตัวนี้ มีความเกี่ยวข้องมากกับคุณลักษณะทั้ง 6 ด้าน ในกลุ่มนิสิตอายุมาก นิสิตชั้นปีที่ 4 นิสิตฐานะต่ำ และนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมน้อย

ลักษณะของนิสิตที่ได้รับผลดีจากประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย

ในหัวข้อที่ผ่านมามีได้พิจารณาถึงความเกี่ยวข้องระหว่างประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยกับคุณลักษณะของนิสิตว่าประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยแต่ละด้านเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของนิสิตอย่างไรมาในส่วนของนี้จะพิจารณาว่า ในกลุ่มนิสิตที่มีลักษณะทางจิตสังคมและภูมิหลังต่างกัน ใครเป็นผู้ที่ได้รับผลดี จากประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยและผลดีที่ได้รับนั้นจะส่งผลต่อคุณลักษณะด้านใดของนิสิตบ้าง การพิจารณาลักษณะของนิสิตที่ได้รับผลดีจากประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยจะพิจารณาตามลำดับดังนี้

กลุ่มแรก ในนิสิตโดยรวมและนิสิตทุกประเภทถ้าได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์จะมีความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนามาก

กลุ่มที่สอง ในนิสิตชั้นปีที่ 4 และนิสิตที่มีอายุมาก ถ้าได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามาก จะมีความเชื่อทางพุทธศาสนามาก (ดูตาราง 12) เป็นผู้มีเอกลักษณ์แห่งอีไก้ทางพุทธศาสนาสูง เมื่อได้รับประสบการณ์ จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ดูตาราง 11, 14) เป็นผู้มีเอกลักษณ์แห่งอีไก้ทางพุทธศาสนาสูง เมื่อได้รับประสบการณ์จากการบวชมากและได้รับประสบการณ์จากวิชาที่เรียนมาก (ดูตาราง 14) แต่ในนิสิตอายุน้อย นิสิตชั้นปีที่ 2, 3 จะเป็นผู้ได้รับผลดีจากการได้รับประสบการณ์ ทางพุทธในมหาวิทยาลัย ทางด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง และเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีก็ต่อเมื่อเป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์มาก (ดูตาราง 9, ตาราง 5 ภาคผนวก ข)

กลุ่มที่สาม นิสิตฐานะต่ำ และนิสิตที่มารดาไม่มีการศึกษาค่ำ ถ้าได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสนา มาก ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมากและได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา มาก จะเป็นผู้มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนา มาก (ดูตาราง 7, 12) เป็นผู้มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงและมีสุขภาพจิตที่ดีมาก (ดูตาราง 9, ตาราง 5 ภาคผนวก ข, ตาราง 13, 14) แต่ในนิสิตที่มีฐานะสูง และมารดาไม่มีการศึกษาสูงก็ได้ผลดีในด้านมีเอกลักษณ์แห่งอิโก้สูง ถ้าได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสนา มาก (ดูตาราง 11, 14) การที่นิสิตที่มีฐานะต่ำเป็นผู้ที่ได้รับผลดีจากการได้รับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย อย่างเด่นชัดนี้สอดคล้องกับการวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวินและบุญยัง เจริญยิ่ง (2517) ที่พบว่านักเรียนที่มีฐานะต่ำเป็นผู้เป็นตัวอย่างที่น้อย ดังนั้นวัยรุ่นซึ่งอยู่ในวัยที่จะต้องแสวงหาตัวอย่างทางสังคม ขณะที่บิดามารดาของตนไม่อยู่ในฐานะที่จะนำความชื่นชมมาสู่ตนเองได้ คงจึงอยู่ในฐานะที่จะมีอิทธิพลต่อเด็กยากจนมากกว่าเด็กในฐานะอื่น ๆ ดังนั้นเมื่อเด็กในฐานต่ำมีโอกาสเล่าเรียนจนถึงชั้นระดับมหาวิทยาลัยก็ยิ่งพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ต่อไปได้ด้วยการรับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย

กลุ่มที่สี่ นิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา น้อย พบว่าเป็นผู้ที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนาสูง เมื่อได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกชมรมพุทธศาสนา มาก ได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมาก และได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากการบวชในพุทธศาสนา มาก (ดูตาราง 5, 12) เป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งอิโก้สูง เมื่อได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสนา มาก (ดูตาราง 11, 13) แสดงว่านิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา น้อยเป็นผู้มีความไวต่อการรับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย และรับประสบการณ์เหล่านี้ได้มาก แต่ในนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา มาก จะเป็นผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูง จากการได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนมากเฉพาะในนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยเท่านั้น

ลักษณะนิสิตที่ไม่ได้รับผลจากประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย

ในหัวข้อที่ผ่านมา ได้พิจารณาถึงลักษณะของนิสิตที่ได้รับผลดีจากการรับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย ในส่วนนี้จึงเป็นการพิจารณาถึงลักษณะของนิสิตที่ไม่ได้รับผลดีจากการได้รับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยมาก แต่กลับได้รับผลเสียต่อจิตลักษณะทางพุทธ จิตลักษณะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต การพิจารณานิสิตที่ไม่ได้รับผลดีจากประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย จะพิจารณาตามลำดับความสำคัญต่อไปนี้

1. ในกลุ่มนิสิตอายุน้อย หรือนิสิตชั้นปีที่ 2 พบว่าประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ประสบการณ์จากการเรียนวิชาที่เรียนและประสบการณ์ทางพุทธจากการบวชในพุทธศาสนา ทานายความเชื่อทางพุทธได้น้อยที่สุด (ดูตาราง 12) ประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาและประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนทานายเอกลักษณะแห่งอิเกได้น้อยที่สุด (ดูตาราง 13) ส่วนในนิสิตอายุมาก ที่ไม่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์พบว่าเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีมากกว่านิสิตที่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ดูตาราง 11 ภาคผนวก ข)

2. กลุ่มนิสิตที่มีฐานะสูงและมารดามีการศึกษาสูง พบว่าประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 3 ด้าน คือ ประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนและประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ทานายการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากที่สุด ทานายการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำที่สุด และพบว่าถ้าได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนามากจะมีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำ

3. นิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา มาก ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 3 ด้าน ทานายความเชื่อทางพุทธศาสนามากที่สุด (ดูตาราง 12) และพบว่าถ้าได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากการบวชมากจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีและมีความสามารถในการทานายได้น้อย (ดูตาราง 13)

4. กลุ่มนิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย พบว่า ถ้าได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนน้อย มีสุขภาพจิตดีกว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์จากการเรียนวิชาพุทธศาสนามาก

(ดูตาราง 5, 6 ในภาคผนวก ข) แต่ในกลุ่มนิสิตที่บิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธมาก
ประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ต่ำ

ลักษณะของนิสิตที่มีคุณลักษณะทางพุทธต่ำ

ในส่วนนี้ต้องการจะพิจารณาถึง ลักษณะของนิสิตที่มีความเชื่อทางพุทธน้อย มีการปฏิบัติ
ทางพุทธศาสนาน้อยและมีเอกลักษณ์แห่งอิโง้ทางพุทธศาสนาต่ำ คือ นิสิตกลุ่มใดบ้าง การพิจารณา
ลักษณะของนิสิตที่มีคุณลักษณะทางพุทธศาสนาต่ำนั้นจะดูผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง
และการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณเป็นขึ้น ซึ่งการพิจารณาลักษณะของนิสิตที่มีคุณลักษณะทาง
พุทธศาสนาต่ำนั้นจะพิจารณาตามคุณลักษณะทางพุทธที่จะดำเนินต่อไปนี้

1. ความเชื่อทางพุทธศาสนา นิสิตที่พบว่ามีความเชื่อทางพุทธศาสนาต่ำพบได้ในกลุ่มนิสิต
หญิงที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์หรือได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากชมรมพุทธศาสตร์ต่ำ
มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย และมีฐานะต่ำ (ดูตาราง 5, 24) ส่วนในนิสิตชั้นปีที่ 3
ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย และได้รับ
ประสบการณ์ทางการบวชในพุทธศาสนาน้อยจะมีความเชื่อทางพุทธศาสนาต่ำด้วย (ดูตาราง 5, 24)
2. การปฏิบัติทางพุทธศาสนา พบว่านิสิตที่มีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาต่ำ คือ นิสิตหญิง
ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์หรือได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธ-
ศาสตร์น้อย มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยและมีฐานะต่ำ (ดูตาราง 7, 24) นิสิตชั้นปีที่ 2
ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์หรือได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์
น้อย มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยได้รับประสบการณ์จากวิชาที่เรียนน้อย และได้รับการ
ถ่ายทอดทางพุทธจากโรงเรียนมัธยมศึกษาน้อยด้วย (ดูตาราง 7, 24) ในนิสิตที่บิดามีการศึกษาสูง
ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์หรือได้รับประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์
น้อย มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย และได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียน
มัธยมศึกษาน้อยด้วย (ดูตาราง 7, 24) ส่วนนิสิตที่มีฐานะสูง นิสิตชั้นปีที่ 2 เป็นผู้มีการปฏิบัติทาง

พุทธศาสนาคำ เมื่อไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และมีปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาด้วย (ดูตาราง 7)

3. เอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนา พบว่านิสิตที่มีเอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนาคำ คือ นิสิตชั้นปีที่ 4 ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ ได้รับประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา มีปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยและมีฐานะสูงด้วย (ดูตาราง 11, 25) ส่วนในกลุ่มนิสิตชาย นิสิตที่มีอายุมาก นิสิตปี 3 นิสิตฐานะสูง นิสิตที่มีการคามิการศึกษาสูง นิสิตที่ได้รับ การถ่ายทอดทางพุทธศาสนา มีเอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนาคำ ถ้าไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ (ดูตาราง 11) ส่วนนิสิตอายุน้อยที่มีปิตามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย จะมีเอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนาคำด้วย (ดูตาราง 11)

การเป็นสาเหตุและผลของความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา

การวิจัยนี้ได้ศึกษาคุณลักษณะทางพุทธที่สำคัญ สองด้านของนิสิตแล้วศึกษาอิทธิพลต่อคุณลักษณะนี้ทั้งในปัจจุบัน คือประสบการณ์ทางพุทธ 4 ด้านในมหาวิทยาลัย และในอดีต คือการเป็นแบบอย่างทางพุทธของปิตามารดาและการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่นิสิตได้รับ ส่วนผลของคุณลักษณะทางพุทธได้วัดจิตลักษณะ 3 ด้าน คือ เอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและสุขภาพจิต รวมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตเหล่านี้

สาเหตุของคุณลักษณะทางพุทธ

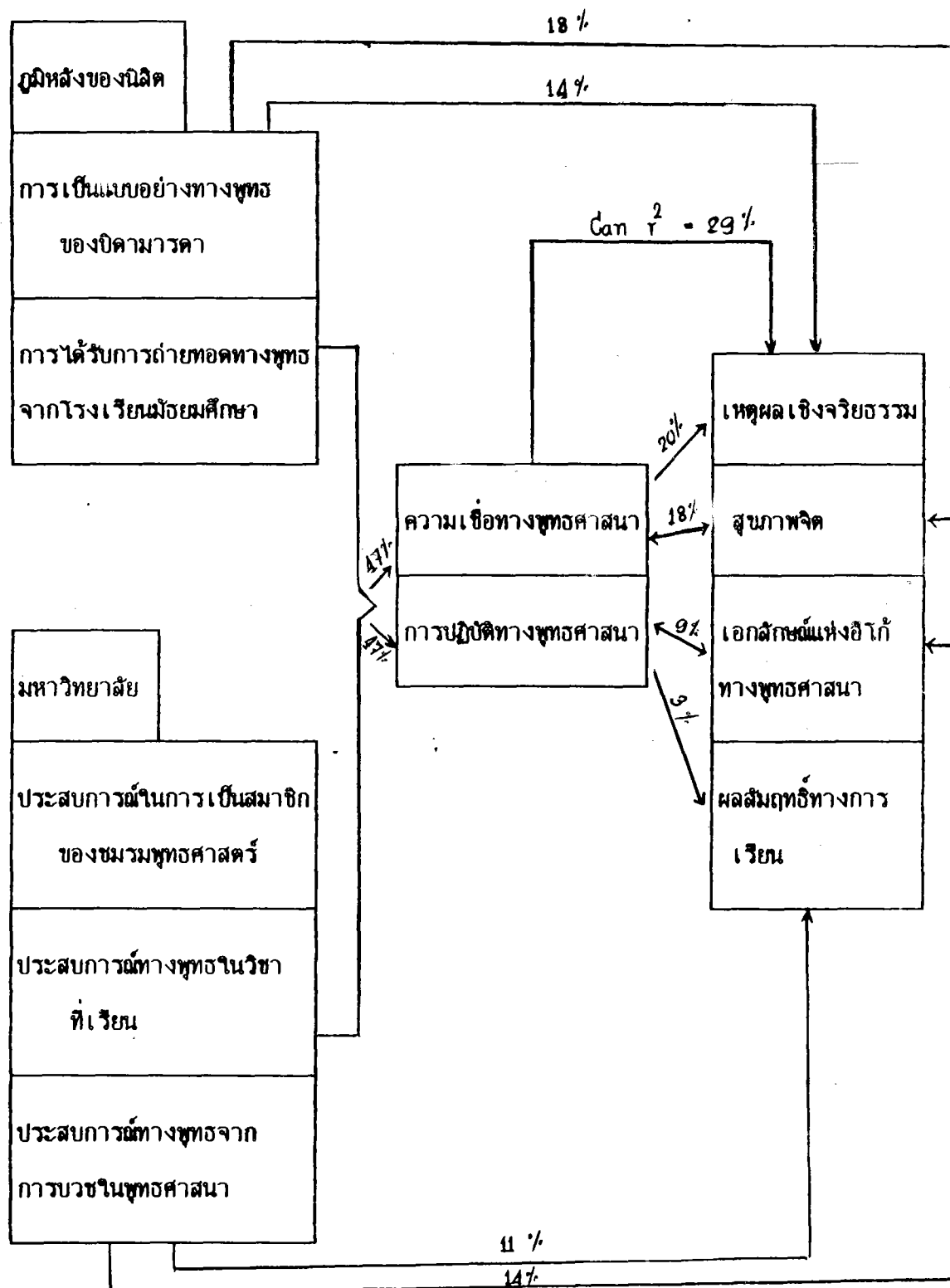
จากการศึกษาในงานวิจัยนี้พบชัดเจนว่าการมีความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาเป็นผลจากการได้รับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยจากครอบครัวและจากโรงเรียนมัธยมศึกษาดังได้กล่าวไปแล้ว พบว่าการได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากในมหาวิทยาลัย จากครอบครัว และจากโรงเรียนมัธยมศึกษาทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนาได้มากที่สุด (ดูตาราง 24) คือ ทำนาย

ได้ 47% รองลงมาคือนิเทศชั้นปีที่ 4 (44%) ส่วนการทํานายการปฏิบัติทางพุทธศาสนาได้สูงพบในกลุ่มนิเทศหญิง (47%) นิเทศที่มามีการศึกษาสูง (47%) รองลงมาคือ นิเทศที่ปดามีการศึกษาสูง (43%) นิเทศที่ปดามีการศึกษาคํ่า (41%) และนิเทศชั้นปีที่ 4 นิเทศที่มามีการศึกษาคํ่า (39%)

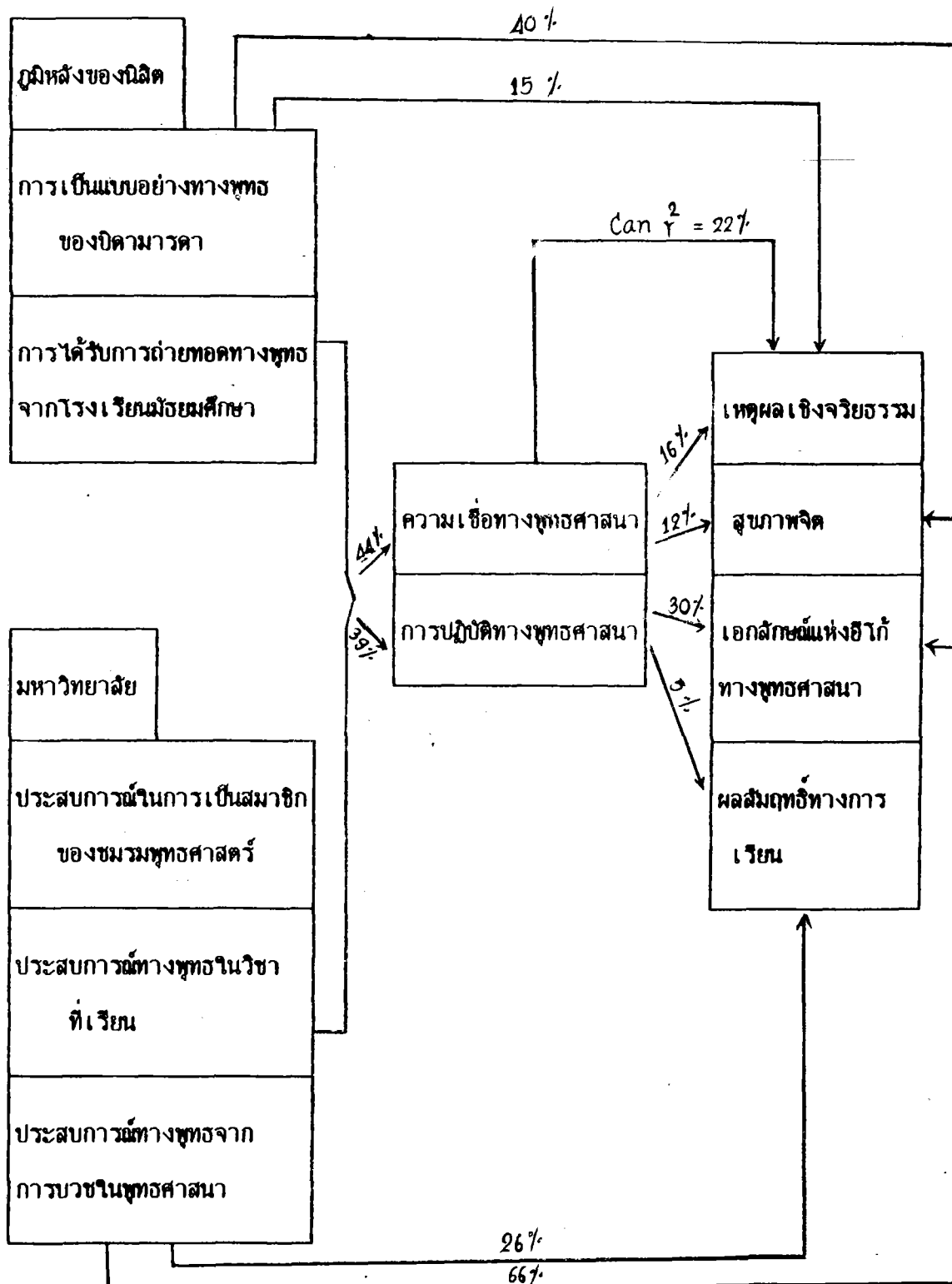
ผลขององค์ลักษณะทางพุทธ

กลุ่มตัวอย่างที่พบว่าลักษณะทางพุทธสองด้านร่วมกันทํานายองค์ลักษณะของนิเทศได้สูงพบผลดังนี้ (ดูตาราง 33, 34) คือ ลักษณะทางพุทธสองด้านทํานายเอกลักษณ์แห่งอิโป้ทางพุทธศาสนาได้สูงที่สุดในนิเทศชั้นปีที่ 4 (30%) ทํานายเหตุผลเชิงจริยธรรมได้สูงที่สุดในนิเทศหญิงและนิเทศชั้นปีที่ 4 (20%) ทํานายสุนภาพจิตได้สูงที่สุดในนิเทศฐานะคํ่า (23%) และทํานายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้สูงที่สุดพบในนิเทศอายุมาก (10%) และนิเทศฐานะคํ่า (7%)

จากการพิจารณาการเป็นสาเหตุขององค์ลักษณะทางพุทธศาสนาและผลขององค์ลักษณะทางพุทธศาสนาต่อจิตลักษณะอีก 3 ด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปรากฏความเป็นสาเหตุและความเป็นผลอย่างชัดเจนในนิเทศ 2 กลุ่มคือ ในนิเทศหญิงและในนิเทศชั้นปีที่ 4 ดังภาพประกอบ 5 และ 6

ภาพประกอบ 5 ตัวแปรที่อาจจะเป็นสาเหตุและผลของความเชื่อ และการปฏิบัติทางพุทธในนิสิตหญิง

ภาพประกอบ 6 ตัวแปรที่อาจจะเป็นสาเหตุ ของความเชื่อ และการปฏิบัติทางพุทธในนิสิตชั้นปีที่ 4

จากภาพประกอบ 5 และ 6 ในนิลิตหญิงและนิลิตชั้นปีที่ 4 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ประสบการณ์จากทางบ้าน โรงเรียนและมหาวิทยาลัย ส่งผลต่อความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา และความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกทีหนึ่ง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นประโยชน์ของการได้รับประสบการณ์ทางพุทธจากครอบครัว โรงเรียนและมหาวิทยาลัย ที่ส่งผลต่อลักษณะทางพุทธและส่งผลต่อไปยังจิตลักษณะที่สำคัญของนิลิต โดยเฉพาะในนิลิตชั้นปีที่ 4 ซึ่งเป็นผู้ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาและออกไปทำประโยชน์ให้สังคมต่อไป

ข้อดีและข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาและทางจิตของนิลิตในกรุงเทพมหานคร” นี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยของนิลิต ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการหลังจากศึกษาทฤษฎีและการวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก และได้พยายามวางแผนการวิจัยให้ถูกต้องตามแบบแผนการวิจัยที่สุดและได้พยายามหาวิธีต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้ผลการวิจัยตอบคำถามตามสมมติฐานได้อย่างชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามการวิจัยแต่ละเรื่องย่อมมีข้อดีและข้อจำกัด ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ก็เช่นเดียวกัน สำหรับข้อดีในการวิจัยนี้มีข้อดีอยู่หลายประการคือ

ประการแรก การวิจัยนี้เป็นการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาและทางจิตที่ศึกษาตัวแปรทั้งประเภทจิตวิทยา สังคมวิทยาและการศึกษา ดังนั้นจึงทำให้การวิจัยมีความกว้างขวางและสามารถนำไปตอบคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาทางพุทธศาสนา และทางจิตของนิลิตไทยได้เป็นอย่างดี

ประการที่สอง เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยด้านต่าง ๆ ประกอบกับความสัมพันธ์ของครอบครัวและโรงเรียนที่มีต่อลักษณะทางพุทธศาสนา และ

จิตลักษณะของนิสิตที่สำคัญไปพร้อมกัน ทำให้ได้รับความจริงที่กว้างขวางเกี่ยวกับประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยในการวิจัยเรื่องเดียว

ประการที่สาม ได้มีการวิเคราะห์ในกลุ่มย่อยหลายประเภททำให้พบผลเด่นชัดยิ่งขึ้น ในนิสิตต่างประเภทกัน นำผลไปใช้แนวทางการพัฒนาทางพุทธ และจิตใจของนิสิตแต่ละประเภทได้อย่างชัดเจนและแตกต่างกันได้มากด้วย

ส่วนข้อจำกัดของการวิจัยนี้มี 3 ประการคือ

ประการแรก คือ วิธิตำเนินการเก็บข้อมูล การวิจัยนี้ต้องการเก็บข้อมูลจากนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จาก 7 มหาวิทยาลัย คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ โดยขอให้นิสิตที่ทำกิจกรรมในชมรมพุทธศาสตร์ และนิสิตที่เรียนอยู่ในคณะต่าง ๆ ช่วยตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้แบบสอบถามคืนจำนวน 260 ฉบับ จากที่แจกจริง 320 ฉบับ คิดเป็นแบบสอบถามที่รับคืนจากนิสิตที่ให้ความร่วมมือ 81% และนิสิตที่ไม่ให้ความร่วมมือ 19% ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงมาจากนิสิตที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเท่านั้น

ประการที่สอง เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ มีการศึกษาตัวแปรหลายประเภท ดังนั้นแบบสอบถาม ที่ใช้ศึกษาจึงมีอยู่หลายชุด ผู้ตอบจึงต้องใช้เวลาพอสมควรในการตอบแบบสอบถาม ดังนั้นคำตอบที่ได้กลับคืนมานั้น อาจมีบางส่วนที่ผู้ตอบอาจตอบด้วยความเร็วหรืออาจรู้สึกเบื่อหน่ายในการตอบ ซึ่งอาจมีผลทำให้ข้อมูลที่ได้รับมานั้นตรงกับความเป็นจริงได้บ้าง นอกจากนั้นแบบวัดตัวแปรทุกตัวให้นิสิตรับหรือรายงานด้วยตนเอง จึงอาจพบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษานี้มากกว่าที่ควร

ประการที่สาม การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ไม่สามารถบอกได้ว่าอะไรเป็นสาเหตุหรืออะไรเป็นผล หรือทั้งสองฝ่ายเป็นผลเนื่องมาจากสาเหตุอื่น เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องของตัวแปรที่ศึกษาเท่านั้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเรื่องแรก ๆ ที่ศึกษาความสำคัญของประสบการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย หลายด้านพร้อมกันที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาและทางจิตของนิสิตไทย การวิจัยนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาค้นคว้าทางด้านนี้ที่ควรกระทำต่อไป โดยข้อเสนอแนะที่จะให้ขึ้นอยู่กับรากฐานของการวิจัยนี้ ข้อเสนอแนะการวิจัยต่อไปมี 3 ข้อคือ

1. ในการวิจัยนี้พบว่า ในกลุ่มนิสิตอายุน้อย กลุ่มนิสิตที่มีฐานะสูงหรือกลุ่มนิสิตที่มีการดามีการศึกษาสูง และกลุ่มนิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมากและมีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อยนั้น ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยให้ผลน้อยต่อลักษณะทางจิตในกลุ่มเหล่านี้ ดังนั้นจึงควรวิจัยถึงปัจจัยทางตัวแปรอื่นที่อาจเกี่ยวข้องแทน เช่น สถาบันทางศาสนา อิทธิพลของสื่อมวลชน เป็นต้น อาจพบผลสำคัญที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนานิสิตกลุ่มนี้ต่อไป

2. ความมีการวิจัยเชิงทดลอง เพราะการวิจัยนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ไม่สามารถบอกได้ว่าอะไรเป็นสาเหตุ อะไรเป็นผล จึงต้องนำตัวแปรที่คาดว่าจะจะเป็นสาเหตุไปจัดกระทำในการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อดูว่าจะได้ผลจริงดังคาดหรือไม่ จึงควรจะมีการวิจัยเชิงทดลองดังนี้

2.1 ความมีการวิจัยเชิงทดลองหาสาเหตุของการเพิ่มความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธในมหาวิทยาลัย โดยที่การวิจัยนี้พบว่า การเข้าร่วมในชมรมพุทธศาสตร์อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่เพิ่มความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนิสิตได้มาก จึงควรใช้การเข้าร่วม(และไม่เข้าร่วม)ในชมรมพุทธศาสตร์เป็นตัวแปรที่จัดกระทำในการวิจัยเชิงทดลองต่อไปและใช้ลักษณะเดิมทางพุทธศาสนาของนิสิต เช่น ทัศนคติที่ดีต่อพุทธศาสนา เป็นตัวแปรอิสระประกอบด้วย

2.2 ควรวิจัยเชิงทดลองเพื่อหาสาเหตุของการเพิ่มลักษณะทางพุทธศาสนาและทางจิตของนิสิตในมหาวิทยาลัย โดยศึกษาเปรียบเทียบนิสิตที่เรียนวิชาพุทธศาสนา กับนิสิตที่ไม่ได้เรียนวิชาพุทธศาสนา เพื่อดูผลต่อลักษณะทางพุทธและทางจิตของนิสิต

3. ในการวิจัยพบว่า ประสพการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 3 ตัว มีเปอร์เซ็นต์การ ทำนายความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เอกลักษณ์แห่งอิโถ้ทางพุทธศาสนาและ ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในนิสิตบางประเภทยังไม่สูงมากนัก จึงควรรำเอาวิชาที่เรียนเกี่ยวกับมนุษย์ และสังคมและการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในมหาวิทยาลัยมาร่วมเป็นตัวทำนาย จิตลักษณะทาง พุทธและจิตลักษณะทางจิตวิทยาอื่น ๆ เช่น การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิโถ้ทาง พุทธศาสนา ลักษณะมุ่งอนาคต การควบคุมตนเอง เป็นต้น

4. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ เป็นนิสิตที่เรียนวิชาเอกทางมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์จำนวนน้อย การวิจัยทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยครั้งต่อไปจึงควรมีนิสิต นักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาเหล่านี้ให้มาก

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

การวิจัยนี้ได้พบปรากฏการณ์ต่าง ๆ อันจะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนามหาวิทยาลัย ให้สามารถที่จะเป็นแหล่งสร้างคนดีไปพร้อมกับการสร้างคนเก่ง โดยมีข้อเสนอแนะ 4 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. ประสพการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัยที่สำคัญ 2 ด้านคือ การเข้าขมวมพุทธศาสตร์ และการเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เป็นวิธีการสำคัญที่อาจให้ผลดีต่อนิสิตประเภทต่อไปนี้ นิสิตหญิง นิสิตจากครอบครัวที่มีฐานะต่ำ นิสิตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียน มัธยมศึกษาน้อย ให้ประสพการณ์ทางพุทธในมหาวิทยาลัย 2 ด้านนี้มากแล้ว จะได้ผลดีต่อจิตใจทาง ด้านพุทธศาสนาและจิตลักษณะสากล

2. การเข้าขมวมพุทธศาสตร์และการมีความเชื่อทางพุทธศาสนามากจะช่วยทางด้าน สุขภาพจิตของนิสิตด้วย แสดงว่ามีส่วนช่วยในการปรับตัวของนิสิต โดยเฉพาะในนิสิตจากครอบครัว ฐานะต่ำ และนิสิตเพศหญิง

3. การเป็นพุทธมามกะที่ดีในนิสิตนั้น มีรากฐานมาจากครอบครัว คือ บิดามารดาเป็น แบบอย่างที่ดีทางพุทธมาก และโรงเรียนมัธยมถ่ายทอดลักษณะทางพุทธศาสนามาก และประสพการณ์

ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยเสริมอิทธิพลจากครอบครัวและโรงเรียนมัธยมศึกษาอีกต่อหนึ่ง ทำให้ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนิสิตสูงได้ โดยเฉพาะในนิสิตหญิงและนิสิตที่มีการคามการศึกษาสูง จึงควรพัฒนาครอบครัวและส่งเสริมโรงเรียนมัธยมให้คุณภาพในการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

4. ในการวิจัยนี้พบว่าความร่วมมือกิจกรรมต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ไม่ให้ผลดีเกี่ยวกับจิตใจทางพุทธศาสนาและจริยธรรมแก่นิสิตในมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจึงควรพัฒนากิจกรรมทั่วไปให้เอื้อต่อการพัฒนานิสิตทางพุทธศาสนาด้วย เพราะนิสิตที่ไม่มีศรัทธาทางพุทธศาสนาแต่เดิม อาจไม่เลือกที่จะเข้าชมรมทางพุทธศาสนา จึงควรจัดกิจกรรมทั่วไปให้นึกนำวจีจสมาชิกทางค้ำนพุทธศาสนาให้มากขึ้นด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย. หลักสูตรระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530.

โกศล มีคุณ. การวิจัยเชิงทดลองใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะในการสมมติบาทของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. ปริญญาโท ศึกษ.ศ.บ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อุดสาเนา.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534). ม.ป.ท., 2529.

คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. การติดตามผลการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป.

ฉกาจ ช่วยโต. การศึกษาผลของการฝึกอบรมตามโครงการจริยธรรมสำหรับนักศึกษาฝึกหัดครูสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.

ฉกาจ ช่วยโต และดวงเดือน พันธุมนาวิน. ลักษณะจิตสังคมที่เกี่ยวกับการบวชในพุทธศาสนาของชาวไทยในภาคใต้. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 43. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

ชมชื่น สมประเสริฐ. ผลการฝึกสมาธิต่อระดับความวิตกกังวล. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526. อุดสาเนา.

ชาลี หวานฉ่ำ. การทดลองฝึกสมาธิที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ปริญญาตรี ศึกษ.ศ.บ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อุดสาเนา.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. ครูกับการปลูกฝังจริยธรรมให้นักเรียน. จุลสาร ฉบับที่ 4. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. พหุติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรม และจิตวิทยาภาษา.

กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, งามตา วินิตานนท์ และศุภชัย โยเหลา. ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องสภาพจิตการทำงานและจริยธรรมของคนไทย. กรุงเทพฯ :

สถาบันวิจัยพหุติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533

(กำลังดำเนินการ)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง. อิทธิพลของสังคมต่อทัศนคติของวัยรุ่น. รายงาน

การวิจัย ฉบับที่ 18 สถาบันวิจัยพหุติกรรมศาสตร์ (อดีตสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก) 2517.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจิติก. จริยธรรมของเยาวชนไทย. รายงาน

การวิจัย ฉบับที่ 21 กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพหุติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจิติก. อารินธ์ ชูชม และสุภาพร ลอยด์.

การควบคุมอิทธิพลสื่อมวลชนของครอบครัวกับจิตลักษณะที่สำคัญของเยาวชนไทย.

รายงานการวิจัย ฉบับที่ 40 กรุงเทพฯ สถาบันวิจัยพหุติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.

ทวีรัตน์ นาคเนียม. ผลของการฝึกสมาธิที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้ต้องขัง.

ปริญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. ยึดสำเนา.

ธีระศักดิ์ กำบรวณารักษ์. ทัศนคติของนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่มีความเชื่อ

ทางศาสนา. รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515.

นกเส็ก สุภินไทย. ทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต บางเขนต่อ

พุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2520.

ยึดสำเนา.

- นรินทร์ แจ่มจำรัส. ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายพักแรมที่มีต่อมโนภาพเกี่ยวกับตนเองของเด็กจากชุมชนแออัด. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- นิพนธ์ เพ็ญบุญพิพากกร. ทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ต่อพุทธศาสนาและพระสงฆ์. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- บุญกอบ วิสมิตานันท์. อรรถปริยัติของครูไทยในภาคกลาง. รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพุทธธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- บุญธรรม คำพอ. "เด็กไทยก่อนวัยเรียนควรได้รับการฝึกจิตโดยวิธีแห่งพระพุทธศาสนา
อย่างไร," ช่วยกันมองเด็ก. จุลสารฉบับพิเศษปีเด็กสากล, กรุงเทพฯ : สถาบัน
วิจัยพุทธธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522.
- บุณดี แท่นแก้ว. วิชาปรีชา 103 (พุทธศาสตร์). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์,
2522.
- ปวองชนม์ ชูลสวัสดิ์. การสร้างแบบวัดแบบจิตสำนึกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.
ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2530. อัดสำเนา.
- ปวีชา คงมณี. "บทบาทศาสนาพุทธในการพัฒนาประเทศไทย," วารสารการศึกษานอก
โรงเรียน, 24(136) : 5 ; กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2530.
- ปัญญานันทภิกขุ. การทำงานเพื่องาน : การทำหน้าที่คือการปฏิบัติธรรม. กรุงเทพฯ :
ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- พานิ ปวีชาณท์ และคนอื่น ๆ. กิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือนอกหลักสูตรของนิสิตนักศึกษา.
รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ บริษัทอวาลอ อาร์ต โปรดักชั่นส์ จำกัด,
2527.
- พุทธทาสภิกขุ. ศาสนาคืออะไร. กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์, 2520.

พุทธทาสภิกขุ. โอวาทลาสิกขา ในหนังสือธรรมโฆษณ์ ในชุด เทศกาลธรรม เป็นธรรมที่บรรยาย
แก่นักศึกษาแพทย์ที่บวชในอุรังค เมือง พ.ศ. 2514. ที่สวนโมกขดาราม. 2514.

_____. ศาสนากับนิยายคน. กรุงเทพฯ : สมชายการพิมพ์, 2526.

เฟื้องแข ประจันปัจจนิโก และอ้อมเดือน สดมณี. การยึดหลักศาสนาในการดำเนินชีวิตของชาว
ชนบทไทยและแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง. รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ : ฉบับที่ 34
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และทองอินทร์ วงศ์ไธธร. สภาพปัญหาของวิชาพื้นฐานทั่วไป. รายงาน
การวิจัย กรุงเทพฯ : กองแผนงานทบวงมหาวิทยาลัย, 2526.

พรสวัสดิ์ เพชรแดง, ความเชื่อเรื่องบุญ - บาป ในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, 2528. อัดสำเนา.

พระเทพเวที (ประยุตต์ ปยุตโต). ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ :
มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2532.

_____. พุทธธรรม ฆราวาสธรรม และคุณค่าสำหรับชีวิต ฉบับแก้ไขปรับปรุง. พิมพ์ครั้งที่ 8.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขใจ, 2531.

พระปัญญาพิศาลเถระ (จิตตกรโฆภิกขุ). สำรวจตนเอง ธรรมสภาวิเคราะห์.
กรุงเทพฯ : 2530.

พระราชวรมณี. พจนานุกรมพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2518.

พระราชวิสุทธิโสภณ (วิลาส ญาณวโร). กรรมทิปणी. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์, 2520.

_____. ภูมิวิลาสินี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2534.

พระสุธรรมญาณเถระ. คำปฏิญาณตนเพื่อเป็นพุทธมามกะ. อัมมิโมกข์. 6(5) : 17 - 18;
ม.ป.ป.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525. กรุงเทพฯ : อักษร
เจริญทัศน์, 2525.

- รัตนากันต์ ชลทิพย์. ผลของการฝึกสมาธิแบบชาวพุทธต่อสุขภาพจิตของเด็กวัยเรียน. วิทยานิพนธ์
วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2530.
- วันชัย มิกกลาง. ความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติ ความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติตามและการได้
รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร.
ปริญญาโท วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
อัสส้านา.
- วัฒนา ดิศพงษ์. ความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อพุทธศาสนา พ.ศ. 2521. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523. อัสส้านา.
- วิชาการ, กวม. เกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรของทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ :
กรมวิชาการ ทบวงมหาวิทยาลัย, 2525.
- วิเชียร รักการ. การวิจัยเปรียบเทียบจิตลักษณะของนิสิตและนิสิตอาสาสมัคร. วิทยานิพนธ์
ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2522. อัสส้านา.
- วิลาสลักษณ์ ชั่ววลี. "ทัศนคติของเด็กไทยในพุทธศาสนา," ใน จุลสารฉบับพิเศษปีเด็กสากล.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2522.
- วิไลวรรณ เคชเจริญ. การศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนในพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา ศึกษา
เฉพาะกรณีกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล,
2522. อัสส้านา.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. การใช้กลุ่มสร้างคุณภาพในการสอนวิชาพุทธศาสนา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2. ปริญญาโท กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2530. อัสส้านา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง (2533). กรุงเทพฯ :
กระทรวงศึกษาธิการ, 2530.

ศาสนา, กรม. รายงานการศาสนาประจำปี 2527. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2529.

ศรีนครินทร์วิไล, ประสานมิตร. หลักสูตรและคู่มือการศึกษาชั้นประถมศึกษา พ.ศ. 2530.
กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2530.

ศิริพร แยมนิล. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม อายุและ
การศึกษา. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิไล
ประสานมิตร, 2530. อุดรธานี.

สันติ สันตพันธ์ประทุม, การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตาม
พระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดกรมสามัญศึกษา ใน
กรุงเทพมหานครและจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทร์วิไล ประสานมิตร, 2523. อุดรธานี.

สุนทรี โคมิน และสนิท สวัสดิการ. ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย เครื่องมือในการสำรวจวัด.
รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ : สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2522.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. นวโกวาท. พิมพ์ครั้งที่ 76. กรุงเทพฯ :
มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2533.

สมบูรณ์ ชิตพงศ์. วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. เอกสารสอนวิชาวิจัย 521.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิไล ประสานมิตร, 2527.

สมบูรณ์ สุขสำราญ, "ความสัมพันธ์ของพุทธศาสนากับวิถีชีวิตของสังคมพุทธศาสนา," วารสาร
เทววิทยา. (78) : 8; 1 สิงหาคม 2524.

สมพร เทพสิทธิ์. บทบาทของยุวพุทธสมาคมในการทบทวนบำรุงพระพุทธศาสนา, กรุงเทพฯ :
สมชายการพิมพ์, 2525.

สมศักดิ์ ชุมสาย, ม.ล. ทัศนคติและความสนใจต่อวิชาพระพุทธศาสนา, วิทยานิพนธ์ สส.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518. อุดรธานี.

- สุรเกียรติ์ แสดงละออ. ผลของกิจกรรมค่ายพักแรมต่อชาวค่ายทางด้านบุคลิกภาพการแสดงตัว
เก็บตัว. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.
- สุรพงษ์ ชูเดช. ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยกับจิตสำนึกที่สำนึกของนิสิต.
ปริญญาโท วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
อัดสำเนา.
- โสภณ ชูพิบูลชัย. การศึกษาวิเคราะห์สาเหตุที่วัยรุ่นระยะกลางในกรุงเทพมหานครเห็นห่าง
ศาสนา. รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2522.
- อวยชัย วิจารณ์วันดีกิจ. ผลของการฝึกอบรมอาสาสมัครในพุทธศาสนาต่อการพัฒนาการใช้
เหตุผลเชิงจริยธรรม. ปริญญาโท วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล,
2526. อัดสำเนา.
- อโนชา จังจรัส. ผลของการบวชชีพราหมณ์ต่อระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษา
วิทยาลัยพลศึกษาในจังหวัดภาคกลาง. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- อุษา ศรีจินดาวัฒน์. พัฒนาการของเอกลักษณ์แห่งอัตถิภาณุ การรับรู้คุณค่าของการทำงานและศาสนา
ในวัยรุ่นภาคใต้. ปริญญาโท วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- อ้อมเดือน สดมณี และนงนุช สุขทินไทย. บทบาทของครูประถมศึกษาในการถ่ายทอดค่านิยม
ทางศาสนา. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 42. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

- Adams G.R. and S.A. Fitch. "Psychological Enviroment of University Departments : Effects on College Students Identity Status and Ego State Develoment," Journal of Personality and Social Psychology. 44(6) : 1266 - 1275 ; 1983.
- Batson, C.D. and W.L. Ventis. The Religious experience : A Social Psychological Perspective. New York : Oxford University Press, 1982.
- Bloland, P.A. "Leisure as a Campus Researce for Fastening Student Development," Journal of Counseling and Development. 65 : 291 - 294 ; February, 1987.
- Cohen, J. Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences. New York : Academic Press, 1977.
- Cronbach. Lee J. Essentials of Psychological Testing. 3rd. ed., New York : Haper and Row, 1970.
- Erilson, E.H. "Identity and the Life Cycle," Psychological Issues. 1(1) : 1 - 171 ; 1989.
- _____. Identity Youth and Crisis. New : W.W. Norton and Company, 1968.
- Fishein, M. and Lcek Ajzen. Belief, Attitude, Intention and Bahavior : An Introduction to Theory and Research. Philippines, Addison Nesley Publishing Company, Inc., 1957.
- Gorsuch, R.L. "Psychology of Religion," Annual Review of Psychology. 39 : 201 - 221 ; 1988.
- Grotevent, H.D. Personal Communication. April, 1991.
- Gustitus, Goldent and Hazler. "Graduate Student Development : An Extracurricular Approach," Journal of Counseling and Development. 64 : 461 ; March, 1986.
- Harkness, Edward and Super. "Social Roles and Moral Ressoning : A Case Study in a Rual African Community," Development Psychology. 17(5) : 595 - 603 ; 1961.
- Harris, Anton T. "A Study of The Relationship Between State of Moral Development and the Religious Factors of Knowledge, Belief and Pratice in Catholic High School Adolescent," Dissertation Abstracts International. 42(2) : 638 - A ; August, 1991.

- Havighurst, B.J. Human Development and Education. Longman, Green New York, 1953.
- Hoge and L. Keeter "Determinants of College teachers's Religious beliefs and participation," Journal for the Seientific Study of Religion. (15) : 221 - 235 ; 1976.
- Hoge, D.R. and G.H. Petrillo. "Determinants of Church Partication and Attitudes among High School Yourth," Journal for the Scientfie Study in Religion. (17) : 359 - 379 ; 1978.
- Kohlberg, L. "Moral Stages and Moralization : The Cognitive Development Approach," in Lickona (ed) Moral Development and Behavior : Theory, Reseaarch, and Social Issues. P. 31 - 53. New York : Holt, Rinehart and Winson, 1976.
- Loewinthal, K. "Factors Affecting Religions Commitment," The Journal of Social Psychology. 126(1) : 121 - 123 ; 1968.
- May, M.E. "Human Resource Management in The Nonprofit Sector : A Comparison of Nonvolunteers, Speial Olymics Volunteers, and Gender Volunteers in a Pribate University," Dissertation Abstracts International. 47(6) : 2281 - A ; December, 1966.
- Pascarelle, Ethington and Smart. "The Influence of College on Humanitarian/Civic Involvement Values," Journal of Higher Education. 59(4) : 413 - 436 ; July/August, 1988.
- Scott, S.H. "Impact of Residence Hall Living on college Student Development," Journal of College Student Personnal. 16 : 214 - 219 ; 1975.
- Shever, D.G. "Moral Development of Student Attending a Christien, Liberal Arts College and a Bible College," Journa of College Student Personnal. 28(3) : 211 - 218 ; May, 1987.
- Slugoskia, B.R., F.M. Marcia and R.F. Koopman. "Cognitive and Social Interactional Characteristics of Ego Identity Statuses in College Males," Journal of Personality and Social Psychology. 47 : 646 - 661 ; 1984.
- Spilk. B., R.W. Hood and K.L. Gorsuch. Psychology of Religion an Empirical Approach. 1985.

- Tzuriel, D. "Sex Role Typing and Identity in Israeli, Oriental, and Western Adolescents," Journal of Personality and Social Psychology. 46(2) : 440 - 457 ; 1984.
- Waterman, A.S. "Identity Development From Adolescence to Adulthood : An Extension of Theory and a Review of Research," Developmental Psychology. 18(3) : 341 - 356 ; 1982.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม
คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

เรียน ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

ข้าพเจ้า นางสาวจิรวัดนา มั่นยืน เป็นนิสิตปริญญาโท สาขาการวิจัยพัฒนาศาสตร์
ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร สังกัดปริญญาโท เรื่อง "ประสบการณ์
ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาและลักษณะทางจิตของนิสิตในกรุงเทพมหานคร"
ซึ่งในขณะนี้กำลังอยู่ในขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งท่านเป็นหนึ่งในผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้มี
คุณสมบัติเหมาะสมในการตอบแบบสอบถาม

ในการตอบแบบสอบถาม ขอให้ท่านโปรดอ่านคำแนะนำในการตอบก่อน แล้วจึงอ่านแบบ
สอบถามอย่างระมัดระวัง ผู้ตอบแต่ละท่านอาจตอบแบบสอบถามได้แตกต่างกันไป แล้วแต่ความคิด
เห็นและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล แบบสอบถามนี้จึงไม่มีข้อใดถูกหรือผิด จึงขอให้ท่านตอบแบบ
สอบถามตามความรู้สึกของท่านอย่างแท้จริง คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามจะนำไปใช้เพื่อประโยชน์
ในงานวิจัยเท่านั้น ขอรับรองว่าจะไม่มีผลกระทบถึงท่านเป็นการส่วนตัว

ในการตอบแบบสอบถามในแต่ละชุด กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ มิฉะนั้นข้อมูลของท่านจะ
นำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้เลย ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านมา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณอย่างสูง

จิรวัดนา มั่นยืน

ข้อมูลทั่วไป

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจลักษณะทางชีวสังคม และข้อมูลของท่าน ขอให้ท่านตอบโดยเติมข้อความลงในช่องว่าง หรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ปี
3. ท่านกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่
4. ท่านกำลังศึกษาอยู่ในคณะ
วิชาเอก วิชาโท (ถ้ามี)
5. ท่านได้คะแนนเฉลี่ยสะสม
6. ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ กรุงเทพฯ
..... ต่างจังหวัด
7. ท่านนับถือศาสนา พุทธ
..... คริสต์
..... อิสลาม
..... อื่น ๆ โปรดระบุ
8. ปีศาของท่านได้รับการศึกษาสูงสุด
..... ระดับประถมศึกษา (ป.1 - ป.7)
..... สูงกว่าประถมศึกษาแต่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี
..... ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า

9. มารดาของท่านได้รับการศึกษาสูงสุด

..... ระดับประถมศึกษา (ป.1 - ป.7)

..... สูงกว่าประถมศึกษาแต่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

..... ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า

10. ในครอบครัวของท่านมีรายได้จากด้านต่าง ๆ รวมทั้งสิ้นประมาณเดือนละ

..... น้อยกว่า 5,000 บาท

..... 5,000 - 10,000 บาท

..... 10,001 ขึ้นไป

11. รายได้ทั้งหมดถึงขั้นต้นใช้เลี้ยงคนทั้งหมด คน

12. ในขณะที่ท่านกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ท่านได้เคยเรียนในรายวิชาที่ไม่ได้มีเนื้อหา

เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา แต่อาจารย์ผู้สอนได้สอดแทรกความรู้ทางพุทธศาสนาเข้าไปด้วยหรือไม่

..... ไม่เคย (ข้ามไปตอบข้อ 13)

..... เคย

สำหรับนิสิตที่เคยเรียนวิชาที่ไม่ได้มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา แต่อาจารย์ผู้สอนได้สอดแทรกความรู้ทางพุทธศาสนาเข้าไปด้วย โปรดระบุวิชาเหล่านี้ว่ามี

จำนวน วิชา

(1) วิชาที่ 1 คือวิชา

ท่านได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากวิชานี้

..... มาก ปานกลาง น้อย

(2) วิชาที่ 2 คือวิชา

ท่านได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากวิชานี้

..... มาก ปานกลาง น้อย

(3) วิชาที่ 3 คือวิชา

ท่านได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากวิชานี้

..... มาก ปานกลาง น้อย

(4) วิชาที่ 4 คือวิชา

ท่านได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากวิชานี้

..... มาก ปานกลาง น้อย

(5) วิชาที่ 5 คือวิชา

ท่านได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากวิชานี้

..... มาก ปานกลาง น้อย

13. ในขณะที่ท่านกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ท่านเคยเรียนวิชาทางพุทธศาสนาหรือไม่

..... ไม่เคย (ข้ามไปตอบข้อ 14)

..... เคย

สำหรับนิสิตที่เคยเรียนในรายวิชาทางพุทธศาสนา โปรดระบุวิชาที่ท่านเคย

เรียนและความรู้ทางพุทธศาสนาที่ท่านได้รับดังนี้

นิสิตได้เรียนวิชาทางพุทธศาสนา จำนวน วิชา

(1) วิชาที่ 1 คือวิชา

ท่านได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากวิชานี้

..... มาก ปานกลาง น้อย

(2) วิชาที่ 2 คือวิชา

ท่านได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากวิชานี้

..... มาก ปานกลาง น้อย

(3) วิชาที่ 3 คือวิชา

ท่านได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากวิชานี้

..... มาก ปานกลาง น้อย

- (4) วิชาที่ 4 คือวิชา
 ท่านได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากวิชานี้
 มาก ปานกลาง น้อย
- (5) วิชาที่ 5 คือวิชา
 ท่านได้รับความรู้ทางพุทธศาสนาจากวิชานี้
 มาก ปานกลาง น้อย
14. ในขณะที่ท่านกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์
 โดยการสมัครเข้าเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์หรือไม่
 ไม่เคย (ให้ข้ามไปตอบข้อ 15)
 เคย
 สำหรับนิสิตที่เคยเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ โปรดระบุรายละเอียดดังต่อไปนี้
- (1) ตำแหน่งหน้าที่ของท่านในชมรมพุทธศาสตร์
 เป็นประธาน เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก
- (2) ท่านเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์บ่อยครั้งเพียงใด
 บ่อยมาก บ่อย ค่อนข้างบ่อย นาน ๆ ครั้ง
 ไม่เคยเข้าร่วมเลย
- (3) ท่านคิดว่ากิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามากน้อย
 เพียงใด
 มาก ปานกลาง น้อย ไม่เกี่ยวข้องเลย
15. ในขณะที่ท่านกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมต่าง ๆ ที่ไม่
 ใช่งานกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์ หรือไม่
 ไม่เคย (ให้ข้ามไปตอบข้อ 16)
 เคย

สำหรับลิตที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมต่าง ๆ โปรดระบุชื่อชมรมที่ท่านเคยเข้าร่วมพร้อมทั้งระบุตำแหน่งหน้าที่ของท่านภายในชมรม ปริมาณความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรมและความเกี่ยวข้องของกิจกรรมกับพุทธศาสนา

(1) ชื่อชมรม

ตำแหน่งหน้าที่ของท่านในชมรม

..... เป็นประธาน เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก

ท่านเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมนี้

.... บ่อยมาก บ่อย ค่อนข้างบ่อย นาน ๆ ครั้ง

.... ไม่เคยเข้าร่วมเลย

กิจกรรมของชมรมนี้มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา

.... มาก ปานกลาง น้อย ไม่เกี่ยวข้องเลย

(2) ชื่อชมรม

ตำแหน่งหน้าที่ของท่านในชมรม

..... เป็นประธาน เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก

ท่านเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมนี้

.... บ่อยมาก บ่อย ค่อนข้างบ่อย นาน ๆ ครั้ง

.... ไม่เคยเข้าร่วมเลย

กิจกรรมของชมรมนี้มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา

.... มาก ปานกลาง น้อย ไม่เกี่ยวข้องเลย

(3) ชื่อชมรม

ตำแหน่งหน้าที่ของท่านในชมรม

..... เป็นประธาน เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก

ท่านเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมนี้

.... บ่อยมาก บ่อย ค่อนข้างบ่อย นาน ๆ ครั้ง

.... ไม่เคยเข้าร่วมเลย

กิจกรรมของชมรมนี้มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา

.... มาก ปานกลาง น้อย ไม่เกี่ยวข้องเลย

(4) ชื่อชมรม

ตำแหน่งหน้าที่ของท่านในชมรม

..... เป็นประธาน เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก

ท่านเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมนี้

.... บ่อยมาก บ่อย ค่อนข้างบ่อย นาน ๆ ครั้ง

.... ไม่เคยเข้าร่วมเลย

กิจกรรมของชมรมนี้มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา

.... มาก ปานกลาง น้อย ไม่เกี่ยวข้องเลย

(5) ชื่อชมรม

ตำแหน่งหน้าที่ของท่านในชมรม

..... เป็นประธาน เป็นกรรมการ เป็นสมาชิก

ท่านเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมนี้

.... บ่อยมาก บ่อย ค่อนข้างบ่อย นาน ๆ ครั้ง

.... ไม่เคยเข้าร่วมเลย

กิจกรรมของชมรมนี้มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา

.... มาก ปานกลาง น้อย ไม่เกี่ยวข้องเลย

16. ในขณะที่ท่านกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ท่านเคยบวชในทางพุทธศาสนาหรือไม่

..... ไม่เคย เคย

สำหรับนิสิตที่เคยผ่านการบวช โปรดระบุรายละเอียดดังต่อไปนี้

..... เคยบวชพระ วัน

..... เคยบวชเณร วัน

..... เคยบวชชีหรือชีพรานหนึ่ง วัน

ความเชื่อและการปฏิบัติของคนไทย

คำแนะนำในการตอบ

คำถามชุดนี้เกี่ยวกับความเชื่อและการปฏิบัติของคนไทย ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคลขอให้ท่านอ่านข้อความแต่ละประโยคที่นำมา แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็นจริงหรือไม่จริง สำหรับท่านมากน้อยเพียงใด ถ้า "จริง" ขอให้ท่านพิจารณาว่า ริงในปริมาณใดจาก จริงที่สุด จริง หรือ ค่อนข้างจริง ถ้า "ไม่จริง" ก็ให้ท่านพิจารณาว่า ไม่จริงในปริมาณใดจาก ค่อนข้าง ไม่จริง หรือ ไม่จริงเลย โดยขีดเครื่องหมาย ✓ ลงบนเส้นขีดไว้เหนือสันั้น ๗ เพียงแห่งเดียว ในแต่ละประโยค คำถามส่วนนี้มีทั้งหมด 20 ข้อ กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. ฉันเชื่อว่าการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจะทำให้ฉันมีความสุขอย่างแท้จริง

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

2. พระสงฆ์บางรูปได้ช่วยให้ฉันใกล้ชิดและศรัทธาในศาสนามากยิ่งขึ้น

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

3. ฉันเชื่อว่ามนุษย์เราเมื่อตายแล้วก็จบสิ้นเพียงแค่นั้น

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

4. ความเชื่อที่ว่า "ชีวิตเป็นทุกข์" เป็นภาพมองโลกในแง่ร้าย และเป็นเรื่องเหลวไหล

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

5. ฉันเชื่อว่าพุทธศุลเป็นสิ่งเดียวที่ฉันสามารถนำติดตัวไปได้ทุกหนทุกชาติ

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

6. ฉันเชื่อว่านรกสวรรค์และภพภูมิต่าง ๆ เป็นเรื่องมโนงาย
-
- จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
7. พระพุทธเจ้ามีความสำคัญต่อชีวิตของฉัน
-
- จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
8. ฉันเป็นคนดีได้โดยไม่จำเป็นต้องสนใจคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
-
- จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
9. การพัฒนาตนเองเพื่อเข้านิพพาน เป็นสิ่งที่ไม่เกินความสามารถของมนุษย์
-
- จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
10. ฉันซาบซึ้งในความเมตตาของพระพุทธเจ้าต่อมวลมนุษย์
-
- จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
11. ฉันพร้อมที่จะชดเชย ถ้าคำพูดนั้นจะช่วยให้ฉันได้รับประโยชน์
-
- จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
12. ฉันเห็นว่าการสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้านอน เป็นการกระทำที่ไร้สาระ
-
- จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
13. คงต้องรอให้ร่ำรวยกว่านี้ก่อน ฉันจึงจะหาบุญให้ทานแก่ผู้อื่น
-
- จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

แบบวัดการใช้เหตุผล

คำแนะนำในการตอบ

คำถามตอบนี้เป็นเรื่องสั้น ๆ เกี่ยวกับตัวท่านเองหรือบุคคลต่าง ๆ ให้ท่านอ่านซ้ำ ๆ บุคคลในเรื่องจะเลือกกระทำอย่างหนึ่ง ให้ท่านหยุดคิดถึงเหตุผล ว่าถ้าท่านเป็นบุคคลนั้น ท่านจะกระทำเช่นนั้นเพราะเหตุใด เมื่อท่านได้เหตุผลแล้ว จึงอ่านคำตอบที่มีไว้ให้เลือก 6 คำตอบ สำหรับแต่ละเรื่องคำตอบใดตรงกับเหตุผลที่ท่านคิดไว้ล่วงหน้ามากที่สุด ให้ทำเครื่องหมาย / หน้าตัวเลือกนั้นในการตอบคำถามแต่ละข้อ ให้เลือกคำตอบได้เพียงคำตอบเดียว คำถามมี 15 ข้อ

1. ขณะนี้ข้าพเจ้ากำลังเป็นหนี้สินอยู่ ทั้ง ๆ ที่เพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกับข้าพเจ้าได้ออกจากโรงเรียนไปแล้ว ข้าพเจ้าเองนั้นในบางครั้งก็รู้สึกเบื่อการเรียน แต่ข้าพเจ้าก็ยังตั้งหน้าเรียนต่อไปเพราะข้าพเจ้าให้เหตุผลกับตนเองว่า
 - ผู้ใหญ่ต้องการให้ข้าพเจ้าเรียน และข้าพเจ้าเป็นเด็กที่ต้องพึ่งผู้ใหญ่อยู่อีกมากจึงต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่
 - ข้าพเจ้าต้องแสวงหาความรู้ไว้ให้มาก เพื่อจะได้เป็นที่พึ่งแก่ตนเองเมื่อโตขึ้น
 - เมื่อผู้ปกครองมีเงินส่งเสียให้ข้าพเจ้าเรียน ข้าพเจ้าจึงรู้สึกเป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องเล่าเรียนต่อไป
 - ข้าพเจ้าต้องการเพิ่มพูนความรู้ เพื่อจะได้สามารถทำตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมได้อย่างเต็มที่เมื่อโตขึ้น
 - ข้าพเจ้ากลัวว่าผู้ปกครองจะลงโทษ ถ้าข้าพเจ้าไม่ไปเรียนหนังสือ
 - ข้าพเจ้าพอใจที่จะทำตามความเห็นดีเห็นชอบของผู้ใหญ่

2. ข้าพเจ้ามีเพื่อนอยู่คนหนึ่งชื่อ "กลาง" เมื่อข้าพเจ้าเริ่มรู้จักกับกลางใหม่ ๆ นั้น กลางมีนิสัยดีพอประมาณ แต่เมื่อคบกันนานเข้า ข้าพเจ้าพบว่ากลางมีนิสัยไม่ดี คือชอบลักขโมยเงิน ของผู้อื่น แม้แต่ข้าพเจ้าเองก็ยังเคยโดนกลางขโมยเงิน ขณะนี้ข้าพเจ้าได้เลิกคบกับกลางแล้ว สาเหตุที่ข้าพเจ้าเลิกคบกับกลางคือ

- ข้าพเจ้ากลัวว่ากลางจะขโมยเงินอีก ทำให้ข้าพเจ้าเดือดร้อน
- ข้าพเจ้ากลัวว่าจะติดนิสัยขโมยจากกลาง ซึ่งจะทำให้ข้าพเจ้าติดนิสัยขโมยได้
- ข้าพเจ้าเลือกคบเพื่อนได้มากมาย จึงไม่จำเป็นต้องเลือกคบคนที่ไม่ดี เพราะคบดี ๆ ที่คบได้ก็ยังมีอีกมาก
- ข้าพเจ้ามั่นใจว่ากลางทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย และสมควรโดนตำรวจจับไปเข้าสถานฝึกอบรม
- ข้าพเจ้าต้องการได้รับความชมเชยจากผู้ใหญ่ว่าข้าพเจ้ารู้จักเลือกคบเพื่อน
- ข้าพเจ้าไม่ต้องการเป็นเพื่อนกับคนขโมย เพราะจะพลอยทำให้ข้าพเจ้าเสียชื่อเสียงด้วย

3. ในเวลาที่ข้าพเจ้าว่างจากการเรียนและทำการบ้านที่ครูให้เสร็จแล้ว บางทีข้าพเจ้าก็ขี้เกียจที่จะทำงานบ้านหรือดูแลน้องเล็ก ๆ ข้าพเจ้าก็จะไปเที่ยวเล่นหรือไปหาเพื่อนเสีย แต่ในบางครั้งข้าพเจ้าก็ช่วยผู้ปกครองทำงานบ้านหรือดูแลน้องเล็ก ๆ สาเหตุที่ข้าพเจ้าช่วยทำงานบ้านคือ

- ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องช่วยงานบ้านและดูแลน้อง ๆ บ้างแม้ไม่มีใครสั่งก็ตาม
- ข้าพเจ้าทำเพราะผู้ใหญ่ที่ว่าถ้าข้าพเจ้าไม่ทำจะโดนตี
- ข้าพเจ้าทำงานในบ้านแล้ว ผู้ใหญ่ก็จะรักเอ็นดูและให้เงินสิ่งที่ข้าพเจ้าขอ
- การรู้จักช่วยเหลือผู้ที่ใกล้ชิด ย่อมเป็นลักษณะของมนุษย์ที่สละความเกียจคร้านออกไปได้มาก
- ข้าพเจ้าช่วยทำงานบ้านเพราะข้าพเจ้าอยากได้เงิน ๆ ชมข้าพเจ้าว่าเป็นคนดีขยันขันแข็ง
- เมื่อข้าพเจ้าทำตนให้เป็นประโยชน์แล้ว ข้าพเจ้าจะรู้สึกสบายใจและภูมิใจตนเอง

4. เพื่อนบางคนของข้าพเจ้าชอบนำหนังสือและภาพไปที่ลามกอนาจารมาให้เพื่อน ๆ ดูที่โรงเรียนเพื่อนอื่น ๆ บางคนก็ไปมูมดูและบางคนถึงกับขอยืมไปดูที่บ้าน แต่ข้าพเจ้ามิได้อ่าน หนังสือหรือรูปภาพใดเหล่านั้นด้วย สาเหตุที่ข้าพเจ้ามิได้อ่านหนังสือหรือรูปภาพใดเหล่านั้นคือ

- ข้าพเจ้าต้องการทำตามเพื่อนสนิทของข้าพเจ้า ซึ่งไม่มีมูมดูภาพหรือหนังสือประเภทนี้
- ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าการอ่านหนังสือและรูปภาพเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมหรือขัดกับหลักศาสนา
- ข้าพเจ้าทราบว่า การอ่านหนังสือและรูปภาพลามก จะทำให้จิตใจของบุคคลต่ำช้าเลวทรามลงทุกที ข้าพเจ้าไม่ชอบที่จะเป็นเช่นนั้น
- ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการดูรูปภาพและอ่านหนังสือลามกแล้วจะทำให้ไม่มีสมาธิในการเรียน
- ข้าพเจ้ากลัวครูหรือผู้ปกครองจะจับได้แล้วข้าพเจ้าจะต้องโดนลงโทษ
- ข้าพเจ้ากลัวว่าเพื่อนจะไม่ให้ข้าพเจ้าขอยืมรูปภาพหรือหนังสือลามก เพราะข้าพเจ้าไม่ได้สนิทสนมกับเขา

5. ในบางครั้งข้าพเจ้าได้โต้เถียง ทะเลาะวิวาทกับพี่น้องหรือคนในบ้าน แต่ต่อมาข้าพเจ้ารู้สึกตัวจึงเลิกทะเลาะ หรือหลีกเลี่ยงไม่ทะเลาะกับคนอื่นเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้าเองรู้สึกว่

- ถ้าข้าพเจ้าทำผิดกับคนอื่น คนเหล่านั้นก็ย่อมจะรักใคร่และไม่ทะเลาะกับข้าพเจ้าอีก
- การที่ข้าพเจ้าสามารถให้อภัยหรือยกโทษให้ผู้อื่น ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าข้าพเจ้าเป็นผู้ใหญ่เต็มที่แล้ว
- การทะเลาะเบาะแว้งกับผู้อื่นทำให้จิตใจทุณวียโดยไม่รู้ตัวก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด การปรับความเข้าใจกันอย่างสงบเท่านั้นที่จะช่วยแก้ปัญหาได้
- ข้าพเจ้าอยากให้อใคร ๆ เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นคนดี น่าคบหาสมาคมด้วย
- เมื่อข้าพเจ้าทะเลาะกับใคร ในบางครั้งก็มีการทุบตีต่อยตะ ขว้างปากัน ทำให้ข้าพเจ้าเจ็บตัวข้าพเจ้าจึงไม่ยอมทะเลาะวิวาทกับผู้อื่น
- ข้าพเจ้าถือว่าทุกคนในบ้านมีหน้าที่รักษาความสงบปรองดองกัน และต้องสามัคคีกันเอาไว้

6. ถ้าหน่วยแพทย์และพยาบาล เคลื่อนที่มาขอรับบริจาคโลหิตที่โรงเรียนของข้าพเจ้า
ข้าพเจ้าจะไม่ร่วม ในการบริจาคโลหิต เพราะ

- เป็นการเสียสละที่ได้ผลไม่คุ้มค่า
- เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องรักษาสุขภาพของตัวเอง
- ข้าพเจ้ากลัวว่าจะรู้สึกเจ็บและเมื่อบริจาคโลหิตแล้วจะทำให้ร่างกายอ่อนแอติดโรคได้ง่าย
- บุคคลไม่จำเป็นต้องละอายใจตนเองเมื่อไม่ได้บริจาค เพราะการทำความดีนั้นสามารถทำได้หลายทาง
- ข้าพเจ้าไม่กลัวว่าเพื่อน ๆ จะว่าข้าพเจ้าเป็นคนใจแคบเพราะมีเพื่อนข้าพเจ้าหลายคนที่จะไม่ยอมบริจาคโลหิต
- คนที่ไม่บริจาคโลหิต เพราะมีเหตุผลอันสมควรยอมไม่ทำให้ความภูมิใจในตนเองลดลง

7. ชายคนหนึ่งกำลังขับรถด้วยความเร็วสูง เพื่อรีบนำคนเจ็บไปส่งโรงพยาบาล แต่บังเอิญรถติดไฟแดง ถ้าข้าพเจ้าเป็นชายคนนั้น ข้าพเจ้าจะหยุดรถตามกฎหมายจราจร เพราะ

- เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องช่วยรักษากฎหมาย
- ข้าพเจ้ากลัวจะถูกตำรวจจราจรจับไปลงโทษตามกฎหมาย
- การฝ่าไฟแดงเป็นการกระทำของผู้โง่เขลาเบาปัญญา
- ข้าพเจ้าต้องการให้คนอื่น ๆ เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นนักขับรถที่ดี
- ชีวิตคน ๆ เดียวมีค่าน้อยกว่าชีวิตคนอื่น ๆ อีกหลายคนรวมกัน
- เป็นการป้องกันมิให้ข้าพเจ้าได้รับบาดเจ็บเนื่องจากอาจชนกับรถคันอื่น

8. ถ้าข้าพเจ้าเห็นผู้ร้ายกำลังลักทรัพย์ และต่อมาผู้ร้ายถูกจับได้ ตำรวจขอร้องให้
ข้าพเจ้าเป็นพยาน ข้าพเจ้าจะไม่เป็นพยานให้ เพราะ

- ถ้าข้าพเจ้าไม่ยอมเป็นพยานก็ไม่ใช่เป็นการกระทำที่ขัดกับเกณฑ์ใด ๆ
- ข้าพเจ้ากลัวผู้ร้ายจะแก้แค้นภายหลัง

- การปรักปรำผู้อื่นโดยข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าเขาเป็นผู้ร้ายจริง เป็นสิ่งที่น่าละอายใจเหลือเกินกว่าที่ข้าพเจ้าจะทำได้
 - เป็นการฉลาดที่จะปฏิเสธไม่ยอมเป็นพยาน เพราะคนอื่น ๆ ก็คงจะเห็นว่าข้าพเจ้าทำถูกต้องแล้ว
 - การเป็นพยานามให้ตำรวจจะทำให้ข้าพเจ้ามีแต่ทางเสียมากกว่าทางได้
 - ไม่เป็นการเห็นแก่ตัวที่ข้าพเจ้าจะปฏิเสธไม่ยอมเป็นพยาน ถ้าข้าพเจ้ามีเหตุผลที่สมควร
9. ข้าพเจ้าตั้งใจจะไปชมภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง ถึงแม้มีคนเข้าคิวคอยซื้อตั๋วเป็นแถวยาวมาก และถ้าไปต่อคิวตั๋วอาจหมดเสียก่อน แต่ข้าพเจ้าก็จะเข้าคิว ตามลำดับก่อนหลัง เพราะ
- ข้าพเจ้ากลัวการแย่งชิง ซึ่งอาจทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทขึ้นได้
 - เป็นการรักษาความยุติธรรมที่ทุกคนต้องการ
 - เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องช่วยรักษาความเรียบร้อยของสังคม
 - ข้าพเจ้าคิดว่าไม่มีใครในแถวอยากให้ข้าพเจ้าแซงคิว เพราะข้าพเจ้าเองก็ไม่อยากให้อะไรมาแซงคิวข้าพเจ้าเช่นกัน
 - ข้าพเจ้ามาที่หลังคนอื่น ๆ จึงต้องรับผิดชอบในผลของการมาที่หลังขึ้น
 - ข้าพเจ้าอยากให้คนอื่นเห็นว่าข้าพเจ้ามีมรรยาทดี
10. ถ้าข้าพเจ้าจำเป็นต้องซื้อของอย่างหนึ่ง แต่พ่อค้าเรียกราคาแพงกว่าปกติ เพราะรู้ว่าข้าพเจ้าจำเป็นต้องใช้ของสิ่งนั้น ถ้าเผอิญพ่อค้าคนนั้นทอนเงิน มาให้ข้าพเจ้าเกิน ข้าพเจ้าจะไม่คืนเงินที่เกินให้คนขาย เพราะ
- คนที่ไม่ดีควรได้รับการกระทำตอบที่ไม่ดี เช่นเดียวกัน
 - พ่อค้าทอนเงินให้ข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจึงมีสิทธิ์ที่จะเก็บเงินนั้นไว้
 - การรับเงินที่ทอนเกินมาเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย
 - เงินนั้นแม้จะมีค่าเพียงเล็กน้อยแต่ก็ไม่ควรทำให้เสียไป
 - การสอนให้พ่อค้ารู้จักกระทำความผิดประโยชน์ของตน ช่วยลดความละอายใจของข้าพเจ้าที่จะรับเงินทอนเกิน
 - ถ้าข้าพเจ้าคืนเงินให้พ่อค้า คนอื่น ๆ จะหาว่าข้าพเจ้าโง่

11. ตามปกติเมื่อข้าพเจ้าจะต้องเดินข้ามถนน ข้าพเจ้าจะเดินไปข้ามตรงทางม้าลาย

เพราะ

- เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องช่วยไม่ให้เกิดการจราจรติดขัด
- กजरเห็นแก่ความสะดวกของตนฝ่ายเดียว ไม่เหมาะสมกับกาลเทศะในที่นี้
- ความเป็นระเบียบเรียบร้อยย่อมทำให้เกิดความปลอดภัยและความสงบสุขในสังคม
- ข้าพเจ้าต้องการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนอื่น ๆ
- ถ้าเกิดอุบัติเหตุข้าพเจ้าจะได้เป็นฝ่ายถูก และสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้
- โอกาสที่ข้าพเจ้าจะโดนรถชนบนทางม้าลายมีน้อยกว่าการข้ามทางที่อื่น ๆ

12. ถ้าข้าพเจ้าได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนให้ทำหน้าที่สอดส่องดูแลความ

ประพฤติของนักเรียนแคว่มีเพื่อนสนิทของข้าพเจ้าคนหนึ่งกระทำความผิดอย่างร้ายแรงด้วยการหนีโรงเรียนไปเล่นการพนันและสูบบุหรี่ ข้าพเจ้าจะไม่รายงานความผิดให้ทางโรงเรียนทราบ

เพราะ

- ข้าพเจ้าจะได้มีเพื่อนสนิทต่อไป
- การให้ภัยและตักเตือนผู้ทำผิดย่อมจะเหมาะสมกว่า
- ข้าพเจ้าไม่กลัวว่าจะถูกลงโทษจากทางโรงเรียน
- การทำความผิดเพียงครั้งเดียว แต่ถึงกับต้องออกจากโรงเรียน ไม่เป็นการยุติธรรมเลย
- เพื่อน ๆ จะได้ชมว่าข้าพเจ้าเป็นคนรักพวกพ้อง
- การทำตามหน้าที่ของข้าพเจ้าอาจทำให้เพื่อนเสียอนาคตในการเรียน

13. ในการสอบคราวหนึ่งข้าพเจ้าทำข้อสอบไม่ได้ เพราะไม่ได้เตรียมตัวมาล่วงหน้า เพื่อนที่นั่งข้าง ๆ สงสารจึงแอบส่งกระดาษคำตอบให้ข้าพเจ้า แต่ข้าพเจ้าก็จะไม่ยอมรับกระดาษคำตอบของเพื่อนเพราะ

- ข้าพเจ้ากลัวจะถูกจับได้และถูกลงโทษให้สอบตก
- เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องเตรียมพร้อมเสมอสำหรับการสอบ
- อยากให้เพื่อนเห็นว่าข้าพเจ้าเป็นคนซื่อตรง
- ข้าพเจ้ากลัวจะเป็นหนี้บุญคุณต้องตอบแทนเพื่อนคนนั้นในภายหลัง
- เป็นการไม่ยุติธรรมและขาดความรับผิดชอบอย่างมากที่ข้าพเจ้าจะลอกคำตอบของเพื่อน
- ข้าพเจ้าต้องการรักษาศักดิ์ศรีของตนเอง

14. เพื่อนบ้านของข้าพเจ้าปลูกต้นมะม่วงไว้ริมรั้วบ้าน และกิ่งที่ยื่นเข้ามาในเขตบ้านข้าพเจ้ามีลูกมะม่วงกำลังสุกติดอยู่ ถ้าข้าพเจ้าของไม่ทราบข้าพเจ้าจะเก็บมะม่วง ลูกนั้นก่อนขออนุญาตเจ้าของ เพราะ

- ข้าพเจ้าคิดว่าข้าพเจ้าจะขออนุญาตเขาทีหลังและบ้านข้าพเจ้ามีโอกาสให้ของตอบแทนเขาได้
- การกระทำดังกล่าวเหมาะสมกว่าการที่จะปล่อยให้มะม่วงนั้นเน่าเสียไปโดยเปล่าประโยชน์
- เป็นการน่าละอายใจอย่างมากที่ท่าเช่นนั้น แต่ข้าพเจ้าทำไปเพื่อว่าตนเองจะได้รู้รสชาติของความไม่สบายใจ เพื่อเป็นบทเรียนให้ข้าพเจ้าละเว้นจากการกระทำเช่นนี้ตลอดไป
- การเก็บมะม่วงของผู้อื่นเพียงสองสามลูกมิใช่ความผิดที่ร้ายแรงอะไร
- ข้าพเจ้าคิดว่าคนอื่น ๆ ก็คงทำเช่นนี้จึงคงไม่มีใครว่าข้าพเจ้ามากนัก
- กิ่งมะม่วงล้ำเข้ามาในเขตบ้านของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ามีสิทธิตามกฎหมายที่จะเก็บมะม่วงนั้น

15. ถ้าข้าพเจ้าขึ้นรถประจำทางที่มีคนโดยสารแน่นมาก และกระเป๋ารถล้มเก็บเงินค่าโดยสาร ข้าพเจ้าจะยื่นเงินค่าโดยสารให้เขา เพราะ

- ถ้าข้าพเจ้าเป็นกระเป๋ารถก็คงต้องการให้ผู้โดยสารเสียเงินค่าโดยสารโดยไม่ต้องตามทาง
- กวจะช่วยเหลือผู้ที่บกพร่องค่อนหาที่โดยไม่เจตนายอมเป็นการกระทำที่เหมาะสม
- ข้าพเจ้าต้องการจะให้เป็นอย่างที่ดีแก่ผู้พบเห็น
- เป็นหน้าที่ของผู้ให้บริการที่จะต้องเสียค่าบริการ
- ข้าพเจ้าจะเกิดความละอายใจตนเองมากที่ถือโอกาสไม่จ่ายเงินแก่เขา
- ข้าพเจ้าต้องการจะป้องกันมิให้มีเรื่องบาดหมางกับกระเป๋ารถไม่ว่ากรณีใด ๆ

ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง

คำแนะนำในการตอบ

ให้นักเรียนอ่านประโยคมาให้เข้าใจ แล้วพิจารณาว่าข้อความนี้ตรงกับลักษณะของท่านมากน้อยเพียงใด แล้วให้ขีดเครื่องหมาย / ลงบนเส้นที่ขีดไว้ โดยขีดเพียงแห่งเดียวเท่านั้นในแต่ละข้อ คำถามชุดนี้มีทั้งหมด 20 ข้อ กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นคนตื่นตื้นง่าย

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองสนใจอะไรไม่นาน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. เวลาทำงานถ้าใครมาส่งเสียงดังข้าง ๆ ข้าพเจ้าจะทำต่อไปไม่ได้

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. ข้าพเจ้ามีเรื่องกลุ่มใจอยู่เสมอ

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าบางใจถ้าต้องตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. ถ้ามีคนมาขโมยหรือยั่วเพียงเล็กน้อย ข้าพเจ้าจะโกรธเอาง่าย ๆ

 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
7. ข้าพเจ้ารู้สึกกังวลใจว่าคุณพ่อคุณแม่อาจจะไม่รัก

 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
8. เมื่ออาจารย์ถามคำถามในห้องเรียน ถึงจะตอบได้ข้าพเจ้าก็ไม่กล้าตอบ

 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
9. ข้าพเจ้ารู้สึกกลัวโดยไม่รู้ตัวว่ากลัวอะไรอยู่บ่อย ๆ

 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
10. ข้าพเจ้าบังคับตนเองไม่ค่อยได้

 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
11. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นคนตกใจง่าย

 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
12. เวลาตั้งใจข้าพเจ้ารู้สึกหิวมาก และเวลาเสียใจก็รู้สึกหิวมาก

 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
13. ข้าพเจ้าไม่ค่อยกล้าทำความรู้จักกับคนซึ่งไม่เคยรู้จักมาก่อน

 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

14. ข้าพเจ้าไม่ชอบพูดเล่นเลย

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

15. บางครั้งข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณจะทำอะไรผิดเสมอ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

16. ข้าพเจ้ารู้สึกหวาดกลัวอยู่เสมอว่าคุณพ่อคุณแม่ หรืออาจารย์จะลงโทษ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

17. บางครั้งข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นคนไม่ดีเลย

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

18. เมื่อตกตอนกลางคืน ข้าพเจ้ามักนอนไม่ค่อยหลับ เพราะคิดอะไรต่าง ๆ นานา

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

19. บางเวลาข้าพเจ้ารู้สึกขัดขัดอยากตะโกนออกมาดัง ๆ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

20. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อน ๆ ไม่ใคร่อยากจะเล่นกับข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้าเล่นผิดกติกาบ่อยๆ

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

แบบวัดความเข้าใจในพุทธศาสนา

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามชุดนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะสำรวจความคิดเห็น ความรู้สึกของนิสิต การแสวงหาความรู้จนเกิดการยอมรับนับถือพุทธศาสนา คำถามในแต่ละข้อจะมี 3 ตอน ขอให้นิสิตอ่านข้อความอย่างช้า ๆ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็นจริงสำหรับนิสิตมากน้อยเพียงใด โดยขีดเครื่องหมาย / ลงบนเส้นที่อยู่เหนือวลีนั้น ๆ เพียงแห่งเดียว ในแต่ละประโยค คำถามนี้มีทั้งหมด 10 ข้อ โปรดตอบให้ครบทุกข้อ

1. ฉันเคยสงสัยว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนาจะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีแก่ฉันได้จริง

หรือไม่

.....			
มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคยเลย

ฉันเคยลองปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา

.....		
มาก	ปานกลาง	น้อย

ฉันเชื่อว่าควรยึดหลักทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของฉัน

.....					
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. ฉันเคยสงสัยว่าการศึกษาและการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาเหมาะสมสำหรับพระสงฆ์เท่านั้นหรือไม่

.....

มาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยเลย

ฉันได้แสวงหาหลักฐานว่าพุทธศาสนาจะเหมาะสมกับคนประเทศใดบ้าง

.....

มาก ปานกลาง น้อย

ฉันเชื่อว่าการศึกษาและการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาเหมาะกับพระสงฆ์เท่านั้น

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

3. ฉันเคยสงสัยว่าความเชื่อเรื่อง โลกนี้ - โลกหน้า เป็นเรื่องที่มีกล่าวไว้เฉพาะในทางพุทธศาสนาเท่านั้นหรือไม่

.....

มาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยเลย

ฉันได้ศึกษาหาความรู้ในเรื่อง โลกนี้ - โลกหน้า ในทางพุทธศาสนาเพื่อเปรียบเทียบกับศาสนาอื่น ๆ

.....

มาก ปานกลาง น้อย

ฉันเชื่อว่า โลกนี้ - โลกหน้า มีจริงในทางพุทธศาสนาและในศาสนาอื่น ๆ แต่ในพุทธศาสนาได้มีการกล่าวไว้อย่างละเอียดและสมเหตุสมผล

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

4. ฉันเคยสงสัยว่าฉันควรจะเลิกนับถือพุทธศาสนาหรือไม่

.....

มาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยเลย

ฉันได้แสวงหาข้อสนับสนุนว่าฉันควรนับถือพุทธศาสนาต่อไป

.....

มาก ปานกลาง น้อย

ฉันเชื่อว่าพุทธศาสนามีประโยชน์และฉันควรจะนับถือต่อไป

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

5. ฉันเคยสงสัยว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ช่วยให้บุคคลพ้นจากความทุกข์ได้จริงหรือไม่

.....

มาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยเลย

ฉันได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อหาทางในการปฏิบัติตนเพื่อการหลุดพ้นจากความทุกข์

.....

มาก ปานกลาง น้อย

ฉันเชื่อว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ทำให้ฉันได้พบกับความสุขอย่างแท้จริง

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

6. ฉันเคยสงสัยว่าเป้าหมายของพุทธศาสนามีความแตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ หรือไม่

.....

มาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยเลย

ฉันได้ศึกษาถึงเป้าหมายของพุทธศาสนาเพื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายของศาสนาอื่น ๆ

.....

มาก ปานกลาง น้อย

ฉันพบว่าพุทธศาสนามีเป้าหมายสูงสุดที่แตกต่างจากศาสนาอื่น ๆ คือเรื่อง "นิพพาน"

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

7. ฉันเคยสงสัยว่าหลักธรรมและวิธีปฏิบัติทางพุทธศาสนาจะใช้กับคนในยุคปัจจุบันได้หรือไม่

.....

มาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยเลย

ฉันได้ศึกษาว่าคนในยุคปัจจุบันปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาได้อย่างไรบ้าง

.....

มาก ปานกลาง น้อย

ฉันพบว่าหลักธรรมและวิธีการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาใช้ได้กับคนในยุคปัจจุบันด้วย

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

8. ฉันเคยสงสัยว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนาและวิธีการปฏิบัติตนตามหลักทางพุทธศาสนาเป็น
ความดีที่แท้จริงหรือไม่

.....

มาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยเลย

ฉันได้หาคำตอบในเรื่องที่ว่าความดีที่แท้จริงมีอยู่ในพุทธศาสนา

.....

มาก ปานกลาง น้อย

ฉันเชื่อว่าหลักธรรมและวิธีการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาไม่ได้เป็นความดีที่แท้จริง

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

9. ฉันเคยสงสัยว่าการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนเฉื่อยชาและไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตหรือไม่

.....

มาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยเลย

ฉันได้แสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลเสียต่าง ๆ ในการนับถือพุทธศาสนา

.....

มาก ปานกลาง น้อย

ฉันเชื่อว่าการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาอาจทำให้ฉันเป็นคนเฉื่อยชาและไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต

.....

จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

10. ฉันเคยสงสัยว่าการนับถือพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของฉันหรือไม่
พุทธศาสนาเท่านั้นหรือไม่

.....
 มาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยเลย

ฉันได้ศึกษาและนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน

.....
 มาก ปานกลาง น้อย

ฉันพบว่า การนับถือพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ไม่มีความจำเป็นในการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

.....
 จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

แบบวัดการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อที่จะสำรวจว่านิสิตได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่นิสิตได้เคยเรียนมามากน้อยเพียงใด ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาในที่นี้หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและ/หรือ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายก็ได้ ขอให้นิสิตอ่านข้อความในแต่ละข้ออย่างช้า ๆ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็นจริงสำหรับนิสิตมากน้อยเพียงใด โดยขีดเครื่องหมาย / ลงบนเส้นเหนือวลีที่นิสิตเห็นว่าถูกเพียงข้อเดียว คำถามมี 10 ข้อ โปรดตอบให้ครบทุกข้อ

1. อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ทำฉันและเพื่อน ๆ ไปฟังเทศน์ที่วัด

.....
เป็นประจำ บ่อยมาก บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

2. อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้สอนฉันและเพื่อน ๆ ให้รู้จักวิธีการนั่งสมาธิ

.....
เป็นประจำ บ่อยมาก บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

3. อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้สั่งสอนฉันและเพื่อน ๆ ให้มีความเชื่อเพื่อเชื่อแก่ผู้อื่น

.....
เป็นประจำ บ่อยมาก บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

4. อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้สั่งสอนฉันและเพื่อน ๆ ไม่ให้ดื่มสุราและเสพยาเสพติด

.....
เป็นประจำ บ่อยมาก บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

5. อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้สั่งสอนฉันและเพื่อน ๆ ไม่ให้แย่งของรักของคนอื่น

.....

เป็นประจำ บ่อยมาก บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

6. อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้พาฉันและเพื่อน ๆ ไปช่วยพัฒนาบริเวณวัด

.....

เป็นประจำ บ่อยมาก บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

7. อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้สั่งสอนฉันและเพื่อน ๆ ไม่ให้ลักขโมยสิ่งของของผู้อื่น

.....

เป็นประจำ บ่อยมาก บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

8. อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้สั่งสอนฉันและเพื่อน ๆ ให้มีความยินดีกับคนที่ทำความดี

.....

เป็นประจำ บ่อยมาก บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

9. อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้นำฉันและเพื่อน ๆ ไปฟังพระสงฆ์มาบรรยายธรรมะให้ฉันและเพื่อน ๆ ฟัง

.....

เป็นประจำ บ่อยมาก บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

10. อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้พาฉันและเพื่อน ๆ ไปทำสมาธิที่วัด

.....

เป็นประจำ บ่อยมาก บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง ไม่เคยเลย

แบบวัดการเป็นแบบอย่างพุทธศาสนาของบิดามารดา

คำแนะนำในการตอบ

คำถามชุดนี้เกี่ยวกับปริมาณความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาของบิดาและ/หรือมารดาของท่านของให้ท่านอ่านข้อความในแต่ละข้ออย่างช้า ๆ และนึกถึงว่าบิดาและ/หรือมารดาของท่านได้ทำในสิ่งต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด จาก "มาก" ไปถึง "น้อย" โดยขีดเครื่องหมาย / ลงบนเส้นที่อยู่เหนือวลีนั้น ๆ เพียงแห่งเดียว ในแต่ละประโยค คำถามส่วนนี้ทั้งหมด 10 ข้อ กรุณา ตอบให้ครบทุกข้อ

1. บิดามารดาของท่านให้ท่านหรือให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นทั่วไป

.....			
มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ

2. บิดามารดาของท่านได้ทำบุญตักบาตร

.....			
มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ

3. บิดามารดาของท่านรักษาศีลห้า

.....			
มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ

4. บิดามารดาของท่านพึงธรรมศึกษาหลักธรรม

.....			
มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ

5. บิดามารดาของท่านทาสมาธิ

.....			
มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ

6. บิดามารดาของท่านสวดมนต์ไหว้พระ

.....			
มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ

7. บิดามารดาของท่านไปวัด

.....			
มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ

8. บิดามารดาของท่านได้ช่วยเหลือกิจกรรมของวัด

.....			
มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ

9. บิดามารดาของท่านมีการสนทนาร่วมกับเพื่อน ๆ หรือผู้อยู่ใกล้ชิด

.....			
มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ

10. บิดามารดาของท่านได้ยึดหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนามาเป็นแนวประพฤติปฏิบัติตน

.....			
มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ทราบ

ภาคผนวก ข

ตาราง 46 แสดงลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของนิสิต เมื่อจำแนกตามลักษณะการเป็นสมาชิก
ของชมรมพุทธศาสตร์และการไม่เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง	เป็นสมาชิก		ไม่เป็นสมาชิก		รวม	%
	จำนวนคน	%	จำนวนคน	%		
เพศ						
- ชาย	70	49.3	72	50.7	142	100
- หญิง	62	52.5	56	47.5	118	100
รวม	132	50.77	128	49.23	260	100
ระดับชั้นปี						
- ปี 2	61	52.60	55	47.40	116	100
- ปี 3	52	49.10	54	50.90	106	100
- ปี 4	19	50.00	19	50.00	38	100
รวม	132	50.77	128	49.23	260	100
ประสบการณ์ทางพุทธจากการเรียนวิชาพุทธศาสนา						
- เรียนวิชาพุทธศาสนาน้อย	96	47.30	107	52.70	203	100
- เรียนวิชาพุทธศาสนามาก	36	63.20	21	36.80	57	100
รวม	132	50.77	128	49.23	260	100
	$\bar{X} = 0.69$		SD. = 1.56			
ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน						
- เรียนวิชาเกี่ยวกับพุทธน้อย	52	40.00	78	60.00	130	100
- เรียนวิชาเกี่ยวกับพุทธมาก	80	61.50	50	38.50	130	100
รวม	132	50.77	128	49.23	260	100
	$\bar{X} = 2.38$		SD. = 3.28			

ตาราง 46 (ต่อ)

ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง	เป็นสมาชิก		ไม่เป็นสมาชิก		รวม	
	จำนวนคน	%	จำนวนคน	%		
สาขาวิชาที่เรียน						
- เรียนวิชาเกี่ยวกับมนุษย์และสังคมมาก	22	52.40	20	47.60	42	100
- เรียนวิชาเกี่ยวกับมนุษย์และสังคมน้อย	110	50.50	108	49.50	218	100
รวม	132	50.77	128	49.23	260	100
		$\bar{X} = 1.84$	SD. = 0.37			
การบวชในทางพุทธศาสนา						
- บวชน้อย	91	44.6	113	55.4	204	100
- บวชมาก	41	73.2	15	26.8	56	100
รวม	132	50.77	128	49.23	260	100
		$\bar{X} = 667.192$	SD. = 2076.48			
การทำกิจกรรมทั่วไปเกี่ยวกับพุทธศาสนา						
- ทำกิจกรรมน้อย	85	48.9	89	51.1	174	100
- ทำกิจกรรมมาก	47	54.7	39	45.3	86	100
รวม	132	50.77	128	49.23	260	100
		$\bar{X} = 1.57$	SD. = 3.81			

ตาราง 46 (ต่อ)

ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง	เป็นสมาชิก		ไม่เป็นสมาชิก			
	จำนวนคน	%	จำนวนคน	%	รวม	%
ระดับเศรษฐกิจ						
- ต่ำ	56	51.4	53	48.60	109	100
- สูง	76	50.3	75	49.70	151	100
รวม	132	50.77	128	49.23	260	100
	$\bar{X} = 6.5$		SD. = 2.01			
ระดับการศึกษาของบิดา						
- ต่ำ	56	50.50	55	49.50	156	100
- สูง	76	51.00	73	49.00	104	100
รวม	132	50.77	128	49.23	260	100
	$\bar{X} = 1.8$		SD. = 0.79			
ระดับการศึกษาของมารดา						
- ต่ำ	84	53.8	72	46.2	156	100
- สูง	48	46.2	56	53.8	104	100
รวม	132	50.77	128	49.23	260	100
	$\bar{X} = 1.52$		SD. = 0.70			

ตาราง 47 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จำนวนความประสพการทางพุทธจากวิชาชีพ การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดา ในกลุ่มนิสิตที่มีระดับเศรษฐิกิจสูง

ประสพการ		การเป็นสมาชิกของ		การเป็นแบบอย่าง									
ทางพุทธจาก	ชมรมพุทธศาสตร์	ทางพุทธของบิดา	รศ. จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	(122)	(222)	(121)	(111)	(212)	(211)	(112)		
วิชาชีพเรือน		มารดา			60.65	62.43	63.97	65.70	67.27	69.50	70.65		
มาก	ไม่เป็น	น้อย	221	4	54.75	5.9	7.68	9.22	11.22	12.52	14.75	15.9	
น้อย	ไม่เป็น	มาก	122	26	60.65	-	1.78	3.32	5.05	6.62	8.85	10.0	
มาก	ไม่เป็น	มาก	222	7	62.43	-	-	1.54	3.27	4.84	7.7	8.22	
น้อย	ไม่เป็น	น้อย	121	38	63.97	-	-	-	1.73	3.3	5.53	6.68	
น้อย	เป็น	น้อย	111	30	65.70	-	-	-	-	1.57	3.8	4.95	
มาก	เป็น	มาก	212	11	67.27	-	-	-	-	-	2.23	3.38	
มาก	เป็น	น้อย	211	12	69.50	-	-	-	-	-	-	1.15	
น้อย	เป็น	มาก	112	23	70.65	-	-	-	-	-	-	-	

ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเลย

ตาราง 48 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จำแนกตาม
 ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนและการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดา ในกลุ่มนิสิต
 ที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมมาก

ประสบการณ์ ทางพุทธจาก วิชาที่เรียน	การเป็นแบบอย่าง ทางพุทธศาสนา ของบิดามารดา	รหัส	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	(22)	(12)	(21)
					65.67	66.33	76.71
น้อย	น้อย	11	39	65.18	0.49	1.15	11.53*
มาก	มาก	22	21	65.67	-	0.66	11.04
น้อย	มาก	12	60	66.33	-	-	10.38
มาก	น้อย	21	7	76.71	-	-	-

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตาราง 49 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนสุขภาพจิต โดยพิจารณาจากประสบการณ์ทาง
พุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนา
ของบิดามารดาในกลุ่มรวม จำนวน 260 คน

แหล่งความแปรปรวน	ค่าดีเอฟ	ค่าเอ็มเอส	ค่าเอฟ
ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน (ก)	1	15.35	<1
การเป็นสมาชิกของพุทธศาสตร์ (ข)	1	3027.62	16.21***
การเป็นแบบอย่างทางพุทธฯ ของ			
บิดามารดา (ค)	1	259.64	1.39
กxข	1	143.16	<1
กxค	1	.12	<1
ขxค	1	532.55	2.85
กxขxค	1	41.83	<1
ส่วนที่เหลือ	252	186.824	
รวม	259	197.58	

มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

รวมทำนายได้ 6.5%

ตาราง 50 ค่าเอฟในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนสุขภาพจิต เมื่อ
วิเคราะห์ตามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์
และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาและปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน	ก	ข	ค	กxข	กxค	ขxค	การทำนาย
กลุ่มรวม	260	<1	16.21 ^{***}	1.39	<1	<1	2.85	6.50
นิสิตชาย	142	1.76	6.20 [*]	1.51	<1	<1	1.81	6.70
นิสิตหญิง	118	1.34	8.87 ^{**}	<1	2.47	<1	1.14	10.10
นิสิตอายุน้อย	164	<1	23.27 ^{***}	1.91	2.33	6.00 [*]	6.65 [*]	12.80
นิสิตอายุมาก	96	<1	1.61	<1	<1	6.32 [*]	<1	1.80
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	<1	8.00 ^{**}	<1	<1	<1	2.08	6.70
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	<1	7.70 ^{**}	<1	<1	<1	2.19	7.40
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	<1	<1	2.98	<1	<1	<1	12.30
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	<1	10.63 ^{**}	<1	<1	<1	2.01	9.50
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	<1	4.46 [*]	1.12	2.40	<1	<1	5.00
บิดามีการศึกษาต่ำ	111	<1	12.91	1.89	<1	1.79	1.04	13.30
บิดามีการศึกษาสูง	149	<1	5.96 [*]	<1	1.28	1.43	7.82 ^{**}	3.90
มารดามีการศึกษาต่ำ	159	1.20	21.61 ^{***}	<1	<1	<1	2.61	13.40
มารดามีการศึกษาสูง	104	<1	<1	1.06	<1	<1	<1	3.70
ได้รับการถ่ายทอด								
ทางพุทธศาสนาจาก								
โรงเรียนมัธยมน้อย	133	2.23	8.71 ^{**}	<1	<1	<1	1.21	7.70

ตาราง 50 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวน	ก	ข	ค	กxข	กxค	ขxค	%การทํานาย
ได้รับการถ่ายทอด								
ทางพุทธศาสนาจาก								
โรงเรียนมัธยม	127	<1	7.39**	<1	1.84	<1	1.23	6.90

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

หมายเหตุ ไม่พบปฏิสัมพันธ์ของ กxขxค ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม

ก = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

ข = การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ค = การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา

ตาราง 51 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาพจิต จำแนกตามประสบการณ์ทางพุทธจาก
วิชาที่เรียนและการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของปิตามารดาในกลุ่มนิสิตอายุน้อย

ประสบการณ์ ทางพุทธจาก วิชาที่เรียน	การเป็นแบบอย่าง		รหัส	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	(11)	(12)	(21)
	ทางพุทธศาสนา	ของปิตามารดา						
						76.58	77.16	83.53
มาก	มาก		22	19	71.05	5.53	6.11	12.48*
น้อย	น้อย		11	64	76.58	-	0.58	6.95
น้อย	มาก		12	2	77.16	-	-	6.37
มาก	น้อย		21	19	83.53	-	-	-

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตาราง 52 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาพจิต จำนวนตามประสบการณ์ทางพุทธจาก
วิชาที่เรียนและการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของปิตามารดาในกลุ่มนิสิตอายุมาก

ประสบการณ์ ทางพุทธจาก วิชาที่เรียน	การเป็นแบบอย่าง		รหัส	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	(12)	(11)	(22)
	ทางพุทธศาสนา	ของปิตามารดา						
มาก	น้อย		21	7	70.29	6.68	12.07*	16.46*
น้อย	มาก		12	33	76.97	-	5.39	9.78*
น้อย	น้อย		11	44	82.36	-	-	4.39
มาก	มาก		22	12	86.75	-	-	-

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตาราง 53 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนสุขภาพจิต จำแนกตามการเป็นสมาชิกของชมรม
พุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาในกลุ่มนิสิตอาญน้อย

การเป็นสมาชิก ของชมรมพุทธ ศาสตร์	การเป็นแบบอย่าง ทางพุทธศาสนา ของบิดามารดา.	รหัส	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	(21)	(11)	(12)
					75.90	80.28	81.83
ไม่เป็น	มาก	22	39	69.15	6.75	11.13*	12.68*
ไม่เป็น	น้อย	21	40	75.90	-	4.38	5.93*
เป็น	น้อย	11	43	80.28	-	-	1.55
เป็น	มาก	12	42	81.83	-	-	-

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตาราง 54 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณภาพจิต จำนวนตามการเป็นสมาชิกของชมรม
พุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของปิตามารดา ในกลุ่มนิสิตที่ปิตามี
การศึกษาระดับสูง

เป็นสมาชิกของ		การเป็นแบบอย่าง		ค่าเฉลี่ย	(22)	(12)	(21)
ชมรมพุทธศาสตร์	ทางพุทธศาสนา	รหัส	จำนวนคน				
	ของปิตามารดา				75.90	80.28	81.83
ไม่เป็น	มาก	22	36	71.81	6.84	8.41	12.06*
เป็น	น้อย	11	31	78.65	-	1.57	5.22
ไม่เป็น	น้อย	21	37	80.22	-	-	3.65
เป็น	มาก	12	45	83.87	-	-	-

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ตาราง 55 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยพิจารณาจาก
 ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบ
 อย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาในกลุ่มรวม จำนวน 260 คน

แหล่งความแปรปรวน	ค่าดีเอฟ	ค่า:อมเอส	ค่าเอฟ
ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน (ก)	1	.15	<1
การเป็นสมาชิกของพุทธศาสตร์ (ข)	1	.001	<1
การเป็นแบบอย่างทางพุทธฯ ของ			
บิดามารดา (ค)	1	.004	<1
กxข	1	.035	<1
กxค	1	.181	<1
ขxค	1	.012	<1
กxขxค	1	.24	1.31
ส่วนที่เหลือ	252	.182	
รวม	259	.179	

มีนัยสำคัญที่ระดับ

รวมทำนายได้ 0.3%

ตาราง 56 ค่าเอฟในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อวิเคราะห์ตามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์และการเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดาและปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย*

กลุ่ม	จำนวน	ก	ข	ค	กxข	กxค	ขxค	%การทำนาย
กลุ่มรวม	260	<1	<1	<1	<1	<1	<1	0.30
นิสิตชาย	142	<1	<1	<1	1.32	<1	1.12	0.60
นิสิตหญิง	118	<1	<1	<1	<1	<1	1.69	1.90
นิสิตอาญน้อย	164	1.71	3.69	<1	5.53*	<1	<1	4.20
นิสิตอาญมาก	96	<1	7.43**	1.20	2.95	2.63	<1	8.90
นิสิตชั้นปีที่ 2	116	1.33	1.02	<1	1.31	<1	<1	2.50
นิสิตชั้นปีที่ 3	106	<1	<1	<1	<1	<1	<1	0.30
นิสิตชั้นปีที่ 4	38	<1	1.48	<1	<1	<1	2.26	5.20
ระดับเศรษฐกิจต่ำ	109	1.25	<1	1.76	1.55	<1	<1	3.80
ระดับเศรษฐกิจสูง	151	<1	<1	1.53	<1	<1	<1	1.50
บิดามีการศึกษาดำ	111	<1	<1	<1	<1	<1	<1	1.60
บิดามีการศึกษาสูง	149	1.27	<1	<1	<1	<1	<1	0.90
มารดามีการศึกษาดำ	159	<1	<1	2.62	<1	<1	1.02	2.60
มารดามีการศึกษาสูง	104	<1	1.44	3.39	<1	<1	2.70	4.30
ได้รับการถ่ายทอด								
ทางพุทธศาสนาจาก								
โรงเรียนมัธยมน้อย	133	<1	2.41	<1	<1	1.62	<1	2.00

ตาราง 56 (ต่อ)

กลุ่ม	จำนวน	ก	ข	ค	กXข	กXค	ขXค	%การทํานาย
ได้รับการถ่ายทอด								
ทางพุทธศาสนาจาก								
โรงเรียนมัธยมมาก	127	<1	2.4	<1	1.86	<1	<1	3.10

*** $p < .001$, ** $p < .01$, * $p < .05$

หมายเหตุ พบปฏิสัมพันธ์ของ กXขXค ในกลุ่มนิสิตมหาวิทยาลัยการศึกษาลู่ โดยมีค่า $f = 4.77^*$

ก = ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน

ข = การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์

ค = การเป็นแบบอย่างทางพุทธศาสนาของบิดามารดา

ตาราง 57 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำแนกตามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาชีพเรียน การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ และการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดา ในกลุ่มนิสิตศึกษาศาสตร์ศึกษาดำ

ประสบการณ์ - การเป็นสมาชิกของ - การเป็นแบบอย่าง												
ทางพุทธจาก	ชมรมพุทธศาสตร์	ทางพุทธของบิดา	รหัส	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	(122)	(222)	(121)	(111)	(212)	(211)	(112)
วิชาชีพเรียน		มารดา				60.65	62.43	63.97	65.70	67.27	69.50	70.65
มาก	เป็น	มาก	212	6	2.42	0.09	0.11	0.2	0.24	0.32	0.39	0.44
มาก	ไม่เป็น	น้อย	221	5	2.51	-	0.02	0.11	0.15	0.23	0.3	0.35
น้อย	ไม่เป็น	มาก	122	29	2.53	-	-	0.09	0.13	0.21	0.28	0.33
น้อย	เป็น	มาก	112	29	2.62	-	-	-	0.04	0.12	0.19	0.24
น้อย	ไม่เป็น	น้อย	121	30	2.66	-	-	-	-	0.08	0.15	0.2
น้อย	เป็น	น้อย	111	36	2.74	-	-	-	-	-	0.07	0.12
มาก	เป็น	น้อย	211	13	2.81	-	-	-	-	-	-	0.05
มาก	ไม่เป็น	มาก	222	8	2.86	-	-	-	-	-	-	-

ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเลย

ตาราง 58 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวนตามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียนและการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ในกลุ่มนิสิตอาญน้อย

ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน	การเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์	รหัส	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	(22)	(12)	(21)
					2.76	2.80	2.93
น้อย	ไม่เป็น	12	66	2.60	0.16	0.20	0.33
มาก	เป็น	21	25	2.76	-	0.04	0.17
น้อย	เป็น	11	60	2.80	-	-	0.13
มาก	ไม่เป็น	22	13	2.93	-	-	-

ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเลย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวจิรวรรณา มั่นยืน

เกิดวันที่ 7 พฤศจิกายน 2505

สถานที่เกิด จังหวัดสุรินทร์

ที่อยู่ปัจจุบัน 121 หมู่ที่ 5 ตำบลเทพเมย์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ รหัสไปรษณีย์ 32000

ประวัติการศึกษา พ.ศ. 2524 จบมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนฉะรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
 พ.ศ. 2528 จบปริญญาตรี คบ. วิชาเอกคณิตศาสตร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์
 พ.ศ. 2536 จบปริญญาโท วท.ม. สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประวัติการทำงาน พ.ศ. 2528 รับราชการครู ในตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนบ้านจารย์ อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์
 ปัจจุบัน รับราชการครู ในตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนบ้านโชคเหนือ อำเภอละหาน จังหวัดสุรินทร์

ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาและทางจิตของนิสิต
ในกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
จิรวัดณา มั่นเย็น

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
มีนาคม 2536

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยกับลักษณะทางพุทธศาสนาและจิตลักษณะที่สำคัญของนิสิต/ จุดมุ่งหมายของการวิจัยมี 3 ประการ ประการแรกเพื่อทราบว่านิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยต่างกันจะมีความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาแตกต่างกันหรือไม่ ประการที่สองเพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและภูมิหลังของนิสิตร่วมกับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยของนิสิตจะเกี่ยวข้องกับการมีความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา เหตุผลเชิงจริยธรรมและเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนาแตกต่างกันหรือไม่ ประการที่สามเพื่อศึกษาถึงปริมาณของการมีความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนิสิตว่ามีความเกี่ยวข้องกับเหตุผลเชิงจริยธรรม เอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา สุขภาพจิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตหรือไม่

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้คือ นิสิตผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2535 จากมหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ 7 แห่ง รวมทั้งสิ้น 260 คน ครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยอีกครั้งหนึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ 2 กลุ่มมีความเท่าเทียมกันทางด้าน เพศ ชั้นเรียน และวิชาเอก

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยภาคสนาม เก็บข้อมูลโดยใช้แบบวัดต่าง ๆ และแบบสอบถาม ตัวแปรที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย 4 ด้าน วัดโดยแบบสอบถามประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน แบบสอบถามประสบการณ์จากการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ แบบสอบถามประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมทั่วไป และแบบสอบถามประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนาขณะที่เป็นนิสิต 2) คุณลักษณะของนิสิต 6 ด้าน วัดโดยแบบวัดความเชื่อทางพุทธศาสนาแบบวัดการปฏิบัติทางพุทธศาสนา แบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม แบบวัดเอกลักษณ์แห่งอิทธิทางพุทธศาสนา แบบวัดสุขภาพจิตและแบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง 6 ตัว วัดโดยแบบสอบถามภูมิหลัง แบบวัดการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา และแบบวัดการเป็นแบบอย่างทางพุทธของบิดามารดา

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Tree Way Analysis of Variance) การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบคาโนลิกอล (Canonical Correlation) การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดนี้ กระทำในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่แบ่งตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของนิสิตเพื่อให้ได้ผลที่จะแยกชัดเจนนยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลพบผลที่สำคัญเด่นชัด 3 ประการ ดังนี้คือ

ประการแรก พบว่า ประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญต่อคุณลักษณะของนิสิตนั้น มี 3 ประการ คือ ประสบการณ์ในการเป็นสมาชิกของชมรมพุทธศาสตร์ มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือ ประสบการณ์ทางพุทธจากวิชาที่เรียน และประสบการณ์จากการบวชในพุทธศาสนา ส่วนประสบการณ์ทางพุทธจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นให้ผลน้อย นิสิตที่ได้รับประสบการณ์ทั้ง 3 ด้านนี้สูงจะเป็นผู้มีความเชื่อทางพุทธศาสนามาก (ทำนายได้ 36% ในกลุ่มนิสิตโดยรวม) จะมีการปฏิบัติทางพุทธสูง (ทำนายได้ 33% ในกลุ่มนิสิตโดยรวม) มีเอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนาสูง (ทำนายได้ 52% ในนิสิตปี 4) มีสุขภาพจิตดี (ทำนายได้ 25% ในนิสิตปี 4) และมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง (ทำนายได้ 13% ในนิสิตปี 4)

ประการที่สอง เมื่อนำลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของนิสิตมาร่วมศึกษาพบว่า การมีบิดามารดาที่เป็นแบบอย่างที่ดีทางพุทธมาก นิสิตนั้นจะมีความเชื่อทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางพุทธศาสนามากกว่านิสิตที่มีบิดามารดาเป็นแบบอย่างทางพุทธน้อย ผลนี้ปรากฏชัดเจนในกลุ่มนิสิตหญิงนิสิตชั้นปีที่ 2 และ 3 นอกจากนั้นนิสิตที่รายงานว่าได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษามาก็จะเป็นผู้ปฏิบัติทางพุทธศาสนามากด้วย ผลเช่นนี้ปรากฏข้อในนิสิตชั้นปีที่ 2 และนิสิตที่มีมารดาที่มีการศึกษาสูง

ประการที่สาม ในงานวิจัยนี้พบหลักฐานชัดเจนที่แสดงว่า ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับลักษณะเหตุผลเชิงจริยธรรม (โดยรวมกันทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ 20% ในนิสิตหญิงและนิสิตปี 4) เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์แห่งอิโถทางพุทธศาสนา (รวมกันทำนายได้ 30% ในกลุ่มนิสิตปีที่ 4) และเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตที่ดีของนิสิต (รวมกันทำนายได้ 23% ในนิสิตจากครอบครัวฐานะต่ำ) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นิสิตที่มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนา

มากเท่าใด จะเป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีเอกลักษณ์แห่งอิทัทางพุทธศาสนาสูงและมีสุขภาพจิตดีมากด้วย ผลนี้ชัดเจนในนิคตหนึ่ง นิคตชั้นปีที่ 4 และนิคตจากครอบครัวฐานะต่ำ

การวิจัยนี้มีประโยชน์ คือ ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย ว่ามีความสำคัญต่อจิตสำนึกทางพุทธศาสนาและคุณลักษณะที่สำคัญในนิคตนักศึกษาไทย ได้แก่ ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเอกลักษณ์แห่งอิทัทางพุทธศาสนา และสุขภาพจิต นอกจากนี้การวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงประเภทของนิคตที่ได้รับผลดีจากการรับประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย ซึ่งก็คือ นิคตหนึ่ง นิคตจากครอบครัวฐานะต่ำ และนิคตที่ได้รับการถ่ายทอดจากโรงเรียนมัธยมศึกษาน้อยโดยการวิจัยนี้ให้ผลที่เสนอแนะหลายประการคือ หนึ่ง ควรส่งเสริมชักจูงนิคตหนึ่ง นิคตจากครอบครัวฐานะต่ำ และนิคตที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาน้อย ให้เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมพุทธศาสตร์และได้เรียนวิชาทางพุทธศาสนามากขึ้น และให้อาจารย์ผู้สอนในวิชาต่าง ๆ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในวิชาเรียนให้มากยิ่งขึ้นด้วย สอง ควรพัฒนาความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาในนิคตโดยพัฒนาปิตามารดาและโรงเรียนมัธยมศึกษาในทั้งสองด้านนี้ด้วย สาม มหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมทั่วไปให้มีผลดีต่อจิตใจและคุณลักษณะทางพุทธศาสนา แต่นิคตให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อผลดีต่อนิคตที่ไม่ได้เข้าชมรมพุทธศาสตร์แต่เลือกเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยแทน

UNIVERSITY EXPERIENCE AS ANTECEDENCE OF BUDDHIST AND PSYCHOLOGICAL
CHARACTERISTICS OF STUDENTS IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

JIRAWATHANA MANGKAN

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Science degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University

March 1993

The purpose of this study was to investigate the relationship between Buddhist experiences in Thai universities and Buddhist Characteristics and psychological traits of the students. The three purposes were, first, to examine whether the students with different Buddhist experiences in the universities would have different Buddhist beliefs, practices, moral reasoning ability and ego identity attainment, secondly, to explore the relationships among the socio-economic aspects and background of the students together with Buddhist experiences in the universities and Buddhist beliefs, practices, moral reasoning ability and ego identity attainment, and thirdly, to investigate whether the degree of Buddhist beliefs and practices would be related to moral reasoning ability, ego identity attainment, mental health and academic achievement of the students.

The subjects were two hundred and sixty students of the second, third and fourth year from seven universities in Bangkok. Half of them were members of Buddhism Club, the others were non-members. Both groups were matched in gender, class and major subjects area.

In this correlational field study, various types of measures and questionnaires were employed to collect data. Three groups of variables were examined : 1) Four aspects of Buddhist experiences in the universities consisted of Buddhist experience receiving from courses taken, amount of participation in Buddhism Club religious experiences from attending university activities and Buddhist ordination experience.

2) Five Students' characteristics consisted of Buddhist beliefs, Buddhist practices, moral reasoning ability, ego identity attainment, mental health and academic achievement 3) Six bio-social characteristics and background Variables especially the assessments of Buddhist socialization from secondary school and on Buddhist modeling of parents.

Three-way Analysis of Variance, Multiple Regression Analysis and Canonical correlation procedures were used to analysis the data. Data analysis was performed on the whole group of students and also on sub groups divided by the socio-economic and background of variables.

The prominent results were as follows :

1) It was found that three Buddhist experience in the universities which were very important to students characteristics were primarily, experience in being a Buddhism Club member, secondly, experience from the courses taken and thirdly ordination experience. There was less evidence of the effects of buddhist experience in joining the university activities. The more experiences in these three categories the students had, the higher the scores Buddhist beliefs (predicting 36% in the whole group); the more they practiced Buddhism (prediction 33% in the whole group); the higher the Buddhist ego identity scores they showed (prediction 25% among senior students); the better mental health they had (predicting 25% among senior students) and the higher their moral reasoning were (predicting 12% among senior students).

2) When the socio-economic and background variables of the students were used, it was found that good model of parents in Buddhism heightened the students' Buddhist beliefs and practices. The results

were most revealed apparent in female, sophomore and third-year students. In addition it was found that students who were highly socialized in Buddhism in secondary school were high scorers in Buddhist practice. The results turned up clearly in sophomore students and students with highly educated parents.

3) It was apparently found that beliefs and practices in Buddhism were related to moral reasoning ability (predicting 20% in female and senior students); to ego identity in Buddhism (predicting 30% in senior students) and to good mental health (predicting 23% in the students of lower socio-economic family). It could be concluded that the higher their beliefs and practices in Buddhism the more their moral reasoning ability, Their ego identity attainment and their mental health. This clearly appeared in female, senior students and students from lower socio-economic family.

A certain noteworthy results indicated the significant effects of Buddhist experiences in the universities upon the Buddhist characteristics of these students. The prominent characteristics of the Thai students that could be developed in the universities were Buddhist beliefs, Buddhist practices, moral reasoning ability, ego identity attainment in Buddhism and mental health. Moreover this study identified the types of students who could gain Buddhist experiences during university life, i.e., female students, students from lower socio-economic families and students who received less Buddhist socialization from their secondary school.

The recommendations included :

First the effort could be made to motivate female students, students from lower socio-economic families and students who got less Buddhist socialization from school to have more participation in Buddhist Club and take more courses on Buddhism in the university. Furthermore, more morality and ethics should be inserted in courses in the universities.

Secondly Buddhist beliefs and practices should be developed in the parents at home and in the secondary schools' curricular so that the students can benefit from this program.

Finally university activities should be organized such that more Buddhist socialization should be included in Universities's general activities so that it can better serve be beneficial to the non-members of Buddhism Club who are more likely to participate in other university activities.